د افغانستان تاریخي پیښلیک

لومړی ټوک

له تاریخ دمخه بیا د ۱۳٤۱ش تر پایه

د کلونو په ترتیب

مؤلف

علامه عبدالحی حبیبي

۱۳۵۳ش

د افغانستان تاریخي پېښلیک
لیکوال: علامه عبدالحی حبیبي
خپرونکی: د علامه حبیبي د څېړونو مرکز
کمپیوټري چاري: خوشحال حبیبي
د چاپ کال: ۱۳۹۶ش، ۲۰۱۸م
د چاپ چاري: د علامه عبدالحی حبیبي کتاب پلورنځی
شمېر: زر ټوکه

فهرست

پیل	۱
۱ـ تر تاریخ دمخه	۲
۲ـ تاریخي دوره	۳
۳ـ تر میلاد وروسته	۷
٤ـ اسلامي دوره خلافت	۱۰
٥ـ خپلواک خراسان	۲۰

پیل

د لوي ښښتن په نامه

د افغانستان د اوسني جمهوریت تاسیس او د افغان اولس د مترقي ژوندانه پیلامه خو د ۱۳۵۲ لمریني کال د چونگاښ په شپږویشتمه د سه شنبې په ورځ (۱۷ جولای ۱۹۷۳) ټینگه سوه چې راتلونکې وختونه به یې د افغانستان په نیکمرغي او لوړتیا ډېر روښانه او د ویاړ وړ وي.

مگر دا لوي ملت او دا هیواد خو یو روڼ تاریخ هم لري، چې په دې کتاب کې یې ما د سیاسي او اجتماعي تاریخ پېښلیک یا نیټه لیک، له تاریخه دمخه بیا د ۱۳٤۱ ش کال تر پایه پوري د کلونو په ترتیب سره را ټول او لنډ کړي دي.

دا یوازي سیاسي او د جگړو پیښ لیک ندي، بلکه د لوي افغان اولس د اجتماعي ژوندانه، یاندي، پوهني، ژواک (کلتور) او د هنر (آرټ) پیښې هم لري، او د خلکو د ژوندانه اړخونه گرده ښیي، او تر میلاده دمخه له پنځوس زرم کال مو دغسي کال په کال، تر اوسني زماني را رسوي او د هر کال د اوریدلو وړ پیښې، په لنډه توگه ښرگندوي.

د دې کتاب دوهم ټوک به هم پر خپل وخت ترتیب او خپور سي.

امید لرم چې د افغانستان آینده تاریخ به د جمهوریت په سیوري کې تر پخوا لا روڼ او د اجتماعي سر لوړي او هوسایي سره وي.

کابل، جمال مینه، د وري دریمه ۱۳۵۳.

عبدالحي حبیبي

د افغانستان تاریخي پیښلیک

Chronology

(۱)

تر تاریخ دمخ

پنځوس زره کاله تر میلاد دمخه (قبل المیلاد=ق،م) تر ٤٠ زرو پورې:

په دره دادل، دره چخماخ، هزار سم، دره کور کې د بکرۍ لرغونی دوره (ماوستیرین).

د لس زره پنځه سوه اتیایم ق،م شاوخوا:

په قره کمر (خلم) کې د ډبرې د منځنۍ دورې آثار.

د اته زره شپږسوم ق،م کال شاوخوا: په آق کپروک کې د اېړدهار او آس د آثارو سره د ډبرې نوې دوره چې خاورین لوښي لا نسته.

د اوه زره دوم سوم ق،م کال شاوخوا: په آق کپروک کې د ډبرې نوې دوره د خاورینو لوښو سره.

د اوه زرم ق،م کال شاوخوا:

په آق کپروک، دیمراسي، منډي گک، سیستان کې د صیقلي ډبرې او خاورینو لوښو او فلز دوره (کلکولیتک).

پنځه زره تر درې زره کاله ق،م:

د مفرغ دوره په آق کپروک، دیمراسي، منډي گک، سیستان کې د انځور سوو کودرو دوره په منډي گک او ناد علي کې. د بلوچستان په سید کلا او قلعه گل محمد او قندهار د منډي گک په لاندې برخه کې د لرغونیو کرونکو ځای.

د درې نیم زره کاله ق،م شاوخوا:

په دره کور کې د ډبرې نوې دوره او د وزې پرسۍ دوره.

دونیم زره کاله ق،م:

آریایي خلک په آریانا ویجه کې، د آریک ژبې دوره.

د دوو زرو کالو ق،م شاوخوا:

د آریائي لېږد (هجرت) لومړۍ څپه، د آس د سپرلو دوره.

۲
تاريخي دوره

د يونيم زرو کالو ق،م شاوخوا:

د ويدي مدنيت دوره، په ريګويد کي د پکهت (پښتون) او نورو افغاني قبيلو ذکر، د افغانستان د ځينو غرو او رودو نومونه په ريګويد کي.

د يوزر دوه سوم کال ق،م شاوخوا:

د اوستايي مدنيت دوره، د بخدي زراعتي او ښاري ژوند، د پيشدادي شاهي رژيم، د فر دوره، د بخدي واره او يما او لوړ بيرغونه، د بيو راسپ سهاک يرغل.

د زرم کال ق،م شاوخوا:

په آق کپرک، ديمراسي، منډي ګک، نادعلي او نور سيستان کي د مفرغ او د اوسپني د استعمال لرغونۍ دوره، د آريايي لېږد دوهمه څپه له شمالي افغانستان د آمو له سيمو تر هندوکشه او جنوبي څنډو ته.

د ٦٠٠ ق،م شاوخوا:

د زردشت پاڅېدنه، د ښې منني او ښې کړني او ښې وه يني دوره، شپاړس آريايي سيمي، په بخدي او آريانا کي د کاوي (کيان) شاهي کهول، اوستائي پهلوانان، د اوستا لرغوني کتاب ګيتونه، د اهوره مزده منته، د اهريمن غندنه.

٦٥٠ ق،م شاوخوا:

له ٦٥٥ تر ٦٣٣ ق،م پوري فره اوتس د ديوکس زوي دوهم مادي پادشاه تر باختر او آمو پوري سيمي ونيولې.

٥٦٦-٤٨٦ ق،م:

د ګوتمه بوده ژوندون.

٥٥٩-٣٣٠ق،م:

د مخامنشي امپراتورۍ اقتدار.

٥٣٩-٥٣٠ ق،م:

کوروش (سيروس) د کمبوجيه زوي د مخامنشي کهول اوم پاچا (٥٥٠-٥٢٩ ق،م) ټول افغانستان ونيوئ.

٥٢٢-٤٢١ ق،م:

په اراکوزي (ارغنداو) او مرګيان (مرو) کي پر هخامنشيانو باندي ښورښت. د لومړي داريوش مخامنشي شهنشاهي (٥٢٢-٤٨٦ ق،م)

٥٢٠-٥١٨ ق،م:

د لومړي داريوش ډبرليک په بيستون کي چي په هغه کي د افغانستان د سيمو نومونه ياد سوي دي.

٥١٧-٥١٢ ق،م:

د سند تر غاړو پوري د هخامنشيانو رسيدنګ.

۵۱۷-۵۱۲ ق،م:

د سند تر غاړو پورې د هخامنشیانو رسیدنګ.

۴۶۵-۴۲۴ ق،م:

د لومړي اردشیر د خشیارشا د زوی شاهنشاهي.

۴۸۶-۴۰۴ ق،م:

خشیارشا او دوهم داریوش هخامنشي پاچهانو مستقیماً پر ګندهارا حکومت لاره چې شرقي پایتخت ئې کسپا تورس (پېښور) او پوکیلاوتس (چارسده) وه.

۳۳۴ ق،م:

د مقدوني اسکندر د یرغلونو پیل پر آریانا باندې.

۳۳۰ ق،م:

اسکندر په اریانا کې آریه (هرات) د رنګیانه (سیستان) اراکوزیه (ارغنداو) ونیول (اکتوبر).

۳۲۹ ق،م:

د اراکوزیه اسکندریه (قندهار) ودانول (جولائي) ممنن د ارغنداو د سیمې والي سو.

اسکندر کابل هم وینوي (نومبر ۳۲۹ق،م) او د پسرلی په پاي کې ئې په هوپیان کې (د قفقاز اسکندریه) ښار ودان کئ.

ساتي بارزانس د هرات ملي سردار اسکندر ته پورته سو، مګر ژر مړ کړ سو او اسکندر د قفقاز له اسکندریې څخه رهي سو تر هندوکش واوښت باختر ئې ونیوئ او تر آمو هم واوښت سغدیانه ئې ونیوله (۳۲۸ ق،م).

۳۲۷ ق،م:

د باختریانو مقاومت د اسکندر په مقابل کې ختم سو او اسکندر روښانه د هوخیار لور باختري ملکه واده کړه (د ۳۲۷ ق،م مارچ).

اسکندر تر هندوکش او کابل تېر سو، د کنړ او باجوړ له لارې د اباسین سیمو ته ورسېد. د ۳۲۶ ق،م کال په فروري تر اټک واوښت.

۳۲۶ ق،م:

اسکندر د تکسیلا ښار ونیو او د جیلم څنډو ته ورسېدې (مئي) د جولائي په میاشت پوروس (فور) د هند پاچا ورته ایل سو اسکندر د اباسین پر شرقي سیمو باندې سي سي کوتوس والي کئ او شرقي سیمې ئې نیکاتور ته ورکړې.

۳۲۵ ق،م:

په جولائي کې اسکندر دیبل (اوسنی کراچي ته نژدې) ورسید او د ګدروزیا (اوسنی بلوچستان) له خوا پارس ته ولاړ.

۳۱۷ ق،م:

ایوداموس یونانی حکمران د هند پاچا پوروس وواژه. د اباسین پر څنډو یوناني حکمراني ختمه سوه.

۳۱۱ ق.م:

سیلیوکوس نیکاتور (د اسکندر یونانی جنرال) او د بابل حکمران (۳٦٤-۳۲۱ ق،م) آریانا ونیوله.

۳۰۵ ق.م:

سیلیوکوس د کابل له خوا د اباسین سیمي ته ولاړ، او د هندي پاچا چندره گوپته سره ئې صلح وکړه.

کندهاره، اراکوزیه، گدروزیه، پاروپامیزاد ئې چندره گوپته ته پریښوول، او دیودوتس ئې پر باختر حکمران کي او د هندیانو نفوذ تر منځني افغانستانه را ورسید.

۳۰۰ ق،م:

د چندره گوپته مرگ او د ده د زوي بیندوساره دوستانه روابط د گندهاره او پاروپامیزاد له خوا له سیلیوکوس سره.

۲۹۲ ق،م:

انتوهید د لومړي سیلیوک زوي د مشرق حکمران سو.

۲۷۳ ق،م:

بیندوساره مړ سو او د ده زوي اشوکا پاچا سو.

۲٦۰ ق،م:

اوشکا د بودا دین ومانه او خپرولو ته ئې ملا وتړله، او په افغانستان کي تر قندهار خپور کئ.

۲٥٦ ق،م شاوخوا:

دیودوتوس په باختر کي د یونانیانو مستقل سلطنت جوړ کئ، د گریکو باختري مدنیت خپریدنه.

۲٥۰ ق،م:

په قندهار کي د اشوکا ډبرلیک په یوناني او آرامي ژبو. د اشوکا د کهول (موریا) سیاسي نفوذ پرې سو، خو د بودا دین په افغانستان کي تر لسو پېړیو پوري پاته سو، د یوناني مدنیت او خط نفوذ په اراکوزیه کي.

۲٥۰-۲۳۰ ق،م:

په باختر کي د دوهم دیودوتوس د لومړئ دیوودتوس د زوي پاچهي.

د ۲۲۰ ق.م شاوخوا:

ایوتیدیموس د سغد حکمران د باختر مستقل پاچا سوتر ۱۹۰ق،م پوري.

د ۲۰۸ ق،م شاوخوا:

دریم انتیوکوس پر پارت حمله وکړه او په هریرود کي ئې د ایوتیدیموس سره هم جنگ وکئ او دی ئې مات کئ. درنگیانه او اراکوزیه ئې ونیول.

۲۰۷-۲۰٦ ق،م:

انتي اوهید باختر کلا بند کئ.

۱۹۰ق،م:

دیمتریوس د ایوتیدیموس زوي د باختر پاچا سو، د ده سپه سالار مناندر تکسیلا او هند د گجرات تر څنډو پوري ونیول، او تر ۱۰۰ ق،م پوري د ده کهول په هند کي حکمرانان وو، دیمتریوس تر اراکوزیا پوري ونیول.

۱۸۱ ق،م:

ایوکرتیدیس د (بازیلوز کیکالیوس) په لقب د باختر پاچا سو او د باختر د یوناني پاچهانو دریم کهول ئې جوړ کئ تر ۱۵۵ق،م پوري.

د ۱۷۵ ق،م شاوخوا:

دیمتریوس له هندوستانه باختر ته را ستون سو او د ده زوي دوهم دیمتریوس د باختر پاچا ومگر د دوي کهول ایوکراتیدیس ورک کئ.

د ۱۳۵ق،م شاوخوا:

لومړی مهراد پارتي پاچا د باختر سلطنت وځابه، او مرکز ئې له باختره کاپیسا د کابل شمال ته را نقل سو.

۱۳۰ ق،م:

یو-یه-چي قبیلې د آمو په شمال کي وي، چانگ-چه-ین د چین له خوا د هون د امپراتور دربار ته استائي راغئ.

۱۲٤ ق،م:

پر اشکاني دوهم ارتبان باندي د تخاریانو برى، سکا قبیلو پر هند یرغل وکئ او د انډوسیتهین حکومت ئې هلته جوړ کئ. دوهم مهرداد د ارتبان زوي اشکاني لوي پاچا پر سکایانو باندي بري وموند، باختر او سیستان او شمالي هند ئې ونیول.

د ۱۲۰ ق،م شاوخوا:

په سیستان او اراکوزیه کي د پهلوا له قبیلې څخه د ونونیس سلطنت.

۷۸-۷۵ ق،م:

مایوس سکایې د اراکوزیه (ارغنداو) او سند سیمي ونیولې، او سکه ئې ووهله، او تر تکسیلا پوري لاس وغځاوه.

د ۷۰ ق،م شاوخوا:

یو-یه-چي یعني کوشانیان تر آمو را واوښتل او د تخاریانو په کومک ئې باختر ونیو.

د ۵۰ ق،م شاوخوا:

د باختري یونانیانو مستقل سلطنت تر دوي نیمی پیړئ ورسته د سکا، سیتي، تخاري قبیلو په یرغلونو ختم سو. د سکایي پاچهانو ازیس، ازیيسس دوره.

۳۰-۲۰ ق،م:

د سکا او تخاریانو جګړې د پارفیان له اسکانیانو سره.

۲۹-۲۸ ق،م:

د پارفیان پاچا دوهم فرهاد د سکایانو په جنگ کي وواژه سو او دوي درنگیانه ونیوله، چي هم د دوي په نامه سکستان سو.

۳
تر ميلاد وروسته
(م)

۴۰-۷۸م:

لوي کوشانشاه کوجوله کره کدفيزيس د کوشانيانو شهنشاهي په آريانا کي جوړه کړه.

۱۹-۴۸ م:

د پهلوا قبيلې ګندوفاريس له سيستانه تر سند او پنجابه ونيول، او د ده دربار ته د حضرت مسيح شاګرد سنت توماس راغئ او ده مسيحي دين ومانه او په افغانستان کي لومړئ پلا د مسيحي دين اغيزه ښکاره سوه.

۵۰م: د ګندوفاريس لوي سلطنت د ده د زامنو تر منځ وويشل سو.

۷۸-۱۱۰ م:

ويمه کدوفيزيس د لومړي کدفيزيس زوي د کوشاني کهول دوهم لوي پادشاه خپل سلطنت د ګنګا تر څنډو پوري ورساوه.

۱۲۵ يا ۱۴۴ م:

کنيشکه لوي کوشانشاه د دنيا څلورمه لويه امپراتوري جوړه کړه، د دوبي مرکز ئې د کاپيسا بګرام او د ژمي دا پېښور ؤ. د ګريکو بوديک ګډ هنر خپريدنه.

۱۵۰ م شاوخوا:

د بودايي دين اوم واسو ميشره ګندهاري په مشري د بودايي ۵۰۰ پوهان لو جرګه د کنيشکه په فرمان په کشمير کي جوړه سوه، دهينه يانه کوچني مذهب پر ځاي مهايانه لوي مذهب غوره سو. او د کنيشکه په روزنه بودايي دين د ارغنداو تر څنډو او شمالاً تر سير دريا پوري خپور سو. د بغلان مهادژ اومندر د کنيشکه په فرمان جوړ سو، د پيښور د بودا د کچکول مندر په شاجي ډيري کي جوړ سو. د بګرام د شترک پر غونډئ د شا-لو-کيا معبد جوړ سو.

د ۱۵۱م شاوخوا:

د دنيا لويه څلورمه کوشاني امپراتوري د ګنګا له څنډو د خراسان تر پايه او له بحيره عرب څخه تر سير دريا او ختنه د کنيشکه تر فرمان لاندي جوړه سوه او په همدغه وخت کي کنشکه مړ سو.

۱۵۴-۱۶۰م:

د واسيشکه د کنيشکه زوي او دوهم کنيشکه دوره، د بغلان د مهادژد مندر په يوناني خط د تخاري ژبي ډبرليک.

د ۱۶۹م شاوخوا:

مهاراجه ديوه پتره هوويشکه د کنيشکه زوي.

۱۸۰م:

د خوات په خروشتهي لرغون ليک کي د هوويشکه لوي پاچا يادونه. د افغاني کوشاني مدنيت او کلتور جوړيدنه.

۱۸۲-۲۲۶م:

د هوويشکه مړينه او د واسوشکه (واسو ديوه) پاچهي.

۲۲۶-۲۵۱م:

د ساسانيانو شهنشي.

۲٤۱م:

د لومړی شاپور ساساني پاچا یرغلونه تر اباسینه، له ۲٤۱م تر ۳٦٥م پوري د ساساني اقتدار اوږدیدنه، په بامیان کي په ساساني ډول د یوالي انځور. د هدې د ستوپو هنر د ماني دین جوړښت.

۲٦۰-۲۷۳م:

د لومړي ساساني شاپور د نقش رستم په ډبرلیک کي د ابگان (افغان) او پسکي باوره (پېښور) یادونه. د کوشانیانو د امپراتوري سقوط.

د ۳۰٥ شاوخوا:

کیداره (قیدار) کوشاني شهزادگان له کابله تر کشمیره. د هفتلیانو ظهور او راوتل.

۳۸٥م:

شاپور ساساني د گرومباتس هفتلي پاچا سره روغه وکړه. هفتلیان د جنوب خوا ته راوخوځیدل.

۳٦۷م:

کیداره په گندهاره کي سکه ووهله.

د ۳۷٥م شاوخوا:

پیرو شاه د کیداره زوي.

د ۳۸۰م شاوخوا:

ورهران کیداري پاچا.

٤۲٥م: پر باختر د هفتالیانو بری. شیر په بامیان کي.

٤٥۹-٤۸٤م:

پیروز د بهرام ساساني زوي د کیداریانو سره په شخړو بوخت ؤ او کنگخاس کیداري ته یې خپله خور ورکوله خو هغه و نه منله. د کیداریانو پایتخت کاپیسا او بیا پېښور و.

٤٦۰م:

د هفتالیانو بشپړ اقتدار پر ټول افغانستان او شمالي هند.

٤۸٤م:

د افغانستان د هفتلي دولت مقابله له ساساني شاهانو سره. خشونور هفتالي لوی پاچا ساساني پیروز مات کئ او په جنگ که وواژه سو. د پیروز لور خشونور وکړه. شیري بامیکان په بامیان او خودویه که کابلشاه په کابل کي.

٤۸۸م:

ساساني کواذ د ایران پر تخت کښېنوست او هفتالیانو ته یې ججه ورکوله.

٤۹۹م:

کواذ چي هفتالیانو ته یې پناه راوړې وه د دوي په مرسته بیا د پارس تخت ونیوئ.

٥۰۰م: تورهمن هفتالي زاولي پاچا ټول افغانستان او شمالي هند ونیول، هندي پایتخت یې سکله (د پنجاب اوسني سیالکوټ) و. سپاله پتي کابلشاه.

٥٤۰م:

مهیره کوله د توره من زوي پر ټول افغانستان او شمالي هند پاچهي کوله په هند کي د ده سخت جنگونه او په ٥٤۲م کي د ده مړینه.

٥٥۰ شاوخوا:

په هندي کتاب بهریته سمهیته (۱۱ر

٦١) او (١٦ ر ٣٨) د وهرهه میهیره تالیف کي او-هـ-گه-نه (افغان) یاد سوي دی. پدمه کابلشاه.

٥٦٨م:

د هفتلیانو د لوی دولت سقوط. د نیزکانو او پیغوانو او رتبیلانو او کابلشاهانو اقتدار.

٥٨٨-٥٨٩م:

د بهرام چوبین جنگ له ترکانو سره.

٦٠٠م په افغانستان کي ملوک طوایف:

د روزگان، جغتو، گومل، کوشاني او هفتلي شاهزادگان. د غزني لویکان، کابلشاهان، د زابل رتبیلان، نیزکان، پیغوان، سوریان، د بامیان شیران، د غرستان شاران، تگینان. په شمالي افغانستان کي دري ژبه، په غربي افغانستان کي پهلوي ژبه، په شرقي افغانستان کي د دري شرقي لهجه (تخاري)، د پهلوي، یوناني، سره داناگري لیک د ودونو رواج، د بودایي او زردشتي عقایدو گډون. په غور او کسي غره کي د پښتو څرک.

٦٣٠م:

هیون تسنگ چیني گرزندوي له سمرقنده په ٢٠ مارچ خلم او په ٢٠ اپریل بلخ او په ٣٠ اپریل بامیان ته راغي او تر دسمبر پوري له اباسین څخه تیر سو. دی د هند له خوا بیرته پر افغانستان راغي او په ٢٠ جون ٦٤٤م د او-پو-کین (افغان) سیمه د بنو او غزني تر منځ یادوي او دا د نقش رستم تر ډبرلیک او بهریته سمهیته وروسته د افغان دریم ذکر دئ.

هیون تسنگ په هم دغه کال (٨ ستمبر ٦٤٤م) بدخشان ته ورسید او په ١٢ ستمبر تر پامیر تیر او یارکند او ختن ته ولاړ.

٤

اسلامي دوره

خلافت

٦٣٩-٦٤٢م ١٨-٢٢ق:

احنف د قيس زوی په خټه تميمي د يزگرد په تعاقب د طبسين له لاري خراسان ته راغي او هرات ئې ونيو.

د رتبيلانو کهول په زابلستان کي تر ٢٥٨ ق پوري.

د لويکانو کهول په غزني او گرديز کي تر ٤٠٠ق.

٦٤٢م ٢٢ق:

عبدالله بن عامر د کرمان له خوا د حضرت عمر فاروق په امر پر سيستان راغئ او د ده اسلامي لښکر تر قندهار او سنده ورسيده.

٦٤٤م ٢٤ق:

د اسلامي لښکرو او رتبيلانو مقابله په سيستان او هلمند او زابل کي.

٦٤٥م ٢٥ق شاوخوا:

د عبدالله بن عامر عربی لښکرو کابل کلابند کئ. دلته کابلشاهانو اقتدار لاره.

٦٤٨م ٢٨ ق:

عمر بن عثمان د خراسان حکمران.

٦٤٩م ٢٩ق:

عربي سپه سالار مجاشع بن مسعود جنوبي افغانستان او گرمسير ونيوي او ربيع بن زياد سيستان لاس ته راوړ.

٦٥٠م ٣٠ق:

عبدالله بن قيس د خراسان حکمران سو، عبدالرحمن بن سمره د هلمند سيمي ونيوې او په زمينداور کي د زون (زور) معبد ونړاوه.

٦٥١م ٣١ق:

يزدگرد په مرو کي ماهوي سوري ته پناه راوړه او د يوه ژرنده گري په لاس مړ سو. له ده سره د ساساني کهول پاچهي سوه. او اسلامي حکمران احنف بن قيس پر مرو باندي بري وموند.

٦٥٢م ٣٢ق:

باذان د هرات او فوشنج او بادغيس باچا د عربي حکمران عبدالله بن عامر سره د روغي معاهده وکړه او يو مليون درهمه ئې ورکړه.

احنف بن قيس بلخ او طخارستان او سمنگان او گوزگانان او تالقان ونيول. دغسي هم خالد بن عبدالله هرات او بادغيس او غور او سرخس او ټول خراسان ونيو، که څه هم هراتي قارن ولاړ سو خو عبدالله بن خازم دی وځابه.

٦٥٣م ٣٣ق:

اپرويز د سيستان د زرنج پاچا عربو ته تسليم سو او دوي د اسلام خپرولو ته دلته ملا وتړله.

عبدالرحمن بن سمره د حضرت عثمان په فرمان د سيستان والي سو، او د اسلام د تبليغ له پاره ئې حسن بصري او نور فقيهان

له ځانه سره راوستل، د زرنج د مسجد آدينه محراب ده جوړ کړ.

د ٦٥٥، ٣٥ق شاوخوا:

په غور او مرو کي د ماهوي سوري پاچهي.

٦٥٦م ٣٦ق:

ثاغر بن دعور عربي سالار تر قيقان (د بلوڅو قلات) پوري ولاړ او عبدالرحمن بن سمره کابل ونيو، او کابلشاه ايل سو.

په غور کي د شنسپ بن خرنک امارت.

خليد بن کاس د حضرت علي له خوا د خراسان حکمران سو.

د ٦٦٠م٤٠ ق شاوخوا:

سرود کرکوي د دری ژبي پخوانی شعر.

٦٦١-٧٤٩م ٤١-١٣٢ق:

د عربي اموي خلافت دوره، قيس بن هيشم سلمي د بادغيس له لاري بلخ ته ورسيد او د نوبهار معبد ئې وران کړ. عطاء خشک د بلخ پر رود دري پلان جوړ کړه.

٦٦٤م ٤٤ق:

عبدالرحمن بن سمره بيا کابل ونيو. ابو رفاعه تميم بن اسيد (صحابي) په کابل کي شهيد سو (؟).

مهلب بن ابي صفره د کابل او پيښور له خوا تر بنه او لاهور (د اباسين تر غاړي) پوري ولاړ، او د ملتان له خوا ئې د بلوڅو قندابيل او قيقان (قلات) ونيول.

له ٦٦٧ څخه تر ٧٢٧م ٤٧ تر ١٥٦ق پوري:

په سيستان او زابلستان او جنوبي افغانستان کي د عربو او رتبيلانو آخري جنگونه او ټول افغانستان پر سمو سيمو تر اباسين پوري د اسلام خپريدنگ.

٦٦٧م ٤٧ق:

خليد بن قره يربوعي د حضرت علي له خوا او بيا خليد بن عبدالله حنفي د خراسان حکمران سو.

٦٧١م ٥١ق:

ربيع بن زياد حارثي د خراسان حکمران سو.

٦٧٣م ٥٣ق:

د عبدالله بن زياد او د عباد بن زياد يرغلونه پر هلمند او قندهار. د قندهار د جگو تيش خوليو تقليد او هغه (عباديه) بلل.

٦٤٧م ٥٥ق:

عرب لومړي پله تر درياي آمو تير سول.

٦٧٦م ٥٦ق:

سعيد بن عثمان بن عفان د خراسان حکمران.

٦٧٧م ٥٨ق:

عبدالرحمن بن زياد بن ابي سفيان د خراسان حکمران.

٦٨٠م ٦٨ق:

سلم بن زياد د خراسان حکمران ؤ او د کابل خلکو سر واخيست او يزد بن زياد ئې مړ کړ نو طلحة الطحات ورته را وليږل سو.

۶۸۱-۶۸۳م ۶۲-۶۴ق:
سلم بن زیاد د خراسان حکمران ؤ او عربو پر ماوراء النهر لوړی حمله وکړه.
۶۸۳-۶۸۸م ۶۴-۶۹ق:
عبدالله بن خازم پر خراسان او عبدالعزیز بن عبدالله پر سیستان وګمارل سوه. رستم بن مهر هرمزد مجوسي متکلم په سیستان کي و.
۶۹۰-۶۹۱م ۷۱-۷۲ق:
بګیر بن وشاح پر خراسان حکمران سو.
۶۸۹-۷۰۴م ۷۰-۸۵ق:
موسی بن عبدالله بن خازم په ترمذ کي حکمران و.
عبیدالله بن ابي بکره د سیستان والي سو او هلته د رتبیل او سیستانیانو سره د ده لښکر تباه سول چه (جیش الفنا) ئې وبلل.
۶۹۱م ۷۲ق:
وکیع بن عمیره د عبدالملک اموي خلیفه له خوا پر خراسان وګمارل سو، ده عبدالله بن خازم پخواني حکمران وواژه، او د امویانو اقتدار په خراسان کي ټینګ سو.
۶۹۷م ۷۸ق:
مهلب بن ابي صفره د حجاج له خوا بلخ ته راغئ.
۶۹۹م ۸۰ق:
جیش الطواویس (آراسته لښکر) د عبدالرحمن بن محمد سره پر سیستان راغلل او ټول زابل او کابل ئې ونیول.

شاد یبغو په تخار کي.
د امام ابو حنیفه نعمان بن ثابت تولد.
۷۰۱م ۸۳ق:
د مهلب بن ابي صفره وفات د مرو په زاغول کي.
۷۰۳م ۸۵ق:
مفضل بن ابي صفره د خراسان امیر بادغیس ونیوئ. رتبیل د زابل پاچا عبدالرحمن عربي یاغي حکمران ونیو او حجاج ته ئې وسپاره.
۷۰۶م ۸۶ق تر ۷۱۵م ۹۶ق:
قتیبه بن مسلم د خراسان والي سو او ټول خراسان او ماوراء النهر ئې فتح کړه. په ۸۶ق کال کي صالح بن عبدالرحمن سیستاني کاتب دیوان او دفتر له پهلوي څخه عربی ته را واړاوه.
۷۰۸م ۹۰ق:
قتیبه عربي حکمران اشکمشت په درشیان کلي کي لوړی مسجد جوړ کئ.

۷۰۹م ۹۱ق:
قتیبه پر تخارستان حمله وکړه او د نیزک لښکر ئې په تالقان کي مات کړه.
۷۱۱م ۹۳ق:
محمد بن قاسم سند فتح کئ.
۷۱۲م ۹۴ ق:
عربو خوارزم او چغانیان ونیول او شرقي ترکانو سمرقند واخیست.

۷۱۳م ۹۵ق:

د قتیبه لښکر بیونګ شاش او فرغللی ته. په بخارا کي لومړی مسجد جوړ سو. محمد بن قاسم ملتان ونیو.

۷۱۵م ۹٦ق:

په خراسان او ماوراء النهر کي د قتیبه بن مسلم باهلی تر قیادت لاندي ٥٤ زره تنه عربي لښکرو چي د ۷ زرو عجمي موالیو قوماندان ئې حیان خراساني ؤ او ده خلک پر عربو پارول.

قتیبه له اموي خلافته یاغي سو او په فرغانه کي د وکیع په وسیله وواژه سو.

۷۱۷-۷۲۰، ۹۹-۱۰۲ق:

په خراسان کي د آل علي (رض) د شیعیانو غورځنګونه او د حضرت یحیی بن زید راتګ. جراح بن عبدالله حکمي د خراسان حکمران سو.

۷۱۸م ۱۰۰ق:

ابو مسلم عبدالرحمن د مرود ماخان د بنداد هرمز زوي وزیږیدي. د علي بن مجاهد کابلي لوی محدث او فقیه ژوند. وجوړ لویک په غزنه کي، هوپه بامیان کي.

د آل عباس لومړنی دعوت خراسان ته را ورسیدئ.

۷۲۰-۷۲۱م ۱۰۲-۱۰۳ق:

پر خراسان د سعید بن عبدالله حکمراني او د دهقانانو غورځنګ.

۷۳٤م ۱۰٦ق:

د بلخ په بروقان کي د اعرابو خانه جنګي. د خالد بن عبدالله قسري حکمراني له ۱۰٥ تر ۱۲۰ق پوري. د ضحاک بن مزاحم بلخي مفسر او محدث وفات. د شیخ سعید مقبري وفات او ښخیدل په بلخ کي.

۷۲٥م ۱۰۷ق:

اسد بن عبدالله د خراسان حکمران په غور او غرجستان کي د هغه ځاي پاچا نمرون مسلمان کئ. له بروقانه بیرته مرکز بلخ ته را نقل سو، او دا ښار بیا ودان سو. یزید بن عریف پر سیستان حکمران او معمر بن عبدالله د سیستان قاضي سو.

۷۲٦م ۱۰۸ق:

د بلخ د عربي حکمران اسد بن عبدالله په غندنه کي د بلخیانو یو دري شعر.

۷۲۷-۷۲۹م ۱۰۹-۱۱۱ق:

اشرس بن عبدالله سلمی د خراسان حکمران ؤ، او رباطونه جوړ سول. بو حریر بن عبدالله لوي محدث او عابد د زرنج قاضي سو.

۷۲۹م ۱۱۱ق:

عبدالله بن ابي برده د زرنج لویه مصلا په در پارس کي جوړه کړه.

۷۳۳م ۱۱٥ق:

په خراسان کي کاختي.

۷۳٥-۷۳۸م ۱۱۷-۱۲۱ق:

پر خراسان د اسد بن عبدالله حکمراني. دی په بلخ کي مړ سو.

۷۳٥م ۱۱۷ق:

د ابو عبدالله نافع کابلي محدث او

فقیه وفات.

۷۳٦-۷۹۷م ۱۱۸-۱۸۱ق:

د لوي محدث او عالم عبدالله بن منارک مروي د ژوند دوره.

۷۳٦م ۱۱۸ق:

د مرجئه فرقي د مشر حارث بن سریج قیام.

په بلخ کي د اسد آباد جوړونه د مکحول بن سهراب کابلي فقیه او محدث وفات.

۷۳۸-۷٤۸ ۱۲۱-۱۳۱ق:

پر خراسان د نصر بن سیار حکمراني.

۷٤۱، ۱۲٤ق:

ابو مسلم کوفي ته ولاړ او په مکه کي د امام ابراهیم عباسی مرید سو، او د آل عباس دعوت شروع سو.

۷٤۳م ۱۲۵ق:

په بلخ کي د لوي مسجد جوړول. امام یحیی د زید زوي د جوزجان د ارغوي په کلي کي د شعبان په میاشت په جنگ کي د نصر بن سیار لښکر وواژه.

۷٤۵-۷٤٦م ۱۲۸-۱۲۹ق:

په مرو کي د حارث بن سریج بل بغاوت او د ده مرگ. جهم بن صفوان خراساني د جهمیه مذهبي ډلي مشر چي په دغه غورځنگ کي شریک ؤ وواژه سو.

۷٤٦م ۱۲۹ق:

عبدالله بن معاویه د ابو طالب له کهوله چي په مداین او اصفحان کي را ولاړ سوي ؤ، تر ماتي وروسته خراسان ته راغي، او په هرات کي ووژل سو، همدلې ښخ دئ.

۷٤۷-۷۵۵م ۱۳۰-۱۳۷ق:

پر خراسان د ابو مسلم د اقتدار دوره.

د بلخ د هندوان کلا جوړول د ابو مسلم له خوا.

د مرو په ماجان کي دارال اماره جوړول.

د نشاپور د لوي مسجد بنا.

په غور کي د امیر پولاد بن شنسب امارت.

۷٤۸م ۱۳۷ق:

ابو اسحاق ابراهیم بن میمون مروزي خراساني محدث وواژه سو.

۷٤۹-۸۲۸م ۱۳۲-۲۰۵ق:

د عباسیانو د خلافت دوره او پر افغانستان باندي د دوي نیغ حکم، ابو مسلم په کوفه کي د عباسي کهول خلافت اعلان کئ ۱۳۲ق.

د ابو مسلم سره د غور د امیر پولاد ملگري ۱۳۰ق.

۷۵۰، ۱۳۳ق:

ابو مسلم په مرو کي د عبدالرحمن بن مسلم په نامه سکه ووهله.

د عطا بن ابي مسلم خراساني محدث او مفسر وفات په بیت المقدس کي (ولادت ۵۰م).

۷۵۱م ۱۳٤ق:

مسلمانانو چیني اسیران راوستل او له دوي څخه ئې د کاغذ جوړول زده کړه.

تگین شاه د خراسان شاه.

۷۵۲م ۱۳۵ق:

مقاتل بن حيان بلخي محدث او مفسر په گرديز کي وفات او ښخ سو.

د عطا بن ميسره بلخي محدث وفات به بيت المقدس کي.

۷۵۲م ۱۳٦ق:

ابو مسلم د حج په سفر ولاړ.

۷۵۵م ۱۳۷ق:

خليفه منصور دوانيقي ابومسلم وواژه او په خراسان کي فيروز سنباد زردشتي د ده په کسات کي د هرات له اهروانه کلي څخه را ولاړ سو، خو جهور بن مرار عجلي د بغداد د خلافت له خوا د ده شپيته زره اتباع او دئ ووژل.

۷٦۵-۷۷۰م ۱۳۹-۱۵٤ق:

جهان پهلوان امير کروړ د امير پولاد غوري زوی د شنسب سوري له کهوله خپله پښتو حماسه (قديم ترين شعر) ووايه.

۷۵۷م ۱٤۰ق:

په مرو کي د سپين کاليو خلکو بلوا د سعيد جولاه په مشري او د ابو داؤد خالد مړينه.

۷۵۸م ۱٤۱ق:

په خراسان کي د راونديانو بلوا د ابو مسلم د وژلو په کسات کي.

۷۵۸-۷۵۹م ۱٤۱-۱٤٦ق:

براز بنده د سپين بيرغ سره د عباسي کهول څخه سر واخيست، خو د جنگ پر ډکر په ٦ ربيع الاول ۱٤۱ق وواژه سو.

په سيستان کي د حضين بن رقار ولاړيدنگ.

د بلخ د قاضي متوکل بن حمران شهادت په بلخ کي.

۷٦۰م ۱٤٦ق:

د ابو مجاهد علي بن مسلم کابلي مشهور فقيه او عالم او دري قاضي او د ابو حنيفه د شيخ د ژوند وخت.

۷٦۱م ۱٤٤ق:

له متصور خليفه څخه د بست او قندهار خلک ياغي سول او د زهير بن محمد ازدي سره ئې سخت جنگونه وکړه.

ابو عثمان عمرو بن عبيد کابلي محدث او مفتي او شيخ معتزله او مفسر وفات سو.

۷٦۷م ۱۵۰ق:

مقاتل بن سليمان مروزي چه د قرآن تفسير ئې په بلخ کي ليکلي ۇ تر دنيا تير سو.

ابو حاتم بلخي او کنکه له هندي څخه کتاب السموم په پهلوي را واړاوه.

استاد سيس هروي له بادغيسه د حريش سيستاني په ملگري را ولاړ سو، عربي لښکرو اويا زره تنه د سيس ملگري ووژل، دی په بغداد کي ووژل سو، مرجيله ښکلي لور ئې هارون خليفه وکړه چه د مأمون مور وه.

٦۹۹-۷٦۷م ۸۰-۱۵۰ق:

عباسي واليانو په نشاپور کي په خپل نامه سکه ووهله.

روسي سوداگرانو د بيز نتين او بغداد

او پارس او کرمان او جنوبي افغانستان له لاري د سند او هند او چین تجارت کاوه.

۷٦۷م ۱۵۰ق:

ابوالجارو د زیاد بن منذر خراساني شیعي فقیه او د حضرت امام محمد باقر د تفسیر راوي وفات سو.

په سیستان کي د محمد بن شداد لغیري او آذرویه بن مرزبان زردشتي ولاړیدنگ.

د معن بن زایده راتگ او تر رخج (ارغنداو) پوري پر مختگ.

سیستانیانو په ۱۵۱ق د ده نس ور څیري کړ.

۷۲۹م ۱۵۲ق:

په ویهند کي د بدهـ د معبد پر ځای مسجد جوړ سو.

۷٤٤م ۱۵۸ق:

د مقاتل بن سلیمان بلخي محدث وفات په آبادان کي.

۷۷۵م ۱۵۹ق: په سیستان کي د خارجي نوح ولاړیدنه او د حمزه بن مالک په لاس محو کیدل.

امام حسین بن واقد د مرو قاضي او ابو غانم یونس مروزي قاضي مړه سول.

۷۷٦م ۱٦۰ق:

یوسف البرم خارجي په میمنه، مرغاب او پوشنج کي را ولاړ سو عربي حکمران یزید بن مزید ئې ونیوي، او په بغداد کي وواژه سو.

خاقان لویک په گردیز کي.

امیر ناصر بن امیر کروړ سوري په غور کي.

۷۷۷م ۱٦۱ق:

د هاشم بن حکیم (مقنع) ولاړیدنه (د مرو د کازه له کلي څخه) په هرات او بادغیس او مرو کي د ده د سپین کالیو انقلابیانو ښورښتونه، چي دیرش زره تنه ئې په ماوراء النهر کي ووژل سوه (۱٦۳ق ۷۷۹م).

۷۷۸م ۱٦۲ق:

ابراهیم بن ادهم بلخي مشهور صوفي او زاهد د روم په سوفتن کي مړ سو.

۷۷۹م ۱٦۳ق:

د امام ابراهیم بن تهمان باشاني لوي هروي محدث په مکه کي وفات.

د ابو معاذ بکیر نشاپوري قاضي او مفسر وفات.

د شیخ ابو بکر یعقوب قاري وفات او ښخیدل په بلخ کي.

۷۸۰م ۱٦٤ق:

د غزني په درب بامیان کي د لویکانو د بت خانې پر ځای مسجد افلح جوړ سو.

۷۸۰-۷۸۳م ۱٦٤-۱٦۷ق:

د مسیب بن زهیر حکمراني او د مسیبي سکې رواج.

بشار بن برد تخاري مشهور شعوبي شاعر (تولد ئې ۹۵ق) د المهدي خلیفه په حکم تر وهلو لاندي مړ سو ۱٦۷ق.

د آمو په بیانان کي د فضل آباد جوړول

۱۷٦ق.

المهدي خلیفه خپل استازی کابل شاه خنجل (خنگل) ته واستاوه (۱٦٤ق).

۷۸۲م ۱٦٦ق:

د فضل بن سلیمان په حکم د هرات مځکي مساحت سوې.

د هرات دحله فروشانو بازار یزید بن جریر بجلي جوړ کئ.

۷۸۳م ۱٦۷ق:

د محمد بن میمون مروزي محدث او عالم وفات.

۷۸۵م ۱٦۹ق:

تمیم بن سعید د سیستان حکمران پر بست او رخج تر ارغنداوه حمله وکړه او رتبیل ورور ئې ونیو.

د نصر صیقل بن عبدالکریم بلخي لوي فقیه وفات.

۷۸٦م ۱۷۰ ق شاوخوا:

امیر بنجي نهاران قسیم امیر المؤمنین په غور کي امیر او شیس بن بهرام د غور سپه سالار سو.

۷۸۷م ۱۷۱ق:

جعفر بن محمد پر خراسان حکمران سو او د ده زوي عباس کابل ونیو او د شاه بهار معبد ئې وران کئ.

د بلخ د قاضي عمر بن میمون رماح وفات به بلخ کي.

۷۸۹م ۱۷۳ق:

عباس بن جعفر د خراسان حکمران سو، او د سیستان او هلمند خلک د حضین په مشري وښوریدل.

د ابو عصمه نوح بن یزید مروي قاضي د حنفي فقه د جامع وفات.

۷۹۰م ۱۷٤ق:

خالد عطریف د خراسان حکمران د (غطریفي) درهم سکه ووهله.

د سقیق بن ابراهیم بلخي زاهد شهادت په واشگرد کي.

۷۹۲م ۱۷٦ق:

داؤد بن بشر سیستاني د سیستان والي سو. ده د حضین سیستاني ښورښت په سیستان کي آرام کئ.

حسن شیر بامیان.

۷۹۳-۷۹۵م ۱۷۷-۱۷۹ق:

برمکي فضل د بلخي یحیي زوي د خراسان حکمران سو او نیم ملیون د (خراسان لښکر) ئې ودراوه. د بخارا نوي مسجد ئې جوړ کئ. بامیان ئې ونیوي او د سرخ بت او شابهار معبدونه ئې وران کړل. حسن ئې د خپلو نیکونو په لقب (شیر بامیان) هلته مقرر کئ.

۷۹۳م ۱۷۸ق:

فضل د یحیی برمکي زوي د نوبهار یوه څنډه ونړوله او پر ځاي ئې د بلخ مسجد جوړ کئ.

۷۹٦م ۱۸۰ق:

علي بن عیسی ماهان د خراسان والي ؤ.

د ابو عاصم محمد بن فضل فقیه او محدث وفات.

۷۹۷م ۱۸۱ق:

د عبدالله بن مبارک مروزي امام او محدث وفات.

۷۹۸-۸۲۸م ۱۸۲-۲۱۳ق:

امیر حمزه بن عبدالله سیستاني په خراسان کي د خارجیانو په مرسته پورته سو. هارون الرشید د ده مقابلي ته خراسان ته راغي. حمزه له نشاپوره تر سند پوري سیمي ونیولې او په ۲۱۳ق ووژل سو.

۷۹۸م ۱۸۲ق:

د وسیم بن جمیل بلخي شیخ او محدث وفات او ښخیدل په بلخ کي.

۸۰۲م ۱۸۷ق:

د فضیل بن عیاض مروي د خراسان د لوي صوفي په کونه کي وفات.

د جعفر بن یحیي برمکي لوی وزیر وژل په بغداد کي (تولد ئې ۱۵۰ق).

۸۵۰م ۱۹۰ق:

عایذ بن حبیب هروي محدث او د امام احمد شیخ وفات سو.

د یحیی بن خالد برمکي بلخي د بغداد د وزیر وفات (ولادت ۱۲۰ق).

۸۰۲م ۱۹۱ق:

هرثمه بن اعین د خراسان والي سو.

فضل بن موسي مروي محدث وفات سو.

۸۱۸م ۱۹۳ق:

عباس بن جعفر د خراسان والي سو، هارون الرشید د ربیع الاول په میاشت په طوس کي مړ او ښخ سو.

په همدغه کال د مامون په ستاینه کي عباس مروزي دري قصیده وویله (؟) او ابو سهل نصیر مروزي عالم وفات سو.

په همدغه کال د مامون په ستاینه کي عباس مروزي دري قصیده وویله (؟) او ابو سهل نصر مروزي عالم وفات سو.

علي بن عیسی بن ماهان د بلخ علي آباد جوړ کي.

فضل بن یحیي برمکي په حبس کي مر سو.

۸۰۹-۸۱۸م ۱۹٤-۲۰۳ق:

مامون خلیفه په خراسان کي و.

د ابو حفص عمر بن هارون بلخي عالم او شقیق بن ابراهیم بلخي زاهد او فقیه د وفات کال ۱۹٤ق.

۸۱۱م ۱۹٦ق:

د مامون او امین په جنگ کي د طاهر پوشنگي لښکر کشي او د بغداد نیول.

د امام بخاري محمد بن اسماعیل زیږیدنه.

د عمر بن هارون بلخي محدث او مفتي وفات او ښخیدل په بلخ کي.

۸۱۲م ۱۹۷ق:

سامان خداة بلخي چه زردشتي و، د مامون الرشید پر لاس مسلمان سو. اسد د ده زوي د مامون په دربار کي و.

۸۱٤م ۱۹۹ق:

په بست کي د خاش حرب بن عبيده ولاړ سو.

د خراسان د لوي قاضي ابو مطيع حکم بن عبدالله بلخي د فقه الاکبر د راوي او د حفص بن عبدالرحمن بلخي د نشابور د قاضي وفات.

کابلشاه د خپل دربار يو عالم او منجم ذوبان حکيم د مامون الرشيد دربار خراسان ته واستاوه.

د ابو معاذ خالد بن سليمان امام وفات او ښخيدل په بلخ کي.

۵
ښپلواک خراسان
۲۰۰ق

له ۸۱۸-۸۱۵م ۱۰۰ تر ۲۰۰ق:

په خراسان کي د عربي اشرافيت پر خلاف د شعوبيه وو پيدا کيدل.

د عربي ژبي رواج.

په سيستان او خراسان کي د اموي او عباسي خلافت پر خلاف د خوارجو خپريدنه.

په دري ژبه د عربي لغاتو ننوتل.

د خراسان په ښارو کي د معتزله وو خپريدنه.

دلته ابو مسلميه فرقه پيدا سوه، چي ابو مسلم ئې د الوهيت درجي ته ورساوه.

۸۱۵-۹۰۰م ۲۰۰-۲۸۵ق:

د حديث د صحاحو تأليف د خراسان د پوهانو له خوا او د دې علم تشکيل او په خراسان کي د علم حديث او حنفي فقه رواج.

۸۱۵م ۲۰۰ حدود:

چغان خدات د آمو پر شمالي غاړو حکمران و.

د موسی بن سليمان جوزجاني حنفي فقيه د السير الصغير د مؤلف وفات.

محمد بن خاقان د گرديز کوشاني شهزاده.

لکتور مان کابلشاه.

امير بنجي نهاران په غور کي.

حمزه شاری امير المومنين د سيستان خارجي قائد د گرديز کلا جوړه کړه.

د کراميانو د مذهبي فرقې پيدا کېدنه.

د خراساني او عربي فرهنگ سره گډېدنه او د يوه (خراساني اسلامي) کلتور پيدا کيدنه.

د حنظله بادغيسي د دري شاعرۍ دوره.

د ابوسليمان موسي جوزجاني عالم وفات.

۸۱۶م ۲۰۱-۲۰۲ق:

په خراسان کي وچ کالي او کاختي.

د قاسم بن زريق بلخي فقيه وفات او ښخېدل په بلخ کي.

په ټول افغانستان کي د بريد (پست) لاري او پړاوونه جوړيدل.

په خراسان کي د عيارانو د ډلو جوړښت چي جوانمردان او فتيان ئې هم بلل.

۸۱۷م ۲۰۲ق:

فضل بن سهل خراساني وزير د مرو په يوه حمام کي وواژه سو (ولادت ئې په سرخس کي ۱٤٥ق).

خواجه قطب الدين محمد زخبند د هرات په ښار کي وفات او ښخ سو.

۸۱۸م ۲۰۳ق:

د نصر بن شميل مروي د نحو د امام او محدث وفات.

د امام علي رضا (رض) وفات او ښخيدنه په طوس کي (دو شنبه د شوال ۷) ولادت ئې په مدينه کي ۱۵۳ق.

امام علي رضا په هرات کي سکه ووهله (د مشهد موزيم).

۸۱۹-۸۲۱م ۲۰٤-۲۰٦ق:

د غسان بن عباس حکمراني د آمو پر سيمو او د نوح بن اسد ساماني روزنه په سمرقند کي او په خراسان کي د ايله جراي لښکرو بلوا په ۲۰٦ق.

۸۲۰م ۲۰٦ق:

داؤد بن بانيجور تخاري د بصرې عامل و.

۸۲۱-۸۲۲م ۲۰۵-۲۰۷ق:

طاهر د حسين پوشنگي زوي په خراسان کي مستقل دولت جوړ کړ او په جمعه ۲٤ د جمادي الاخري ۲۰۷ق ئې استقلال اعلان کړ او مړ سو.

۸۲۱م ۲۰٦ق:

د اسحاق بن بشر بن محمد بلخي بخاری مورخ د کتاب الفتو د مؤلف وفات په بخارا کي. ولادت ئې په بلخ کي.

۸۲۲-۸۲۸م ۲۰۷-۲۱۳ق:

طلحه د طاهر زوي په خراسان کي پاچا و.

۸۲٦م ۲۱۱ق:

د ابو بکر ابراهيم بن رستم مروزي حنفي فقيه وفات.

د ابو معاذ فضل بن خالد مروزي نحوي وفات.

۸۲۷م ۲۱۲ق:

د محمد بن يوسف فريابي محدث او عالم وفات. تولد ئې ۸۲۷م ۱۲۰ق.

۸۲۸-۸٤٤م ۲۱۳-۲۳۰ق:

له طاهريانو څخه د دريم پاچا عبدالله بن طاهر پاچهي.

ده په ۲۱۳ق زردشتي کتابونه وسوځل.

۸۲۹م ۲۱٤ق:

د شداد بن حکيم بلخي قاضي او حنفي فقيه وفات او ښخېدل په بلخ کي.

۸۳۰-۲۱۵ق:

د مکی بن ابراهيم بلخي محدث او عصام بن يوسف بلخي فقيه او محدث. او يحيی بن نصر مروي محدث وفات.

۸۳۵م ۲۲۱ق حدود:

د احمد بن عبدالله حبش مروزي لوي منجم د ژوندانه عصر او پر زيج شهريار باندي د ده څېړني.

د محمود وراق د دري قديم شاعر او سعيد اخفش اوسط بلخي د سيبويه د شاگرد وفات.

۸۳۷م ۲۲۳ق:

د ابو عبيد قاسم بن سلام هروي لوي محدث او فقيه او مؤلف وفات په مکه کي (ولادت ئې په هرات کي ۱۵۷ق).

۸۳۹م ۲۲۵ق:

د فرغانې سخته ريږدل (زلزله).

۸٤۰م ۲۲٦ق حدود:

عمران بن موسی بن يحيي برمکي د سند امير ؤ د ده پلار موسی هم د سند امير و چه په ۲۲۱ق مړ سو او دئ ئې پر ځاي کښېنوست.

د ليث بن مساور د بلخ د قاضي او فقيه وفات او په بلخ کي ښخيدنگ.

۸٤۱م ۲۲۷ق:

د سعيد بن منصور جوزجاني بلخي محدث او مفسر وفات په مکه کي (رمضان).

د بشر حافي بن جارث مروي صوفي او محدث وفات په بغداد کي.

افشين د شمالي شرقي خراسان يو مشر، د عباسي دربار سپه سالار ووژل سو.

۸٤٤م ۲۳۰ق:

د ابو الينبغی عباس بن طرخان دري بيتونه د سمرقند په مرثيه کي.

د زکريا بن يحيي بلخي د الايمان د مؤلف او محدث وفات.

۸٤٤-۸٦۲م ۲۳۰-۲٤۸ق:

د دوهم طاهر د عبدالله زوي طاهري څلرم پاچا و.

۸٤٦م ۲۳۲ق:

داؤد بن الياس د پانيجور کهول د شمالي هندوکش پاچا سکه ووهله.

ابو الوليد احمد بن ابي رجا عبدالله هروي لوي محدث په هرات کي وفات او ښخ سو.

۸٤۷م ۲۳۳ق:

د يحيي بن معين سرخسي مشهور محدث او رجالي پوهاند وفات (د ده تولد ۷۷٤م ۱۵۸ق).

د ابو علي حسين بن وليد نشاپوری (کميل) لوي محدث وفات ۲۳۳ق.

۸٤۷-۸۷۲م ۲۳۳-۲۵۹ق:

داؤد بن الياس د آل بانيجور څخه د بلخ او تخار او هندوکش د سيمو پاچا.

۸٤۹م ۲۳۵ق:

د سريج بن يونس مروزي محدث او مفسر او فقيه وفات.

۸۵۲م ۲۳۸ق:

د اسحاق بن ابراهيم (ابن راهويه) لوي مروي محدث او فقيه وفات.

۸۵۵م ۲٤۰ق:

د محمد بن عمر وراق ترمذي بلخي صوفي د ژوند وخت.

د امام قتيبه بن سعيد بغلاني لوی محدث وفات او ښخېدل په بغلان کي (ولادت ۱٤۸ق په بلخ کي).

۸۵۵م ۲٤۱ق:

د لوي مروي عالم او د مذهب خاوند امام احمد بن حنبل وفات (تولد ۷۸۰م ۱٦٤ق)

د ابو قدامه عبيدالله بن سعيد سرخسی محدث وفات.

۸۵٦م ۲٤۲ق:

الياس د ساماني اسد زوي په هرات کي مړ سو.

د محمد بن اسلم طوسي مفسر او محدث د الايمان و الاعمال د مؤلف وفات.

۸۵۷م ۲٤۳ق:

د هاشم بن بانيجور تخاري د وخش د حکمران وفات.

۷۷۷-۸۵۹م ۱٦۰-۲٤٤ق:

د احمد بن منيع بن عبدالرحمن بغوي مرورودي محدث د ژوند دوره.

د محمد بن ابان بلخي محدث وفات په بلخ کي ۲٤٤ق.

د قاضي ابو مطيع بلخي وفات به بلخ کي.

د محمد بن مالک بلخي فقيه وفات او ښخېدل په بلخ کي.

۸۶۱-۸۷۸م ۲۴۷-۲۶۵ق:

د يعقوب ليث صفاري پاچهي پر افغانستان او ايران باندي.

د احمد بن يعقوب بلخي عالم وفات او ښخېدل په بلخ کي ۲۴۷ق.

۸۶۱م ۲۴۷ق:

په ۲۵ محرم يعقوب ليث صفاري په زرنج کي پاچا سو.

۸۶۲-۸۷۲م ۲۴۸-۲۵۹ق:

محمد د دوهم طاهر زوي د خراسان پادشاه ؤ.

هوي-چاو-کور-يائی راهب باميان ته راغئ ۸۷۲م.

۸۶٤-۹۹۰م ۲۵۰-۳۸۰ق:

په چغانيان او تخار او د آمو په سيمو کي د آل محتاج د اقتدار دوره.

۸۶٤-۱۰۱۹م ۲۵۰-٤۱۰ق:

په جوزجان کي د فريغون کهول پاچهي، د دوي اقتدار تر غور او هلمند پوري و.

۸۶٤م ۲۵۰ق حدود:

د بسام کورد خارجي او د محمد بن مخلد قديم دري شعرونه په سيستان کي.

احمد د چغان خدات له کهوله په چغانيان کي حکمران و.

د بيټ نيکه (شيخ بيټنی) د پښتو مناجات دوره (يو قديم شعر).

د کلر کابلشاه ژوند.

له خراسانه تر اباسين پوري له آمو څخه بيا تر بحيرهٔ عرب پوري د بغداد د خلافت ټول مالي عايدات ٤٥ مليونه درهمه وو. چي ټول نزدې و ۲۵۵ مليون افغانيو ته کيږي.

د ابو حاتم سهل بن محمد سيستاني د عربي ژبي د عالم وفات (۲٤۸ق؟).

د آل شاکر خراساني منجمانو او مهندسانو د ژوند دوره.

د آل اماجور مشهورو هراتي منجمانو او د زيج د مصنفانو د ژوند دوره.

د خالد مروزي د کهول د مهندسانو او منجمانو او رصديانو د ژوند دوره.

۸۶۵م ۲۵۱ق:

يعقوب ليث صفاري په سيستان کي عمار خارجي وځابه.

ايوب بن حسن نشاپوري فقيه وفات سو.

د محمد بن ازهر خراساني فقيه د الا ختيارات د مؤلف وفات.

محمد بن طاهر پوشنګي د کابل پيلان او خوشبويه شيان د مستعين خليفه دربار بغداد ته واستول.

۸۶٤-۹۱۲م ۲۵۰-۳۰۰ق حدود:

په کوه سليمان (کسي غره) کي د کيس عبدالرشيد درې زامن (غرغښت، بيټنی، سړه بن).

۸۶۵م ۲۵۱ق:

کوشان ګومل بغپور شاه بوسر (د خاقان له کهوله) په پختيا کي.

۸٦٦م ۲۵۲ق:

یعقوب لیث صفاري پاچا ته صالح بن حجر د رتبیل تربور د ارغنداو په کوهژ (کوهک) کي یاغي سو، یعقوب دی په ۲۵۳ق وواژه.

د زیار بن ایوب طوسی محدث او گرزندوي وفات (ولادت ۱٦٦ق).

۹٦۷م ۲۵۳ق حدود:

امیر سوري په غور کي. یعقوب لیث صفاري رخج، والشتان، بست، هرات ونیول.

۸٦۹م ۲۵۵ق:

د شمر بن حمدویه هروي د عربي ژبي عالم او د کتاب الجیم د خاوند وفات.

د محمد بن کرام سیستاني د کرامیانو د مذهب مؤسس په بیت المقدس کي او د محمد بن علي حکیم ترمذي په ترمذ کي وفات.

د ابو حاتم سهل بن محمد سجستاني عالم وفات (ولادت ئې ۱۷۲ق).

۳۱ اگست ۸۷۰م ۳۰ رمضان ۲۵٦ق:

امام محمد بن اسماعیل بخاري د صحیح بخاري خاوند د سمرقند په خرتنگ کي وفات او هم ئې هورې ښخ کئ.

۸٦۹م ۲۵٦ق:

یعقوب لیث پر فیروز بن کنک کابلشاه باندي بری وموند.

۸۷۰م ۲۵۷ق:

یعقوب لیث صفاري کابل ونیو او د کابل بتان ئې د بغداد د المعتمد خلیفه دربار ته واستول.

ابو داود سلیمان بن اسحاق سجستاني صاحب السنن وفات په بصره کي.

۸۷۱م ۲۵۸ق:

ابو منصور افلح د محمد بن خاقان لویکي زوي په گردیز کي یعقوب لیث ته غاړه کښیښوه، لس زره درهمه حجه ئې د کاله ومنله.

یعقوب لیث له داؤد بن الیاس بانیجوري څخه بلخ ونیو.

۸۷۲-۸۹۵م ۲۵۹-۲۸۲ق:

دریم طاهر د محمد زوي د طاهریانو آخرنی پاجا به نشاپور کي.

۸۷۳م ۲۵۹ق:

یعقوب لیث صفاري پر محمد بن طاهر پوشنگي بری وموند او هغه ئې زنداني کئ.

د ابراهیم بن یعقوب جوزجاني لوي محدث وفات.

۸۷۳-۸۷۸م ۲٦۰-۲٦۵ق:

ابو داؤد محمد بن احمد بن بانیجور د بلخ او تخار او جوزجان او ترمذ پاچا و، په ۲٦۰ق ئې سکه وهلې ده.

۸۷۳م ۲٦۰ق:

یعقوب لیث صفاري به پنجهیر کي سکه ووهله.

۸۷۳م ۲٦۰ق شاوخوا: محمد بن وصیف سگزی د یعقوب لیث د دربار سرمنشي په دري ژبه یوه قصیده د پاچا په ستاینه کي وویله.

۸۷۳م ۲٦۰ق:

ابو محمد فضل بن شاذان نشاپوري شیعي عالم کلام او دامام رضا د شاکرد او لوی مؤلف وفات.

۸۷٤-۸۹۲م ۲٦۱-۲۷۹ق:

نصر د احمد ساماني بلخي زوی د شمالي افغانستان او ماوراء النهر ساماني اول پاچا و.

۸۷۵م ۲٦۱ق:

د امام مسلم بن حجاج قشيري نشاپوري د صحيح مسلم خاوند وفات د نشاپور په نصر آباد کي (۲۵ رجب).

د بايزيد طيفور بن عيسی بسطامي مشهور خراساني صوفي وفات په بسطام کي.

په نشاپور کي د احمد بن عبدالله خجستاني راولاړيدل.

د محمد بن فضيل بلخي عابد وفات او تدفين په بلخ کي (ولادت ۱۷۱ق).

۸۷۸-۹۰۰م ۲٦۵-۲۸۷ق:

د عمرو ليث صفاري د پاچهۍ دوره.

۸۷۸، ۲٦۵ق:

يعقوب ليث صفاري په دو شنبه ۱٤ شوال په جنديسابور کي په قولنج مړ سو.

خواجه علي بن موفق لوی شيخ او صوفي په هرات کي وفات او ښخ سو.

۸۷۹م ۲٦٦ق:

احمد بن عبدالله خجستاني په خراسان کي ښورښت وکړ خو عمرو ليث دی په ۲٦۷ق مات کړ.

احمد بن عبدالله خجستاني د خراسان امير، د بيهق د سبزوار مسجد او منبر جوړ کي.

۸۸۰م ۲٦۷ق:

د ابو بکر نصر بن يحيی شاذان بلخي محدث او فقيه وفات.

۸۸۱م ۲٦۷ق:

د امام ابو الحسن احمد بن سيار مروزي محدث او شافعي فقيه وفات.

د احمد بن عبدالله خجستاني وژل.

د نصر بن يحيي بلخي فقيه او عالم زاهد وفات او ښخيدل د بلخ په نوبهار کي.

۸۸۲م ۲٦۹ق:

محتاج د احمد زوي د چغان له پښته په چغانيان کي د آل محتاج موسس سو.

د محمد بن فروخ بلخي زاهد وفات او ښخيدل په بلخ کي.

۸۸٤م ۲۷۱ق:

د حمدون قصار نشاپوري د ملامتيانو د شيخ وفات په نشاپور کي.

۸۸۵-۹۰۵م ۲۷۲-۲۹۳ق:

بيگ بن عباس بن بانيجور تخاري د ختل حکمران ؤ.

حارث بانيجوري تخاري په ختل کي سکه ووهله.

۸۸٦م ۲۷۲ق:

د ابو معشر جعفر بن محمد بلخي منجم وفات په واسط کي.

د بغداد د خليفه فرمان د عمرو ليث پر خلاف.

۲۲ فروري ۸۸۹م ۱٦ شوال ۲۷۵ق:

د امام ابو داؤد سليمان بن جارود سجستاني د صحيح سنن د خاوند وفات په بصره کي.

۸۹۰م ۲۷۸ق:

د سید ابو عبدالله محمد مختار بن احمد هروي وفات او ښخیدل په هرات کي.

۸۹۲-۹٤۸م ۲۷۹-۳۳۷ق:

اسمعیل بن احمد ساماني دوهم پادشاه.

۸۹۲م ۲۷۹ق:

د عمرو لیث سلطنت پر خراسان ومنل سو.

د محمد بن سلمه بخلي عابد وفات.

۸۹۲-۹۰۰م ۲۷۹-۲۸۸ق:

د ابو جعفر احمد بن محمد بن احمد بن بانیجور د حکمراني دوره، ده په ۲۸۸ق په اندراب کي سکه ووهله.

۸۹۳م ۲۸۰ق:

د ابوبکر احمد نسایي خراساني محدث د التاریخ الکبیر خاوند وفات.

د احمد بن طاهر ابن طیفور خراساني مرورودي مورخ د تاریخ بغداد د مؤلف وفات (تولد ئې ۲۰٤بن).

۱ نومبر ۸۹۲م دوشنبه ۱۲ د رجب ۲۷۹ق:

د امام ابو عیسی محمد بن عیسی ترمذی د جامع صحیح خاوند وفات په ترمذ کي.

۸۹۳م ۲۸۰ق:

د افلح بن محمد د گردیز د لویک او سامند کابلشاه د ژوند وخت.

د علي بن عبدالله بن هیصم هروي عالم او ادیب وفات.

د عثمام بن سعید د ارمي سیستاني او هروي لوي محدث وفات په هرات کي (ولادت ئې ۲۰۰ق).

د محمد بن اسماعیل سلمي ترمذي محدث وفات.

د محمد بن عمر بلخي شافعی د العالم و المتعلم د مؤلف وفات (مشهور په وراق).

اسماعیل ساماني د خلافت له درباره د ماوراء النهر او بلخ په امارت ومنل سو.

۸۹۵م ۲۸۲ق:

د طاهریانو سلطنت چه له ۲۰۵ق څخه شروع سوي و، پر دریم طاهر باندي په نشاپور کي ختم سو.

۸۹٦م ۲۸۳ق:

عمرو لیث د بست د اورد سیمي یو بت د بغداد خلیفه المعتضد ته واستاوه.

۸۹۸م ۲۸۵ق

د محمد بن اسحاق بن سعید سعدي هروي شافعي محدث او فقیه د کتاب الضیاع د مؤلف وفات.

۸۹۹م ۲۸٦ق:

ابو العباس احمد بن محمد سرخسي لوی خراساني فیلسوف او ریاضي پوهاند د یعقوب کندي شاگرد وواژه سو (په ابن الطیب مشهور و).

د علي بن عبدالعزیز بن مرزبان بغوي محدث د المسند الکبیر د مؤلف وفات.

۹۰۰م ۲۸۷ق:

عمرو لیث صفاري د ۷۰ زرو سپرو سره په

بلخ کي د اسماعيل ساماني سره وجنگيدئ خو ونيول سو او بغداد ته واستول سو، چي هلته ئې مړ کئ.

د ابو سعيد يحيي بن منصور زاهد د هرات د جامع امام وفات (شعبان).

ابو عمران سيمجور دواتي (د سامانيانو سر منشي) د خراساني سيمجوريانو د کهول موسس او د ري حکمران و په ۳۱٤ق.

ابو الفضل بلعمي د امير اسماعيل ساماني وزير سو.

۹۰۱م ۲۸۹ق:

عمرو ليث صفاري پاچا په بغداد کي وواژه سو.

اسماعيل ساماني پاچا د خراسان په امارت هم ومانه سو.

د حسين بن محمد بن زياد نشاپوري محدث وفات.

۹۰۱-۹۰۸م ۲۸۹-۲۹٦ق:

طاهر بن محمد بن عمرو ليث د سيستان پاچا و.

۹۰۱-۱۱۱۱م ۲۸۹-۵۵۰ق:

د غرستان (غرجستان) د شارانو کهول د حکمرانۍ دوره.

۹۰٦م ۲۹۰ق:

د هرات د امام زاهد او محدث ابو سعيد مهين وفات او ښخئيدل په هرات کي.

مسعودي مروزي د دري لرغوني شاعر د شاهنامې نظم کونکي د ژوند وخت.

د منصور بن اسحاق سجستاني فقيه او اصولي وفات.

۹۰۳م ۲۹۱ق:

کملو کابلشاه و.

د محمد بن ابراهيم پوشنگي فقيه او محدث وفات په نشاپور کي (ولادت ۲۰٤ق).

۹۰۵م ۲۹۲ق:

د احمد بن علي بن سعيد مروزي د دمشق د قاضي وفات (ولادت ۲۰۲ق).

د محمد بن احمد هروي فقيه او محدث وفات.

۹۰٦م ۲۹٤ق:

د محمد بن نصر مروزي فقيه او محدث وفات په سمرقند کي (ولادت ئې ۲۰۲ق).

د عبدالله بن محمد بن علي... بن زبير بلخي محدث او مؤرخ وژل په بغداد کي.

۹۰٦م ۲۹۳ق:

د عبدالله بن محمد عيسی مروزي محدث او د شافعي مذهب خپروونکي او لوي مفتي وفات په مرو کي (ولادت ئې ۲۲۰ق).

۹۰۷-۹۱۳م ۲۹۵-۳۰۱ق:

د احمد د اسمعيل زوي ساماني دريم پاچا سلطنت.

د امام ابوبکر محمد بن اسماعيل مهران نشاپوري لوي محدث وفات.

۹۰۸-۹۱۰م ۲۹٦-۲۹۸ق:

ليث بن علي بن عمرو ليث (شير لباده) د سيستان پادشاه و.

۹۰۹م ۲۹۷ق:

ابو محمد هاشم سرواني د ښښتو قديم شاعر

په بست کې مړ سو (ولادت ئې په سروان کې ۲۲۳ق).

ليث بن علي د سيستان امير د ساماني قائد حسين بن علي مرورودي په امر ووژل سو او پر ځاي ئې معدل بن علي کښېنوست خو دی هم په ۲۹۸ق هرات ته نفي سو.

فضل د سهل زوي (ذوالر ياستين) د کابل شاه، تخت او تاج په مرو کې مامون خليفه ته را وړل او هغه تاج په کعبه کې وځړول سو.

مهراب د دوهمي کوشاني کهول له کابلشاه و.

۹۱۰-۹۸۸م ۲۹۸-۳۸۸ق:

په خراسان کې د دواتي سيمجوري کهول اقتدار.

د احمد بن مسروق طوسي صوفي وفات په بغداد کې (ولادت ۲۱٤ق).

د ذکريا بن يحيي نشاپوري(بزاز) فقيه او محدث وفات.

د محمد بن علي بن طرخان بلخي محدث وفات (ولادت ۲۲۱ق).

۹۱۱م ۲۹۹ق:

ابو علي معدل بن علي بن ليث د سيستان صفاري پنځم پاچا په هرات کې نفي البلد و.

۹۱۲م ۳۰۰ق:

د ابو علي حسين بن احمد سلامي بيهقي د کتاب ولاة خراسان او نورو کتابو د مؤلف وفات.

د ابو العباس جنود مروزي د دري قديم شاعر د ژوند عصر.

ابو سعد مظفر د محتاج زوي او ابوبکر محمد بن مظفر په ساماني دربار کې چغاني اميران وو.

ابو حفص حکيم بن احوص سغدي د دري قديم شاعر شهرود د موسيقي آله اختراع کړه.

ابو حفص عمرو بن يعقوب بن محمد بن عمروليث د سيستان صفاري شپږم پاچا په سيستان کې.

۹۱۳-۹٤۲م ۳۰۱-۳۳۱ق:

دوهم نصر د احمد زوي ساماني څلرم پاچا په خراسان او ماوراء النهر کې.

د جعفر بن محمد فريابي مشهور قاضي او محدث وفات (ولادت ئې ۲۰۷ق).

اگست ۹۱۵م ۱۳ صفر ۳۰۳ق:

د احمد بن علي نسايي د سنن نسايي خاوند وفات په رمله کې.

۹۱۷م ۳۰۵ق:

د محمد بن محمد بن سلام حنفي بلخي فقيه وفات.

۹۱۹م ۳۰۷ق:

په خراسان کې د احمد بن سهل د بغاوت کښېنول.

د عبدالرحمن بن حسن نشاپوري محدث او د مسند د خاوند وفات.

۹۲۲م ۳۱۰ق:

جعفر بن احمد بن محمد بانيجوري په ۳۱۰ق په ختل کې حکمران و ده په ۳۱۰-۳۱۲-۳۱۳ق سکه وهلې ده.

ابو عبدالله محمد بن احمد بن نصر جيهاني ساماني وزير خپل جغرافي کتاب، المسالک و

الممالک، تألیف کئ چي اوس نسته.

د لوي خراساني محدث عبدالله بن محمد بغوي د معجم الصحابه د خاوند وفات (د ده تولد ۲۱۰ق ۸۲۵م).

۹۲۳-۹۶۳م ۳۱۱-۳۵۲ق:

د عبدالله بن عروه هروي محدث وفات او ښخیدل په هرات کي.

د امیر ابو جعفر احمد بن محمد بن خلف بن لیث صفاري اوم پاچا سلطنت.

۹۲٤م ۳۱۲ق:

د ابراهم بن سری هروي محدث د جزاء الا عمال د مؤلف وفات.

د حسن بن علي طوسي محدث وفات په طوس کي (ولادت ۲۲۲ق).

۹۲۵م ۳۱۳ق:

د محمد بن اسحاق خراساني نشاپوري محدث او مؤرخ وفات (ولادت ۲۱٦ق).

۹۲۸م ۳۱٦ق:

د محمد بن عقیل بن ازهر بلخي د تاریخ بلخ د مؤلف وفات.

د امام عبدالله بن داؤد سجستاني حنبلي پوهاند وفات.

د عبدالله بن سلیمان سجستاني محدث او مفسر وفات په بغداد کي (ولادت ۲۳۰ق).

۹۳۰م ۳۱۸ق:

د نصر ساماني د ورونو یاغي توب.

۹۳۱م ۳۱۹ق:

د ابو القادم عبدالله بن احمد کعبي بلخي لوی معتزلي عالم او د کعبیه ډلي پیشوا وفات.

د محمد بن فضل بلخي لوي صوفي وفات په سمرقند کي.

۹۳۲م ۳۲۰ق حدود:

بهیم د یو کابلشاه په گندهارا کي د ابراهم بن محمد بیهقي د المحاسن و المساوي د مؤلف د ژوند وخت.

۹۳۳م ۳۲۱ق:

ابو بکر محمد بن مظفر بن محتاج چغاني د ټول خراسان سپه سالار او حکمران د ساماني دربار له خوا چي په ۳۲۹ ق وفات سو.

۹۳٤م ۳۲۲ق:

د ابو زید احمد بن سهل لوي متکلم او فیلسوف او د صور الاقالیم د مؤلف وفات (ولادت ئې ۲۳۵ق).

۹۳۵م ۳۲۳ق:

د موسی بن عباس بن محمد جویني نشاپوری لوي محدث وفات په جوین کي.

۹۳٦م ۳۲۵ق:

د ابو الحسن شهید بن حسین جهودانکی بلخي شاعر او متکلم وفات.

۹۳۷م ۳۲٦ق:

د احمد بن عصمة صفار بلخي فقیه وفات او ښخیدل په بلخ کي.

۹۳۸-۹۵۵م ۳۲۷-۳٤٤ق:

د ابو علي احمد بن محمد بن مظفر بن محتاج چغاني د اقتدار وخت (متوفي ۳٤٤ق).

۹۳۸م ۳۲۷ق:

د ابو علي جیهاني وزارت په ساماني دربار کي.

۹۳۹م ۳۲۸ق:

د ابو بکر محمد بن سعيد بلخي فقيه وفات او ښخيدل په بلخ کي.

۹۴۰م ۳۲۹ق:

د ابو عبدالله جعفر بن محمد رودکي د دري د مشهور شاعر وفات (مولد ئې د سمرقند په بنج کي په ۲۵۰ق) د محمد بن احمد مروزي (ابن الوراق) فقيه د بيان السنه د مؤلف وفات.

۹۴۰م ۳۳۰ق:

د ابو الفضل محمد بن عبدالله بلعمي مروي د سامانيانو د وزير وفات (د دري تاريخ طبري مترجم).

۹۴۱م۳۳۰ق حدود:

د ابو شعيب صالح بن محمد هروي دري لرغونی شاعر وفات.

۹۴۲م ۳۳۱ق:

په ماوراء النهر کي د شيعه وو بلوا او د نصر ساماني عزل.

ابو يعقوب اسحق بن احمد سکزی اسماعيلي داعي د کشف المحجوب ليکوال به بخارا کي ووژل سو.

۹۴۲-۹۴۵م ۳۳۱-۳۴۳ق:

د لومړي نوح د نصر زوي ساماني پنځم پاچا د امارت دوره.

۹۴۴-۹۴۶م ۳۳۳-۳۳۵ق:

ابو علي ابراهيم بن سيمجور د هرات او نشاپور والي و (متوفي ۳۳۶ق).

۹۴۴-۹۴۷م ۳۳۳-۳۳۶ق:

ابو العباس فضل بن محمد بن مظفر چغاني د ساماني لښکر سپه سالار و چي په ۳۳۶ق په بخارا کي بندي سو.

۹۴۴م ۳۳۳ق:

د بو شکور بلخي لوي دري شاعر د ژوند وخت. د عبدالله بن محمد ترخان بلخي محدث او رجالي عالم وفات. د محمد بن احمد اسکاف بلخي عالم وفات او ښخيدنگ په بلخ کي.

۹۴۵م ۳۳٤ق:

د ابو علي چغاني ياغي توب، دئ په ۹۴۷م مات کړ سو. د ابو اسحاق احمد بن محمد بن ياسين حداد هروي محدث او مورخ او د تاريخ هرات د مؤلف وفات.

د وزير الحاکم الشهيد ابو الفضل محمد بن حکم سرخسي بلخي وژنه. دې د مختصر کافي مؤلف دی.

۹۴۸-۹۹۸م ۳۳۷-۳۸۹ق:

د ابو حارث محمد بن احمد امارت په جوزجان کي. دی د فريغونيانو دوهم پاچا دئ چه د حدود العالم کتاب د ده په نامه ليکل سوی دئ.

۹۴۸م ۳۳۸ق:

ابراهيم بن سيمجور مړ سو او پر ځاي ئې منصور د قراتگين زوي د خراسان سپه سالار سو (د ساماني پاچا له خوا).

۹۵۱م ۳٤۰ق:

د خراسان حکمران منصور بن قراتگين مړ سو، او پر ځای ئې ابو علي چغاني له ساماني درباره مقرر سو.

ابو المظفر عبدالله بن احمد بن محمد بن

مظفر چغاني امير له آسه ولويد او مړ سو.

ابو منصور بن احمد بن محمد بن مظفر د چغانيان امير و.

۹۵۱م ۳۴۰ق حدود:

د ابو عبدالله محمد بن حسن معروفي بلخي شاعر د ژوند حدود.

۹۵۲م ۳۴۱ق:

د ابو الحسن حكيم كسايي مروزي د دري قديم شاعر د ژوند وخت.

د شرح المرزني د مؤلف شافعي فقيه ابراهيم بن احمد مروزي وفات.

۹۵۳م ۳۴۲ق:

د ابو بكر محمد بن داؤد نشاپوري صوفي د اخبار الصوفيه د مؤلف وفات.

د محمد بن داؤد صوفي نشاپوري د كتاب الشيوخ د مؤلف وفات.

۹۵۴-۹۶۱م ۳۴۳-۳۵۰ق:

د لومړي عبدالملک د نوح زوي ساماني شپږم پاچا د امارت دوره.

۹۵۴م ۳۴۳ق:

له ساماني درباره څخه بكر بن مالک فرغاني د خراسان حكمران او ابو منصور محمد بن عزيز وزير و.

۹۵۵م ۳۴۴ق:

ابو احمد خلف بن احمد (ابن بانو) د سيستان صفاري اتم پاچا سلطنت (وفات ئې ۳۹۹ق).

د ابو علي چغاني او ستوق بغرا خان مړينه.

د محمد بن محمد بن يوسف طوسي شافعي فقيه او محدث او د خراسان د مفتي وفات (ولادت ۲۵۰ق).

۹۵۶م ۳۴۵ق:

د خراسان حكمران بكر بن مالک فرغاني وواژه سو.

۹۵۷م ۳۴۶ق:

ابو الحسن سيمجوري په خراسان كي د نوح ساماني په فرمان سپه سالار او حكمران سو.

د ابو العباس احمد بن محمد د كتاب المدخل د مؤلف د وفات كال.

د ابو منصور محمد بن عبدالرزاق خراساني سپه سالار په نامه د منثوري ابو منصوري شاهنامې تاليف، چي د محمد بن عبدالله معمری په ښوونه وليكله سوه.

۹۵۹م ۳۴۸ق:

د ابو منصور يوسف بن اسحاق وزارت په سامانه دربار كي.

۹۶۰م ۳۴۹ق:

د شيخ محمد بن عبدالله الحاكم نشاپوري لوی محدث وفات په نشاپور كي (تولد ئې ۲۷۷ق).

ابو منصور بختگين د خراسان قائد وفات سو.

ابو منصور محمد بن عبدالرزاق د خراسان سپه سالار او حكمران و. چه وروسته امير حاجب الپ تگين د اول عبدالملک ساماني پاچا له خوا د خراسان سپه سالار او حكمران سو.

۹٦۱م ۳۵۰ق:

الپ تګين، منصور بن نوح ساماني پاچا ته ياغي سو، او غزني ته راغي، او هغه ئې له لويک څخه ونيوه ۳۵۱ق.

۹٦۱-۹۷٦م ۳۵۰-۳٦٦ق:

د لومړي منصور د نوح زوی ساماني اوم پاچا د امارت دوره چي وزير ئې ابو علي محمد بلعمي سو.

۹٦۱م ۳۵۰ق حدود:

د ابو المؤيد بلخي شهنامه او د ده عجايب البلدان په دري نثر تاليف سول.

رابعه د کعب قزداري يا بلخي لور د دري قديمه شاعره په دغو وختو کي وه.

د سيستان د پاچا خلف بن احمد صفاري په امر يو د قرآن لوی تفسير سل ټوکه په ۲۰ زره ديناره مصرف تاليف سو.

د ابو عبدالله محمد بن صالح ولواجي (تخارستاني) د دري قديم شاعر د ژوند وخت.

د ابو سليمان محمد بن معشر بستي ژوند چي د اخوان الصفا له مؤلفينو څخه دئ.

منصور بن افلح لويکي په غزنه او ګرديز کي حکمران و.

جيه پاله کابلشاه په ګندهارا کي.

۹٦۲م ۳۵۱ق:

الپ تګين غزني ونيو.

ابو منصور عبدالرزاق په خراسان کي ياغي سو.

ابو الحسن سيمجوري د خراسان حکمران سو.

د علج بن احمد سجزي محدث او فقيه د مسند الکبير مؤلف وفات سو (ولادت ۲٦۰ق).

۹٦۳-۹٦۹م ۳۵۲-۳۵۹ق:

امير طاهر بن محمد بن طاهر (د مور له خوا صفاري) د سيستان امير و.

۹٦۳م ۳۵۲ق:

د الپ تګين د غزني د حکمران وفات چي اسحاق زوي ئې پر ځاي کښينوست.

۹٦٤م ۳۵۳ق:

اسحاق د الپ تګين زوی له غزني څخه بخارا ته وتښتيد او لويک دی مات کړ.

۹٦٤م ۳۵۳ق:

خلف بن احمد د سيستان پادشاه حج ته ولاړ.

۹٦۵م ۲۲ شوال ۳۵٤ق:

د ابو حاتم محمد بن حبان بستي د سمرقند د قاضي او لوي عالم او مؤلف وفات په بست کي (ولادت په بست کي ۲۷۰ق) قبر ئې هم په بست کي و.

۹٦۵م ۳۵۵ق:

اسحاق د الپ تګين زوی د غزني حکمران مړ سو، او بلکاتګين ئې پر ځاي کښينوست او په ۳۵۸ ق ئې په غزني کي سکه ووهله او په ۳٦۵ق مړ سو.

د خواجه ابو احمد ابدال چشتي وفات (د ده تولد ۲٦۰ق ۸۷۳م دئ) او به چشت کي ښخ دئ.

۹۶۵م ۳۵۵ق حدود:
د ابو جعفر خازن خراساني لوی منجم او رياضي پوهاند د ژوند وخت.
۹۶۶م ۳۵٦ق:
د امام فقيه ابو علي حامد بن محمد رقاع هروي وفات او ښخيدل په هرات کي.
۹۶۸م ۳۵۸ق:
د شيخ ابو حامد بن احمد شارکي هروي محدث او مفسر وفات او ښخيدل په هرات کي.
۹۶۹م ۳۵۹ق:
مکتوم بن حرب په اندراب کي سکه ووهله.
۹۶۹-۹۸۳م ۳۵۹-۳۷۳ق:
امير حسين د طاهر زوی د سيستان امير و.
۹۷۰م ۳٦۰ق حدود:
ابو علي محمد بن عبدالله بلعمي وزير (متوفي ۳٦۳ق) تاريخ طبري په دري ژبه ترجمه او لنډ کړ.
د همدغه کال په شاوخوا کي د منصور بن نوح ساماني په امر يوې ډلي پوهانو تفسير طبري په دري ترجمه کړ.
۹۷۱م ۱۰ محرم ۳٦۱ق:
د سلطان محمود زيږيدنه.
۹۷۲م ۳٦۲ق:
د شيخ خراسان اسماعيل بن عبدالله بن محمد بن ميکال سر منشي او د نشاپور د ميکالي خاندان د مشر وفات په نشاپور کي (تولد ئې ۲۷۰ق).

د احمد بن عامر بن بشر مرورودي شافعي فقيه او د بصري د قاضي وفات.
د ابو جعفر محمد بن عبدالله هندواني بلخي فقيه وفات او په بلخ کي ښخيدنګ.
۹۷۴م ۳٦٤ق:
د ابو علي بلعمي وزير او د يوسف بن اسحاق وزير مړينه.
د بلکاتګين اقتدار په غزني کي.
۹۷۵م ۳٦۵ق:
پيري تګين په غزني کي.
۹۷۵-۹۸٤م ۳٦۵-۳۷٤ق:
په اندراب کي د سهلان بن مکتوم د امارت دوره چي سکه ئې هم وهلې ده.
ابو منصور محمد بن احمد دقيقي بلخي لوی شاعر مقتول سو ۳٦۵ق (؟).
ابو علي يا ابوبکر لويک په غزنه او ګرديز کي.
۹۷۳-۹۷٦م ۳٦۵-۳٦٦ق:
د امير پيري تګين حکمراني پر غزني باندي. (د غزنويانو څلرم پاچا).
۹۷٦-۹۹۷م ۳٦٦-۳۸۷ق:
په غزني کي د امير سبکتګين ناصر الدوله حکمراني (د غزنويانو پنځم پاچا).
۹۷٦-۹۹۷م ۳٦٦-۳۸۷ق:
دوهم نوح د منصور زوی ساماني اتم پادشاه.
۹۷٦م ۳٦٦ق:
د لوګر په چرخ کي د غزني د آخري لويک او کابلشاه په ګډه د سبکتګين سره جنګ او د

دوي ماته.

۹۷٦م ۲۷ شعبان ۳٦٦ق:

د ناصر الدین امیر سبکتگین بن جوق قرابجکم بن قرا ارسالان جلوس په غزني کي او د آل ناصر د سلطنت پیل.

۹۷۷م ۳٦۷ق:

د ابو الجیش مظفر بن محمد خراساني بلخي متکلم مؤلف وفات.

۹۸۰م ۳٦۹ق:

د محمد بن سلیمان بن محمد صعلوکي نشاپوري شافعي فقیه او مفسر او ادیب وفات په نشاپور کي (ولادت ئې ۲۹٦ق).

۹۸۰م ۳۷۰ق حدود:

قراتگین په غزني کي.

د عبدالله ابو بکر بن احمد ازهري هروي د کتاب التهذیب خاوند او لوی لغوي وفات.

۹۸۰م ۳۷۰ق:

شیخ حمید لودي پښتون پاچا په ملتان کي او د ده روغه له سبکتگین سره (۳۸۲ق).

اسحاق بن محمد بن اسماعیل مشهور په حکیم سمرقندي عربي السواد الاعظم په ۲۹۰ق ولیکئ او د ۳۷۰ق په شاوخوا کي په دري ژبه ترجمه سو. (د تهران طبع ۱۳٤۸ د عبدالحي حبیبي په اهتمام).

۹۸۱م ۳۷۱ق:

فردوسي د شاهنامې نظم شروع کئ.

شیخ ابو زید محمد بن احمد مرغزي په هرات کي وفات او ښخ سو (۱۳ رجب).

۹۸۲م ۳۷۲ق:

د ابو الحسن سیمجوري پر ځای تاش د خراسان سپه سالار سو.

عبدالله بن احمد عتبي د نوح بن منصور ساماني وزیر قتل سو.

احمد بن جعفر بن احمد د آل بانیجور حکمران او ابو علي احمد بن محتاج مرستیال ئې په چغانیان کي.

یوه جوزجاني عالم د حدود العالم جغرافي کتاب په دري د جوزجان د امیر محمد بن احمد فریغوني په نامه وکیښ او لومړي پلا ئې په اسلامي دوره کي د افغان ذکر وکئ.

۹۸۳م ۳۷۳ق:

د فقیه ابو اللیث نصر بن محمد سمرقندي وفات او ښخېدل په بلخ کي

۹۸٤ م ۳۷٤ق:

د ابو عمرو احمد بن محمد زوزنی (د هرات او نشاپور تر منځ) د عربي ژبی لوی عالم وفات.

د عبدالله بن موسی سلامي مورخ او ادیب وفات په مرو کي.

۹۸۵م ۳۷۵ق:

د سلجوقیانو ظهور د بخارا په شاوخوا کي.

۹۸٦م ۳۷٦ق:

د عبدالله بن محمد بن عزیر وزارت په ساماني دربار کي.

د معجم الشیوخ د مؤلف ابراهیم بن احمد مستملي بلخي وفات.

۹۸۷م ۳۷۷ق:

په خراسان کي ابو الحسن سیمجوري او

فایق پر تاش باندي بري وموند.

ابو الظفر طاهر بن فضل بن محمد بن مظفر د چغانیان امیر د منجیک شاعر ممدوح مړ سو.

۹۸۸م ۳۷۸ق:

د ناصر الدوله ابو الحسن محمد بن ابراهیم بن سیمجور دواتي مړینه. د ده په نامه سکه هم وهلي سوې ده.

د ابو نصر سراج طوسی عبدالله بن علي د کتاب اللمع د خاوند او لوي صوفي وفات په طوس کي (رجب).

د محمد بن محمد کرابیسي نشاپوري محدث او قاضي وفات په بصره کي (ولادت ئې ۲۸۵ق). د خلیل بن احمد سجزي د سمرقند د قاضي وفات.

د خواجه قربنج وفات په هرات کي او په گازرگاه کي ښخیدنه.

۹۸۹م ۳۷۹ق:

د ابو الحسن سیمجوري مړینه.

۹۹۰م ۳۸۰ق:

ابو بکر بن محمد بن ابراهیم بخاري کلا باذي د خراسان صوفي او د التعرف المذهب التصوف د مؤلف وفات، او ابو علي سیمجوري د خراسان حکمران سو.

ابو بکر ربیع بن احمد بخاري په طب کي د هدایة المتعلمین کتاب په دري تالیف کئ.

۹۹۰م ۳۸۰ق:

د فخر الدوله ابو المظفر احمد بن محمد د چغانیان امیر د فرخي د ممدوح د ژوند دوره.

شیخ رضی لودي د شیخ حمید وراره د پښتو قدیم شاعر په کسي غره کي د اسلام تبلیغ کاوه.

د محمد بن علي خسروي سرخسي او ابو محمد بدیع بن محمد بلخي او د ابو الحسن علي بن محمد منجیک ترمذي د دري قدیمو شاعرانو د ژوند دوره.

د ابو سلیمان محمد بن طاهر منطقي سیستاني وفات.

د ابو الفضل احمد هروي ریاضي دان او منجم وفات.

۹۹۱م ۳۸۱ق:

په لغمان کي د کابل رود پر غاړه د جیپاله کابلشاه ماته د سبکتگین له خوا. په دې سیمه کي د اسلام خپرونه. افغانان او خلجیان (غلجیان) د سبکتگین په لښکرو کي داخل سوه.

د احمد بن حسین بن مهران نشاپوري محدث وفات.

د محمد بن عبدالله هروي فقیه او مفسر وفات.

د طاهر بن فضل بن محمد بن محتاج چغاني امیر او د دري ژبي شاعر د ژوند وخت.

د ابو الحسن محمد بن یوسف عامري نشاپوري (ابن ابي ذر) د کتاب السعادة و الاسعاد د مؤلف وفات.

۹۹۲م ۳۸۲ق:

د محمد بن احمد بن سلیمان نوقاني سیستاني ادیب او مؤلف وفات.

۹۹۴م ۳۸٤ق:

د هرات په جنگ کي د سبکتگین او محمود بری پر یاغي ابو علي سیمجوري باندي چي دوهم نوح ساماني امیر، پلار ته ناصر الدین او محمود ته د سیف الدوله لقب ورکي. او سبکتگین د خراسان په حکمداری تر کابله مقرر سو.

۹۹۴م ۱۵ رمضان ۳۸٤ق:

سبکتگین او امیر محمود په طوس کي ابو علي محمد مظفر دواتي مات کئ. هغه په ۳۸٦ق په خوارزم کي ونیول سو، په گردیز کي بندي او په ۳۸۸ق مړ سو.

د محمد بن عمران مرزباني خراساني ادیب وفات په بغداد کي (ولادت ۲۹٦ق).

۹۹۵م ۳۸۵ق:

ابو الحسن بن ابو علي دواتي سیمجوري د سلطان محمود په لاس کنبیووت او په گردیز کي بندي او مړ سو.

د ابو القاسم اسماعیل بن عباد طالقاني وزیر او لیکوال مړینه.

۹۹٦م ۳۸٦ق:

د قره خانانو او سبکتگین په ماوراء النهر کي مقابله.

د وزیر عبدالله بن عزیز معزولي او د وزیر ابو نصر احمد بن محمد مقرري.

۹۹۷م ۳۸۷ق:

امیر سبکتگین ۵٦ کلن پس له ۲۱ کاله سلطنته د بلخ او بامیان تر منځ د مدد موي په کلي کي وفات سو او په غزني کي خاورو ته وسپارل سو.

د محمد بن احمد بلخي خوارزمي مورخ د مفاتیح العلوم د مؤلف وفات.

امیر اسماعیل د سبکتگین زوی په غزني کي سکه ووهله (د غزنویانو شپږم پاچا) خو په دغه کال د غزني په جنگ کي سلطان محمود پر غالب سو.

د سهل بن محمد صعلوکي نشاپوري مفتي وفات.

۹۹۷-۱۰۳۰م ۳۸۷-٤۲۱ق:

د غزنویانو د اوم پاچا یمین الدوله سلطان محمود بن سبکتگین د پاچهي دوره.

۹۹۷م ۳۸۷ق:

د وزیر ابو نصر مړینه.

د وزیر ابو المظفر محمد بن ابراهیم برغشي مقرري.

د خوارزمشاه مامون مړینه او د علي بن مامون جلوس.

۹۹۷-۹۹۸م ۳۸۷-۳۸۹ق:

د دوهم منصور د دوهم نوح زوي د ساماني نهم پادشاه امارت.

۹۹۷م ۳۸۷ق:

د ابو الوفا محمد بن یحیي بوزجاني نشاپوري لوی خراساني ریاضي پوهان وفات (تولد ئې ۳۲۸ق).

۹۹۸م ۳۸۸ق:

د ابو سلیمان احمد بن محمد خطابي بستي د معالم السنن د مؤلف وفات په بست کي

(ولادت ۳۱۹ق).

د عماد الدوله ابو علي محمد مظفر بن محمد بن ابراهيم دواتي د خراسان د لوی حکمران مړينه. دی سکه هم لري.

د ابو الوفاء محمد بن محمد بوزجاني مشهور رياضي پوهاند وفات په بغداد کي (ولادت ئې ۳۲۸ق).

سلطان محمود ټول شمالي افغانستان ونيو او ساماني دربار هم د ده پاچهي ومنله.

۹۹۸م ذيقعده ۳۸۹ق:

د القادر بالله خليفه له خوا د بغداد د استاځو راتگ بلخ ته او سلطان محمود ته د (يمين اللدوله او امين الملة ولي امير المؤمنين) لقبونه ورکول.

۹۹۸م ۳۸۹ق:

پر ابو القاسم سيمجوري باندي په خراسان کي د بگتو زون برى.

د برغشي وزير تيښته.

د ارسلان خان علي مړينه.

سلطان محمود د ساماني منصور او عبدالملک پر سالارانو بگتو زون او فائق خاصه باندي برى وموند.

دوهم عبدالملک د دوهم نوح زوی ساماني لسم پاچا پر تخت کښېنوست.

شار رشيد د غرستان پاچا سلطان محمود ته غاړه کښېښووه او خطبه يې د ده په نامه وويله.

۹۹۸م ۳۸۹ق حدود:

امام ابو الحسن محمد بن شعيب بيهقي شافعي فقيه د نشاپور د سيار په کوڅه کي مدرسه بيهقيه جوړه کړه.

مدرسه صاعديه په نشاپور کي (يا سعديه) د شهزاده نصر بن سبکتگين په همت جوړه سوه.

۹۹۹-۱۰۰۱م ۳۹۰-۳۹۲ق:

په لغمان او پېښور او ويهند کي د سلطان محمود برى پر جيپاله کابلشاه باندي.

۹۹۹م ۳۹۰ق:

په خشباجي (اوسني د مقر زرکشان) کي د طلا کان ښکاره سو.

۹۹۹-۱۰۱۹م ۳۹۰-٤۱۰ق:

اوگره بوت منجم د کابلشاه انند پاله په دربار کي د شکهت پرت کتاب تاليف کئ.

۹۹۹م ۳۹۰ق:

ابو يعقوب اسحاق بن احمد سگزی خپل کتاب کشدف المحجوب په دري ژبه د اسماعيلي فرقې پر عقايدو وکيښ.

۱۰۰۰م ۳۹۱ق:

ابو القاسم علي بن محمد بن ابراهيم سيمجوري دواتي د هرات والي د نصر بن سبکتگين سره په سرخس کي وجنگيد او ونيول سو.

د طاهر بن خلف صفاري د سيستان د امير وفات.

د ابو سليمان محمد بن طاهر سجستاني منطقي لوی فيلسوف وفات.

۱۰۰۱م ۳۹۲ق:

سلطان محمود خپل سفير د اوزگند ايلک خان ته واستاوه.

۱۰۰۲م ۳۹۳ق:

سلطان محمود په حصار طاق کي د سيستان پاچا خلف ابن بانو کلابند کړ او هغه يې جوزجان ته واستاوه. په سيستان کي قبجي حاجب حکمران کړ.

ابو القاسم منصور بن محمد هروي د سلطان محمود وزير يو قرآن په کوفي نسخي خط د مشهد رضوي کتابخانې ته وقف کړ چي تر اوسه هلته سته.

۱۰۰۳م ۳۹٤ق:

د فريغونيانو د کهول ځلرم پاچا فريغون د محمد زوی په جوزجان کي.

۱۰۰٤-۱۰۱۰م ۳۹۵-٤۱۰ق:

په ملتان کي د ابو الفتوح داؤد بن نصر لودي ځلرم پاچا سلطنت.

۱۰۰٤م ۳۹۵ق:

د ابو منصور عماره بن محمد مروزي دري قديم شاعر د ژوند وخت.

۹۹۹-۱۰۰٤م ۳۹۰-۳۹۵ق:

ابو ابراهيم منتصرد دوهم نوح زوی ساماني آخرني پادشاه و چي په ۳۹۵ق ساماني پاچهي ختمه سوه.

۱۰۰۵م ۳۹٦ق:

سلطان محمود په ملتان کي پر ابو الفتوح داؤد بن نصر بن حميد لودي دوهم پاچا باندي حمله وکړه هغه ججه ومنله.

د محمد بن احمد بن محمد نشاپوري محدث وفات (ولادت ۳۳۳ق).

د ابو العباس احمد بن محمد زاهد نسوي او خراساني صوفي د طبقات الصوفيه د مؤلف وفات.

۱۰۰٦م ۳۹۷ق:

د ترکستان ايلک خان چي بلخ او هرات نيولي ؤ، سلطان محمود بيرته ځني ونيول، او په شرخيان کي ماته وکړه.

۱۰۰۷م ۳۹۸ق:

د اسماعيل بن حماد جوهري فارابي د الصحاح في اللغه د خاوند وفات.

۱۰۰۸م ۳۹۹ق:

سلطان محمود کابلشاه انند پاله په ويهند کي د اباسين پر غاړه مات کړ.

خلف بن احمد د سيستان صفاري پادشاه په جلا وطني کي وفات سو (رجب).

۱۰۰۹م ٤۰۰ق:

د ابو الفتح علي بن محمد بستي لوی منشي او شاعر وفات په اوزگند کي.

۱۰۰۹م ٤۰۰ق حدود:

عنصری د سلطان محمود د ملتان د فتوحاتو په شرح کي تاج الفتوح نظم کړ.

فرخي د سلطان محمود د دربار شاعر دولت نامه د سلطان د فتوحاتو په بيان کي زر بيته نظم کړه.

په دري ادب کي د داستان سرايۍ رواج او د قصيده ويلو عروج.

شار ابو محمد بن محمد د غرستان شاه د سلطان محمود سره وجنگيد او مړ سو.

د مرسل بن منصور لويکي د ژوند وخت.

ابو العباس فضل بن احمد اسفرايني د سلطان محمود وزير په بلخ کي يوه مدرسه جوړه کړه.

د حسين ابن سينا او د ابو عبيد عبدالواحد بن محمد جوزجاني د ابن سينا د شاگرد د ژوند وخت.

ابو الحسن محمد بن سليمان بيحقي مزيد التاريخ د غزنويانو پر احوال تاليف کړ.

د سلجوق د درو زامنو ميکائيل، اسرائيل، موسی يرغلونه او اقتدار د آمو پر سيمو او د خراسان پر شمال باندي.

د محمد بن حسين خراساني مشهور په ابو جعفر خازن د رياضي او فلکياتو پوهاند د ژوند وخت.

د محمد بن احمد بن محمد نوقاني سجستاني د العلم و العلماء د مؤلف او محدث وفات.

۱۰۱۰م ٤۰۱ق:

سلطان محمود ملتان ونيو او ابو الفتوح داؤد پښتون لودي پاچا ئې په غورک کي بندي کړ.

شمس الکفاة احمد بن حسن ميمندي د غزنوي سلطنت په وزارت وټاکل سو.

ابو العباس فضل بن احمد اسفرايني د سلطان محمود له وزارته معزول سو.

د امام ابو عبيد احمد بن محمد هروي د غريب القرآن د مؤلف وفات.

ابو العباس احمد اسفرايني د سلطان محمود وزير په شکنجه کي.

په خراسان کي وچ کالي او کاختي.

۱۰۱۰-۱۰۲۵م ٤۰۱-٤۱٦ق:

شمس الکفاة احمد بن حسن ميوندي د سلطان محمود وزير و چي په ٤۱٦ق معزول او په هند کي بندي سو (متوفا ٤۲٤ق).

۱۰۱۱م ٤۰۲ق:

د ايلک خان نصر او تغان خان استائي سلطان محمود ته راغي.

تاهر تي د مصر ايلچي د الحاکم با مرالله اسماعيلي له خوا غزني ته را وليږول سو، خو په لار کي مړ کړ سو.

د جوزجان د پاچا ابو نصر ابو الحارث فريغوني وفات.

د يحيي بن عمار سيستاني لوی عالم او د خواجه عبدالله انصاري د مرشد وفات او د هرات په خيابان کي د ده ښخونه.

فردوسي د شاهنامې نظم تمام کړ.

د حنفي لوي فقيه او زاهد اسماعيل بن حسين بيهقي وفات.

۱۰۱۱-۱۰۱۲م ٤۰۲-٤۰۳ق:

سلطان محمود پنجاب او کشمير ونيول.

۱۰۱۲م ٤۰۳ق:

سلطان محمود غرجستان ونيوئ او د شارانو مستقله شاهي ئې ختمه کړه.

۱۰۱۲-۱۳م ٤۰۳ق:

د ايلک خان نصر مړينه او د ايلک احمد بن علي جلوس په ماوراء النهر کي.

۱۰۱۳-۱٤م ٤۰٤ق:

د وزير ابو العباس فضل اسفرايني مړينه.

په یارکند کې د قدر خان یوسف د غزني سره دوستانه روابط.

د امام سهل محمد صعلوکي لوی مفتي او عالم وفات په نشاپور کې.

۱۰۱۴م ۴۰۵ق:

وزیر احمد میوندي خوارزم شاه ته وویل چې خطبه د سلطان محمود په نامه ووایي.

سلطان محمود د بست له لارې پر غور یرغل وکړ او د هغه ځای امیر محمد سوري ئې د آهنګران په کلا کې محصور او بندي کړ. امیر محمد سوري په زهرو ځان وواژه.

امیر بو علي د محمد سوري زوی د غور په مندیش کې د سلطان محمود تابع امیر سو. او مسجدونه، مدرسې او ماڼۍ جوړې کړې.

د ابو عبدالله محمد بن عبدالله حاکم نشاپوري محدث او د تاریخ نشاپور د موظف وفات (ولادت ئې ۳۲۱ق).

۱۰۱۵-۱۶م ۴۰۶ق:

خوارزم شاه مامون د سلطان محمود خور واده کړه.

د ابو علي حسن بن علي د قاق نشاپوري عالم او صوفي او واعظ وفات.

شار ابو نصر محمد بن اسد د غرستان پاچا په ۴۰۵ق د سلطان محمود په لاس بندي سو او په ۴۰۶ ق په هرات کې مړ سو.

۱۰۱۶م ۴۰۷ق:

د عبدالله بن محمد بن ابراهیم نشاپوري واعظ او مفسر وفات.

د سلطان محمود یرغلونه په پنجاب او کشمیر باندې.

۱۰۱۷م ۴۰۷ق شوال:

د خوارزم خلکو مامون خوارزم شاه د سلطان محمود اخښې مړ کې. سلطان محمود خوارزم ونیو.

د عبدالملک بن محمد خرګوشي نشاپوري شافعي فقیه او واعظ وفات په نشاپور کې. ده په خرګوشي کوڅه کې یوه مدرسه او کتابخانه او روغتون جوړ کړی وو.

۱۰۱۷م ۴۰۸ق:

سلطان محمود ابو الحارث محمد بن علي بن مامون خوارزمشاه هیسته کړ او پر ځای یې لوی حاجب التونتاش هلته د خوارزمشاه په ډول وګماره.

د جوزجان مقامي امیران فریغونیان ختم سول او د دوی سیمې د غزنوي سلطنت ضمیمه سوې.

د ایلک خان لور د غزني ولیعهد مسعود ته واده سوه.

سهزاده مسعود رسما د سلطان محمود ولیعهد سو.

نظام الملک حسن بن علي طوسي وزیر وزیږید.

د ابو الخیر خمار حسین بن سوار مشهور خراساني فیلسوف او عالم وفات (تولد ئې ۳۳۱ق).

۱۰۱۸م ۴۰۹ق:

سلطان محمود به غزني کې یو مسجد جامع او په هغه پورې نښتې یوه لویه مدرسه

جوره کړه.

د امام ابو منصور ازهري هروي لغوي عالم وفات.

امام هيصم بن محمد بن عبدالعزيز ناوي هروي د قصص نابي مؤلف وفات سو.

۱۰۱۸-۱۹م ۴۰۹-۱۰ق:

سلطان محمود د هند قنوج تر گنگا پوري ونيول، او درې مليونه درهمه غنيمت يې واخيست.

۱۰۱۹م ۴۱۰ق:

له هندوستانه د راستون کيدو پر وخت سلطان محمود له افغانانو سره ونښت.

۱۰۱۹م ۴۱۰ق:

حسن د ابو نصر احمد زوی د فريغوني کورني آخر شهزاده.

۱۰۱۹م ۴۱۰ق حدود:

د ترو جنپاله کابلشاه د ژوند وخت.

د غرستان د پاچا شانورد شير ژوند.

د امام ابو الطيب سهل بن سليمان صعلوکي مشهور محدث او فقيه او د سلطان محمود د دربار ملا ژوند وخت.

امام قفال صغير عبدالله بن احمد مروي شافعي (متوفا ۴۱۷ق) د مآثر محمودي کتاب وکيښ.

حاکم امام ابو سليمان فندق بن ايوب بن حسن له والشتانه د سلطان محمود په حکم د نشاپور قاضي سو.

ابو بکر عبدالله بن يوسف سيستاني حصيري د سلطان محمود نديم ؤ.

د ابو القاسم منصور بن حسن فردوسي طوسي وفات. دی د شاهنامې شاعر او د دنيا له لويو شاعرانو څخه دئ (تولد ئې ۳۳۰ق)

ابو سهل احمد بن حسن حمدوي د سلطان محمود او مسعود وزير او د ري حکمران و تر ۴۳۰ق پوري.

۱۰۲۰م ۴۱۱ق:

د خرښبون بن سړه بن بن کيس وفات د کسي غره په جنوبي لمن کي. دا سړي د پښتنو مشر و او پښتو شعر يې سته.

سلطان محمود غور فتح کئ.

د شيخ الاسلام يونس بن طاهر نصيري بلخي عالم د کتاب بهجه د مؤلف وفات او ښخيدل په بلخ کي.

۱۰۲۱م ۴۱۲ق:

د ابو عبدالرحمن محمد بن حسين سلمي نشاپوري مشهور صوفي او د طبقات الصوفيه د مؤلف وفات په نشاپور کي (ولادت بې ۳۲۵ق).

د حافظ احمد بن محمد ماليني هروي محدث وفات په مصر يا په هرات کي.

د امير نصر بن امير سبکتگين د سلطان محمود کشر ورور وفات.

سلطان محمود د کشمير لوهر کوټ کلا بند او فتح کئ.

۱۰۲۲م ۴۱۳ق:

سلطان محمود د هند گواليار او کالنجر ونيول.

د قاضي محمد بن فضل رواس (ميرک بلخي) مفسر او عالم وفات او ښخيدل په بلخ

کي.

د محمد بن احمد جارودي هروي لوی محدث وفات.

۱۰۲۳م ۴۱۳ق:

د امام ابو محمد اسماعيل بن ابراهيم سرخسي لوی عالم وفات او د هرات د عيدگاه غربي خوا ته يې ښخيدل. دی د مناقب الشافعي مؤلف دی (ولادت يې تر ۳۲۰ق وروسته).

د ابو سعيد احمد بن محمد سجزي لوی منجم او رياضي پوهاند وفات.

محمد بن عثمان وراق او غزنوي مذهب يو خوشخطه قرآن وکيښ چې په ۴۱۴ق يې وقف کړ. (د مشهد رضوي کتابخانه).

د محمد بن آدم هروي متکلم او لغوي د ديوان متنبي د شارح وفات.

سلطان محمود تر کسی غره (کوه سليمان) پورې د افغانانو سيمې ټولې ونيولې.

۱۰۲۴-۲۵م ۴۱۵-۱۶ق:

سلطان محمود ماوراء النهر ونيو او د کاشغر د قدر خان سره يې معاهده وکړه.

۱۰۲۴م ۴۱۵ق:

اسماعيل د بيټنی زوی په کوه سليمان، وازه خوا کې د پښتنو مشر و. د ده پښتو شعر سته.

سلطان محمود خپل وزير احمد بن حسن ميوندي عزل او مصادره او په هند کې بندي کړ.

ملا محمد غزنوي چې د سلطان محمود سره هند ته تللی و يو تاريخ يې وکيښ چه تر ۱۰۳۲ق پورې لا په هند کې ؤ.

د علي بن محمد هروي اديب او نحوي د وفات وخت.

امام ابو اسحق ابراهيم بن محمد اسفرايني په نشاپور کې يوه مدرسه جوړه کړه.

۱۰۲۵م ۴۱۶ق:

سلطان محمود ځلور زره کهوله سلجوقيان خراسان ته راوستل.

په دغه کال ده د جنوبي هند پر کاتيا وار حمله وکړه او د سومنات مندر يې وران کړ. گجرات يې هم ونيوه.

سلطان محمود په ماوراء النهر کې د قدر خان سره وليدل.

د خواجه ابو عبدالله محمد طاقي سجزي وفات او ښخيدل په هرات کې.

د لوی محدث امام ابو عبدالله محمد بن يمان وفات او ښخيدل په هرات کې.

د فردوسي طوسي وفات په طوس کې.

سلطان محمود د سلجوق اسرائيل چې د سلجوقيانو مشر ؤ د هندوستان په کالنجر کې بندي کړ.

۱۰۲۶م ۴۱۷ق:

د عبدالله بن احمد قفال صغير مروزي مشهور شافعي فقيه د مآثر محمودي د مؤلف وفات په سيستان کې (تولد يې ۳۲۷ق).

د خليفه القادر بالله سفير له بغداده سلطان محمود ته راغی.

بهيم پاله آخرني کابلشاه د گندهارا په شرق کې.

۱۰۲۷م ۴۱۸ق:

دوه تنه سفيران قلتنکا او قاشي د قتا خان

او يغر خان له خوا له خطا او ختن څخه د سلطان محمود دربار ته راغله.

د امام ابو اسحق ابراهيم بن محمد بن ابراهيم اسفرايني مشهور عالم وفات په نشاپور کي.

د سلطان محمود آخره حمله پر هند او د ملتان د جټانو ايلول.

عيسى بن عبدالله بلخي کاتب يوه نسخه خوشخطه قرآن وکيښ (د ميلان کتابخانه).

١٠٢٨م ٤١٩ق:

ابو علي حسن بن محمد نشاپوري (حسنک) د سلطان محمود وزير سو.

١٠٢٩م ٤٢٠ق:

سلطان محمود ټول ايران ونيو او شهزاده مسعود يې په اصفهان کي خپل نائب وټاکه.

بوريحان بيروني خپل کتاب التفهيم لاوايل صناعة التنجيم د ريحانه بنت الحسن په نامه تاليف کئ.

د ابود العباس فضل بن عباس صاغاني محدث د ژوند وخت په بغداد کي.

د محمد بن عبدالله مسعودي مروزي شافعي فقيه د شرح مختصر المرزني د مؤلف وفات به مرو کي.

١٠٢٩-١١٠٦م ٤٢٠-٥٠٠ق:

د صاعد د کهول د مشهورو پوهانو او قاضيانو د ژوند وخت په نشاپور او هرات کي.

١٠٣٠ پنجشنبه ٢٣ ربيع الاخر ٤٢١ق:

د سلطان محمود وفات او د غزني په باغ فيروزي کي ښخول. د ده عمر ٦١ او پاچهي ٣٣ کاله وه. مملکت يې د هند له ګنګا څخه تر دجلې پوري او د شمالي خوا له سير دريا څخه جنوباً د عربو تر بحيرې پوري پروت ؤ.

امير محمد د سلطان محمود زوي په غزني کي سکه ووهله (د غزنويانو اتم پاچا).

١٠٣٠-١٠٤٠م ٤٢١-٤٣٢ق:

د ناصر الدين الله سلطان مسعود بن محمود د سلطنت دوره په غزني کي (د غزنويانو نهم پاچا).

١٠٣٠م رمضان ٤٢١ق:

القادر بالله خليفه له بغداده خپل عهد اولوا د مرسل بن منصور ګرديزي په لاس سلطان مسعود بن محمود ته په نشاپور کي را ولېږل او ده ته يې ناصر الدين الله لقب ورکئ.

١٠٣٠م ٤٢١ق شوال:

امير محمد د سلطان محمود زوي په تګين آباد کي ونيول سو او ړوند کړ سو.

سلطان مسعود خواجه احمد بن حسن ميوندي د هند له زندانه را وغوښت او وزير يې کي.

حسن ميکالي (امير حسنک) د سلطان محمود وزير په بلخ کي د سلطان مسعود په حکم په دار سو.

د ابو بکر محمد بن اسحاق بن ممشاد واعظ د کراميانو د رئيس وفات په نشاپور کي.

د علي بن احمد نسوي خراساني رياضي پوهاند او مهندس او منطقي د ژوند وخت.

۱۰۳۱م ۴۲۲ق:

سلطان مسعود کرمان او مکران ونيول. او استاځي يې کاشغر ته واستول.

امام يحيي بن عمار سجستاني هروي وفات او د هرات په خيابان کې ښخ سو.

۱۰۳۱م ۴۲۳ق:

سلطان مسعود هرات ته ولاړ او سپه سالار عبدوس يې د سلجوقيانو ترکمانانو مقابلې ته وټاکه.

امير ابو يعقوب يوسف بن سبکتگين د سلطان مسعود په حکم د سګاوند د کلا په حبس کې مړ سو.

۱۰۳۲م ۴۲۴ق:

د قدر خان مړينه، د ارسلان سليمان مړينه.

التونتاش خوارزم شاه بخارا ته لښکر بوت او مړ سو.

۱۰۳۲-۱۰۳۵م ۴۲۴-۴۲۷ق:

هارون د التونتاش زوی په خوارزم کې د غزني تر حمايت لاندي پر تخت کښېنوست.

۱۰۳۳م ۴۲۴ق:

د خواجه احمد بن حسن ميوندي د غزني د لوي وزير په هرات کې وفات (۲۰ محرم). احمد بن علي بن عبدالصمد وزير سو.

۱۰۳۳م ۴۲۵ق:

د مسعود لښکر کشي پر آمل، ساري، طبرستان.

عباس بن شيش د بو علي وراره د غور امير د منديش د ولايت په سنګه کلا کې يو رصد ګاه جوړه کې.

د شيخ ابو الحسن علي بن جعفر خرقاني لوی صوفي وفات (سه شنبه ۱۰ محرم په عمر ۷۳کاله).

شيخ اسعد بن محمد سوري د پښتو شاعر د زميداور په بغنی کې مړ سو.

ابو القاسم علي بن حاتم بيهقي چې د سلطان محمود په وخت کې مشرف و، د سلطان مسعود په فرمان صاحب بريد سو.

۱۰۳۴م ۴۲۶ق:

احمد ينالتگين په هندوستان کې ياغي سو، سلطان مسعود د ده مقابلې ته هندو سپه سالار تلک بن جهلن واستاوه.

هارون سلطان مسعود ته ياغي سو، د سلطان مسعود استاځی له کاشغره راغلل، د بغرا خان استاځی سلطان مسعود ته را ورسيدل.

د شافعی فقه د امام ابو علي حسين بن شعيب مروزي سنجي وفات.

۱۰۳۵م ۴۲۷ق:

احمد ينالتگين مات او په دریاي سند کې ډوب سو.

سلجوقيان په خراسان کې.

د علي تګين زامنو استاځي مسعود ته راغي.

د ابو نصر محمد بن عبدالجبار عتبي د تاريخ يميني د ليکوال وفات.

۱۰۳۵-۳۶م ۴۲۷-۲۸ق:

سلطان مسعود په هند کې پر هانسي حمله وکړه او خپل زوي امير مجدود يې د لاهور حکمران وټاکه.

۱۰۳۵-۱۰٤۱م ٤۲۷-٤۳۳ق:

اسماعیل خندان د التونتاش زوی په خوارزم کې اقتدار وموند.

د محمد بن علي هروي لغوي او د مصر د مؤذن وفات (ولادت يې ۳۲۷ق).

۱۰۳۷م ٤۲۸ق:

د شیخ الرئیس بو علي حسین بن عبدالله ابن سینا بلخي لوی فیلسوف طبیب او د دري او عربي مؤلف وفات په همدان کې (تولد يې صفر ۳۷۰ق په بخارا کې).

د امام اسحاق بن ابراهیم بن محمد هروي عالم وفات او د هرات په نمازگاه کې ښخیدل.

د سلطان مسعود استاځي ترکستان ته ولاړل او د هغه ځاي استاځي مسعود ته راغلل.

سلطان مسعود په جوزجان کې علي قندوزي مات کې.

۱۰۳۷-۳۹م ٤۲۹-۳۱ق:

سلطان مسعود د سلجوقیانو سره په شمالي ولایاتو کې په شخړه بوخت و، دوی ته يې اورشوگاني ورکړې او د غور له خوا غزني ته راغي.

سلطان طغرل سلجوقي په نشاپور کې پاچا سو او خپل ورور بیغو يې د سیستان او پوشنگ او هرات حکمران کړ.

د ابو منصور عبدالملک بن محمد ثعالبي نشاپوري د یتیمة الدهر د لیکوال وفات (تولد يې ۳۵۰ق).

د ابو الحسن بن جولوغ فرخي سیستاني د دري لوی ستایوال بولله ویونکي شاعر وفات.

د اسحاق بن ابراهیم بن محمد قراب سرخسي هروي مورخ او محدث وفات (ولادت ۳۵۲ق).

۱۰۳۸-۳۹م ٤۳۰ق:

پر صغانیان د مسعود ژمني لښکر کشي.

ابو یعلي بیهقي حنیفي د دیوان انشا مشر خپل کتاب السیرة المسعودیه د سلطان مسعود غزنوي لپاره تالیف کې.

د ابو علي حسین بن شعیب سنجي مروزي شافعي فقیه او د فروعو د مؤلف وفات.

د مقامات بو نصر مشکان تالیف.

۱۰۳۹م ٤۳۱ق:

ابو نصر مشکان د سلطان محمود او مسعود د دربار لوي منشي وفات. ابو سهل زوزني صاحب دیوان رسالت سو.

د ابو القاسم حسن بن احمد عنصري بلخي د سلطان محمود د دربار لوي شاعر وفات.

۱۰٤۰م ٤۳۲ق:

سلجوقاینو شمالي ولایات او خراسان ونیول او په دندانقان کې سلطان مسعود مات کې.

۱۰٤۰-۱۱۷۵م ٤۳۲-۵۵۲ق:

د سلجوقیانو د سلطنت دوره پر افغانستان باندي.

د حسن بن محمد بن شعیب مرزوي شافعي فقیه وفات په ربیع الاول ٤۳۲ق.

۱۰٤۰م ربیع الاخر ٤۳۲ق:

سلطان مسعود خپل زوي مودود په غزني کې پرېښود، پخپله د خزانو سره هندوستان ته

رهي سو.

۱۰۴۰م ۱۱ جمادي الاول ۴۳۲ق:

لښکرو په ماریگله کي سلطان مسعود ونیو او د ده پر ځای یې د ده ړوند ورود محمد بیا پاچا کي.

وروسته سلطان مسعود د خپل وراره طاهر بن محمد په لاس مړ کړ سو.

۱۰۴۰م جمادي الاخر ۴۳۲ق: سلطان مودود له غزني څخه را ووت او د خپل ړانده اکا محمد سره یې په دنپور کي جنگ وکي.

محمد او د ده زوی طاهر یې ووژل او د دې برې په نسبت یې فتح آباد هلته جوړ کي.

۱۰۴۰م ۴۳۲ق:

امیر محمد د سلطان محمود زوی دوهمه پلا پاچا سو.

۱۰۴۰-۱۰۴۹م ۴۳۲-۴۴۱ق:

د غزنویانو د یوولسم سلطان مودود بن مسعود سلطنت په غزني کي.

۱۰۴۰-۱۰۶۳م ۴۳۲-۴۵۵ق:

د طغرل بیگ بن میکائیل د سلجوقي کهول لومړی پاچا سلطنت.

۱۰۴۰م ۴۳۲ق:

د قاضي صاعد بن محمد ابو العلا نشاپوري حنفي فقیه او د حنفیانو د رئیس وفات.

د ابو نظر عبدالعزیز بن منصور عسجدي د سلطان محمود د درباري شاعر وفات.

په دغه کال د ابو النجم احمد بن قوص منوچهری د سلطان محمود د دربار د شاعر وفات.

۱۰۴۱م ۴۳۳ق:

د سالم بن عبدالله هروي فقیه او متکلم د اللمع د مؤلف وفات.

د ابو سهل محمد بن علي هروي لغوي وفات ۳ محرم په مصر کي (ولادت رمضان ۳۷۲ق).

طغرل سلجوقي په نشاپور کي سکه ووهله.

سند پاله د جیه پاله لمسی آخرین کابلشاه د گندهارا په پای کي.

۱۰۴۲م ۴۳۴ق:

ابو ابراهیم اسماعیل بن محمد مستملي په دري ژبه د تعرف شرح ولیکله.

د ابوذر عبدالله بن احمد انصاري هروي مالکي فقیه او محدث وفات په مکه کي.

۱۰۴۳م ۴۳۵ق حدود:

عبدالرزاق د احمد بن حسن میوندي زوی د سلطان مودود وزیر و.

د احمد بن حسین باخرزي د دمیة القصر د مؤلف وژل.

۱۰۴۴م ۴۳۶ق:

په ماوراء النهر کي شیعي غورځنگونه، د ابو الفضل عبیدالله بن احمد میکالي خراساني منشي او مؤلف امیر وفات (نوم یې عبدالرحمن هم راغلي دئ).

د غزني د وزیر احمد بن علي بن عبدالصمد وفات او د طاهر مستوفي وزیر کول.

۱۰۵۴م ۴۳۷ق:

امام عبدالکریم بن هوازن قشیري الرسالة القشیریه په تصوف کي په عربي وکښله. چي ابو

الفتوح عبدالرحمن بن محمد نشاپوري په كرمان كي په ٥٥٠ق په دري ترجمه كړه.

امام ابوالقاسم قشيري په نشاپور كي يوه مدرسه جوړه كړه.

ناصر خسرو بلخي خپل سفر له جوزجانه د حجاز خوا ته شروع كي (٦ جمادي الاخري) دی په جمادي الاخره كي د ٤٤٤ ق بيرته بلخ ته راغي.

١٠٤٦م ٤٣٨ق:

د امام ابو محمد عبدالله بن يوسف جويني شافعی فقيه او مفسر او اديب وفات په نشاپور كي.

د عبيدالله بن عبدالله هروي محدث او مورخ د ژوند وخت.

١٠٤٨م ٤٣٩ق:

د عبدالرحمن بن محمد سرخسي حنفي فقيه د بصری د قاضي وفات د تكملة التجريد خاوند.

د ملک ابدال (اودل) بن ترين د ابدالي افغانانو د يوه نيكه د ژوند وخت په كسي غره كي.

١٠٤٨م ٤٤٠ق:

د ابو ريحان محمد بن احمد بيروني لوی عالم او منجم د كتاب الهند او نورو ډيرو تاليفاتو د مؤلف وفات، او په غزني كي ښخيدل. ده تر ٤٢٧ پوري ٦٥ كتابونه تاليف كړي وو. تولد يې ٣٦٢ق.

د ابو سعيد فضل الله بن ابی الخير ميهني خراساني مشهور صوفي وفات.

د مشهور اديب علي بن حسن عميد قهستاني وفات.

١٠٤٨-١٠٥٢م ٤٤٠-٤٤٤ق:

پر غزني باندي د طغريل تغلب او د سلطان عبدالرشيد وژنه.

١٠٤٨م ٤٤٠ق حدود:

ابو منصور موفق بن علي الهروي په درمل پيژندنه كي كتاب الابنيه عن حقايق الادويه په دري ژبه تاليف کی چي يوه خطي نسخه يې په ٤٤٧ق كال اسدي طوسي وكښله (د ويانا كتابخانه) د منصور بن محمد هروي فقيه او شاعر او د هرات د قاضي او د منية الراضي د مؤلف وفات.

١٠٤٩م ٤٤١ق:

د غزنويانو دوولسم پاچا دوهم مسعود د مودود زوی په غزني كي سكه ووهله.

علي بن مسعود بن محمود په همدغه كال پاچا سو.

١٠٤٩-١٠٥٢م ٤٤١-٤٤٤ق:

د غزنويانو د څورلسم پاچا عبدالرشيد د سلطان محمود د زوي سلطنت په غزني كي.

١٠٤٩م ٤٤١ق:

د شيخ عمو مشهور صوفي احمد بن محمد بن حمزه وفات په هرات كي او په گازر گاه كي ښخيدل.

ابو معين ناصر بن خسرو قبادياني بلخي (حجت خراسان) له خپله سفره را ستون سو او د اسماعيلي مذهب تبليغ يې په بلخ او بدخشان كي شروع كي. د ده ډله ناصريه بلله كيده.

۱۰۵۰م ٤٤٢ق:

د سلجوقیانو او طغریل د غزنوي لښکر د مشر جنګونه او په دره خمار او بست کې د سلجوقیانو ماتې.

د عبدالسلام بن محمد بن هیصم کرامي وفات په هرات کې.

د حسن بن مظفر نشاپوري ادیب او شاعر وفات.

۱۰۵۰م ٤٤٢ق:

ابو سعید عبدالحي بن ضحاک بن محمود ګردیزي زین الاخبار په دري ژبه په غزني کې د سلطان عبدالرشید په نامه وکیښ (د عبدالحی حبیبي طبع، تهران ۱۳٤۷).

۱۰۵۲م ٤٤٤ق:

عبدالرزاق بن احمد بن حسن میوندي د سلطان فرخزاد له وزارته معزول او پر ځای یې خواجه حسن مهران وزیر سو.

د خرخیز حاجب د غزني سپه سالار په خراسان کې د سلجوقیانو سره جنګونه.

د عبید الله بن سعید بن حاتم سجزي محدث وفات په مکه کې.

طغریل د سلطان محمود مریي د غزني تر نیولو وروسته ډیر غزنوي شهزادګان مړه کړل او خلکو دی وواژه.

۱۰۵۲-۱۰٦۰م ٤٤٤-٤٥۱ق:

د غزنویانو شپاړسم پاچا فرخزاد د لومړي مسعود د زوی سلطنت.

۱۰۵۳م ٤٤٥ق:

یوه نامعلوم مؤلف تاریخ سیستان ولیکي.

۱۰۵٤م ٤٤٦ق:

د ابو بکر احمد بن اسحاق صبغی نشاپوري شافعي عالم او فقیه وفات.

۱۰۵۵م ٤٤۷ق:

حکیم علي بن احمد اسدي طوسي د ګرشاسپ نامي شاعر د کتاب الابنیه عن حقایق الادویه خطي نسخه وکښله (د ویانا کتابخانه) مؤلف یې موفق الدین ابو منصور علي الهروي په دغه کال ژوندي و.

۱۰۵٦م ٤٤۸ق:

د حجة الاسلام ابو حامد محمد بن محمد غزالي طوسي زیږیدنه.

۱۰۵۷م ربیع الاول ٤٤۹ق:

د ابو النجم ایاز اویماق وفات او ښخیدل په لاهور کي (؟).

د اسماعیل بن عبدالرحمن بن احمد صابوني نشاپوري فقیه او مفسر او واعظ وفات په نشاپور کي (ولادت یې ۳۷۳ق).

۱۰۵۸م ٤٥۰ق:

په خراسان کي د عربي نسخې او کوفي خط په هنري ډول سره ګېږي (وامق عذاري عنصري د پروفیسور محمد شفیع کتابخانه، لاهور).

محمود وراق یو تاریخ د ٤۰۹ق تر واقعو پوري په غزني کي وکیښ.

امیر محمد د عباس زوي په غور کي حکمران وو.

د شار ابراهیم بن اردشیر د ژوند وخت.

د سهل بن مرسل لویکي د ژوند عصر.

۱۰۵۸م ۴۵۰ق حدود:

اسحاق بن ابراهيم بن منصور نشاپوري خپل قصص الانبياء په دري ژبه وکيښ.

محمد بن عمر رادوياني ترجمان البلاغه وکيښ.

د ابو حنيفه اسکافي مروزي دري شاعر د ژوند وخت.

د شيخ امام ابو بکر محمد بن امام احمد بن محمد حدادي شالنگي غزنوي وفات ۴۵۰ق. (قبر او شنخته يې په غزني کي سته).

د محمود بن عمر جوهري صايغ هروي دري شاعر د ژوند وخت.

۱۰۵۹م ۴۵۱ق:

د غزنويانو او سلجوقيانو تر منځ معاهده.

سلطان ابراهيم د مسعود زوي غزنوي پاچا د سلجوقي داود او الپ ارسلان سره روغه وکړه او فقط شرقي افغانستان تر لاهوره غزنوي سلطنت ته پاته سو.

لومړۍ پلا د سلطان لقب د سلطان ابراهيم غزنوي پر سکه ضرب سو.

۱۰۵۹-۱۰۹۸م ۴۵۱-۴۹۲ق:

د غزنويانو د اولسم سلطان ابراهيم د لومړي مسعود د زوري سلطنت.

۱۰۶۰م ۴۵۲ق:

د علي بن حسين مروزي حنفي فقيه وفات.

۱۰۶۲م ۴۵۴ق:

د زهير بن حسن بن علي سرخسي فقيه او مورخ او مفتي خراسان وفات.

د عبدالرحيم بن عبدالله صيرفي بلخي قاضي القضاة او شيخ الاسلام وفات او ښخېدل په بلخ کي.

۱۰۶۳-۱۰۷۲م ۴۵۵-۴۶۵ق:

الپ ارسلان د چغری بيگ داؤد زوي د ميکائيل لمسی سلجوقي دوهم پاچا.

۱۰۶۴م ۴۵۷ق:

پر ختل د الپ ارسلان يرغل.

۱۰۶۵م ۴۵۸ق:

د ابو بکر احمد بن حسين بيهقي شافعی فقيه او محدث او مؤلف وفات.

د قاضي ابو عاصم محمد بن احمد عبادي هروي عالم د طبقات الفقها او مبسوط مؤلف وفات.

حکيم ابو نصر علي بن احمد اسدي طوسي گرشاسپ نامه نظم کړه.

۱۰۶۶م ۴۵۹ق:

شرف الملک ابو سعد مستوفي په بغداد کي د امام ابو حنيفه پر مزار گنبده جوړه کړه.

د ابراهيم بن محمد توني هروي محدث وفات په هرات کي.

د شيخ يوسف بن محمد سمعان وفات او ښخيدل په چشت کي.

۱۰۶۷م ۴۶۰ق:

د شيخ الطايفه ابو جعفر محمد بن حسن طوسي د شيعه مشهور عالم او مؤلف وفات په بغداد کي. (تولد ئې په طوس کي ۳۸۵ق)

۱۰۶۷م ۴۶۰ق حدود:

منصور بن سعيد بن حسن ميوندي د سلطان ابراهيم د سپاه عارض سو.

د ابو بکر عتيق بن محمد هروي سور آبادي د دري تفسير ليکوال د ژوند وخت.

قطب الدين حسن بن محمد د غور امير و.

نظام الملک حسن بن علي طوسي د سلجوقيانو لوي وزير په نشاپور، بلخ، هرات، مرو کي نظاميه مدرسې جوړي کړې.

د قاروت بن جغري بيگ داؤد سلجوقي د ژوند وخت چي د کرمان سلجوقيان د ده له پښته دي.

۱۰۶۹م ٤٦۱ق:

د ابو القاسم بن ابراهيم مروزي فوراني فقيه وفات.

۱۰۶۹م ٤٦۲ق:

د شافعي فقيه حسين بن محمد مرورودي وفات په مرو رود کي (۲۳محرم).

ناصر خسرو بلخي خپل کتاب جامع الحکمتين د بدخشان د امير علي بن اسد بن حارث په خواهش تاليف کي.

۱۰۷۰م ٤٦۳ق:

د ابو علي حسان بن سعيد منيعي نشاپوري فقيه او بډاي د مسجدو او رباط جوړوونکي وفات په مرو رود کي.

۱۰۷۲م ٤٦٥ق:

د الپ ارسلان پر ماورا النهر باندي يرغلونه او د ده مړينه.

شمس الملک بلخ او ترمذ ونيول.

د شيخ ابو القاسم عبدالکريم بن هوازن قشيري د خراسان د مشهور صوفي وفات په نشاپور کي.

د ابو بکر زين الدين اسماعيل وراق ازرقي هروي د دري مشهور شاعر وفات.

طاهر بن نصر بن احمد د سيستان پادشاه سو.

۱۰۷۲-۱۰۹۲م ٤٦٥-٤٨٥ق:

د ملکشاه د الپ ارسلان زوي سلجوقي دريم پاچا سلطنت.

۱۰۷۳م ٤٦٦ق:

د عثمان بن حسين وراق غزنوي په خط يو ډېر ښکلي منقش قرآن وکيښ سو چي د مشهد رضوي په کتابخانه کي سته.

مويد الملک د نظام الملک زوي د هرات والي سو.

۱۰۷٤م ٤٦۷ق:

د عبدالرحمن بن محمد داودي پوشنگي فقيه او محدث وفات په پوشنگ کي. (ولادت يې ربيع الاول ۳۷٤ق).

ملکشاه ترمذ ونيو او د شمس الملک سره ئې روغه وکړه.

د ابو القاسم علي بن حسن باخرزي عربي شاعر او دمية القصر د مؤلف وژل.

۱۰۷٥م ٤٦٨ق:

د ابو بکر محمد بن القاسم جويني (صفار نشاپوري) شافعي فقيه وفات.

۱۰۷٦م ٤٦۹ق:

سيف الدوله د سلطان ابراهيم غزنوي له خوا د هندوستان حکمران او له بغداده د صنيع امير المومنين لقب ورکړ سو.

ابو بکر محمد بن احمد بن هيشم رود باري

بلخي د قرائت عالم خپل کتاب جامع القراآت په ٤٦٩ق د سلطان ابراهيم بن مسعود په نامه په غزني کي تاليف کي (١٧ محرم).

د عبدالله بن سعيد بن حاتم سجزي محدث او د الابانه د مؤلف وفات.

١٠٧٧م ٤٧٠ق:

د ابو الفضل محمد بن حسين بيهقي د غزني د دربار منشي او د تاريخ بيهقي د مؤلف وفات په غزني کي (تولد يې د بيهقي په حارث آباد کي ٣٨٥ق).

انوشتگين چي د بلکاتگين مريي و په خوارزم کي د غرشاه په لقب د خوارزمشاهي دوهم کهول جوړ کي چه تر ٦١٧ ق پوري دغه کورنۍ حکمرانه وه.

د احمد بن عبدالملک نشاپوري د خراسان د محدث وفات.

د الشيخ العميد الجليل سيد ابو الفضل محمد بن علي طوسي وفات پنجشنبه ٩ رمضان ٤٧٠ق (قبر او شنخته يې په غزني کي سته).

١٠٧٧م ٤٧٠ق حدود:

د هيصم بن محمد ناوی (هروي) د دري قصص الانبيا د مؤلف د ژوند وخت.

١٠٧٨م ٤٧١ق:

د حسن بن علي بن محمد بلخي وخشي محدث او قاضي وفات (ولادت يې ٣٨٥ق).

١٠٨٠م ٤٧٣ق:

د ابو علي فضل بن محمد فارمدي طوسي مشهور عارف وفات.

١٠٨٢م ٤٧٤ق:

د قاضي القضات ابوبکر محمد بن عبدالملک اسکافي بلخي وفات او ښخيدنګ په بلخ کي.

١٠٨٤م ٤٧٧ق:

ابو علي فضل بن محمد فارمدي د خراسان مرشد وفات سو.

تکش په بلخ کي ولاړ سو ملکشاه دی په ترمذ کي ونيوي او ړوند يې کي.

د احمد بن محمد بن عبدالجليل سجزي رياضي پوهاند او منجم وفات.

بيبي د عبدالصمد هروي لور محدثه وفات سوه (ولادت يې ٣٨٧ق). عبدالاول هروي له دې څخه روايت کوي.

١٠٨٥م ٤٧٨ق:

د امام الحرمين ابو المعالي عبدالملک بن عبدالله جويني وفات چي د نشاپور نظاميه مدرسې مشر استاد و (ولادت يې په جوين کي ٤١٩ق).

١٠٨٧م ٤٨٠ق حدود:

د سلطان ابراهيم غزنوي د سلطنت اوږده د آرامي دوره او د خير آباد، ايمن آباد د کلاو جوړول، مسجدونه او مدرسې او قصرونه آبادول.

د ابو حاتم مظفر بن اسماعيل اسفزاري مهندس او منجم وفات.

فاطمه د ابو علي دقاق لور د خراسان زاهده وفات سوه.

قتلمش د ارسلان پيغو زوي د اسرائيل لمسی چې د اناطول سلجوقيان د ده له پښته دي.

تتش د الپ ارسلان زوی چې د شام سلجوقيان څني پيدا سول.

د عبدالله بن سعيد خوافي شاعر او منشي او حاسب د خلق الانسان د مؤلف وفات په بغداد کي.

۱۰۸۸م ٤۸۱ق:

د ناصر خسرو بلخي شاعر او اسماعيلي مؤلف وفات د بدخشان په يمګان کي (تولد ۳۹٤ق قباديان).

د قاضي القضات خليل بن احمد شجري بلخي وفات.

د احمد بن عبدالصمد هروي محدث وفات.

د شيخ السلام ابو اسماعيل عبدالله بن محمد انصاري هروي وفات او ښخيدل د هرات په ګازرګاه کي (تولد ۲ شعبان ۳۹٦ق) د طبقات الصوفيه او منازل السايرين او نورو ډيرو عربي او دري تاليفاتو خاوند.

په سيستان کي کاختي.

۱۰۸۹م ٤۸۲ق:

فقيه ابو جعفر محمد بن عبدالجبار بن محمد جوزجاني په ويهند کي يو څا جوړ کي (ډبرليک ئې د پيښور په موزيم کي).

د فخر الاسلام علي بن محمد بزدوي حنفي مشهور فقيه د اصول الفقه د مؤلف وفات.

۱۰۹۰م ٤۸۳ق:

محمد بن ابو جعفر محدث او صوفي د بستان العارفين مؤلف وفات سو.

د شمس الائمه محمد بن احمد سرخسي مشهور فقيه او د مبسوط د مؤلف وفات.

تاج الدين ابو الفتح صفاري د سيستان پاچا سو.

۱۰۹۲م ٤۸٥ق:

نظام الملک طوسي وزير خپل کتاب سياست نامه يا سير الملوک په فصيحه دري ٥۰ فصله تاليف کي.

۱۰۹۲-۱۰۹٤م ٤۸٥-٤۸۷ق:

د سلطان محمود د ملکشاه زوي سلحوقي څلرم پاچا سلطنت.

۱۰۹۲م ٤۸٥ق:

نظام الملک ابو علي حسن بن ابو الحسن علي بن اسحاق طوسي د سلجوقيانو مشهور وزير او ليکوال (تولد ٤۰۸ يا ٤۱۰ په طوس کي) وزارت له ٤٥۱ق تر ٤۸٥ق پوري. په ۱۰رمضان ٤۸٥ق د بغداد پر لار د بو طاهر اراني په لاس ووژل سو.

۱۰۹۳م ٤۸٦ق:

د ابو عبدالله حسين بن احمد زوزني خراساني قاضي او لغوي د کتاب المصادر د مؤلف وفات.

۱۰۹٤-۱۱۰٤م ٤۸۷-٤۹۸ق:

برکيارق د ملکشاه زوي د سلجوقي پنځم پاچا سلطنت.

۱۰۹٦م ٤۹۰ق حدود:

د ابو الحسن علي بن عثمان هجويري غزنوي لوی صوفي د کشف المحجوب د مؤلف

وفات په لاهور کې.

محمد بن منصور مستوفي (متوفا ٤٩٤ق) په مرو کې یوه مدرسه جوړه کړه.

د عبدالرحمن بن علي بن ابي الصادق نشاپوري طبیب (بقراط ګاني) وفات.

د عبیدالله بن عبدالله حداد نشاپوري حنفي فقیه او محدث او قاضي وفات تر ٤٩٠ق وروسته.

د محمد بن احمد بن ابي سهل سرخسي حنفي فقیه او متکلم او د المبسوط د مؤلف وفات (٤٨١ق؟).

١٠٩٧-١١٢٧م ٤٩١-٥٢١ق:

د قطب الدین محمد خوارزم شاه سلطنت.

١٠٩٧م ٤٩١ق:

د علي بن سهل بن عباس نشاپوري مفسر وفات.

د عطاء بن یعقوب د غزنوي دربار کاتب او د عربي او دري د شاعر وفات.

د ابو الفتح عبدالرزاق منیعي بن حسان د خراسان د محدث او فقیه وفات.

سلطان سنجر سلجوقي د ملکشاه زوی هرات ته راغی.

١٠٩٨-١١١٥م ٤٩٢-٥٠٩ق:

د غزنویانو د اتلسم پاچا علاء الدین دریم مسعود سلطنت.

١٠٩٩م ٤٩٣ق:

قطب الدین حسین بن محمد د غور د شاهنشاهانو نیکه د وجیرستان په جنګ کې وواژه سو.

شیخ عبدالهادي د خواجه عبدالله انصاري زوی به هرات کې مقتول او په ګازرګاه کې ښخ سو.

١١٠٠م ٤٩٤ق:

د امام ابو الفرج عبدالرحمن احمد سرخسي شافعي فقیه وفات (زیږیدنه ٤٣٢ق).

١١٠١م ٤٩٥ق حدود:

امام غزالي په دري کیمیای سعادت وکیښ.

سرهنګ عمید محمد خطیبي هروي د غزني سپه سالار او وروسته د قزداد حکمران و.

١١٠٢م ٤٩٦ق:

دا ابو الفضل محمد بن محمد سهلکي بسطامي فخر الاسلام وفات.

١١٠٤م ٤٩٨ق:

درهم ملکشاه د برکیارق زوي د سلجوقي شپږم پاچا سلطنت.

١١٠٦م ٥٠٠ق:

د ابو نصر محمد بن احمد بن ابو جعفر هروي پیر وفات او د هرات په خمچه آباد کې ښخیدل.

په غزني کي د سلطان علاءالدین مسعود د ماینې مهد عراق د سلطان سنجر د خور په توجه آرامي او د سلجوقیانو سره دوستي.

د طغاتګین غزنوي سالار فتوحات د هند تر ګنګا پوري.

ابو حاتم مظفر بن اسماعیل اسفزاري آسمان او ریاضي پوهاند کائنات الجو کتاب وکیښ.

د شیخ علي قسوره بن محمد ګردیزي د

ژوند وخت.

امام ابو علي حسن بن علي قطان مروزي مشهور طبیب او عالم خپل کتاب کیهان شناخت وکیښ. (تولد ئې مرو ٤٦٥ق).

د ملک کرت د ژوند وخت په غور او هرات کي، د کرت د پاچهانو لوی نیکه.

محمد بن حسین بن عمر هروي تاریخ برامکه په دري ترجمه کي.

۱۱۰٦م ٥۰۰ق حدود:

عمدة الملک رشید بن محتاج د سلطان ابراهیم غزنوي سپهبد او د مسعود سعد ممدوح و.

خواجه محمد بن بهروز احمد وزیر و.

خواجه طاهر بن علي ثقت الملک د بو نصر مشکان وراره د غزني وزیر خاص و.

قوام الملک نظام الدین ابو نصر فارسي د شهزاد شیرزاد سره د هند سپهسالار سو.

عمید الملک عمادالدوله ابو القاسم خاص د سلطان ابراهیم غزنوي د دربار مشر و.

منصور بن سعید بن احمد بن حسن میوندي د سلطان ابراهیم غزنوي صاحب دیوان عرض او عبدالحمید بن احمد بن عبدالصمد د سلطان ابراهیم غزنوي وزیر سو.

د قاضي امین المله عبدالودود د عبدالمصد غزنوي زوي د ژوند وخت.

ابو نصر محمد بن عبدالحمید مستوفي د بهرامشاه غزنوي وزیر و.

ابو محمد بن حسن قاییني د بهرامشاه غزنوي وزیر و.

خواجه اسماعیل شنیزي د حکیم سنایي مرشد او استاد د ژوند وخت (قبر ئې تر اوسته په شنیز کي سته).

علاءالدین ابو یعقوب یوسف او نجم الدین ابو المعالي احمد د قاضي القضات یوسف بن احمد حداد شالنگي غزنوي زامن په غزني کي علاما وه.

د شیخ السلام جمال الدین ابو نصر احمد بن محمد بن سلیمان صغاني د ژوند وخت (قبر ئې په غزني کي سته).

د ابو سعد احمد بن ابو یوست هروي د کتاب (الاشراف علي غوامض الحکومت د مؤلف ژوند.

د ملک الجبال عزالدین حسین بن قطب الدین حسن غوري پاچا سلطنت په غور کي.

د عبدالرب بن منصور غزنوي فقیه او د ملتمس الاخوان د مؤلف د ژوند وخت.

د ابو العباس فضل محمد لوگري مرورودي مشهور فیلسوف د ژوند وخت.

د ډیرو ترکي لغاتو گډیدنه په دري او پښتو ژبو کي.

۱۱۰۸م ٥۰۲ق:

ثقه الملک طاهر بن علي د سلیمان مسعود بن ابراهیم وزیر و.

۱۱۰۹م ٥۰۳ق حدود:

جمال المعاشرین د غزني د قوال ژوند.

د زاهد بن محمد بن احمد سرخسي شافعي محدث وفات.

۱۱۱۰م ٥٠٤ق حدود:

د ابو الفرج بن مسعود روني د دري مشهور شاعر او د غزنويانو د ستايونکي وفات (تولد ئې د ٤٣٥ق حدود).

۱۱۱۱م ٥٠٥ق:

د حجة الاسلام ابو حامد محمد بن محمد غزالي طوسي وفات (تولد ئې ٤١٥ق) دی د حياء علوم الدين او نورو ډېرو تاليفاتو خاوند دی.

عثمان مختاري غزنوي شاعر خپله شهريار نامه په دري ژبه نظم کړه.

د جمال الحکماء ابو الحسن علي بن محمد د غزني د طبيب د ژوند وخت.

۱۱۱۲م ٥٠٦ق:

د امام زاهد سليمان بن احمد صغاني قاضي وفات (قبر ئې په غزني کي سته).

نظامي عروضي سمرقندي د بلخ د برده فروشانو په کوڅه د امير ابو سعيد جره په کور کي د عمر خيام سره ليدنه وکړه.

قاضي حسن محمودي او قاضي حسين محمودي د احمد زامن د بلخ قاضيان مړه او په بلخ کي ښخ سول.

۱۰۹۸-۱۱۱٤م ٤٩٢-٥٠٨:

د غزني د يوه منار بنا د (السلطان الاعظم ملک الاسلام علاء الدوله و الدين ابو سعد مسعود بن ظهير الدوله امير المؤمنين ابراهيم خلاد الله ملکه) په نامه.

۱۱۱٥-۱۱۱۷م ٥٠٩-٥١١ق:

د غزنويانو د شلم پاچا ارسلان شاه د دريم مسعود زوي سلطنت.

۱۱۱٦م ٥١٠ق:

د عبدالرحمن بن احمد خزاني شيعي نشاپوري عالم وفات.

د محمد بن منصور سمعاني مروزي محدث او فقيه وفات په مرو کي (ولادت ٤٦٦ق).

۱۱۱۷-۱۱٥۷م ٥١١-٥٥٢ق:

د غزنويانو د يوويشتم پاچا بهرامشاه د دريم مسعود زوی سلطنت.

۱۱۱٥م ٥٠٩ يا ٥١٧ق:

د حکيم ابوالفتح عمر بن ابراهيم خيام نشاپوري لوي منجم او رياضي پوهاند او شاعر وفات په نشاپور کي.

۱۱۱٥م ٥٠٩ق:

د غزنويانو د نونسم پاچا شيرزاد د دريم مسعود زوي جلوس په غزني کي.

د اسماعيل بن عبدالسلام بن عبدالرحمن بن حسن لغماني حنفي فقيه ژوند په بغداد کي.

علاءالدين مسعود غزنوي خيل ورور شيرزاد مړ کئ، او بل ورور بهرام شاه ئې سلطان سنجر ته پناه وروړه.

۱۱۱٦م ٥١٠ق:

سلطان ارسلانشاه غزنوي يوه ماڼي په غزني کي جوړه کړه.

ملک الجبال عزالدين حسين د قطب الدين حسن زوی د غور امير ؤ چي د ده اوه زامن پر غوري دولت قابض سوه.

۱۱۱٦م ٥١٠ق حدود:

د ابو عبدالله احمد بن عمر خراساني د

الایشاح في القرائت الشعر د مؤلف د ژوند وخت.

خواجه صدر شمس الوزراء قطب الدین یوسف بن یعقوب د غزني سپه سالار او وزیر و.

قاضي القضات یوسف بن احمد حدادي شالنگي غزنوي د سلطان مسعود د عهد د غزني قاضي القضات او وزیر و.

موفق الدوله ابو طاهر خاتوني د سلجوقیانو وزیر خپل مناقب الشعراء وکیښ.

د نصرین ابراهم هروي حنفي محدث د المسند د مؤلف وفات.

د عثمان بن عمر مختاري غزنوي د دري د مشهور شاعر د ژوند وخت.

۱۱۱۷-۱۱۵۷م ۵۱۱-۵۵۲ق:

سلطان سنجر د ملکشاه زوی د سلجوقي اتم لوی پاچا سلطنت.

بهرامشاه غزنوي پر خپله سکه باندي د سلطان سنجر سلجوقي نوم هم وکیښ.

۱۱۱۷-۱۱۵۷م ۵۱۱-۵۵۲ق:

د غزني د یوه منار بنا د (السلطان الاعظم ملک الاسلام یمین الدولت و امین المکه ابو المظفر بهرامشاه ختدالله تعالی ملکه) په نامه.

۱۱۰٤-۱۱۱۷م ٤۹۸-۵۱۱ق:

د سلطان محمد د ملکشاه زوي سلجوقي اوم پاچ ا سلطنت چي د عراق سلجوقیان د ده له پښته دي.

د محمد بن عمر ضریر بلخي مفسر او واعظ د دعوة الهند د مؤلف وفات او ښخیدل په بلخ کي ۵۱۱ق.

د قاضي القضات شیخ الاسلام بلخ محمد ابو القصیر بلخي وفات.

۱۱۱۸م ۵۱۲ق:

د بهرام شاه غزنوي لښکرو په ملتان کي محمد باهلیم د ده د زامنو سره مات کي او په سوالک کي د ناکور کلا جوړه کړه.

د سلیمان بن ناصر نشاپوري شافعي متکلم، صوفي فقیه وفات.

د شمس الائمه ابو القاسم اسماعیل بن حسن بیهقي د مرود مدرسی د استاد وفات.

۱۰٤۲-۱۱۱۹م ٤۳۳-۵۱۳ق:

د شیخ الافاضل علي بن احمد بنجگردی نشاپوري ادیب د ژوند دوره (وفات په نشاپور کي رمضان).

۱۱۲۰م ۵۱٤ق حدود:

طبیب شرف الزمان طاهر مروزي طبایع الحیوان تالیف کي.

د عبدالرحیم بن عبدالکریم بن هوازن قشیري نشاپوري صوفي او واعظ وفات په نشاپور کي.

د ناصر محمد عیاضي سرخسي فقیه او محدث وفات په سرخس کي (ولادت ٤۳۹ق).

۱۱۲۱م ۵۱۵ق:

د غزنوي دورې د مشهور شاعر مسعود سعد سلیمان وفات په غزني کي (تولد ئې لاهور د ٤٤۰ ق حدود).

۱۱۲۱م ۵۱۵ق حدود:

د ابو حاتم مظفر بن اسماعیل اسفزاري ریاضي پوهاند او هیئت دان وفات.

د ابو المفاخر محمد بن منصور قاضي سرخس په نامه حکیم سنایي سیر العاباد الي المعاد نظم کي.

۱۱۲۲م ٥١٦ق:

د علي بن احمد غزال نشاپوري نحوي او قاري وفات.

د ابو محمد حسین بن مسعود فراء بغوي شافعي فقیه او د مصابیح السنه د مؤلف وفات په مرورود کي (شوال).

برهان االدین ابو الحسن علي بن ناصر بریانگر غزنوي واعظ بغداد ته ولاړ.

۱۱۲۳م ٥١٧ق:

د شیخ الاسلام محمد بن محمد ژالي بلخي وفات او ښخیدنگ په بلخ کي.

۱۱۲٤م ٥١٨ق:

د احمد بن محمد میداني نشاپوري ادیب او لغوي د کتاب السامي في الاسامي د مؤلف وفات.

حکیم سنایي له سفره غزني ته را ستون سو.

محمد بن نصر هروي بشکاني د بغداد قاضي او فقیه په همدان کي وواژه سو (ولادت یې ٤٨٥ق).

شرف الدوله رضی الملک احمد د غزني سپه سالار و.

۱۱۲٦م ٥٢٠ق:

ابو الفتح اسعد بن محمد میهني د بغداد د نظامیه مدرسې د استاد وفات. د مجدالدین احمد بن محمد غزالي طوسي وفات. دی د امام غزالي ورور دئ.

رشید الدین ابو الفضل احمد بن محمد میبذي د خواجه عبدالله انصاري تفسیر کشف الاسرار ولیکي.

۱۱۲٦م ٥٢٠ق حدود:

ابو نصر محمد بن عبدالحمید مستوفي د بهرامشاه غزنوي وزیر و.

د امیر العشراء محمد بن عبدالملک معزي نشاپوري د سلجوقیانو د دربار دري شاعر وفات.

۱۱۲۷-۱۱٥٦م ٥٢١-٥٥١ق:

د اتسز بن محمد خوارزم شاه سلطنت.

د علاء الدین حسین غوري او بهرام شاه غزنوي جنگ پر تگین آباد باندي چي غوري پاچا هغه ونیوي.

۱۱۲۸م ٥٢٢ق:

د حسن بن محمد بن خسرو بلخي حنفي عالم وفات.

۱۱۲۹-۱۱۳۰م ٥٢٤-٥٢٥ق:

حکیم سنایي غزنوي حدیقه الحقیقه په دري ژبي نظم کړه او محمد بن علي الرفا سره را ټوله کړه لس زره بیته د بهرام شاه غزنوي په نامه.

۱۱۳۰ یا ۱۱٤۰م ٥٢٥ یا ٥٣٥ق:

د حکیم ابو المجد مجدود بن آدم سنایي د غزني د مشهور عارف او دري شاعر وفات (یکشنه ۱۱ شعبان ٥٢٥ق).

۱۱۳۰م ٥٢٥ق حدود:

امام برهان الدین ابو الحسن علي بن ناصر بریانگر غزنوي عالم په بغداد کي.

خواجه عمید احمد بن مسعود تیشه کن د

سلطان بهرام شاه غزنوي د دربار مشر و.

۱۱۳۱م ۵۲۶ق:

د خراسان د قاضي القضات احمد بن محمد بن صاعد وفات.

۱۰۶۹-۱۱۳۳م ۴۶۱-۵۲۷ق:

د مجد الدین اسعد بن ابي نصر میهني طوسي شافعي فقیه د ژوند دوره.

د خوانه قطب الدین مودو بن یوسف چشتي زاهد او صوفي وفات په چشت کي.

۱۱۳۳م ۵۲۸ق:

حکیم سنایي غزنوي طریق التحقیق تالیف کي (؟).

۱۱۳۵م ۵۲۹ق:

د عبدالغافر بن اسماعیل نشاپوري شافعي محدث او فقیه د السیاق في ذیل تاریخ نیسابور د مؤلف وفات په نشاپور کي (ولادت ئې ۸ ربیع الاخر ۴۵۱ همدلې).

۱۱۳۵م ۵۳۰ق جمادي الاول:

محمد بن اسماعیل غوري عالم په هرات کي وفات او ښخ سو (شنخته ئې سته).

۱۱۳۵م ۵۳۰ق:

ابو محمد بن قایني د بهرام شاه وزیر و په غزني کي.

د محمد بن حمویه جویني مفسر او صوفي او فقیه د لطایف الاذهام د مؤلف وفات (ولادت ۴۴۹ق).

۱۱۳۷م ۵۳۲ق:

د ابو العلا صاعد بن حسین بن اسماعیل بن صاعد د خراسان د قاضي وفات په نشاپور کي.

د شرف الدین ابو محمد بن علي بن ابو طالب حسیني بلخي وفات او ښخېدل په بلخ کي.

۱۱۳۸م ۵۳۳ق:

د ابو بکر محمد بن احمد خرقي مروزي لوی منجم او جغرافیا او ریاضي پوهاند مؤلف وفات.

د زاهر بن طاهر نشاپوري محدث وفات.

۱۱۴۰م ۵۳۵ق:

د شیخ الاسلام محمد بن حسین فلانسي د بلخ د جامع د امام وفات او په بلخ کي ښخیدنه.

۱۱۴۱م شنبه ۷ شعبان ۵۳۶ق:

د ابو یوسف اسماعیل بن عبدالرحمن بن عبدالسلام بن حسن بن عبدالرحمن بن ابراهیم بن بشیر بن منکو لغماني حنفي فقیه او په بغداد کي د امام ابو حنیفه د مدرسې د استاد وفات او هلته ئې ښخیده.

۱۱۴۱م ۵۳۶ق:

ابو المعالي نصرالله بن محمد د بهرام شاه غزنوي منشي او وزیر کلیه او دمنه کتاب په دري وکیښ.

د آدم بن اسد هروي د بلخ د نظامیه مدرسې د استاد وفات.

د عثمان بن معر غزنوي مقری عالم وفات او په بلخ کښي ښخیدنګ.

د شیخ ابو نصر احمد بن ابو الحسن رامقي جامي مشهور په ژنده پیل وفات (ولادت ئې ۴۴۱ق).

د ابو الفتح مختار بن عبدالحميد فوشنجي مؤرخ وفات.

د امام ابو سعد اسماعيل بن عبدالواحد فوشنجي هروي وفات.

قاضي بهاء الدين عمر بن احمد محمودي د بلخ قاضي وو.

۱۱٤۲م ۵۳۷ق:

اتسز خوارزمشاه نشاپور ونيو د سلطان سنجر سلطنت بيا پر خراسان باندي.

د شيخ ابو حامد فريدالدين محمد بن ابراهيم عطار نشاپوري لوی صوفي تولد.

د نجم الدين ابو حفص عمر بن محمد نسفي حنفي عالم وفات په سمرقند کي (تولد يې ٤٦۱ق). ده د اعتقاد اهل سنت رساله په ۵۳۵ق وکښه.

د عبدالحميد بن اسماعيل قيسي هروي حنفي فقيه او د روم قاضي وفات په قيسار کي.

د رئيس بلخ سيد محمد بن حسين حسيني وفات په بلخ کي.

۱۱٤۳م ۵۳۸ق:

خواجه فريد الدين محمد بن ابراهيم عطار خپل منطق الطير نظم کئ.

۱۱٤۵م ۵٤۰ق حدود:

د ابو الفضل محمد بن سليمان بن احمد صغاني د غزني د قاضي وفات (قبر ئې په غزني کي سته).

د عبدالرشيد بن ابي حنيفه او لوالجي بدخشي د فتاوي و لوالجيه د مؤلف وفات په لوالج کي (ولادت يې ٤٦۷ق).

ملک فخرالدين بن عزالدين غوري نونسم پاچا سکه ووهله او شغنان، تخار، درواز، وخش، بدخشان ئې هم ونيول.

د عميد محمد بن عثمان يميني غزنوي کاتب د بهرام شاه غزنوي د دربار شاعر د ژوند وخت.

شرف الدين محمد بن ناصر علوي غزنوي د بهرامشاه غزنوي د دربار شاعر و.

عبدالله محمد بن طيفور سجاوندي غزنوي تفسير سجاوندي مؤلف وفات سو.

د اديب صابر اسماعيل ترمذي دري شاعر وفات.

حور ملک د شارشاه بن ابراهم غرستاني لور سلطان حسين جهانسوز غوری وکړه.

۱۱٤٦م ۵٤۱ق:

قطب الدين محمد بن عزالدين د غور امير په غزني کي بهرام شاه وواژه او د غوريانو او غزنويانو د عداوت سبب سو.

۱۱٤۷م ۵٤۲ق:

ظهير الدين محمد بن مسعود غزنوي رياضي پوهاند کفاية التعليم په دري ژبه تاليف کي

۱۱٤۸-۱۱٤۹م ۵٤۳-۵٤٤ق:

د سلطان سيف الدين بن عزالدين غوري اتلسم پاچا د اقتدار وخت.

د اسعد بن محمد بن موسی فوشنجي محدث وفات به فوشنج کي (ذيقعده ۵٤۳ق).

۱۱٤۹م ۵٤٤ق:

بهاء الدين سام بن محمد چي د منديش په

سنګه کي امير و د فيروز کوه پر تخت کښېنوست.

۱۱۴۹-۱۱۵۹م ۵۴۴-۵۵۴ق:

د غوري څوارلسم پاچا بهاالدين سام بن عزالدين حسين سلطنت.

۱۱۴۹-۱۱۵٦م ۵۴۴-۵۵۱ق:

د سلطان علاءالدين حسين جهانسوز بن عزالدين د غوريانو د اولسم پاچا سلطنت.

۱۱۴۹م ۵۴۴ق:

سلطان سيف الدين سوري غوري په غزني کي د خپل وزير سيد مجدالدين موسوي سره د بهرام شاه په حکم د پل طاق پر سر وځړول سو.

د احمد بن علي بو جعفرک مقري بيهقي لغوي عالم وفات (تولد ۴۷۰ق).

۱۱۵۰م ۵۴۴ق حدود:

د حکيم ابو عمر عثمان بن عمر مختاري غزنوي د دري لوي شاعر وفات.

د محمد بن محمد رضی الدين سرخسی حنفی فقيه او مؤلف وفات په دمشق کي.

د امام فخرالدين رازي محمد بن عمر مشهور امام او مفسر زيږېدنه.

۱۰۸۵-۱۱۵۱م ۴۷۷-۵۴۵ق:

د عتيتو بن علي بن منصور مروي فقيه او اديب او حاسب د ژوند دوره په مرو کي په ۱۵ ذيقعده زيږېدلي او په ۲۷ شوال وفات سوی دئ.

۱۱۵۰م ۵۴۵ق:

غوري سلطان علاءالدين حسين غزني وسواځه او له دې جهته په جهانسوز مشهور سو.

۱۱۵۱م ۵۴٦ق:

غوري سلطان علاءالدين جهانسوز د بست ښار ونړاوه.

د بلخ د قاضي ابو سعد عمر بن علي بن حسين محمودي وفات او ښخيدل په بلخ کي (ولادت ۴۵۷ق).

د ابو الفتح محمد بن ابوالقاسم عبدالکريم شارستاني متکلم د دالملل و النحل د مؤلف وفات (شارستان په خراسان کي نسا ته نژدې ؤ).

۱۱۵۳م ۵۴۸ق:

د عين الزمان حسن قطان مروزي بن علي طبيب او رياضي پوهاند د لوګري د شاګرد وفات په مرو کي (تولد ئې په مرو کي ۴٦۵ق).

د عبدالرحمن بن محمد خرکردي پوشنګي محدث وفات.

۱۱۵۵م ۵۵۰ق حدود:

د سلطان سنجر سلجوقي او سلطان علاءالدين حسين جهانسوز جنګ د اوبې په سه ګوشه ناب کي چي جهانسوز ونيول سو او معاف سو.

د غوري ملک شهاب الدين محمد خرنک بن عزالدين حسين د اقتدار وخت.

ملک شجاع الدين علي بن عزالدين هم په دغه وخت کي د غور په جرماس کي حکمران ؤ.

امير فخرالدين خالد بن ربيع مکي د علاءالدين جهانسوز غوري د دربار شاعر او عالم د ژوند وخت.

شيخ تيمن په غور کي د پښتو شاعر و.

د محمود بن ابي الحسن بن حسين نشاپوري غزنوي مفسر او لغوي وفات.

د عبدالرحمن خازن مروزي حكيم او مهندس د زيج سنجري او ميزان الحكمه د مؤلف وفات.

١١٥٦م ٥٥١ق:

خطائيان او غزان راغلل او دولت سنجري ئې ونړاوه او سلطان سنجر يې ونيوي.

د اتسز لښکر کښې پر خراسان او د سلطان سنجر ايله کيدل.

د برهان الدين علي بن ناصر بريانگر غزنوي عالم وفات په بغداد کي.

١١٥٦-١١٧٢م ٥٥١-٥٦٨ق:

د ايل ارسالان بن اتسز خوارزم شاه سلطنت.

ملک سيف الدين بن علاءالدين جهانسوز غوري شلم پاچا سکه ووهله.

نظام الدين احمد بن عمر بن علي مشهور په نظامي عروضي سمرقندي د غوريانو د دربار ليکوال چهار مقاله يا مجمع النوادر تاليف کړه.

١١٥٧م ٥٥٢ق:

د ابو تمام محمد بن عبدالملک بن عبدالسلام بن حسين لغماني فقيه وفات (١١ رمضان) او د بغداد په باب الطاق کي ښخيدل.

د ناصر بن سلمان انصاري نشاپوري شافعي فقيه او محدث وفات په مرو کي.

د سلطان سنجر سلجوقي وفات.

د قاضي برهان الدين منصور بن ابو سعد محمد بن ابو نصر صاعدي د نشاپور د قاضي او حنفي امام وفات.

١١٥٧-١١٦١م ٥٥٢-٥٥٧ق:

په غزني کي د محمودي کهول دوه ويشتم پاچا خسرو شاه بن بهرام شاه سلطنت.

١١٥٨م ٥٥٣ق:

د عبدالاول بن عيسى بن شعيب صوفي سنجري هروي محدث وفات.

د احمد بن علي ظهير بلخي حنفي فقيه او اصولي وفات.

د عبدالجبار بن عبدالجبار خرقي شافعي فقيه او محدث او مورخ وفات په مرو کي (ولادت يې د مرو په خرق کي ٤٧٧ق).

١١٥٩م ٩شعبان ٥٥٤ق:

د ابو عبدالله الضرير محمد بن عبدالرحمن بن حسن لغماني حنفي فقيه وفات او ښخيدل د بغداد د ابي حنيفه په محله کي.

١١٦٠م ٥٥٥ق:

دعبدالواسع بن عبدالجامع غرستاني جبلي شاعر وفات.

١١٦١م ٥٥٦ق:

د اشرف الدين ابو محمد حسن بن محمد حسيني غزنوي (اشرف) د غزني د مشهور شاعر وفات.

د امام سيد ناصر الدين سمرقندي د تاريخ بلخ د مؤلف وفات او ښخېدل په سمرقند کي.

١١٦١-١١٨٧م ٥٥٧-٥٨٣ق:

د غزنويانو د کهول د آخرني پاچا خسرو ملک بن خسرو شاه پاچهي.

۱۱٦۲م ۵۵۸ق:

محمد بن سام غوري د سلطان غياث الدين ورور د غور د استيه او کجوران حکمران سو.

۱۱٦۲-۱۱۷٤م ۵۵۸-۵۷۰ق:

زيد الدين آي آبه په خراسان کي.

۱۱٦۲م ۵۵۸ق:

د سلطان شمس الدين محمد بن فخرالدين مسعود غوري د اقتدار وخت.

۱۱٦۲-۱۲۰۲م ۵۵۸-۵۹۹ق:

د غور د يوويشتم لوی سلطان غياث الدين محمد بن بهاءالدين سام د سلطنت دوره.

۱۱٦۳م ۵۵۹ق:

د مولانا شهاب الدين عبدالله فامي هروي د تاريخ هرات ليکوال د ژوند وخت.

د قاضي حميدالدين محمود بن عمر بن احمد بلخي د مقامات حميدي د مؤلف وفات.

محمد د عبدالواحد زوی په هرات کي يو ښکلی برنجي لوښي جوړ کي (د ارمتياژ موزيم).

۱۱٦٤م ۵٦۰ق:

د ابو الفضل محمد بن طيفور سجاوندي غزنوي د کتاب وقوف مؤلف وفات.

د احمد بن محمد سجاوندي مورخ د ذخاير نثار في اخبار السيد المختار د مؤلف وفات.

۱۱٦٤-۱۲۰۲م ۵٦۰-۵۹۹ق:

ملک سيف الدين مسعود تمران د غوري د دربار لوی امير و.

۱۱٦٤م ۵٦۰ق حدود:

فخر الملک شرف الدين فرداري د غور د سلطان غياث الدين محمد سام وزير و.

ملک الکلام فخرالدين مبارکشاه د غوري دربار شاعر د غوريانو منظومه نسب نامه وکښله.

۱۱٦۵م ۵٦۲ق:

قره ختائيانو بلخ او اندخود ونيول.

د ضياء الدين عمر بن محمد بسطامي بلخي محدث او مفسر او صوفي وفات (ولادت ٤۷۵ق).

د ابو سعيد عبدالکريم بن محمد منصور مروزي سمعاني محدث او د کتاب الانساب د مؤلف وفات په مرو کي (ولادت ۵۰٦ق).

۱۱٦۵م ۵٦۲ق شاوخوا:

تاج الدين حرب بن محمد د سيستان پادشاه و (متوفا ٦۱۲ق).

۱۱٦۸م ۵٦۲ق:

امام يوسف بن عبيدالله اندخودي تفسير ينابيع العلوم په فارسي شروع کي (د کابل خطي نسخه).

۱۱٦۹م ۵٦۵ق:

د ابو الحسن علي بن زيد بيهقي (ابن فندق) مورخ او حکيم او رياضي پوهاند وفات چي د تاريخ بيهق مؤلف دئ.

۱۱٦۹، ۵٦۵ق حدود:

مجد الملک ديو شاري د سلطان عياث الدين محمد سام غوري وزير و.

۱۱۷۱م ۵٦٦ق:

ابو بکر بن احمد بن عبيدالله غزنوي خطاط په ښکلي خط يو قرآن وکيښی (د مصر

موزيم).

د محمد بن محمد بن محمد هروي مفسر او متكلم او واعظ وفات.

۱۰۹٤-۱۱۷۲م ٤٨٧-٥٦٨ق:

د ابو الفضل عبدالله بن احمد طوسي شافعي عالم (خطيب موصل) د ژوند دوره.

۱۱۷۳-۱۲۰۷م ٥٦٩-٦۰۲ق:

د غور د دوه ويشتم لوی سلطان معزالدين (شهاب الدين) محمد بن بهاوالدين سام د هند د فاتح د سلطنت دوره.

۱۱۷۳م ٥٦٩ق:

ملک معزالدين محمد غوري د خپل ورور سلطان عياث الدين په حکم ټول سيستان او زاول او کابل ونيول او غزان يې له غزني څخه وايستل.

۱۱۷۳-٤م ٥۷۰ق:

غوريانو غزني ونيوي. عبدالله بن محمد بلخي مورخ په اندلس کې و.

د عمر بن محمد ابو شجاع بسطامي بلخي محدث او شاعر وفات.

سلطان معزالدين محمد غوري گرديز او ملتان فتح کړل.

قاضي القضاة معزالدين هروي د سلطان غياث الدين محمد سام غوري د عصر لوی قاضي و.

عين الملک سورياني د سلطان عياث الدين محمد سام غوري وزير و.

شمس الملک عبدالجبار گيلاني د سلطان غياث الدين محمد سام غوري وزير و.

۱۱۷٤-۱۲۰۳م ٥۷۰-٦۰۰ق:

قاضي صدر شهيد نظام الدين ابوبکر په غزني کې د سلطان معزالدين له خوا قاضي ممالک و. او تر ده وروسته د ده زوي سيد شرف الدين ابو بکر.

سلطان ناصرالدين قباچه په ملتان کې د سلطان معزالدين محمد غوري له خوا حکمران و.

۱۱۷٥م ٥۷۱ق:

ملک معزالدين محمد غوري له بهاءالدين طغرل څخه هرات ونيو او د غور په سلطنت پوري ونښلاوه. او پوشنگ يې په ٥۷۳ق ونيو.

ملک يار غرشين د هند په فتوحاتو کې خپل حماسي پښتو شعر ووايه. دی په ډهلي کې وفات او ښخ دئ.

د محمد بن محمد سرخسي حنفي فقيه او د المحيط الکبير د مؤلف وفات.

۱۱۷٦م ٥۷۲ق:

د محمد بن معتصم مرجاني بلخي زاهد وفات په بلخ کې.

شمس الدين بلخي د سلطان معزالدين قاضي لشکر او ملکشاه وخشي د غوري دربار لوی امير و.

۱۱۷۷م ٥۷۳ق:

د رشيد الدين محمد بن محمد بن عبدالجليل (رشيد وطواط) بلخي مشهور منشي او شاعر او مؤلف د حدايق السحر د ليکوال وفات.

۱۱۷۸م ۵۷٤ق:

امام فخر الدین محمد بن عمر رازي (متوفا ٦۰٦ق) خپل دري کتاب جامع العلوم د علاءالدین تکشس خوارزم شاه په نامه تالیف کړ.

سلطان معزالدین محمد غوري په نهر واله کي د بهیم د یوه جنګه را ستون سو.

۱۱۷۹م ۵۷۵:

سلطان معزالدین غوري پیښور ونیو.

قاضي شهاب الدین خرما بادي د سلطان غیاث الدین محمد سام غوري د عصر لوی قاضي و.

۱۱۸۰م ۵۷٦ق:

د محمد بن حسین بن حسن بیهقي عالم د انوار العقول د مؤلف د ژوند وخت.

د شیخ سیف الدین سعید بن مظهر باخرزي مشهور صوفي وفات.

ښکارندوي بن احمد چي پلار ئې د فیروز کوه کوتوال و خپله پښتو قصیده یې د سلطان معزالدین محمد غوري د هند د فتوحاتو په ستاینه کي وویله (د ٥٧٦ حدود).

۱۱۸۱م ۵۷۷ق:

سلطان معزالدین محمد غوري لاهور ونیو او ملک قطب الدین ایبک ته یې وسپاره.

د سلطان غیاث الدین محمد سام غوري استاځي خوارزم ته ولاړل.

د خواجه احمد بن مودود چشتي زاهد وفات او ښخیدل په چشت کي.

د امام شمس الدین محمود بن مسعود اندخودي عالم او شاعر وفات.

۱۱۸۲م ۵۷۸ق:

تکش په خراسان کي سرخس کلابند کي.

۱۱۸۳م ۵۷۹ق:

د خوارزم سلطان شاه پر سلطان غیاث الدین غوري برى وموند.

تایمني د غور پښتو شاعر د سلطان غیاث الدین د باغ ارم په ستاینه کي پښتو شعر ووایه.

۱۱۸٤م ۵۸۰ق حدود:

فریدالدین عمر بن غیلان بلخي د ابو العباس لوګري شاګرد او د فلسفي د کتابو د مؤلف د ژوند وخت.

۱۱۸۵-۱۱۸۷م ۵۸۰-۵۸۳ق:

د خوارزم سنجر شاه په نشاپور کي پاچا و.

۱۱۸۵م ۵۸۰ق حدود:

ملک قطب الدین یوسف تمراني د غوري دربار لوي امیر و.

سلطان غیاث الدین غوض خلجي د هند په لکهنو کي د سلطان معزالدین له خوا حکمران و.

ظهیر الملک عبدالله سجري د سلطان غیاث الدین محمد سام غوري وزیر و.

۱۱۸٦م ۵۸۲ق:

سلطان تکش نشاپور ونیو او خپل زوي ملکشاه ته یې وسپاره.

سلطان خسرو ملک آخري غزنوي پاچا غزانو مات کي او دوي غزني ونیو.

مولانا سراج الدین منحاج د سلطان

معزالدین محمد غوري په فرمان د هندوستان قاضي لشکر سو.

سپه سالار حسام الدین علي کرماچ د سلطان معزالدین محمد غوري له خوا د ملتان والي د لاهور حکمران سو.

د عالي بن ابراهیم بن اسماعیل غزنوي حنفي فقیه او مفسر د مشارع العرایع د مؤلف وفات.

۱۱۸۷م ۵۸۳ق حدود:

د وحد الدین محمد بن محمد انوري ایبوردي خراساني مشهور دري شاعر وفات.

۱۱۸۸م ۵۸٤ق:

د شیخ فرید الدین گنج شکر بن جمال الدین تولد (د کابل د پنجشیر د فرخ شاه له پښته، د ده وفات به اجودهن کي د ٦۸۷ق حدود).

د شیخ السلام خطیب امام الحرمین محمد بن احمد بلخي زاهد او امام وفات او ښخیدل په بلخ کي.

محمد بن عیسي بن علي نشاپوري یو قرآن په ښکلي نسخي خط د سلطان عیاث الدین محمد بن سام غوري لپاره وکیښ (د ایران باستان موزیم).

شریف محمد بن منصور مبارکشاه فخر مدبر غزنوي خپل رحیق التحقیق نظم کي (محرم).

محمد د عبدالرحمن زوی خراساني صوفي د مقاماتو شارح وفات سو.

۱۱۸۹م ۵۸۵ق حدود:

جلال الدین دیوشاري د سلطان غیاث الدین محمد سام غوري وزیر و.

د قاضي وحید الدین مرورودي د شافعي مذهب مقتدار او د سلطان غیاث الدین محمد سام غوري د استاد د ژوند وخت.

د کاکړ نیکه شهادت او ښخیدل په هرات کي.

۱۱۹۰م ۵۸٦ق حدود:

امام صدرالدین علي هیصم نشاپوري کرامي د غرستان د افشین د ښار د مدرسې لوی مدرس و.

۱۱۹۱-۱۲۰۵م ۵۸۷-٦۰۲ق:

د غور نه ویشتم پاچا سلطان بهاءالدین سام بن شمس الدین محمد په بامیان کي.

۱۱۹۱م ۵۸۷ق:

سلطان خسرو ملک د غزني آخرني پاچا په ۵۸۳ق د سلطان معزالدین محمد سام غوري په لاس د بلروان په کلا کي بندي سوي و په ۵۸۷ق ووژل سو او د غزني د سبکتگین کهول ور سره ختم سو، د ده زوي بهرامشاه هم وواژه سو.

۱۱۹۲م ۵۸۸ق:

د مرغاب په جنگ کي د غوریانو بری پر جلال الدین محمود بن ایل ارسلان خوارزم شاه باندي اود غوریانو له خوا مرو او نشاپور او سرخس نیول.

سلطان معزالدین محمد غوري په هند کي راي پتهورا مات کي او اجمیر او ټول سوالک یې

ونیول. قطب الدین ایبک یې د کهرام حکمران کې.

۱۱۹۳م ۵۸۹ق

د ملکشاه مړینه. قطب الدین محمد په نشاپور کې مړ سو.

سلطان معزالدین محمد غوري دهلي او کول ونیول.

۱۱۹۳م ۵۹۰ق

د بهاءالدین سام غوري د بامیان په دربار کې امام فخرالدین رازي او شیخ الاسلام جلال الدین ورسي او مولانا سراج الدین جوزجاني غوندي پوهان سره را ټول و.

د ابو شجاع محمد بن مسعود کرماني محدث وفات او ښخیدل په هرات کې.

سلطان معزالدین محمد غوري له غزني څخه هند ته ولاړ. بنارس قنوج یې ونیول، راي چي چند یې په چنداول کې مات کې.

ملک ناصر الدین سوري د مادیني د غوري دربار لوی امیر و.

شیخ الاسلام ملک العلما جلال الدین ورسل د بلخ شیخ الاسلام و، د سلطان بهاء الدین سام غوري له خوا.

ملک الکلام تاج الدین زوزني قاضي د سلطان بهاء الدین سام غوري پاچا په دربار کې.

۱۱۹٤م ۵۹۱ق

د سلطان طغرل سلجوقي مړینه. ملک تاج الدین مکران د غوري دربار لوی امیر و.

۱۱۹۵م ۵۹۲ق

فخرالدین حسین بن بدرالدین منصور شیخ الاسلام مشهور په قاضي خان دفتاوي د خاوند وفات.

۱۱۹۷م ۹۵۳ق

د احمد بن محمد بن سعید غزنوي فقیه وفات په حلب کې د اختلاف العلماء او روضة المتکلمین مؤلف.

د عبدالله بن حمویه سرخسي کرزندوي د ژوند وخت. دی سفر نامه هم لري په دمشق کې مړ دئ.

۱۱۹۷م ۵۹٤ق

ملکشاه د تکش زوی مړ سو.

۱۱۹۷م ۱۵ رمضان ۵۹٤ق

سلطان معزالدنیا و الدین محمد بن سام غوري په غزني کې یو مسجد جوړ کې چي ډېر لیک ئې تر اوسه سته.

۱۱۹۸م ۵۹۵ق

ملک تاج الدین یلدوز په غزني او کرمان او کورم کي د سلطان معزالدین غوري له خوا حکمران و.

محمد بن منور د ابو الخیر میهني له پښته خپل کتاب اسرار التوحید في مقامات الشیخ ابي سعید په دري ژبه د سلطان غیاث الدین بن محمد سام غوري په نامه تالیف کې.

قاضي القضات ابو الفقیر محمد بن ابو المعالي بن محمد الحسن د بست قاضي وفات او په بست کي ښخ سو (جمعه ربیع الاول).

۱۱۹۹م ۵۹٦ق

د بغداد خلیفه الناصرالدین الله خپل سفیران ابن ربیع او قاضي مجد الدین قدوه د

سلطان غياث الدين محمد سام غوري سلطان دربار ته را واستول، او د غور له خوا سراج الدين محمد جوزجاني په سفارت بغداد ته ولاړ.

احمد بن محمد مستوفي هروي د فتوح اعثم كوفي كتاب له عربي څخه په دري را واړاوه.

۱۲۰۰م رمضان ۵۹۷ق

عماد الدين محمود بن احمد فاريابي عالم (متوفا ۶۰۷ق) خالصة الحايق تاليف كي.

سلطان غياث الدين محمد بن سام غوري د هرات جامع مسجد جوړ كي (كتيبه ئې تر اوسه سته).

د ركن الدين محمود شاه سنجان وفات او ښخيدل په چشت كي.

د شيخ محمد سررزي وفات او ښخيدل ئې په غزني كي.

۱۲۰۱م ۵۹۸ق

مولاند سراج منهاج جوزجاني د باميان قاضي الممالک او د دوو مدرسو مشر و.

د حكيم شهاب الدين شاه على ابو رجا غزنوي شاعر وفات.

د ابو الفضل طاهر بن محمد (ظهير فاريابي) مشهور دري شاعر وفات په تبريز كي.

د محمد بن عمر بن عبدالله سنجي نشاپوري فقيه د فتاوي رشيديه د مؤلف وفات.

۱۲۰۲م ۵۹۹ق

سلطان غياث الدين بن محمد سام د غور لوی شهنشاه ٦۳ كلن په هرات كي وفات او ښخ سو (۲۷ جمادي الاولي). د ده مملكت له هندوستان تر عراق او د جيحون څخه تر بحيره عرب پوري خپور و.

۱۲۰۲-۱۲۱۰م ۵۹۹-۶۰۷ق

د غور د درويشتم سلطان غياث الدين محمود بن غياث الدين محمد سلطنت په غور كي.

۱۲۰۲-۱۲۱۵م ۵۹۹-٦۱۲ق

د غوري پاچا علاءالدين د غور د اقتدار وخت په خراسان كي.

۱۲۰۲م ۵۹۹ق

مولانا افصح العجم اعجوبة الزمان سراج الدين منهاج جوزجاني د سلطان بهاء الدين سام غوري په دربار په باميان كي و.

۱۲۰۲م ۵۹۹ق

د وحيد الدين محمد بن محمود مرورودي شافعي فقيه په هرات كي وفات.

د ظهيرالدين محمد بن محمود مرورودي نشاپوري شافعي فقيه او مفسر د تفسير البصائر د مؤلف وفات.

شمس الدين ابو الفتح احمد بن نصر بن طاهر د سيستان صفاري شهزاده اقتدار وموند.

۱۲۰۳م ۶۰۰ق

د باميان سلطنت د سلطان بهاء الدين سام غوري تر پاچهي لاندي له كشمير او كاشغره تر ترمذ او غرجستانه ورسيدي.

د هرات د قاضي عمدة الدين فضل بن محمود بن صاعد سياري وفات (رمضان) چي زوی يې صاعد پر ځاي كښينوست.

د قاضي حميد بن قاضي ابو سعد عمر

محمودي د بلخ د قاضي وفات او ښخيدل په بلخ کي.

ملک تاج الدين عثمان مرغني او عزالدين عمر مرغني د سلطان غياث الدين محمد سام غوري تربرونه د غوري دربار اميران او د امير محمد غرستاني له کهوله څخه وو.

مغولي امپراتوري د تموچن بن يسوکاي بهادر په مشري د منگوليا په قرا قروم کي جوړه سوه. تموچن د قيات له قبيلې څخه په چنگيز خان مشهور دی. ولادت يې ٥٩٤ق ١١٥٤م کال دئ.

١٢٠٣م ٦٠٠ق حدود

سيد ظهير الدين تاج الکتاب سرخسي د سلطان معزالدين غوري د دربار منشي و.

د محمد بن عبدالرشيد سجاوندي حنفي فقيه او مفسر او حاسب وفات.

د ده مولفات سراجيه رساله في الجبر و المقابله عين المعاني.

امام فخر الدين رازي رساله بهائيه د سلطان بهاءالدين سام غوري په نامه تاليف کړه.

د عبدالرافع بن ابو الفتح هروي شاعر د ژوند وخت.

١٢٠٤م ٦٠١ق

غوريانو خوارزم ونيو. شهاب الدين محمد غوري د اندخود سره ماته وکړه.

د هرات د خانقاه سلطان د شيخ صدرالدين سجزي وفات.

ملک شجاع الدين على بن حسين غوري گناباد له ملاحدود څخه ونيو.

١٢٠٥م ٦٠٢ق

سلطان معزالدين غوري د جيلم د هميک په کلي کي يوه کهکر فدايي وواژه او جنازه يې د غزني په دهک کي ښخه سوه.

بلخ، غور، هرات د خوارزم شاه په لاس ورغلل.

د فخرالدين مبارکشاه حسين مرورودي د غور د سلاطينو د نسب نامي د ناظم وفات.

د على بن ابوبکر هروي وفات چی د التذ کرة الهرويه في حيل الحربيه مؤلف دئ.

١٢٠٥-١٢١٥م ٦٠٢-٦١٢ق

د غور د ديرشم پاچا سلطان جلال الدين ابو على بن بهاءالدين سام سلطنت.

علاء الدين مسعود بن بهاءالدين سام د ده ورور هم اقتدار درلود.

١٢٠٥-١٢١٠م ٦٠٢-٦٠٧ق

د قطب الدين ايبک سلطنت په دهلي کي. دی د سلطان معزالدين غوري سپه سالار و.

حسن نظامي نشاپوي خپل کتاب تاج الماثر د سلطان قطب الدين ايبک په نامه شروع کي، او تر ٦١٢ق پوري پيښې يې وليکلې.

شريف محمد بن منصور بن ابو الفرج سعيد غزنوي (مبارکشاه فخر مدبر) خپل کتاب بحرالانساب سلطان قطب الدين اينک ته وړاندي کي.

د ده نور تاليفات: آداب الحرب و الشجاعه.

١٢٠٦م ٦٠٣ق

د چنگيز خان تر حکم لاندي د مغولو اتحاد.

د امام عصام الدين ابي حفص عمر بن

احمد صفار نشاپوري شافعي فقيه وفات.

۱۲۰۷م ٦۰٤ق

مولانا جلال الدين بلخي (رومي) د شرق مشهور شاعر او صوفي او مفکر په بلخ کي وزوکيد (۸ ربيع الاول).

۱۲۰۸م ٦۰٥ق

په خراسان بيا د خوارزم شاهانو حکومت.

په نشاپور کي سخته زلزله او د سلطان محمد خوارزم شاه په امر يې بيا ودانونه.

د سلطان غياث الدين محمود غوري پاچا له حضوره د هندوستان د سلطنت فرمان د قطب الدين ايبک په نامه صادر سو.

۱۲۰۸م ۱ رجب ٦۰٥ق

د ابو محمد عبدالسلام بن اسماعيل بن عبدالسلام بن عبدالرحمن بن حسن لغماني فقيه او د بغداد د قاضي وفات. دی د بغداد د سوق العميد د مدرسي مدرس هم وو (تولد يې بغداد ٥۲۰ق) په خيز رانيه کي د امام ابو حنيفه سره ښخ دئ.

۱۲۰۸م ٦۰٥ق حدود

قاضي امام حميد الدين على بن عمر محمودي (بلخي) د سلطان قطب الدين ايبک د هندي دربار شاعر او منشي و.

۱۲۰۹م ۱۰ محرم ٦۰٦ق

د شيخ کمال الدين محمود بن محمد سرخسي (خواجه سرمه) وفات او د هرات د هندوان په کلي کي ښخېدل.

د شرف الدين مظفر بن محمد بن مظفر طوسي رياضي پوهاند د الجبر والمقابله لهندسه د مؤلف د ژوند وخت.

۱۲۱۰م ٦۰٦ق

د امام فخرالدين محمد بن عمر بن حسن رازي شافعي مشهور عالم او مفسر وفات او په هرات کي ښخيدنه (شوال دو شنبه) د ده ولادت په ري کي ۲٥ رمضان ٥٤٤ق و.

شيخ کمال الدين محمود بن محمد سرمقي زاهد او جوانمرد د هرات په خواجه سرمه کي وفات او ښخ سو.

۱۲۱۰م جمعه ۱۹ جمادي الاولي ٦۰٦ق

د ابو يعقوب يوسف بن اسماعيل بن عبدالسلام لغماني حنفي فقيه وفات او د بغداد په خيز رانيه کي ښخېدل (تولد يې ٥۱۸ق).

۱۲۱۰م ٦۰۷ق

د غور سلطان بهاءالدين سام بن محمود سکه ووهله.

د محمود بن احمد بن ابي الحسن فاريابي صوفي او واعظ سلک الجواهر مصباح الجنان، خالصة الحقايق د مؤلف وفات.

۱۲۱۰-۱۲۲۸م ٦۰۷-٦۲٥ق

د سلطان ناصرالدين قباچه معزي د سلطان معزالدين غوري د مملوک سلطنت پر شرقي افغانستان او سند باندي.

عين الملک ملک الوزرا فخرالدين حسين بن شرف الملک رضي الدين ابوبکر اشعري د سلطان ناصرالدين قباچه د دربار لوی وزير و.

۱۲۱۰-۱۲۱٤م ٦۰۷-٦۱۱ق

د غور د پنځه ويشتم پاچا علاءالدين اتسر بن علاءالدين جهانسوز سلطنت.

۱۲۱۲م ۶۰۹ق

د شرف الدين مظفر بن محمد المظفر طوسي منجم او رياضي پوهاند کتاب المسطح د مؤلف وفات.

۱۲۱۳م ۶۱۰ق

سلطان العلماء بهاء الدين محمد بن حسين خطيبي بلخي (سلطان ولد) د مولانا جلال الدين بلخي پلار له بلخه هجرت وکي او په قونيه کي ساکن سو.

شيخ الاسلام صفي الدين ابوبکر عبدالله بن عمر واعظ بلخي خپل کتاب فضايل بلخ په عربي وکيښ (غره رمضان).

۱۲۱۳م ۶۱۱ق

علاءالدين مسعود بن شمس الدين محمد په غور کي.

د فريد الدين محمد بن ابو بکر ابراهيم عطا نشاپوري د تذکرة الاوليا د تاليف وخت.

۱۲۱۴م ۶۱۱ق

علاءالدين محمد خوارزم شاه غور او فيروز کوه او هرات تر غزني پوري ونيول.

تاج الدين يلدوز د سلطان ايلتتمش په لاس گرفتار او په بداون کي وواژه سو.

امام عزالدين ابي شعبه مسعود بن امير جلال الدين اسماعيل بن محمد په بست کي مړ او ښخ سو (۲۷ شعبان).

۱۲۱۴-۱۲۹۸م ۶۱۱-۶۹۸ق

عبدالله بن محمد سليمان بن حسن بن حسين بلخي قدسي حنفي مفسر ژوند او وفات په قدس کي.

۱۲۱۵م ۶۱۲ق

د ابو الحسن على بن ابي بکر بن على هروي گرزندوي وفات په حلب کي. د الاشارات الي معرفة الزيارات او خطب الهرويه و التذکرة الهرويه في الحيل الحربيه مؤلف.

۱۲۱۵م ۶۱۲ق

د غوريانو سلطنت ختم سو او خوارزم شاهيان بريمن سول.

د دوی له خوا ملک کربر په غزني کي او امين ملک په هرات کي او اختيار الدين محمد خرپوست په پيښور کي حکمرانان وو.

علاءالدين محمد بن تکش خوارزمشاه باميان او غزني ونيول او جلال الدين مينکبرتي يې د افغانستان حکمران وگوماره.

حسام الدين على عمر مرغني د غرستان او تاج الدين عثمان مرغني د خيسار حکمرانان وو. دوی د ملک ابوبکر کرت لمسيان وو.

تاج الدين حرب بن محمد د سيستان صفاري پاچا مړ سو.

شمس الدين يمين الدوله بهرام شاه بن عثمان د سيستان پادشا سو.

سليمان ماکو د بارک خان سابزي د قندهار د ارغسان اوسيدونکي خپل کتاب پښتو تذکرة اوليا وکيښ. تر اوسه د پښتو منثور مکشوف قديم کتاب دغه دئ.

۱۲۱۶م ۶۱۳ق

د خوارزم شاه سلطان محمد استاځي چنگيز خان ته ولاړل.

۱۲۱۷م ٦١٤ق

د اسماعيل بن حسين بن محمد حسيني مروردي جامع عالم او د حظيرة القدس د مؤلف وفات (ولادت ۵۷۲ق).

۱۲۱۸م ٦١٤ق

د چنگيز خان استاځي د خوارزم دربار ته راغله او شرقي ترکستان چنگيز ونيو.

۱۲۱۹م ٦١٦ق

علاءالدين محمد خوارزم شاه د تاتار تجارتي قافله تاراج کړه او د چنگيز خان استاځي يې وواژه.

د چنگيز خان تاتاري لښکر پر ماوراء النهر را توي سول.

د عبدالمطلب بن فضل بلخي حنفي د جامع الکبير د شارح وفات په حلب کي جمادي الاخر (ولادت ۵۳۹ق).

۱۲۱۹-۱۲۲۱م ٦١٦-٦١٨ق

چنگيز خان په افغانستان کي (مغولي لومړی پاچا).

۱۲۲۰م شوال ٦١٧ق

علاءالدين محمد خوارزم شاه له مغولو څخه وتښتيد او د آبسکون په جزيره کي لځ لغړ مړ سو.

سلطان جلال الدين مينکبرتي د خپل پلار پر ځاي پاچا سو او شهاب الدين سرخسي يې وزير و.

چنگيز ماوراء النهر ونيو او پر خراسان يې يرغلونه شرو سول.

۱۲۲۰م ربيع الاول ٦١٧ق

جبه، سبتاي، تغاجار د چنگيز خان د لښکرو مشران تر آمو را تير سول بلخ، هرات، طوس يې ونيول او وران يې کړل.

د چنگيز خان د لښکرو مقابل مشران په ترمذ کي امير زنگي ابو حفص د سيستان لښکر مشر، د تخارستان د ولخ په کلا کي امير سرهنگ سام، په باميان کي امير عمر کرباوردي، په غزني کي ملک اختيار الدين خرپوست، د غور په سنگه کي ملک حسام الدين سرزراد او په غور کي ملک قطب الدين حسن او د هرات په کاليون کي اختيار الملک دولت يار، او په هرات کي شمس الدين جوزجاني، د تالقان په نصرت کوه کي ملک شمس الدين اتسز، په گرزيوان کي الغ خان، په غرستان کي پهلوان شروان، په فيروز کوه کي مبارزالدين سبزواري، او په تولک کي امير حبشي نيزه ور وو.

د شيخ الشيوخ محمد بن عمر بن على جويني شافعي فقيه او د مصر مفتي دسلوت الطالبين د مؤلف وفات.

۱۲۲۰م ٦١٧ق

د عبدالرحيم بن عبدالکريم سمعاني مروزي شافعي فقيه او محدث وفات په مرو کي. دی د معجم الشيوخ مؤلف دئ (ولادت ۵۳۷ق).

ابو نصر فراهي جامع الصغير منظوم کي.

۱۲۲۰-۱۲۲۷م ٦١٧-٦٢۵ق

نورالدين محمد بن محمد عوفي بخاري جوامع الحکايات و لوامع الروايات تاليف کي.

۱۲۲۱م صفر ٦۱۸ق

چنگيز خان اور گنج، ترمذ، بلخ پوپنا کړل او زوی يې تولي خان مرو، نساء، هرات، فيروز کوه، استيه، تولک وران کړل، په مرو کي دوه مليونه تنه ووژل.

په هرات کي څو لکه تنه مړه او يو لک نجوني اسيري سوې. په باميان کي د چنگيز لمسی موتو جن د چغتاي زوی ووژل سو، هغه ښار چنگيز له بيخه وکيښن.

۱۲۲۱م شوال ٦۱۸ق

سلطان جلال الدين مينکبرتي آخرين خوارزم شاه په پروان کي د افغاني ملکانو امين ملک، سيف الدين اغرق، اعظم ملک، مظفر ملک په ملگري د چنگيز لښکر د قوتوقو په قيادت مات کي، خو چنگيز د باميان له لاري غزني ته راغي، او په مينکبرتي پسې گرديز او د اباسين غاړو ته ولاړ، کله چه مينکبرتي تر اباسين واوښت نو چنگيز تر چتراله چور کړه او د کابل او باميان له لاري د آمو غاړو ته ولاړ.

۱۲۲۱م ٦۱۸ق

اوگداي د چنگيز زوی په افغانستان کي (مغولي دوهم پاچا).

۱۲۲۱-۱۲٤۱م ٦۱۸-٦۳۹ق

دريم مغولي پاچا چغتاي د چنگيز زوی په افغانستان کي.

۱۲۲۱م ٦۱۸ق حدود

ملک ناصر الدين بن شهاب الدين خرنک د غور په گزيو کي (په ٦۲۰ق په هند کي مړ سو).

ملک تاج الدين نصر بن بهرامشاه په سيستان کي پاچا سو. په دغه کال رکن الدين ابو منصور بن بهرامشاه هم سکه ووهله.

نورالدين محمد غوفي خپله نذکره شعرا لباب الالباب دوه ټوکه تاليف کړه.

۱۲۲۱م ٦۱۸ق

احمد بن عمر بن محمد خيوقي (شيخ نجم الدين کبري) لوی صوفي او محدث او مفسر په ربيع الاول کي مغولو شهيد کي (ولادت يې ٥٤۰ق).

ملک شمس الدين بهرامشاه د سيستان پاچا ملحدانو مړ کي.

۱۲۲۲م جمادي الاولي ٦۱۹ق

ايکچيلداي نويان د چنگيزي لښکر مشر هرات وران او قتل عام کئ.

او گدای غزني وران او قتل عام کي. فيروز کوه هم گرده وران کړ سو.

شهاب الدين محمود په سيستان کي امير و.

۱۲۲۳م ٦۲۰ق حدود

تولي خان د چنگيز زوی مغولي څلرم پاچا په افغانستان کي.

تاج الفضلا محمد کاتب بلخي د سلطان ناصر الدين قباچه د دربار شاعر.

ضيا الدين فخر الشعرا سجزی د قباچه د دربار شاعر په شرقي افغانستان او سند کي.

۱۲۳۳-۱۲٥۲م ٦۲۰-٦٥۰ق

د افغانستان په اسلامي ثقافت کي علاوه پر افغاني، عربي عناصرو يو بل عنصر مغولي هم گډ سو او مغولي اصطلاحات په دري او پښتو گډ سول.

۱۲۲٤م ٦٢١ق

چنگيز له افغانستانه ماوراء النهر ته او له هغه ځايه خپل اصلي اردو گاه د تنگت صحرا ته ولاړ.

جلال الدين مينکبرتي له هنده کرمان ته ولاړ.

۱۲۲۵-۱۲۳۵م ٦٢٢-٦٣٣ق

پر غزني، باميان، غور باندي د سيف الدين حسن قرلغ حکمراني د چنگيز خان له خوا. ده په ٦٢٢ق د الظاهر خليفه په نامه سکه وهلې ده.

۱۲۲۵م ٦٢٢ق حدود

شمس الدين محمد بلخي د سلطان ناصر الدين قباچه د دربار شاعر او خطاط په شرقي افغانستان او سند کي.

ملک على بن عثمان په سيستان کي.

۱۲۲٦م ٦٢٤ق

چنگيز خان د تنگت په صحرا کي ۷۲ کلن مړ سو (رمضان).

چوجي د چنگيز زوی هم د قبچاق په دښت کي مړ سو.

۱۲۲۷م ٦٢۵ق

سديدالدين محمد عوفي خپل کتاب جوامع الحکايات و لوامع الروايات (څلور مجلده هر مجلد ۲۵ بابه) تمام کئ.

۱۲۲۸م ٦٢٦ق

قرچه او يغان سنقور د مغولو په مقابل کي بيا ولاړ سول، د اوگتاي له خوا طاير بهادر د دوی سر کوټلو ته راغي او د غور او خراسان پاته ښارونه او کلاوي يې وراني کړې.

ملک شمس الدين على بن طاهر د سيستان صفاري پاچا و.

۱۲۲۹م ۱۰ جمادي الاخري ٦٢۷ق

د فريد الدين ابو حامد محمد بن ابو بکر بن ابراهيم عطار نشاپوري مشهور شاعر او صوفي د تذکرة الاوليا د مؤلف وفات په نشاپور کي.

۱۲۳۰م ٦٢٨ق

جلال الدين مينکبرتي په ايران کي گرجستان، ارمينستان تر تفليس پوري ونيول، او په ميا فارقين کي کردانو مړ کي او د خوارزمشاهيانو کهول ختم سو.

۱۲۳۰م ربيع الاخر ٦٢٨ق

د سلطان العلما بهاء الدين محمد بن حسين خطيبي بلخي (بهاء ولد) د مولانا جلال الدين بلخي د پلار وفات په قونيه کي. دی د المعارف مؤلف دي.

۱۲۳۰م ٦٢٨ق حدود

فخر مدبر مبارکشاه شريف محمد بن منصور غزنوي خپل کتاب آداب الحرب و الشجاعه په هند کي سلطان شمس الدين ايلتتمش ته اهدا کي.

۱۲۳۲م ٦٣٠ق

د مغولو د پاچا له خوا جنتمور د خراسان په حکمداري وگومارل سو او ده د خراسان اميري ملک بهاء الدين ته ورکړه.

۱۲۳٤م ٦٣٢ق

خواجه معين الدين حسن بن غياث الدين حسيني سجزي چي په سيستان کي زيږيدلي او په اجمير کي د چشتي طريقي مرشد و وفات سو

او په اجمير کي ښخ دئ (دو شنبه ٦ رجت).

د نورالدين شيخ الاسلام دهبي سيد مبارک غزنوي وفات او ښخېدل په دهلي کي.

١٢٣٥م ٦٣٣ق

ملک شمس الدين على بن مسعود د سيستان پاچا سو (رمضان).

١٢٣٧م ٦٣٥ق

نوسال نوين مغولي حکمران په خراسان کي.

١٢٣٩م ٦٣٧ق

د عتيق بن على بن محمد هروي محدث وفات.

د هرات بيا وداني او د انجيل او النجان ولي بيا جوړول.

١٢٤٠م ٦٣٨ق

گرگوز مغولي حکمران په خراسان کي.

يوسف بن احمد سجستاني حنفي فقيه دمنية المفتي او غنية الفقهاء مؤلف په سيواس کي مړ سو.

د سيد برهان الدين محقق ترمذي وفات. دی د مولانا جلال الدين بلخي مرشد و.

١٢٤١-١٢٥١م ٦٣٩-٦٤٩ق

مغولي پنځم پاچا قرا هولا گوبن تولي بن چنگيز په افغانستان کي.

١٢٤٢م جمعه ١٣ رجب ٦٤٠ق

د عبدالرحمن بن عبدالسلام بن اسماعيل لغماني قاضي القضات او د بغداد د مستنصريه مدرسې د مدرس وفات او د ابو حنيفه په هديره کي ښخېدل (تولد يې ٥٦٤ق).

١٢٤٢م ٦٤٠ق

د ابو نصر مسعود بن ابي بکر بن حسين بن جعفر فراهي حنفي فقيه د نصاب الصبيان او اللمعه في نظم مسايل الجامع الصغير او ذات العقدين د مؤلف وفات.

امير مجدالدين کاليوني فراه ونيوي او د اسپهبد کلا يې ورانه کړه او په سيستان کي سيل راغي.

١٢٤٣-١٢٥٦م ٦٤١-٦٥٤ق

امير ارغون بن ابا قابن هولاگو بن تولي بن چنگيز مغولي شپږم پاچا په افغانستان کي.

١٢٤٤م ٦٤٢ق

محمد بن اسماعيل خطيب شفور قاني (شبرغاني) حنفي فقيه په دهلي کي صنوان القضا في الفتاوي تاليف کئ.

١٢٤٥-١٢٧٧م ٦٤٣-٦٧٢ق

ملک شمس الدين محمد مهيز د ابوبکر کرت زوی د مور له خوا د تاج الدين عثمان مرغني لمسی د هرات پاچا.

١٢٤٥م ٦٤٣ق

ملک رکن الدين د عايشې زوی د عزالدين عمر مرغني لمسی د کرت د کهول حکمران په خيسار کي.

١٢٤٥م ٦٤٣ق

هولاگو د چنگيز لمسی خراسان ته راغي او ملک شمس الدين کرت د هرات پاچا د امير ارغون سره د ده هرکلي وکي.

١٢٤٦م ٦٤٤ق

شمس الدين محمد مهين د ابوبکر کرت

زوی د هرات پاچا د سالين نوين مغول سره ملتان او لاهور ونيول او دی د لاهور حکمران سو مگر په ٦٤٥ق د منگو خان دربار ته وغوښت سو.

١٢٤٧م ٦٤٥ق

منگو خان د هرات شمس الدين محمد مهين کرت تر اباسين پوري د ټول افغانستان مستقل پاچا ومانه.

١٢٤٨م ٦٤٦ ق حدود

شيخ عماد الدين شفور قاني د هند قاضي القضات معزول او په بدايون کي عماد الدين ريحان دی مړ کي.

١٢٤٩م ٦٤٧ق

شمس الدين محمد مهين کرت د هرات لوي پاچا ټول افغانستان د خراسان له آخره تر اباسين پوري د هرات په مرکزي حکومت پوري ونښلول.

١٢٥٠م ذيحجه ٦٤٨ق

د عبدالملک بن عبدالسلام بن حسين لغماني حنفي فقيه د بغداد د مشهد ابي حنيفه مدرس وفات او د امام ابو حنيفه په هديره کي ښخيدل.

١٢٥٠م ٦٤٨ق

فخر الدولة و الدين ملک شاهنشاه افغان حکمران چي مستنگ يې پايتخت و. د ده زوم ميرانشاه او زوی ملک بهرامشاه هم د دې وخت افغاني اميران وو.

١٢٥١م ٦٤٩ق

ملک تاج الدين هرموز په تيري کي د قندهار شمالي خوا ته افغاني حکمران و.

١٢٥٢م رمضان ٦٥٠ق

د امام رضي الدين حسين بن محمد بن حسن صغاني غزنوي مشهو لغوي او عالم وفات په بغداد کي. (ولادت: لاهور ٥٧٧ق پروروښت غزني) د مشارق الانوار او العباب ليکوال.

١٢٥٢م ٦٥٠ق

محمد بن علی بستي تاريخ سوري وکيښ چي ځني قديم پښتو اشعار يې پکښي وليکل.

١٢٥٣م ٦٥١ق

ملک شمس الدين مهين کرت پاچا مستنگ او خاسک ونيول او ملک شهنشاه او بهرام شاه افغاني اميران ئې ووژل او ميرانشاه سيستان ته ولاړ.

د امير خسرو بن امير سيف الدين بلخي دهلوي مشهور شاعر د ژوند دوره.

١٢٥٣م ٦٥٢ق

د نجم الدين حسن بن علاء سجري دهلوي دري شاعر او صوفي ولادت. ده خپل قوائد الفواد په ٧٥٠ ق تاليف کړي دي.

١٢٥٤م ٦٢٥ق حدود

ملک حسام الدين جاول په زابل کي افغاني حکمران و.

ملک نصرالدين ابو الفتح بن مسعود صفاري په نيمروز کي سکه ووهله.

١٢٥٥م صفر ٦٥٣ق

المار افغان د قندهار د شمالي خوا تيري حکمران د ملک شمس الدين مهين کرت سره په جنگ کي وواژه سو او تيري ئې ملک حسام

الدین حاول ته وسپاره.

۱۲۵۵م شعبان ۶۵۳ق

په تګین آباد کي د شعیب سوراني افغان سره د ملک شمس الدین مهین کرت جنګ او د شعیب وژل د کهیرا په کلا کي.

۱۲۵۶م رجب ۶۵۴ق

د دوکي په کلا کي د ملک سندان افغان سوراني (د شعیب تربور) او د ملک شمس الدین مهین کرت جنګ او د سندان وژل.

۱۲۵۷م ۶۵۵ق

د ملک شمس الدین مهین کرت لښکر تر کوه سلیمان پوري پر مخ ولاړل او د افغاني امیرانو بله کلا (ساجي) ئې هم ونیوله.

۱۲۵۷م ۶۵۵ق

د قندهار په جنوب او د پښین او کاکړستان په سیمو کي ملک پهلوان حلم، احمد توري، مهتر کیورا، مهتر سیور، رانا کنجر، جمال الدین مهروز کهیرایي افغاني امیران وو.

۱۲۵۸م ۶۵۶ق

د ملک شمس الدین مهین کرت غلبه پر سیستان باندي.

د ملک علی بن مسعود وژل او د ملک نصیرالدین او علاء الدین شړل مستنګ ته.

د شیخ ابو المعالي سیف الدین سعید بن مظفر باخرزي صوفي وفات به بخارا کي.

۱۲۵۹م ۶۵۷ق

ملک شمس الدین مهین کرت تر دره بولان ور تیر سو او په سند کي بهکر کلابند کئ.

۱۲۵۹م ۶۵۸ق

قاضي القضات صدر جهان ابو عمر منهاج الدین عثمان بن سراج الدین محمد بن منهاج الدین عثمان جوزجاني خپل کتاب طبقات ناصري د سلطان ناصر الدین محمود بن ایلتتمش په نامه وکیښ (د ده ولادت ۵۸۹ق د غور په فیروزکوه کي).

ملک میرانشاه افغاني امیر د شمس الدین مهین کرت لښکرو په جنګ کي وواژه.

په دهلي کي د شیخ بدرالدین غزنوي وفات او هلته یې ښخیدل.

علاء الدین عطا ملک جویني (جهانکشاي جویني د مغولو پر احوال باندي وکیښ د لیدن طبع ۱۹۰۶).

۱۲۶۰م ۶۵۹ق

د ملک تاج الدین کرد او امیر هوبو، امیر هرموز افغاني امیرانو جنګ به مستنګ کي د کرت پاچا د جنګي امیرانو سره.

۱۲۶۲-۱۳۳۹م ۶۶۱-۷۴۰ق

بابا هوتک د تولر زوی د زابل د ترنک پښتو شاعر او د هوتکو د لوي پلار د ژوند دوره د مغولو په جنګ کي د ده پښتو حماسي شعر سته.

۱۲۶۴م ۶۶۳ق

د سیستان په برزر کي ولې کنبل او کنبت ډیرول.

۱۲۶۷م ۶۶۶ق

ملک شمس الدین مهین کرت تر تیراه پوري ټولي افغاني سیمي ونیولې.

مولانا جلال الدين غزنوي مفتي چې د يوه چا ماينه يې بل ته ورکړې وه په هرات کې وواژه سو.

په سختي زلزلې سره د نشاپور بيا وراني چې په ٦٦٩ د آباقا په امر بيا ودان سو.

١٢٦٩م ٦٦٧ق

د محمد بن ابوبکر عثمان امامي هروي شاعر وفات.

ملک نصيرالدين محمد د سيستان پايتخت ودان کې.

١٢٦٩م ٦٦٨ق حدود

په هرات کې د مغولي شهزادگانو براق او اباقا جنگونه او د ملک شمس الدين مهين کرت تگ خيسار ته.

خسرو نيمروز نصير الدين محمد بن مبارز الدين د نيمروز ارگ بيا جوړ کې.

١٢٧٠م ٦٦٩ق

د شيخ ابو نصر يحيي بن تاج الدين محمود بوزجاني جامي وفات (٤ صفر).

١٢٠٧-١٢٧٣م ٦٠٤-٦٧٢ق

د محمد بن محمد بن حسين بن احمد (مولانا جلال الدين) بلخي رومي د مشهور مثنوي د شاعر او لوي صوفي د ژوند دوره. ولادت يې په بلخ او مرگ يې په قونيه (ترکيه) کې و، د مولويه صوفيانو ډله ده ته منسوبه ده.

١٢٠١-١٢٧٤م ٥٩٧-٦٧٢ق

د خواجه نصير الدين محمد بن محمد بن حسن طوسي معروف فيلسوف او رياضي پوهاند دمراغي د صدر خاني بنا کونکي د ژوند دوره (وفات يې په بغداد کې ذيحجه، ولادت يې په طوس کې ١١ جمادي الاولي).

١٢٧٥م ٦٧٤ق

له خيساره د ملک شمس الدين مهين بيرته راتگ هرات ته.

١٢٧٦م ٦٧٥ق

د سيستان به لاش کي د سفيد دز کلا جوړول او له هلمنده خشکرود ته اوبه رسول.

١٢٧٨م ٦٧٦ق

ملک شمس الدين مهين کرت د مغولو دربار اصفهان ته وغوښت او په تبريز کي يې په زهرو مړ کئ.

١٢٨٧-١٣٠٥م ٦٧٧-٧٠٥ق

د محمد شمس الدين کهين د شمس الدين مهين زوی په هرات کي د کرت کهول د پاچا سلطنت.

١٢٨١م ٦٨٠ق

د قندهار ښار ملک رکن الدين کرت (شمس الدين کهين) ونيوي.

١٢٨٢م ٦٨١ق

د علاءالدين عطا ملک جويني وزير او لوی مؤرخ د تاريخ جهانکشاد د مؤلف وفات (ولادت يې ٦٢٣ق).

١٢٨٣م ٦٨٢ق

ابو جعفر محمد مرورودي محدث خپل کتاب مختصر جامع الاصول وکيښ.

١٢٨٤م ٦٨٣ق

د سلطان احمد نکو دربن هلاکو له خوا پر سيستان او فراه، بست، تگين آباد باندي د

نيمروز د ملک نصيرالدين د پاچهۍ مننه.

۱۲۸۵م ٦٨٤ق

په زرنج کي د حصار طاق ودانول.

۱۲۸۷م ٦٨٦ق

احمد بن سعيد لودي خپل کتاب اعلام اللوذعي في اخبار اللودي د لوديانو پر تاريخ باندي وکيښ.

په بلخ کي د حضرت علی بن ابي طالب پر مزار باندي د خواجه خيران په کلي کي وداني جوړه سوه.

د رضي الدين عبدالله بن محمد امامي هروي شاعر وفات په اصفحان کي (۱۷ محرم).

۱۲۸۹م ٦٨٧ق

د محمد بن محمد ابو الفضل برهان الدين نسفي حنفي مفسر او اصولي او کلامي مؤلف په بغداد کي (ولادت ئې ٦٠٠ق) دی د ابن سينا د اشاراتو شارح او د مطلع السعاده مؤلف دئ.

د مولانا برهان الدين محمود بن ابو الخير سعد بلخي مشهور عالم په دهلي کي وفات.

۱۲۲٦-۱۲۸۹م ٦٢٣-٦٨٨ق

د شيخ متي عباس زوی په قوم خليل غورياخيل د ژوند وخت. ده په پښتو خپل اشعار په يوه کتاب، د خداي مينه، کي سره را ټول کړه او د ''ښکلا شاعر'' بلل کيږي.

۱۲۹۰م ٦٨٩ق

سلطان فيروز شاه جلال الدين خلجي (افغان) د هند پاچا سو (۳ جمادي الاخري) قتل ٦٩٤ق.

۱۲۹۳م ٦٩٣ق

د ملک شمس الدين کرت استاځي مولانا شمس الدين د غور قاضي او مولانا زين الدين د اسفزار قاضي د نيمروز د ملک نصير الدين دربار ته راغلل او روغه ئې وکړه.

۱۲۹٤م ٦٩٤ق

شاه شمس الدين علی د قهستان او قاين حکمران د نيمروز د ملک نصير الدين اطاعت ومانه او ملک ينا لتگين په فراه کي او د کرمان حکمرانانو هم د نيمروز پاچا ته غاړه کښيښوه.

سلطان رکن الدين ابراهيم شاه خلجي په هند کي سکه ووهله (رمضان).

۱۲۹٦م ٦٩٥ق

د محمد بن ابراهم بن محمد بستي مالکي فقيه د شرح الايضاح د مؤلف وفات.

په سيستان کي د ديورک سيمه بيا ودانه کړه سوه.

علاء الدين محمد شاه خلجي په هند کي پاچا سو (وفات ٦ شوال ۷۱۵ق).

۱۲۹۷م ٦٩۷ق

ملک فخرالدين کرت د شمس الدين کهين زوی په هرات کي پر تخت کښينوست او غازان خان د ده حکمراني له هراته تر درياي سند او آمو پوري ومنله.

۱۳۰۰م ٦٩٩ق

د محمد بن محمود زوزني حنفي فقيه د نصاب الذرايع او ملتقي البحار د مؤلف وفات.

د پور بهاء جامي خراساني شاعر د وفات حدود.

۱۳۰۰م ۷۰۰ق

ربیعي فوشنجي شاعر خپله کرت نامه د ملک فخرالدین کرت په نامه په هرات کې نظم کړه.

په خراسان کې د نستعلیق هنري خط آغاز.

۱۳۰۱م ۷۰۱ق

د ظهیر الدین اسحاق بن ابي بکر ولوالجي حنفي فقیه او مفتي وفات.

۱۳۰۲م ۷۰۲ق

د قاضي محمد بن حمید الدین محمود بن عمر محمودي د بلخ د قاضي او د الملل و النحل د مؤلف وفات او ښخېدل په بلخ کې.

صدرالدین ربیعي فوشنجي خطیب او د ملک فخرالدین کرت ندیم د کرت نامې ناظم په هرات کې ووژل سو.

۱۳۰۳م ۷۰۳ق

شاه علی د سیستان شهزاده په قائن کې وواژه سو.

۱۳۰۵م ۷۰۵ق

د مولانا حکیم الدین غوري عالم وفات.

۱۳۰۵-۱۳۰۶م ۷۰۵-۷۰۶ق

ملک فخرالدین د شمس الدین کهین زوی په هرات کې د کرت کهول پاچا و.

۱۳۰۶م ۷۰۶ق

د عبدالعزیز بن محمد علی طوسي شافعي فقیه او عالم وفات په دمشق کې ۹ جمادي الاولي.

د شیخ صلاح الدین طوسي وفات چې د شیخ ابو نصر سراج له پښته ؤ (رجب).

۱۳۰۷م ۷۰۶ق

ملک فخر الدین امانکوه ته ولاړ.

امیر یساول اوبوجاي د مغولي لښکر مشرانو په هرات کې جمال الدین سام محاصره او مړ کئ.

۱۳۰۷-۱۳۲۸م ۷۰۶-۷۲۹ق

ملک غیاث الدین محمد د شمس الدین کهین کرت زوی د هرات پاچا و.

۱۳۰۹م ۷۰۹ق

د سید نظام الدین مرتضي عربشاه بن سید محمود شاه سبزواري عالم وفات.

۱۳۰۹م ۱۰ محرم ۷۱۰ق

د مولانا اقضي القضاء علاء الدین ابي بکر ابیوردي وفات په ابیورد کې.

۱۳۱۱م ۷۱۱ق

میر حسیني غوري نزهة الارواح تالیف کئ.

۱۳۱۳م ۷۱۳ق:

ملک علاء الدین د شمس الدین کهین زوی د هرات امیر سو.

۱۳۱۳-۱۳۱۶م ۷۱۳-۷۱۶ق

د ابو سعید بن اولجایتو حکمراني په خراسان کې.

۱۳۱۵م ۷۱۵ق

د حسن بن نصیر الدین محمد بن محمد بن حسن طوسي عالم وفات په بغداد کې.

۱۳۱۶-۱۳۳۵م ۷۱۶-۷۳۶ق

د سلطان ابو سعید بهادر خان بن اولجایتو د سلطنت دوره پر خراسان او ایران باندي.

۱۳۱٦م ۷۱٦ق

د شيخ عبدالرحمن خراساني زاهد وفات په بغداد کي.

سلطان مبارک شاه قطب الدين خلجي په هند کي پاچا سو (تر ۷۲۰ق پوري).

ملک غياث الدين کرت پر اکثر افغانستان قبضه وکړه.

۱۳۱۸م ۱٦شوال ۷۱۸ق

د امير حسيني حسين بن عالم غوري هروي د روزگان د گزيو د اوسيدونکي دري شاعر او عارف وفات او ښخيدل د هرات په مصرخ کي د نزهة الارواح او کنز الرموز مؤلف.

۱۳۱۸-۱۳٤۱م ۷۱۸-۷٤۲ق

شمس الدين احمد افلاکي خپل مناقب العارفين د مولانا جلال الدين بلخي د کورني او دوستانو پر احوال وکيښ.

۱۳۱۹م ۷۲۰ق

عبدالله صيرفي هروي خطاط يو قرآن په ثلث خط وکيښ (گنجينه مشهد رضوي).

ملک غياث الدين محمد کرت اسفزار له ملک قطب الدين اسفزاري څخه ونيو. دغسي هم ده باخرز، خواف، نياز آباد ونيول.

د هرات لوی مسجد د ملک عياث الدين محمد کرت په امر ترميم سو. د دغه ملک په حکم د شيخ الاسلام احمد جام ژنده پيل د هديرې بنا جوړه سوه.

سلطان خسرو شاه ناصر الدين خلجي د هند پاچا سو.

۱۳۲۰م ۷۲۰ق حدود

د مولانا عماد الدين غوري وژل په هند کي.

۱۳۲۱م ۷۲۱ق

غياث الدين محمد کرت حج ته په سفر ولاړ او خپل زوی شمس الدين محمد يې په هرات کي جانشين پريښود.

د هرات د دربار منشي خواجه شهاب عزيز او مولانا نظام الدين قاضي القضات او مولانا بدر الدين ازابي د هرات قاضي و.

۱۳۲۲م ۷۲۲ق

د مولانا ضياالدين محمد بن سراج الدين هاشم ابيوردي وفات او په ميمنه کي ښخېده.

د ابراهم بن محمد بن ابي بکر بن محمد حمويه جويني شافعي فقيه او محدث وفات (ولادت ئې ٦٤٤ق).

۱۳۲٤م ۷۲۵ق

د امير خسرو بلخي دهلوي مشهور شاعر وفات او ښخيدنگ په دهلي کي.

۱۳۲٦م ۷۲۷ق

غياث الدين محمد کرت امير چوپان وواژه او پخپله د سلطان ابو سعيد دربار ته ولاړ (۷۲۸ق).

د امير نجم الدين حسن بن علاسجزي دهلوي شاعر او صوفي وفات او ښخېدنگ په دهلي کي.

۱۳۲۷م ۷۲۸ق

امير چوپان نويان په هرات کي د سلطان ابو سعيد بهادر ايلخان په امر ووژل سو.

ملک نصير الدين په سيستان کي مړ سو.

شاه نصرت بن نصير الدين بن مسعود د سيستان صفاري پاچا په نيمروز کي کښېنوست.

اخي محمود خياط (عيار) په نشاپور کي مړ سو.

۱۳۲۸م ۷۲۹ق

ناري طغاي د خراسان حکمران د سلطان ابو سعيد څخه ياغي سو مگر په همدغه کال ووژل سو او په ۷۳۰ق امير شيخ علی د خراسان حکمران سو.

۱۳۲۸-۱۳۲۹م ۷۲۹-۷۳۰ق

ملک شمس الدين د ملک غياث الدين محمد کرت زوی د هرات پاچا ؤ.

ضيا محمد مسعود غزنوي طبيب په هند کي مجموعه ضيايي د طب تاليف کړه.

۱۳۲۹-۱۳۳۱م ۷۳۰-۷۳۲ق

ملک حافظ د ملک غياث الدين محمد کرت زوی د هرات پاچا ؤ.

۱۳۳۰م ۷۳۱ق

ملک قطب الدين محمد بن رکن الدين محمود بن بهرامشاه د سيستان صفاري پاچا په نيمروز کي سکه ووهله او شاه نصرت الدين مړ سو.

د جلال الدين شاه بن قاضي فخر الدين د هرات د قاضي وفات (۱۷ رمضان).

۱۳۳۱-۱۳٦۹م ۷۳۲-۷۷۱ق

ملک معز الدين د غياث الدين کرت زوی د هرات لوی پاچا ؤ.

۱۳۳۲م ۷۳۳ق

ملک عزالدين بن رکن الدين محمود په نيمروز کي سکه ووهله.

د مولانا ظهير الدين محمد بن احمد غوري شيخ الاسلام وفات او ښخيدل په هرات کي.

مجد الدين محمد خوافي (مجد خوافي) خپل کتاب روضه خلد د سعدي د گلستان په تقليد وکيښ (شوال).

۱۳۳۳م محرم ۷۳٤ق

ابو عبدالله محمد بن موسي بن محمد طنجي (ابن بطوطه) د المغرب مشهور گرزندوي د نشاپور څخه هرات، سرخس، ترمذ، بلخ ته راغي او د هندوکش له لاري کابل، غزني ته ولاړ، د کرماش (کورم) پر خوا درياي سند او هندوسان ته تير سو.

۱۳۳٤م ۷۳۵ق

شيخ معين الدين آوه يي جويني خپل نگارستان د سعدي د گلستان په تقليد وکيښ.

شمس الدين طاهر شاه مير سواتي په کشمير کي سکه ووهله.

۱۳۳۵م ۷۳٦ ق

په هرات کي د سيد عبدالله بن معاويه علوي د مزار عمارت او گنبده په مصرخ کي داؤد تاج الدين احمد جوړه کړه.

۱۱ اپريل ۱۳۳٦م ۲۷ شعبان ۷۳٦ق

تيمور بن تراغاي برلاس د ماوراء النهر د کش په ښار کي وزيږيده.

۱۳۳۷م ۷۳۷ق

مولانا نظام الدين عبدالرحيم بن فصيح الدين محمد مايز نابادي خوافي په هرات کي شهيد او په خيابان کي ښخ سو (ذيقعده).

مولانا جمال الدين محمد بن حسام د هرات عالم او شاعر وفات سو.

په خراسان کي د خواجه عبدالرزاق بن خواجه شهاب الدين باشيقيني د سربداري پاچهانو د نيکه خروج (قتل ئې په ۷۳۹ق) پايتخت ئې سبزوار.

۱۳۳۸م ۷۳۸ق

د جمشيد بن طاهر شاه مير سواتي حکومت پر کشمير.

۱۳۳۹م ۷٤۰ق

د بابا هوتک د تولر زوی د پښتنو قايد او شاعر وفات.

د ابو الفضل خواجه قطب الدين يحيی جامي صوفي او عالم وفات په هرات کي او د فيروز آباد په دروازه کي ښخيده (يکشنبه ۲۱ جمادي الاخري).

د علاء الدين على شير بن طاهر سواتي پاچهي پر کشمير تر ۷۵۳ ق پوري.

۱۳٤۰م ۷٤۱ق

د شيخ الاسلام ابو نصر يحيی بن ابو الفضل محمود بوزجاني جامي وفات په هرات کي او په دروازه فيروز آباد کي ښخيدنه (پنجشنبه ۲۱ جمادي الاخره). ملک معزالدين کرت د ده پر هديره يوه وداني جوړه کړه.

۱۳٤۱م ۷٤۲ق حدود

د على بن محمد بن ايدمر جلدکي کيمياوئي عالم مؤلف د ژوند وخت. جلدک د خراسان يو کلي و دوه فرسخه له مشهده ليري.

۱۳٤۱م ۱۳ صفر ۷٤۳ق

سلطان معزالدين حسين کرت په زاوه کي امير مسعود سربداري مات کئ.

۱۳٤۱م ۷٤۳ق

د شيخ قوام الدين محمد بسطامي وفات او د هرات په خيابان کي د امام فخر رازي په هديره کي ښخ سو (رجب).

د محمد بن عثمان خراساني مفسر او محدث د لطايف التفسير د مؤلف وفات.

۱۳٤۳م ۷٤٤ق

د خراسان د عيار خواجه قوام الدين حسن وفات (جمعه ۷ جمادي الثانيه).

۱۳٤٦م ۷۳۷ق

ملک تاج الدين بن محمد بن رکن الدين محمود د سيستان مقامي پاچا په نيمروز کي کښينوست او ملک قطب الدين مړ سو.

۱۳٤۷م ۷٤۸ق

مولانا سعدالدين تفتازاني هروي خپل کتاب (مطول) د سلطان معزالدين حسين کرت په نامه په هرات کي وکيښ.

۱۳٤۸م ۷٤۹ق حدود

شيخ ملکيار د بابا هوتک زوی پښتو شاعر خپله د ترنک عشقي سندره وويله (ولادت ئې ۷۱۵ق).

۱۳٤۹م ۷۵۰ق حدود

شيخ کټه بن شيخ يوسف بن شيخ متي خپل کتاب (لرغوني پښتانه) وکيښ، چي ځيني پښتو قديم اشعار ئې پکښي وليکل.

ملک سلیمان ځیرک بن عیسی ابدالي قبایل د کسي غره څخه د قندهار سیمو ته راوستل.

د رکن الدین صاین هروي شاعر د ژوند وخت.

فخر الاسلام قطب الدین نسابه دغندي خراساني مختصر شافي په طب کي تالیف کئ.

مولانا عصامي د هند د افغاني شاهانو تاریخ فتوح السلاطین نظم کئ (طبع بنګلور ۱۹٤۸م).

۱۳۵۰م ۷۵۱ق

په هرات کي د ملک معزالدین کرت له خوا د برامان د مدرسه سبز جوړول تمام سوه.

سلطان محمود بن شاه علی سیستاني د صفاري کهول څخه په نیمروز کي اقتدار وموند.

۱۳۵۲م ۷۵۳ق

ملک باقر د غیاث الدین محمد کرت زوی د هرات حکمدار و.

د شهاب الدین بن علی شیر سواتي پاچهي پر کشمیر.

امیر قزاغن له هراته ماورا النهر ته ولاړ.

په سیستان کي ملک شهاب الدین پر تخت کښېنوست.

۱۳۵۸م ۷٦۰ق

د مولانا امام فصیح الدین محمد بن محمد بن علاء مروي حنفي زیږیدنه په مرو کي (یکشنبه ۱۷ محرم).

شیخ ابو سعید بن محمد طوسي د امام محمد غزالي له پښته د هرات په مصرخ کي د امیر حسیني له قبره سره ښخ سو.

ملک بارک د ځیرک زوی د قندهار د ابدالي قبیلو مشر سو.

۱۳۵۹م ۷۲۱ق

امیر تیمور په ماوراء النهر کي حکمران وپیژاند سو.

۱۳٦۳م ۷٦۵ق

امیر حسین ګورکان د هندوان د کلا شمالي خوا جوړه کړه.

په هرات کي زلزله وسوه او د مسجد جامع پیش طاق ونړیدئ.

۱۳٦۵م ۷٦۷ق

د کروخ د غار د مسجد وداني د ابو الحسین محمد بن محمد بن محمد بن محمد ابي بکر له خوا.

۱۳٦۸م ۷۲۹ق

د امیر محمود بن امیر یمین الدین طغرائي (ابن یمین) د خراسان د اخلاقي شاعر وفات (۸ جمادي الاخر ۳۰ جنوري).

۱۳۲۹م ۷۷۱ق

امیر تیمور لنګ په ماوراء النهر کي امیر حسین مات کئ او په ''صاحبقران'' مشهور سو. د ده سلطنت تر ۷۰۸ق پوري و.

امیر تیمور بلخ ونیوي او د دغه ځای امیر حسین ګورګان ئې وواژه او د بلخ زړه کلا ئې ونړوله. او خلک ئې قلعه هندوان ته راوستل.

ملک بهرام په سیستان کي مړ سو.

۱۳۲۹-۱۳۸۱م ۷۷۱-۷۸۳ق

د ملک غیاث الدین پیر علی کرت د

معزالدين د زوی سلطنت په هرات کي.

۱۳۸۲م ۷۷۲ق

د قطب الدين بن طاهر شاه مير سواتي سلطنت پر کشمير تر ۷۸۸ق پوري.

۱۳۱٤-۱۳۷۲م ۷۱٤-۷۷۳ق

د عمر بن اسحاق بن احمد غزنوی فقيه او حکيم او مؤلف او د مصر د قاضي د ژوند دوره.

۱۳۱٦-۱۳۷٤م ۷۰٦-۷۷٦ق

د عبدالله بن محمد بن احمد حسيني نشاپوري حنفي فقيه او اصولي (جمال الدين نقره کار) د شرح المنار د مؤلف د ژوند دوره.

۱۳۷۵م ۷۷۷ق

سلطان شاه خطاط په رقاع تعليق خط د سلطان غياث الدين محمد کرت په امر د هرات د مسجد جامع پر هفت جوش لوښي باندي تاريخ وليکه.

فصيع احمد بن جلال الدين محمد خوافي هروي د ''مجمل فصيحي'' ليکوال په هرات کي وزيږيد.

۱۳۷٦م ۷۷۸ق

د مولانا جلال الدين محمود مرغابي زاهد وفات او د هرات د مرغاب په کلي کي ښخيدل.

۱۳۷۷م ۷۷۹ق

شاهرخ ميرزا د امير تيمور زوی وزيږيد (پنجشنبه ۱٤ ربيع الثاني).

په هرات کي د خواجه نظام الدين داؤد تاج الدين احمد په سعي د خواجه ابو الوليد احمد مزار جوړ کړ سو.

۱۳۷۸م ۷۸۰ق

ملک غياث الدين پير علی کرت د هرات کلا بيا جوړه کړه.

۱۳۸۰م ۷۸۲ق

امير تيمور لنگ د ماوراء النهر تر نيولو وروسته تر درياي آمو را تير سو، اندخود، سرخس، فوشنج ئې ونيول.

امير تيمور خپل زوی ميرانشاه د خراسان په حکمراني او فتح کولو وگوماره.

په اندخود کي د بابا سنکو درويش د ژوند وخت چي قبر ئې هم هوري دئ.

د ملک القضاه قاضي جلال الدين محمود امامي د هرات د قاضي وفات او په گازرگاه کي ښخيدل.

۱۳۸۱م ۷۸۳ق

امير تيمور هرات ونيوي او د هغه ښار کلاوي ئې ونړولې، د کرت د کهول پاچهي پر پير علی ختمه سوه.

ملک پوپل د ځيرک زوی د قندهار د ابداليانو مشر سو.

۱۳۸۲م ۷۸٤ق

د محمد بن محمد بن علی نشاپوري خطيب او د مصر د مفتي وفات په مصر کي. دی د شرح التعجير في الفقه مؤلف دئ.

ملک قطب الدين بن عزالدين بن رکن الدين محمود د نيمروز امير و. امير تيمور نشاپور ونيوي.

۱۳۸۳م ۷۸۵ق

امير تيمور اسفزار، فراه، سيستان ونيول،

بست او قندهار ئې وران کړل او د شمالي او غربي افغانستان پاچا سو.

امير تيمور د قندهار حکمراني امير سيقل برلاس ته وسپارله.

د شيخ سيف الدين خلوتي هروي زاهد وفات او د گازرگاه د پله سره ئې په هرات کي ښخيدل.

۱۳۸۴م ۷۸٦ق

ملک غياث الدين پير علی اخرني کرت پاچا او د ده ورور ملک محمد سرخس او امير غوري بن ملک پير علی په سمرقند کي د امير تيمور په حکم ووژل سوه (د پنجشنبې ماښام ۱۰ ربيع الثاني).

۱۳۸۵م ۷۸۷ق

بابا سنگوي ولي په اندخوي کي وفات او ښخ سو.

۱۳۸٦م ۷۸۸ق

شاه شاهان تاج الدين بن قطب الدين د سيستان پادشاه و.

سکندر شاه بن هندال بن طاهر سواتي د کشمير پاچا و تر ۸۱۳ق پوري.

۱۳۸۸م ۷۹۰ق

امير تيمور د فارس له فتوحاتو څخه را ستون سو.

احمد هروي خطاط د عجايب المخلوقات يوه خطي نسخه په نستعلق خط د ربيع الاول په لومړي ورځ وليکله. (د پارس ملي کتابخانه).

۱۳۸۸م ۷۹۱ق

ملک پير محمد بن ملک غياث الدين پير علی د ميرزا ميرانشاه بن امير تيمور په حکم په هرات کي وواژه سو.

۱۳۲۷-۱۳۸۸م ۷۲۸-۷۹۱ق

د بهاء الدين محمد بن احمد نقشبند فاروقي لوي صوفي او د نقشبندي طريقې د مؤسس د ژوند دوره.

۱۳۸۸م ۷۹۱ق

د شيخ زين الدين ابو بکر تايبادي وفات چي په تايباد کي ښخ دئ (پنجشنبه ۳۰ محرم).

د مولانا علی بدر د هرات د شاعر د ژوند وخت.

۱۳۸۹م ۷۹۲ق

د محمد بن عثمان بن محمد زوزني د شرح تلخيص المتاح د مؤلف وفات.

۱۳۹۰م ۷۹۳ق

د سعدالدين مسعود بن عمر تفتازاني هروي لوي عالم او مؤلف وفات په سمرقند کي او په سرخس کي ښخيدنه. (ولادت ۷۱۲ق).

۱۳۹۳م ۷۹٦ق

د مولانا جلال الدين محمد بن نصير الدين يحيي وفات او ښخيدنگ د هرات په خمچه آباد کي (پنجشنبه ۲۵ ذيحجه). دی د فصيحي خوافي پلار دئ.

شهزاده ابراهيم سلطان د شاهرخ زوی وزيږيدي. دی لوي خطاط هم دئ.

۱۳۹٦م ۷۹۹ق

شاهزاده بايسنقر د شاهرخ زوی وزيږيدي (جمعه ۱۱ زيحجه). دی يو هنرمند خطاط او علم پالونکي شهزاده و.

د امير تيمور په فرمان د خراسان حکمراني د ده زوی ميرزا شاهرخ بهادر خان ته وسپارله سوه.

اپريل ۱۳۹۸م رجب ۸۰۰ق

امير تيمور د ترمز، خلم، سمنگان، بغلان له خوا اندارب ته راغي او له دغه ځايه ئې پر کتور (کافرانو) باندي د خاواک له خوا حملې وکړې (رمضان).

۱۳۹۸م ۸۰۰ق

امير تيمور د خاواک او پنجشير له خوا کابل ته را ورسيدي.

په سياه پوشو کافرو کي يې يوه کلا جوړه کړه او لښکر ئې پکښې کښېنول (ذي قعده).

امير تيمور د پنجشير له خوا پروان ته راغي او يوه لويه واله (جوي ماهي گير) پنځه فرسخه يې د غوربند له روده وکښله (ذي قعده).

ملک محمد د لشکر شاه اوغاني ورور امير تيمور ته پناه وروړه او د ايريوب د کلا ودانول شرو سوه (ذي قعده).

چهار شنبه د ذيحجې لومړي ورځ امير تيمور له کابله د کورم دايرياب (ايريوب) خوا ته رهي سو. په ۱۸ ذيحجه د شنبې په ورځ د شنوزان درې ته ورسيدي او په ۲۱ ذيحجه سه شنبه دنغر کلا ته ورسيدي او هغه ئې ودانه کړه.

امير تيمور خراسان تر غوره پوري خپل زوی شاهرخ ته وسپاره.

امير تيمور خپل لمسی پير محمد د کابل او غزني او قندهار حکمران کئ او هغه تر اباسين پوري د کوه سليمان افغانان سره وکوټل، او اچه او ملتان ئې د لوړ سند په وادي کي ونيول.

په کورم کي د لشکر شاه اوغاني او موسي اوغاني د بنگښو د مشر تر منځ د ايريوب پر کلا باندی جنگ او د لشکر شاه اوغاني وژل او د ايريوب کلا ورانول. د قندهار په سيمو کي د ملک حبيب بن پوپل مشري په ابدالي قبيلو باندي. د شيخ السلام ظهيرالدين خلوتي هروي وفات او په هرات کي ښخيدل.

خواجه تاج سلماني هروي د تعليق خط په خراسان کي رواج کئ.

۱۳۹۷، ۱٤۹٤م ۸۰۰، ۹۰۰ق

په خراسان کي شپږ ډوله خط (اقلام سته) رواجيدل. نسخ، ثلث، مناشير، محقق، رقاع، ريحان. علاوه پر دې د نسخ او تعليق څخه نستعليق هم وزيږيد.

د کنړ د سلطانانو د اقتدار وخت له ننگرهاره تر کشميره پوري چي مرکز يې د کنړ د پيچ دره وه. د ۸۰۰ ق په حدود کي له دوی څخه سلطان پکهل بن کهجامن هندو حکمران و.

۱۳۹۸م ۸۰۱ق

امير تيمور د اورکزو، ترکانړو او برمل اوغانانو تر ايلولو وروسته په جمعه لومړي محرم ۸۰۱ق کال د نغر له کلا څخه د بنو خوا ته رهي سو، او په ۱۲ محرم سه شنبې تر درياي سند واوښت.

۲٤ سپتمبر ۱۳۹۸م ۱۲ محرم ۸۰۱

امير تيمور د هند په فتح کي ۱۲ زره سپاره افغانان د ملک بهاء الدين جلواني او ملک يوسف سرواني او ملک حبيب نيازي په مشري

بيولي وو.

۱۳۹۹م ۸۰۱ق

امير تيمور د هند تر نيولو وروسته په ۲ رجب سه شنبې درياي سند ته را ورسيدي او د کښتيو پر پله راووښت. په چهار شنبې ۳ رجب بنو ته راغي او په سه شنبې ۹ رجب د کرماچ (کورم) له خوا پروان ته ولاړ، او په شنبې ۱۳ رجب تر کوتل شيبر تير سو، په ۱۹ رجب سمنگان ته ولاړ، او په يکشنبې ۲۱ رجب ترمذ ته واوښت.

د امير تيمور په حکم د شاهرخ لپاره په هرات کي د باغ شهر قصر جوړ سو.

د قاسم بن حسين غزنوي فقيه د فتاوي النتف الحسان د مؤلف وفات.

د ابو القاسم محمد بن محمد زوزني فقيه د النصاب في الفقه د مؤلف وفات.

۱٤۰۰م ۸۰۲ق

خواجه علاء الدين محمد عطار نقشبندي په دره چغيان کي د رستاق شرق ته وفات او ښخ سو (چهار شنبه ۲۰ رجب).

د امير تيمور په حکم مولانا محمد کاخکي او قطب الدين نايي او حبيب عودي او عبدالمومن گوينده د موسيقي استادان په دار کړل سوه.

۱٤۰۱-۱٤۰۵م ۸۰٤-۸۰۸ق

د دلاور خان حسين غوري سلطنت د هند په مالوه کي.

۱٤۰۲م ۸۰۵ق

ملک قطب الدين بن تاج الدين بن قطب الدين په نيمروز کي سکه ووهله.

۱٤۰٤م ۸۰۷ق

امير تيمور خواجه فخرالدين احمد طوسي او احمد بن شيخ حسن د هرات د ماليات پر ديوان مقرر کړل، او على شاه گربه پخوانى ديوان بيگي ئې په دار کړ او دوولس تنه مشران ئې له هراته وايستل.

مولانا سيد حسام الدين هروي په (جمعه غره رجب) او مولانا محمود حلاج هروي واعظ په (۱۷ ذيقعده) په هرات کي وفات سول.

امير تيمور لنگ د لوئي امپراتوري تر جوړولو وروسته ۷۱ کلن په اترار کي مړ سو (۱۷ شعبان) او په سمرقند کي ښخ سو.

ده گرده افغانستان نيولي ؤ او د دې خوا حکمران پير محمد بن جهانگير بن تيمور و.

شاهرخ ميرزا د امير تيمور زوی په هرات کي پر تخت کښينوست، دی د شرق لوي هنر پالونکي پاچا دئ.

په دغه کال د سلطان على سبزواري ښورښت هم آرام کړ سو.

۱٤۰٤-۱٤٤٦م ۸۰۷-۸۵۰ق

د سلطان شاهرخ بهادر بن امير تيمور د سلطنت دوره (پايتخت ئې هرات).

۱٤۰٤م ۸۰۷ق

د شاهرخ په حکم امير جلال الدين فيروز شاه د هرات کلا او امير سيد خواجه د طوس کلا بيا جوړه کړه. په سبزوار کي د سلطان على بن مسعود سبزواري او پيرک بغاوت او د طوس د حاکم امير سيد خواجه له خوا د دوي ماتول.

د محمد بن احمد بن محمد بسطامي شافعي صوفي د تذکرة المريد د مؤلف وفات.

۱۴۰۵م ۸۰۸ق

شاهرخ خپل مخالفان له بيخه وکښل او د ده زوی ميرزا الغ بيگ اندخود او شبرغان ونيول او د خراسان حکمران سو.

امير سليمان شاه چه په سرخس کي د شاهرخ په فرمان حکمران و په خراسان کي ياغي سو، شاهرخ د ده مقابلې ته ولاړ، خو هغه سمرقند ته وتښتيد او شاهرخ په کلات کي د ده کلا ورانه کړه، بيرته هرات ته راغي (۷ جمادي الاولی).

ميرزا سلطان حسين چه د مور له خوا د امير تيمور کړوسی ؤ په خراسان کي ياغي او نيول سوي و په هرات کي ووژل سو.

نشاپور په زلزله وران سو.

امير سيد خواجه بن شيخ علی بهادر د طوس حکمران سو. د خواجه شهاب الدين بن ناصر الدين لطف الله هروي وفات.

سيد خواجه په طوس کي ياغي سو او شاهرخ ورغي او هغه ئې وتښتاوه (۸۰۹ق) او استرآباد ئې ونيوي.

۱۴۰۵-۱۴۳۴م ۸۰۸-۸۳۸ق

د هوشنگ الپ خان بن دلاور خان غوري سلطنت د هند په مالوه کي.

۱۴۰۶م ۸۰۹ق

ملک صالح د ملک اسماعيل زوی په غور کي وښوريدي خو د شاهرخ اميرانو لقمان برلاس او امير حسين جاندار هغه وځابه.

د محرم په لومړي ورځ شاهرخ له هراته د طوس خوا ته رهي سو، او ټول خراسان ئې ميرزا الغ بيگ ته وسپاره، مولانا جلال الدين صدر ئې ساري ته په سفارت واستاوه او بيرته هرات ته راغي (٤ جمادي الاولی).

په بلخ کي پير علی تاز د ميرزا پير محمد بن جهانگير بن امير تيمور پيشکار را ولاړ سو او ميرزا پير محمد ئې مړ کئ.

شيخ محمد طغرايي هروي خطاط په اعلی ثلث خط يو قرآن وکيښ.

د جام (بردويه کلي) په جنگ کي شاهرخ پر ميرزا عمر بهادر بن ميرانشاه کورگان بريمن سو (دو شنبه ۹ ذيقعده ۸۰۹ق).

ميرزا عمر چه په بادغيس کي نيول سوی ؤ مړ سو، او په هرات کي د امام فخر رازي په هديره کي ښخ سو (۲۵ ذيعقده).

د هرات عيدگاه د خواجه غياث الدين سالار په اهتمام جوړه سوه. د فتح آباد واله د ادوان او تيزان پر بلوک په هرات کي جاري سوه. په هرات کي کاختي او گراني وه.

۱۴۰۷م ۸۱۰ق

پير علی تازپه په بلخ کي ياغي سو خو چي شاهرخ ورغئ نو پير علی په هندوکش ننوت او شاهرخ ټول شمالي افغانستان تر تخارستانه ونيو او ميرزا قيدو د پير محمد زوی يې هلته حکمران کئ.

يوسف اميري د هرات خطاط او شاعر او مذهب په هرات کي د ۱۹ ميناتورو سره يوه کليله دمنه وکښله (استانبول).

د شاهرخ په فرمان حصار هندوان بيا جوړه سوه.

اندخود او شيبرغان امير زاده سيدي احمد بن عمر شيخ ته وسپارل سوه.

شاهرخ له هراته د مازندران په دوهم سفر رهي سو او د هغه ځاي تر سمولو وروسته په ۹ ذيقعده هرات ته را ستون سو.

په همدغه وخت پير علی تاز چي د بدخشانه يې پر بلخ حمله کړې وه ووژل سو او سر يې هرات ته را واستول سو.

د مرو ښار بيا ودانول.

د سلطان بهرام بن کهجامن کنړي حکمراني پر ننگرهار تر کشميره.

۱٤۰۸م ۸۱۱ق

خواجه شمس الدين محمد سمناني له ديوان اعلی څخه معزول او پر ځای ئې خواجه محمد طاهر مقرر سو.

سيد فخرالدين محمد او امير علی شغاني په گډه په وزارت مقرر سول.

خواجه غياث الدين سالار سمناني د سيد فخرالدين په لمسون وواژه سو.

د هرات په باغ شهر کي د شهزادگانو د ختنه کولو لوی جشن وسو (د ربيع الثاني اواخر).

شاهرخ په جمادي الاولي کي پر سيستان حمله وکړه او د هلمند درې بندونه يې وران کړه او د زره ولايت وچ او وران سو. شاهرخ شاه اسکندر د شاه علی زوی په فراه او پهلوان جمال په اوک کي مقرر کړل او پخپله هرات ته ولاړ (د شعبان سلخ).

شاهرخ په فراه کي ينالتگين مطيع کي او داوک او جوين کلاوي يې تر سيسانه ونيولې.

د خطای د پاچا ايلچيان هرات ته راغله او د شاهرخ دربار ته ئې د امير تيمور د مرگ تعزيت او تحفې وړاندي کړې (رمضان).

شاهرخ د شوال په مياشت د بادغيس له لاري ماوراء النهر ته ولاړ، او د حصار تر سيمي پوري يې ټول هغه مملکت ونيو. په ۲۷ ذيحجه سمرقند ته ولاړ.

حسن بن محمد نشاپوري (نظام اعرج) د رياضياتو او هيئت پوهاند شرح التذکره للطوسي په علم هيئت کي تاليف کړه.

۱٤۰۹م ۸۱۲ق

شاهرخ ټول ماوراء النهر تر مغلستان پوري خپل زوی الغ بيگ ته وسپاره، او پخپله هرات ته ولاړ. په همدغه کال مقرر سول: حصار شادمان ته ميرزا محمد جهانگير بن ميرزا محمد سلطان، کابل او قندهار ته تر درياي سند پوري: ميرزا قيدو د شاهرخ زوی، بلخ او تخارستان تر بدخشانه ميرزا ابراهيم د شاهرخ زوی، سيستان ته شيخ زين الدين خوافي.

د شاهرخ په حکم د مرو ښار بيا ودان سو، او د اوبو بند ئې له مرغابه وتاړه سو، او شاهرخ پخپله مرو ته ولاړ، او تر لوی اختر وروسته هرات ته را ستون سو.

امير نيک پي شاه بدخشاني هرات ته پناه راوړه او شيخ زين الدين خوافي سيستان ته د روغي او سمون لپاره وليږل سو، او شاه نصرت سيستاني چي په طوس کي بندي ؤ بيرته خپل

پلار شاه محمود ته سيستان ته واستول سو.

د مولانا شهاب الدين عبدالحق طوسي وفات (شوال).

١٤١٠م ٨١٣ق

په قندهار کي د امير تومان پير محمد بن امير کتلو (پيرک) او مودود گرمسيري تر منځ ونښت او دواړه هرات ته را وغوښتل سوه، او د قندهار مشري د شاهرخ له خوا پيرک ته وسپارله سوه. مودود په دربار کي مقرر سو.

شاهرخ خپل زوی ميرزا بايسنقر په هرات کي قايم مقام پريښود او په ١٤ محرم ماوراء النهر ته رهي سو، او امير شيخ نورالدين ئې د سمرقند په سيمه کي مات کي او په ١١ ربيع الاول ئې سمرقند ونيو، او د ربيع الاخر په اولو کي هرات ته راغي.

په هرات کي د شاهرخ په حکم د يوې مدرسې او خانقاه وداني پاي ته ورسيده. او د ښار سرپوښ بازارونه او چارسو جوړ سول. د مدرسې مدرسان مقرر سول: مولانا جلال الدين، يوسف حلاج، مولانا نظام الدين، عبدالرحيم بار احمد، مولانا خواجه ناصر لطف الله.

شيخ الاسلام خواجه علاالدين علی چشتي د شاهرخ په فرمان د هرات د خانقاه شاهرخيه مشر سو.

په هرات کي د شرقي شمال خوا ته د باغ سفيد سره د شاهرخ په فرمان يو نوي کوشک او باغ جوړ سو (جمعه ٢٤ ذيقعده).

مولانا شهاب الدين فضل الله د هرات د دار القضا کاتب وفات سو.

١٤١٠-١٤١٧م ٨١٣-٨٢٠ق

علی شاه امير خان د سکندر زوی د هندلان لمسی د شاه مير سواتي کړوسی د کشمير پاچا و.

د مولانا حافظ جلال الدين محمد بن ناصر الدين لطف الله وفات او د هرات په خيابان کي د امام رازي په هديره کي ښخيدل (٤ محرم).

١٤١١م ٨١٤ق

د هند د پاچا خضر خان له خوا د ملتان قاضي د شاهرخ دربار ته د سفير په توگه راغي او په بادغيس کي شاهرخ وليدي.

امير شيخ نورالدين دوهمي پلا په ماوراء النهر کي وښوريد او شاهرخ په ٢١ جمادي الاولي تر آمو واوښت او سمرقند ته ورسيد، خو امير شاه ملک د هرقدان په وسيله امير نورالدين مړ کي، او شاهرخ بيرته هرات ته راغي او بيا مشهد ته ولاړ (٩ زيقعده).

د مولانا شمس الدين محمد ظهير وفات او د هرات په خيابان کي ښخيدل.

د مولانا شيخ اسماعيل خوارزمي وفات په هرات کي (رمضان).

١٤١٢م ٨١٥ق

شاه بها الدين د بدخشان حکمران ياغي سو، خو د شاهرخ لښکرو دی د پامير خوا ته وتښتاوه او د ده ورور شاه محمود ئې پر ځاي کښيناوه.

وروسته ميرزا سيوغتمش د بدخشان حکمران وټاکل سو.

شاهرخ په ذيقعده کي مشهد ته ولاړ او

مودود گرمسيري چي له هراته تښتيدلي ؤ بلوڅانو وواژه.

د خطا د پاچا داي منک خان ايلچيان او مکتوب د شاهرخ دربار ته راغله او له هراته شيخ محمد بخشي د سفير په ډول د شاهرخ له فرمانه سره خطا ته واستول سو.

د روم ايلچي محمد قزامان د سوغاتو سره هرات ته راغي، دغسي هم له بدخشانه د شاه بهاء الدين بدخشاني ايلچي راغي.

خوارزم هم د شاهخ په سلطنت کي شامل سو. پيرک قندهاي مشر د شاهرخ حضور ته راغي.

د مولانا عبدالله بن قاضي جلال الدين محمود د هرات د قاضي وفات او په گازرگاه کي ښخيدل (محرم).

شيخ صدر حيدري د هرات د خانقاء ملک مشر وفات او د فيروز آباد په دروازه کي ښخ سو.

ملک قطب الدين علی بن ملک محمود له سيستانه هرات ته راغي او شاهرخ ته ايل سو.

د سلطان تومنا کنړي اقتدار له ننگرهاره تر کشميره.

۱٤۱۳م ۸۱٦ق

د هرات حصار اختيارالدين چي ملک فخرالدين کرت جوړ کړي ؤ او د تيمور په حملو کي وران سوی ؤ د شاهرخ په حکم بيرته ودان سو.

شاهرخ د مازندران په سفر ولاړ.

خواجه عبدالقادر گوينده د هرات لوی موسيقي نواز خپل کتاب مقاصد الالحان د شاهرخ په نامه وکيښ.

عبدالرزاق بن اسحق سمرقندي عالم او مورخ د مطلع سعدين مؤلف په هرات کي وزيږيدي (۱۱ شعبان).

۱٤۱٤م ۸۱۷ق

شاهرخ ټول ايران تر شيرازه او اصفحانه او تبريز پوري ونيووي او د اصفحان په حکمراني ميرزا رستم بن عمر شيخ، د همدان او لرستان په حکمراني ميرزا بايقرا، د شيراز په امارت ميرزا ابراهيم سلطان مقرر سول.

ملک قطب الدين د شاه علی زوی له سيستانه هرات ته ولاړ (رجب).

خواجه قوام الدين شيخ محمد بن مجدالدين خوافي د سيد فخرالدين وزير په لمسون ووژل سو.

شاهرخ د عراق له سفره هرات ته راغي (۱۲ رجب). مشهد او خراسان ښارونه تر استر آباده بايسنقر ميرزا ته وسپارل سوه.

مولانا عبدالرحمن جامي د جام په خرجرد کي د شعبان په ۲۳ شپه وزيږيدي.

۱٤۱٥م ۸۱۸ق

د شاهرخ په فرمان ابيور د سلمقان تر مازندرران او جرجان پوري ميرزا بايسنقر ته ورکړل سوه.

د هرات د اختيار الدين کلا د شاهرخ په فرمان بيا جوړه سوه (ربيع الثاني).

شاهرخ د کرمان په سفر ولاړ او د محرم ۸۱۹ ق په منځ کي بيرته هرات ته راغي.

خواجه نظام الدين احمد بن داؤد د هرات په ديوان کي د سيد فخرالدين محمد وزير سره مقرر سو.

۱٤۱٦م ۸۱۹ق

ميرزا بايسنقر ته د شاهرخ فرمان صادر سو چي د هرات د ديوان اعلی پر مسند کښيني او د خلکو شکايات واوري. ځکه چي په قندهار کي ميرزا قيدو ته د ده نوکران ياغيان سوه، نو امير نوشيروان د لسو زرو لښکرو سره له هراته د ده کومک ته ولاړ.

شاه نيک پي له بدخشانه هرات ته راغئ او د هغه ځاي په حکمرانی ميرزا سيور غتمش د شاهرخ زوی مقرر سو (جمادي الاخري).

خواجه علاء الدين شغاني په وزارت مقرر سو (۱۸ رجب).

د دايمنگ خان د خطا د پاچا ايلچيان بيا هرات ته راغلل او ډيري تحفې ئې شاهرخ ته راوړې (ربيع الاول).

شاهرخ قندهار ته د سيفل قندهاري د زوی او ملک محمد د شخړي لپاره ولاړ (۲۲ شعبان) او د برمل پښتانه او خرښواني افغانان ده ته راغلل (۳ رمضان).

شاهرخ د قندهار د لنگر په کلي کي بابا حسن ابدال (بابا ولي) وليد او دغه کلي ئې ده ته وقف کئ.

۱٤۱۷م ۸۲۰ق

په قندهار کي د سيفل د زوی او ملک محمد تر منځ شخړه پيښه سوه او ټوله افغانانو له قندهاره تر دريای سنده ښورښت وکي. شاهرخ د صدر عالي ابراهيم په مشرئ د بدخشان او سيستان او هرات د لښکرو سره پر قندهار ورغي او خلک ئې مطيع کړه.

امير قوام الدين محمد بن عماد الدين سنجاني په خواف کي مړ سو (۱ محرم).

شاهرخ قندهار ته ولاړ او بايسنقر ميرزا ئې د هزاره وو ايلولو ته واستاوه او د دوي مشران محمد فيروز، خواجه آرام قدم د شاهرخ دربار ته راغلل.

امير حسام د قندهار کوټوال او امير عبدالصمد د گرمسير حکمران سو.

ميرزا الغ بيگ له ماوراء النهره هرات ته راغئ (۱۹ ربيع الاول).

سيد مرتضی امير علی مروي د هرات په ديواني مقرر سو. سيد فخرالدين محمد دمخنی وزير په هرات کي مړ سو (۲۵ جمادي الولي).

امير کبير علاء الدين علی ترخان او امير غياث الدين ترخان په هرات کي مړه سول (۲۲ رجب).

خواجه غياث الدين پير احمد بن جلال الدين اسحاق د هرات ديوان ته مقرر سو.

د برهان الدين حيدر بن محمد خوافي هروي مفسر او متکلم او اديب د وفات حدود.

د شيخ ابو سعيد خلوتي هروي زاهد وفات او په هرات کي ښخيدل (ذي الحجه).

۱٤۱۷-۱٤٦۷م ۸۲۰-۸۷۲ق

شاه خان زين العابدين بن سکندر بن هندال بن شاه مير سواتي د کشمير پاچا و.

۱٤۱۸م ۸۲۱ق

ميرزا قيدو بغاوت وکړ او د اوبې په ناب کي ونيول سو، نو شاهرخ کابل او غزني او قندهار تر سند پوري خپل زوی ميرزا سيور غتمش ته ورکړه.

شاهرخ له گرمسيره هرات ته ولاړ او ميرزا قيدو چه ياغي سوی و د پلار له حضوره معاف سو.

امير شيخ لقمان او نور اميران بدخشان ته د ميرزا الغ بيگ سره واستول سوه، خو د شيخ الاسلام علاء الدين عطار په شفاعت د بدخشان خلک معاف و مطيع سوه.

گوهر شاد ملکي د امام علی بن موسی رضا په مشهد کي يو لوی مسجد جوړ کړ چي کتيبه ئې د ميرزا بايسنقر په خط ده (اوائل رجب). معمار ئې استاد قوام الدين شيرازی ؤ، او د اتمام په مراسمو کي پخپله شاهرخ شرکت وکړ او په شعبان ۸۲۱ق له هراته مشهد ته ولاړ. د دې مسجد وداني په ۱۲ کاله ختمه سوه چي د دنيا له ۱۲ بهترينو ودانيو څخه شميرل کيږي.

شاهرخ د امام علی رضا د مرقد په گنبده کي د درو زرو مثقالو طلايي قنديل وځړاوه.

په مشهد کي يو باغ د شاهرخ په امر جوړ سو.

شمس الدين محمد طاهر اعلی ديوان ته مقرر او بيا ئې پر ځاي خواجه شمس الدين محمد سمناني وگومارل سو.

د بدخشان د شاه بهاء الدين زامن وښوريدل او بيا د شيخ الاسلام خواجه تاج الدين حسن عطار په شفاعت وبخښل سوه او بدخشان دوی ته وسپارل سو.

۱٤۱۸-۱٤۸۹م ۸۲۱-۸۹٤ق

د محمد بن محمد بن عبدالله بن خيضر دمشقي خيضری محدث او فقيه او مؤرخ د ژوند وخت. دی د مولانا جامي استاد و او په ۸۷۷ق چي مولانا جامي د حج په سفر تللی و په دمشق کي احاديثو اجازت نامه له ده څخه واخيسته (عين اجازت نامه د خيضري په خط د مرحوم گويا په کتاب خانه کي وه).

۱٤۱۹م ۸۲۲ق

د خطا د ايمنک خان پاچا ايلچيان دريمه پلا د هرات دربار ته راغله او د خپل پاچا مکتوبونه ئې په فارسي او يغوري خط د تحفو سره شاهرخ ته راوړل.

شهزاده محمد جوکي د شاهرخ زوی د مهر نگار آغا سره واده وکړ چه د مغولستان د پاچا محمد خان لور وه. په دې ښادي کي د هرات په باغ زاغان کي لوی جشن وسو (شوال).

شاه شاهان شمس الدين بن قطب الدين بن تاج الدين په نيمروز کي سکه ووهله.

۱٤۱۹م ۸۲۲ق

د ملک قطب الدين علی وفات په نيمروز کي (۱۵ محرم).

۱٤۲۰م ۸۲۳ق

يوه ډله ايلچيان له هراته خطا (غربي چين) ته واستول سوه: د شاهرخ له خوا شادي خواجه، د ميرزا بايسنقر له خوا سلطان احمد او غياث الدين نقاش، د ميرزا ابراهيم له خوا امير حسن

او پهلوان جمال، د ميرزا سيور غمتش له خوا ارقداق، د امير شاه ملک له خوا اردوان، د شاه بدخشان له خوا خواجه تاج الدين. له دوی سره ډير سوداگران هم ولاړل.

ملکه گوهرشاد له هراته د خپل زوی الغ بيگ د ليدني لپاره سمرقند ته ولاړه (ربيع الاول).

مولانا جلال الدين افتخار چي خپله کتابخانه ئې خلکو ته وقف کړې وه وفات او د هرات په خيابان کي ښخ سو.

امير سيد احمد ترخان د خراسان په حکومت مقرر سو او پخپله شاهرخ په ۱۵ شعبان د ايران په سفر رهي سو او تر تبريز او د عراق غرب تر سرحداتو پوري يې ټولي سيمي ونيولې او په ۱۹ شوال هرات ته راغي. د مطلع سعدين په قول د شاهرخ سلطنت له خطا (چين) څخه تر روم (عثماني ترک) او د ترکستان له آخره تر هندوستان پوري و.

ميرزا الغ بيگ په سمرقند کي يوه مدرسه او خانقاه د ارگ سره او يوه رصد خانه د ښار په شمالي خوا کي جوړه کړه او د يوې ډلي پوهانو غياث الدين جمشيد، معين الدين، صلاح الدين موسی قاضي زاده رومي، علاء الدين قوشجي په مرسته ئې زيج الغ بيگي هم ترتيب او تاليف کړ چه زيج کورگاني هم بلل کيدئ.

مولانا جمال الدين غوري او مولانا ناصر الدين لطف الله (۲٦ شعبان) او مولانا شمس الدين محمد پارسا بخاري په مدينه او مولانا يوسف حلاج بن قاسم (۲۲ جمادي الاولي) او مولانا صفي الله بن شهاب الدين خياباني (۱۹ ربيع الثاني) وفات سول.

خواجه جلال الدين يوسف سمعاني وفات او د هرات په گازرگاه کي ښخ سو.

۱٤۲۱م ۸۲٤ق

امير ابدال مجذوب (سيد غياث ديوانه) په بادغيس کي وفات سو (د محرم آخر).

د هرات ايلچي مولانا امير خواجه چي د هند د خضر خان دربار ته تللي و، بيرته هرات ته راغي او يو کرگدن ئې هم راوئ. محمد طيب چي مصر ته ايلچي تللي و د شوال په آخر کي هرات ته راغئ، دغسي هم سلطان قوشنجي چي د قبچان د پاچا محمد خان دربار ته تللي و بيرته هرات ته راورسيدئ (ذيقعده).

۱٤۲۱م ۸۲۵ق

هغه ايلچيان چه له هراته خطا (چين) ته په ۸۲۲ق تللي وو بيرته راغلل (۱۱ رمضان) او خواجه غياث الدين نقاش د دې سفر روز نامچه وکښله چي عبدالرزاق پخپل مطلع سعدين کي را نقل کړيده.

ميرزا ابراهيم سلطان د فارس حکمران خوزستان هم ونيوئ.

شاه سلطان محمود او شاه ارغون شاه د بدخشان پاچهان هرات ته د شاهرخ دربار ته راغلل (۳ سفر).

حافظ مولانا شمس الدين محمد رازي په هرات کي وفات او په يزد کي ښخ سو (۱۲ جمادي الثانيه).

ميرزا ابوالقاسم بابر د ميرزا بايسنقر زوی په

هرات کي وزیریدي (۱۷ رجب).

د سید محمد گیسو دراز بن یوسف حسیني هروي غارف وفات د جنوبي هند په گلبرگه کي (۱٦ ذي قعده).

۱٤۲٤م ۸۲۷ق

د یحیی بن علی داؤد سجستاني د منازل السائرین د شاهرخ د ژوند وخت.

د مولانا شهاب الدین عبدالله بن معین الدین باخرزی وفات په مالین کي (سه شنبه ۱٤ ذي حجه).

شهزاده ابراهیم سلطان د شاهرخ زوی په هرات کي یو قرآن په ښکلي جلي ریحان او رقاع خط وکیښ. (گنجینه قرآن ، مشهد رضوي).

د سلطان ابو سعید مصور البم چي اوس په استانبول کي دي نمبر ۲۱۵۲ په هرات کي ترتیب سو.

۱٤۲٤م ۸۲۸ق

شیخ قوام الدین تبریزي هروي به هرات کي وفات او د انجیل د ولې پر غاړه ښخ سو (صفر).

د مولانا نظام الدین عبدالرحیم بن یار احمد وفات په هرات کي (۳۰ صفر).

مولانا ناصر الدین کوسویي وفات او په خیابان کي ښخ سو.

مولانا صدر الدین د اردو قاضي او د حضور امام په هرات کي وفات سو.

مولانا شرف الدین علی یزدي چي د ظفر نامې تالیف ئې په ۸۲۲ ق کي شروع کړی و اوس ئې تمام کئ (دوه ټوکه).

میرزا الغ بیگ له سمرقنده مغولستان ته ولاړ، او تر هغه ځایه ټولي سیمي ئې تصفیه کړې. او په ۱۵ ذیحجه هرات ته راورسیدئ.

خواجه غیاث الدین پیر احمد خوافي د هرات له دیوان اعلی څخه معزول سو.

شیخ جمال الدین ابو اسحاق محدث کازروني په هرات کي وفات او په گازر گاه کي ښخ سو (چهار شنبه ۱۳ ذیعقعده).

۱٤۲۵م ۸۲۹ق

د شاهرخ په حکم په گازرگاه کي د خواجه عبدالله انصاري د مزار عمارتونه جوړ او ډیري مځکي او اسباب د هغه ځاي لپاره وقف سوه.

امیر شاه ملک غیاث الدین د خوارزم حکمران او د شاهرخ د دربار لوی امیر وفات او په مشهد کي ښخ سو (دوشنبه ۱۱ ربیع الاول).

یوې ډلي عالمانو د شهزاده بایسنقر په امر د فردوسی د شاهنامې یوه جامعه نسخه ترتیب کړه او یوه مقدمه یې پر وکښله چي بایسنقري مقدمه ئې بولي.

حافظ قاري عثمان غزنوي د هرات په زیارتگاه کي وفات سو (۱۹ شوال).

سید نظام الدین عبدالحي د مشهد د ساداتو نقیب وفات سو.

۱۳٦۵-۱٤۲٦م ۷٦۷-۸۲۹ق

د محمد بن عطاء الله بن محمد هروي د مصر د قاضي او شافعي فقیه او مؤلف د ژوند دوره چي په قدس کي وفات سو. دی د مشارق الانوار شارح دئ.

۱٤۲٦م ۸۳۰ق

ميرزا سيور غتمش د شاهرخ زوی د افغانستان حکمران په کابل کي مړ سو (محرم) او د هغه ځاي حکمراني د ده زوی ميرزا سلطان مسعود ته ورکړه سوه.

د شيخ الاسلام محی الدين محمد غزالي طوسي عالم او زاهد وفات (۱۵ رمضان).

احمد لرچي د فضل الله استرابادي د حروفي ډلی مريد د هرات په جامع کي شاهرخ په نس کي په چاړه وواهه (جمعه ۲۳ ربيع الثاني) خو ټپ ئې کاري نه و جوړ سو.

احمد لرچي او مولانا معروف بغدادي هروي خطاط ووژل سوه او سيد قاسم انوار له هراته تبعيد سو.

شاهرخ د شعبان په اوله له هراته سمرقند ته رهي سو او په ۲۱ رمضان د هرات باغ زاغان ته راغئ.

د هرات د مشهورو طبيبانو مولانا شمس الدين آدم او مولانا نظام الدين د ژوند وخت.

د هرات د گازرگاه بيا وداني.

د حافظ ابرو هروي مؤرخ د ذبدة التواريخ تاليف تمام سو (٤ ټوکه).

محمود بن حسين خوافي (متوفا ۸۱۵ق) خپل کتاب خاوران نامه (خاور نامه) وکيښ.

د محمد بن عثمان بن عمر بلخی حنفي عالم د عين العلم د مؤلف وفات.

۱٤۲۷م ۸۳۱ق

د مولانا قطب الدين د اردو د قاضي وفات په تون کي (چهار شنبه ۳ ربيع الثاني).

شاهرخ له سمرقنده هرات ته راغئ (۱۱ محرم).

۱٤۲۸م ۸۳۲ق

ځکه چي امير سکندر د قرا يوسف زوی په آذربايجان کي ياغي سو، نو شاهرخ د خپلو لښکرو سره له هراته ور رهي سو (يکشنبه ۵ رجب) او د سلماس تربري وروسته هرات ته را ورسيدئ (۸ ديحجه ۸۳۳م).

د مولانا سيف الدين هندوي هروي واعظ وفات په هرات کي (۱۷ شوال).

شاهرخ د هرات پاچا په گازرگاه کي د خواجه عبدالله انصاري پر مزار لوئي ودانۍ جوړي کړي.

په بلخ کي د ملکت آغا د مدرسې وداني تمامه سوه.

۱٤۲۹م ۸۳۳ق

د دنيا بهترين او گرانبها ترين کتاب شهنامهٔ بايسنقري په هرات کي د جعفر خطاط په خط او د شهزاده بايسنقر ميرزا په امر مصوره او طلا کاري وکښله سوه (موزهٔ گلستان تهران).

د شيخ عبدالله خلوتي وفات په هرات کي.

مولانا شهاب الدين عبدالله خوافي هروي (حافظ ابرو) د جامع التواريخ سلطاني زبدة التواريخ مؤلف وفات او په زنجان کي ښخ سو (يکشنبه ۳ شوال).

د شيخ الاسلام خواجه خليل الله بن خواجه محمود وفات (د احمد جام زنده پيل له اولادې څخه).

شمس بايسنقري هروي خطاط کليه دمنه

وکښله چې ۲٦ میناتوره لري (استانبول نمبر ۱۰۲۷).

د مولانا جلال الدین یوسف بن ناصر الدین اوبهي هروي وفات (شنبه ٥ شعبان) په هرات کې.

د ملک محمد بن خواجه جلال الدین یوسف سمعاني وفات (چهار شنبه ۳۰ ربیع الثاني) په هرات کې.

د شیخ الاسلام معز الدین خلیل الله جامي بن جلال الدین محمود جامي وفات (شوال).

د شیخ الاسلام محمد جزري محدث وفات په هرات کې (٥ ربیع الاول).

۱٤۳۰م ۸۳٤ ق حدود

سهزاده بایسنقر بن شاهرخ په هرات کې په ښکلی او پاخه ثلث خط یو قرآن وکیښ (چې څو پاڼې یې د ایران په ملي کتاب خانه کې سته). د مرقعات بایسنقري مصور البم په هرات کي وکښل سو چې ٦٥۰ تصویرونه او د بایسنقر او ابراهیم امضاوي لری (د استانبول کتابخانه).

جعفر بایسنقری په هرات کې د بایسنقر لپاره کلیه دمنه وکښله چې ۱۹ تصویره لري (استانبول ۳٦۲).

۱٤۳۰م ۸۳٤ق

د مولانا رکن الدین محمد خوافي وفات او د هرات په گازر گاه کې ښخیدل. (یکشنبه ۲۷ شوال).

۱٤۳۱م ۸۳٥ق

د خواجه صاین الدین علی ترکه اصفحاني هروي وفات او ښخیدل په هرات کې (۱٤ ذیحجه) چې د فصوص الحکم شارح او د کتاب مفاحص مؤلف دئ.

د مولانا جمال الدین عبدالغفار بن مولانا جلال الدین اسحق قاضي وفات په هرات کې (۱۹ ذیحجه).

د عروضي چهار مقاله په هرات کې د بایسنقر د کتابخانې لپاره مزینه وکښله سوه (د استانبول هنري موزیم ۱۹٥٤).

د امیر اعظم ناصرالدین محراب ترخان وفات (۱۳ محرم) په هرات کې.

۱٤۳۲م ۸۳٦ق

د انجیل د پله پر سر په هرات کې د مهد علیا گوهر شاد آغا مدرسه او لوړ عمارت جوړ سو. د دغه ځای خطیب مولانا اعظم شمس الدین محمد بن واحد مقرر سو.

دخواجه نظام الدین عبدالقادر د شاهرخ د درباري او امیر محمد درویش داروغه وفات په هرات کې.

د مولانا قاري هبة الله وفات په هرات کې (پنجشنبه ۳ ربیع الثاني).

د مولانا نظام الدین یحیي بن خواجه کمال الدین خوافي وفات په هرات کې.

په هرات کې استاد فرج ریخته گر "کمان رعد" جوړه کړه چې ٤۰۰ منه ډبره ئې غورځوله. دا آله د کوه باولي په شمال کې د شاهرخ په مخکې تجربه سوه.

۱٤۳۳م ۸۳۷ق

مولانا شمس الدین هروي د مولانا معروف بغدادي خطاط شاگرد په هرات کې میرزا

بایسنقر و روزلي دغسي هم مولانا جعفت تبریزي او مولانا ظهیر الدین اظهر او مولانا شهاب الدین عبدالله او مولانا جلال الدین شیخ محمود د مولانا جعفر شاگردان ټول په هرات کي هنرمند خطاطان وو.

شهزاده میرزا بایسنقر بهادر د شاهرخ زوی چه تکړه خطاط او د هنرمندانو پالونکي هم ؤ د هرات په باغ سفید کي وفات او د گوهرشاد آغا په مدرسه کي ښخ سو (شنبه ۷ جمادي الاولی).

د مولانا اعظم فصیح الدین محمد علاغوري مشهور فقیه او عالم وفات او په گازرگاه کي ښخیدل (۱۵ جمادي الاخري).

قاسم انوار د خراسان صوفي شاعر د جام په خرگرد کي وفات سو.

۱٤۳٤م ۸۳۸ق

شیخ الاسلام محمد بن احمد د هرات په گازرگاه کي ښخ سو چي شنخته ئې په اعلی ثلث خط کښلې سوې ده.

د هرات د لوی سلطنت وزارت خواجه غیاث الدین سیدي احمد بن خواجه نظام الدین احمد اندخودي ته د شاهرخ په فرمان وسپارل سو.

شاهرخ دریمه پلا له هراته د آذربایجان په سفر رهي سو (۲ ربیع الاول) او په هرات کي امیر نظام الدین په حکومت پریښنو.

خواجه عبدالقادر گوینده د هرات لوی موسیقي نواز او حافظ او خطاط او شاعر په هرات کي وفات او ښخ سو. د مقاصد الالحان او جامع الالحان ۸۱٦ق او فوائد عشره او کنز الالحان او زبدة الادوار مؤلف.

میرزا سلطان ابراهیم د شاهرخ زوی د فارس فرمانفرما په شیراز کي وفات سو (٤ شوال).

د بدخشان له شاهانو څخه ارغونشاه مړ سو.

په هرات کي وبا او طاعون پیدا سو (جمادی الاخري تر ذیقعده پوري).

په هرات کي وفیات: شیخ زین الدین خوافي په ۲ شوال، اقضي القضات قاضي صدرالدین محمد امامي په ٦ شوال، مولانا اعظم ضیاء الدین نور الله خوارزمي د هرات د جامع امام په شوال، مولانا شمس الدین محمد بن سعد الدین تفتازاني په ۸ ذیقعده، مولانا نظام الدین احمد بن برهان الدین خوارزمي په ۵ ذیقعده، مولانا اصیل الدین تاج الائمه په ذیقعده، شیخ ابو سعید محمد کازروني هروي او مولانا جلال الدین قایني محتسب او مولانا شمس الدین اوحد د مدرسهٔ سبز مدرس او قاضي زاده شیخ ابو سعید امامي او خواجه مجدالدین او شیخ السلام رکن الدین محمد خیاباني او مولانا کمال الدین حسین بن اسد او خواجه عبدالقادر گوینده او مولانا نور الدین محمد خطیب غزنوي او مولانا شمس الدین شیخ محمد گرنگي او حافظ علاء الدین محمد هروي او صدر حافظ عبدالرحیم فوشنجي.

۱٤۳۵م ۸۳۸ق

د کاتبي ترشیزي شاعر وفات، دی د بهرام و گلندام، حسن و عشق د مثنوی ناظم دئ.

ابراهیم سلطان د شاهرخ زوی په بلخ کي

حکمران و.

د محمد غزنين خان بن هوشنگ غوري سلطنت د هند په مالوه کي.

يحيي بن احمد بن عبدالله سهرندي خپل تاريخ مبارکشاهي د هند د افغاني شاهانو پر احوال وکيښ.

١٤٣٥م ٨٣٩ق

مولانا محمد دشتي د شاهرخ له خوا گرجستان ته په سفارت ولاړ او د گرجستان حکمران اطاعت وکي ججه ئې ومنله.

خواجه غياث الدين سيدي احمد اندخودي لوی وزير وفات او د هرات د خواجه احمد ابو الوليد په مزار کي ښخ سو.

١٤٣٦م ٨٤٠ق

شاهرخ د آذربايجان له دريم سفر څخه هرات ته راغئ (٢ ربيع الثاني)

شاه سيف الدين د عمان د کڅ د هرموز حکمران هرات ته راغئ (٢٦ شوال).

سلطان محمود شاه خلجی پښتون د هند په مالوه کي سکه ووهله.

د مولانا معروف خطاط د شاهرخ د کتابخانې د خوش نويس د ژوند وخت په هرات کي.

١٤٣٧م ٨٤١ق

د هرات په مصلا کي گوهر شاد ملکې وداني وکړه، چي تاريخ ئې پر ډبره په جلي ثلث خط جلال جعفر خطاط کښلی دئ (د هرات موزيم).

عبدالرزاق سمرقندي د هرات مؤرخ رسالهٔ عضديه د شاهرخ په نامه تاليف او هغه ته ئې وړاندي کړه او لکه خپل پلار په دربار کي مقرر سو.

د شاهرخ له درباره د هرموزد والي شاه سيف الدين او توران شاه تر منځ روغه وسوه او د طرزک کلا شاه سيف الدين ته ورکړه سوه.

د شيخ الاسلام ابو بکر بن شيخ محمد خوافي وفات (٩ صفر).

د مولانا اخي توني (شيخ محمد) وفات (١٦ سفر).

شهزاده سلطان مسعود د کابل والي دغه ښار ته ولاړ.

د مولانا سراج الدين ملتاني هروي عالم او زاهد وفات په هرات کي (صفر).

امير مبارز الدين شيخ حاجي د هرات د ديوان په امارت مقرر سو (١٨ صفر).

امير الامرا شيخ لقمان برلاس وفات او د ده ځاي ئې زوی امير پير لقمان ته ورکړ سو (٢٢ ربيع الاول).

امير ملک حسين با شليخ يساولان مړ سو او پر ځاي يې زوی امير فرخ حسين مقرر سو.

امير بابا مسعود د هرات د اختيار الدين د کلا کوتوال مړ سو (جمادي الاولي).

١٤٣٨م ٨٤٢ق

عارفي هروي خپل مثنوي گوی و چوگان نظم کئ. دی په ٨٥٣ق مړ دی.

سلطان حسين بايقرا د هرات د پل تولگي سره وزيږيدئ (محرم ــ جون ١٤٣٨م).

د صدر مولانا جلال الدين لطف الله او مولانا شمس الدين محمد بن مولانا شيخ علی

وفات په هرات کي (جمعه ۲۱ ربیع الاول).

د استاد قوام الدین معمار وفات (غره شعبان) ده په هرات کي د گوهر شاد اغا مدرسه او په مشهد کي د گوهر شاد مسجد جوړ کړي ؤ.

ملک نظام الدین یحیي بن شمس الدین بن قطب الدین په نیمروز کي پاچا سو.

۱۴۳۹م ۸۴۳ق

میرزا مسعود د میرزا سیور غتمش زوی د شاهرخ لمسی چي د شرقي افغانستان تر سنده پوري حکمران و هرات ته را وغوښت سو (۳ شعبان) او قراجار په کابل کي حکمران ؤ.

مولانا قطب الدین عبدالله امامي د هرات قاضي وفات سو (دو شنبه ۱ ذي قعده).

مولانا مفتي عمادالدین عبدالعزیز ابهري په هرات کي وفات سو (۱۸ رجب).

امیر کبیر فرمان شیخ د هرات د خیابان د مدرسې مؤسس په هرات کي وفات سو (۸ صفر).

سید شهاب الدین امیر اسمعیل په بلوک گذاره کي وفات سو (غره ذیحجة).

د مصر د ملک الظاهر چقماق بیگ ایلچي جیجکبوقا د شاهرخ دربار هرات ته راغي (۷ جمادي الاخر) او د شاه ملک په باغ کي کښېنته سو.

ملک الظاهر د خپل ایلچي په واسطه د شاهرخ له کتابخانې څخه پنځه کتابوني غوښتي وو.

۱. د ابو منصور ماتریدي تاویلات اهل سنت.

۲. د فخر رازی تفسیر کبیر.

۳. شرح تلخیص.

٤. جامع

۵. شرح کشاف.

شاهرخ خپل ایلچي مولانا حسام الدین مبارک شاه پروانچي د سوغاتو او پنځو کتابو سره د مصر ملک الظاهر ته واستاوه.

د مولانا اعظم حاجي محمد فراهي په مشرئ یوه د علماو جرگه د شاهرخ په حکم د عبدالرزاق سمرقندی د امتحان لپاره د شاه زادگانو او امیرانو په گډون جوړه سوه او دغه مؤرخ په امتحان کي کامیاب سو.

گوهر شاده ملکه پر فصیح خوافي د مجمل فصیحی پر مؤلف په قهر سوه او دی ئې بندی کئ.

۱٤٤۰م ۸٤٤ق

د هرات د نظامیه مدرسې د فلک الدین مناره د عراق په بازار کي ونړېده او ۱۲ تنه تر لاندي سوه (آخر ذیحجه). دا فلک الدین د سلطان سنجر سلجوقي یو امیر و.

استاد کمال الدین بهزاد مشهور نقاش په هرات کي وزیږیدئ.

ملکت آغا د میرزا سیور غتمش مور د شاهرخ ماینه وفات او په هغه مدرسه کي ښخه سوه چي دې په بلخ کي جوړه کړې وه.

د هرات د کلا او خندق په ودانولو شرو وسوه (۱٦ سفر).

امیر نظام الدین علی شیر نوایي د هرات لوی وزیر او شاعر او مؤلف په هرات کي

وزيږيدئ (۱۷ رمضان ۸٤٤ق ۹ فبروری ۱٤٤۱م).

امير کبير علاء الدين عليکه گوکلتاش د شاهرخ دربار لوی امير مړ او په خيابان کي پخپله جوړه کړې مدرسه کي ښخ سو (۱۷ جمادی الولی).

شيخ الاسلام بهاء الدين عمر جغاره يې هروی له هراته د حج په سفر رهی سو.

سلطان شاهرخ له شراب څښلو څخه توبه وکړه او د محتسب مولانا عبدالجليل قاينی په وينائی د ټولو شاهزادگانو خم خانې تر دروازۀ خوش دباندي په سه پلک کي ماتي کړې.

۱٤٤۱م ۸٤٥ق

عبدالله طباخ هروي د هرات مشهور خطاط يو قرآن په نسخ، ثلث، رقاع وکيښ (د مشهد رضوي خزانه).

امير محمد مبارزالدين په نيمروز کي حکمران ؤ.

مهد عليا ملکه گوهر شاده سمرقند ته ولاړه او خپل لمسی ميرزا عبدالطيف ئې هرات ته راوست (١٤ شوال).

ملک علی د سيستان داوک حکمران په ۲۰ شعبان او خواجه نصرالله ترشيزی (په رمضان کي) او خواجه ناصرالدين نصرالله خوافي د شاهرخ د مملکت مشاهير مړه سول.

د مولانا جلال الدين يوسف عتيقي د هرات د دارالقضا د کاتب وفات (۱۳محرم).

د شمس الدين مولانا محمد آدم زاهد او طبيب وفات (۱۱ صفر).

د مولانا محمد بن نجيب الدين علی خوافي وفات (١٦ رجب). د سيد فضل الله طوسي کمانگر وفات په هرات کي.

د شاه محمود علی سيستاني اوقي وفات.

د خواجه علی بن فخرالدين وفات او ښخيدل په گازرگاه کي (۱۱ رمضان). د مطلع سعدين مؤلف عبدالرزاق سمرقندی د شاهرخ له خوا د هرموز او د لوی درياب د غاړو له لاري هندوستان ته ولاړ په ٨٤٦ق د کاليکوت بندر ته ورسيدي او په ذيحجه کي په بيجانگر کي و، د ٨٤٨ ق کال د روژې د مياشتي په نيمائي کي هرات ته د هند د ايلچيانو خواجه محمد او خواجه جمال الدين سره يو ځاي را ورسيدئ.

د شاهرخ په فرمان خواجه شمس الدين سمنانی وزير سو (چهار شنبه سلخ سفر).

امير سيدي د فارس حکمران مړ او د مشهد په هغه مدرسه کي ښخ سو چي ده جوړه کړې وه. پر ځاي ئې د فارس په حکمراني خواجه معزالدين سمناني له هراته مقرر سو.

د فصيح احمد بن جلال الدين محمد فصيحي هروی مؤرخ د مجمل فصيحي د ليکوال وفات.

۱٤٤۲م ٨٤٦ق

له هراته يوه نسخه چی ٤ تصويره لری، د سلطان محمد بن مراد د کتابخانې لپاره وکښله سوه، (استانبول نمبر ٨٦٢).

عبدالرحيم او عبدالکريم او جعفر بايسنقری د هرات هنرمنانو د سعدی کليات وکيښ چی د شاهرخ تصويرونه او د خطاطئ شهکارونه لری.

(د استنبول پوهنتون ۱٤۱۲).

۱٤٤۳م ۸٤۷ق

سيد شمس الدين زمزمی د شاهرخ له درباره د مصر په سفارت ولاړ. د مصر پاچا دا ومنله چی بيت الله لپاره دي د شاهرخ له خوا له هراته يو پوښ ورولیږل سي.

خواجه معزالدين سمناني د فارس حکمران په شيراز کي مړ سو او ځاي ئې شيخ محب الدين ابو الخير ته وسپارل سو.

۱٤٤٤م ۸٤۸ق

شيخ نورالدين محمد مرشدي او مولانا شمس الدين محمد ابهري د شاهرخ له درباره مصر ته استائې واستول سوه او د بيت الله پوښ ئې هم له هراته ور سره يووړ او د مصر د ايلچي سره يو ځاي د حج تر وخته مکې ته ورسيدل او تر حج وروسته بيرته هرات ته راغلل.

ابو بکر بن اسماعيل الفاروقی د ۳٤ ميناتور مجموعه په هرات کي وکښله (استانبول نمبر ۸۷۰).

امير جلال الدين فيروز شاه د هرات لوی وزير چي د ده کارونه تر تفتيش لاندي وو له غمه مړ او د هرات په هغه مدرسه کي ښخ سو چي ده د خيابان پر لار د پل انجيل سره نزدې جوړه کړې وه. د ده پر ځاي يې زوی امير نظام الدين د ديوان اعلی امير سو چي د امير مظفر الدين سلطان برلاس تر لاس لاندي کار وکي.

غياث الدين پير احمد خوافي د هرات وزير د شاهرخ په نامه د مولانا زين الدين تايبادي مقبره جوړه کړه (متوفا ۷۹۱ق) معمار ئې غياث الدين او خط ليکونکي ئې جلال الدين بن محمد جعفر و.

مولانا اعظم نصرالله کنابادی د شاهرخ له درباره د هندوستان بيجانگر ته په سفارت ولاړ او د ده سره دوه تنه د بيجانگر د پاچا ايلچيان هم د سوغاتو سره وليږل سوه.

د مولانا شيخ الاسلام محمد بن ابو بکر سنوگردی هروي وفات.

شهزاده ميرزا محمد جوکي د شاهرخ کشر زوی په بادغيس کي مړ او په هرات کي د ميرزا بايسنقر د څنگه ښخ سو.

۱٤٤٥م ۸٤۹ق

د نظامي خمسه د خاير بنت امير عثمان د کتابخانې لپاره په هرات کي د خواجه على تبريزي په تصوير او تذهيب او د يوسف جامي په خط وکښله سوه (استانبول نمبر ۷۸۱).

۱٤٤٦م ۸۵۰ق

څکه چي په فارس کي ميرزا سلطان محمد ياغی سوی ؤ، نو شاهرخ هرات ميرزا علاء الدوله او امير شمس الدين محمد صوفي ترخان ته وسپاره او پخپله شيراز ته ولاړ، او د هغه ځاي فتح نامه ئې د مصر د ملک الظاهر چقماق بيگ ته واستوله.

مولانا شمس بايسنقری هروي وفات سو.

شاهرخ د هرات لوی او هنر پرور پادشاه تر ۵۰ کاله سلطنت وروسته ۷۱ کلن په ری کي وفات سو (۲۵ ذيحجه).

د سيد محمد بن اشرف هروي وفات.

ملک بامي د حبيب پوپلزي زوی د قندهار د ابداليانو مشر سو.

۱۴۴۶-۱۴۴۹م ۸۵۰-۸۵۳ق

د ميرزا الغ بيگ بن شاهرخ امارت پر شمالي افغانستان او ماوراء النهر.

۱۴۴۷م ۸۵۱ق

ميرزا علاء الدوله په هرات کي پاچا سو او په نشاپور کي ئې ميرزا عبدالطيف ونيوئ، او مهد عليا گوهرشاده ئې له بنده خلاصه کړه (شنبه ۱۳ صفر).

ميرزا سلطان محمد فارس ته ولاړ او د هغه ځای پاچا سو (ربيع الاول). ميرزا ابوبکر د محمد جوکي زوی ختلان او تخار او بدخشان ونيول.

ميرزا الغ بيگ له سمرقنده او مرزا ابوالقاسم بابر له جرجانه په هرات راغلل.

شاهرخ د ۸۵۰ق کال د ذيحجې تر آخره په ری کي و، خو د معدې دردو ته پيښ و تر ځو چي په يکشنبې ۲۵ ذيحجه ۸۵۰ (۱ فرودين، ۱۳ مارچ) په ري کي وفات او په هرات کي د گوهر شاد په مدرسه کي د ميرزا بايسنقر له قبره سره ښخ سو (۱۵ صفر ۸۵۱ق).

د شاهرخ تر مرگ وروسته ميرزا عبدالطيف ملکه گوهر شاده د خوار او ری تر منځ بندي کړله (سلخ ذيحجه ۸۵۰ق).

ميرزا علاء الدوله د هرات له محبس څخه ميرزا عبدالطيف خپل پلار الغ بيگ ته واستاوه. الغ بيگ د بلخ ولايت خپل زوی عبدالطيف ته پريښود او سمرقند ته ولاړ.

ميرزا علاء الدوله له هراته مشهد ته ولاړ او د ميرزا ابوالقاسم بابر سره ئې پر خبوشان باندی روغه وکړه.

د بابا حسن بن محمد ترکستاني هروی وفات او ښخيدل په هرات کي (۱۲ صفر).

ميرزا علاء الدوله د بايسنقر زوی د شاهرخ لمسی له هراته پر بلخ او شبرغان راغی مگر ناکام هرات ته ستون سو.

مولانا يعقوب چرخی د عثمان زوی مشهور نقشبندی مرشد او عالم او مفسر او مؤلف صوفی وفات او په حصار شادمان کي (دو شنبه ته نزدې) ښخ سو.

۱۴۴۷-۱۴۵۶م ۸۵۱-۸۶۱ق

د ميرزا ابو القاسم بابر د بايسنقر زوی د شاهرخ د لمسی امارت په هرات او ټول خراسان کي.

۱۴۴۸م ۸۵۲ق

ميرزا الغ بيگ د ماوراء النهر او له بدخشانه تر ميمنې پوري لښکرو سره پر هرات راغئ او د ترناب په جنگ کي ميرزا علاءالدوله مات کئ.

الغ بيگ سيد عمادالدين د هرات په وزارت او مولانا قطب الدين احمد مامي ئې لوی قاضي مقرر کړه، او خپل زوی ميرزا عبدالطيف ئې هم په هرات کي پريښو پخپله تر آمو واوښت.

ميرزا الغ بيگ له هراته تر بسطام پوري ونيول، خو کله چي امير زاده يار علی په هرات کي ياغي سو، نو الغ بيگ بيرته هرات ته راغئ او هرات ئې چور کئ، د هرات باغونه او چيني خانه ئې وران کړل (د رمضان اوآخر).

پسله دې ئې هرات ميرزا عبدالطيف ته پرېښو او د شاهرخ جنازه ئې سمرقند ته يووړه چه د امير تيمور سره ښخ سو.

ميرزا ابو القاسم بابر د فوشنج له خوا راغي او هرات ئې ونيوئ. ميرزا عبدالطيف بلخ ته وتښتيد، او امير زاده يار على چي ياغي سوی و د هرات په چارسو کي ووژل سو (د ذيحجې اواخر). بابر سيستان هم له هراته سره ونښلاوه.

مولانا شيخ مفسرين احمد کاريزی په هرات کي وفات او ښخ سو.

۱۴۴۹م ۸۵۳ق

ميرزا الغ بيگ له سمرقنده او ميرزا عبدالطيف له بلخه لښکر کشي وکړه او د سمرقند د دمشق په کلی کي الغ بيگ مات سو، او ميرزا عبدالطيف خپل پلار او ورور عبدالعزيز ووژل، خو ميرزا ابو سعيد بن ميرزا سلطان محمد بن ميرانشاه بن تيمور له دې شخړي څخه بخارا ته ولاړ.

په هرات کي ميرزا ابو القاسم بابر د بايسنقر زوی سکه ووهله او د خراسان پاچا سو، او ميرزا علاء الدوله او ميرزا سلطان ابراهيم ئې بنديان کړه.

ميرزا بابر له هراته سيستان ته ولاړ، او شاه حسين ئې هلته مطيع کئ. امير هندو چي په بادغيس کي ياغي سوی ؤ په خبوشان کي ئې مړ کئ.

ميرزا سلطان محمد چي د عراق او فارس حکمدار و پر هرات راغي او ميرزا بابر ئې د جام په جنگ کي مات کئ او د هرات پاچا سو.

۱۴۵۰-۱۵۲۶م ۸۵۴-۹۳۲ق

د افغاني لوديانو سلطنت په هند کي. د دوی پايتخت ډهلي ؤ.

۱۴۵۰م ۸۵۴ق

ميرزا ابو القاسم له هراته بلخ ته ولاړ، او له بدخشانه تر مرغابه پوری ئې امير ناصرالدين او امير مبارز الدين هزار سپي ته وسپارل.

شاه نجم الدين محمود په سيستان کي مړ سو.

په خراسان کي د ميرزا بابر او سلطان محمد او علاء الدوله تيموري شاهزادگانو خانه جنگي.

په سمرقند کي خلکو ميرزا عبدالطيف مړ کئ (۲٦ ربيع الاول) او پر ځاي ئې په بخارا کي ميرزا سلطان ابو سعيد د سلطنت مدعي سو. خو سمرقند ميرزا سلطان عبدالله ونيو او ميرزا علاء الدوله بلخ واخيست. هرات د ميرزا ابو القاسم بابر سره و.

۱۴۵۰م ۸۵۴ق

په خراسان کي د تعليق او نستعليق خط له گډيدلو څخه شکسته خط پيدا سو.

سيد عبدالجليل د سلطان خليل زوی او د سلطان محمد سبزواری لمسی (شاه مقصود) د قندهار په خاکريز کي وفات او ښخ سو.

۱۴۵۱م ۸۵۵ق

ميرزا سلطان ابو سعيد خپل رقيب ميرزا سلطان عبدالله د سمرقند د شيراز سره مات کئ (شنبه ۲۲ جمادی الاولي) او سمرقند ئې ونيوئ.

د خبوشان او اسفراين تر منځ په چناران کي د ميرزا سلطان محمد بن بايسنقر او ميرزا

ابو القاسم جنگ او د سلطان محمد وژل او د میرزا علاء الدوله ړندول.

سلطان بهلول لودي د ملک کالا زوی او پښتو شاعر په هند کي د لودی سلطانانو سلطنت جوړ کړ. (وفات ئې ۸۹٤ق).

۱٤٥۲م ۸٥٦ق

میرزا ابو القاسم بابر شیراز تر اصفحانه ونیول خو کله چي ړوند میرزا علاء الدوله په فاریاب او مرغاب کي یاغي سو نو بابر بیرته هرات ته راغي، او علاءالدوله سیستان ته وتښتید.

۱٤٥۳م ۸٥۷ق

د مولانا شهاب الدین احمد بن محمد بیرجندي وفات او ښخیدل په هرات کي.

عبدالرحمن خوارزمي د هرات خطاط د نظامي خمسه وکښله چي د سلطان ابو سعید تصویر هم لري (استانبول ۷۷۹).

د مولانا شهاب ترشیزی سبزواري شاعر وفات.

امیر شاهي د جمال الدین زوی سبزواري خطاط وفات سو.

د شیخ الاسلام بهاء الدین جغاره یي هروي وفات او ښخیدل د هرات په عیدگاه کي (سلخ ربیع الاول).

عراق او فارس د هرات له سلطنته بیل سول، او میرزا سلطان سنجر د هغه ځای حکمران هرات ته راغئ نو میرزا ابوالقاسم بابر له هراته د عراق خوا ته په جنگ رهي سو. (دوشنبه ۲۳ رجب). او په ۱٥ ذیقعده مازندران ته ورسید خو ځکه چي سلطان ابو سعید تر آمو را اوښتي او بلخ ئې نیولی و، نو بابر بیرته له عراقه د بادغیس له لاري بلخ ته ولاړ، او ابو سعید هم تر آمو واوښت بلخ بابر ونیو (۸٥۸ق).

۱٤٥۳م ۸٥۸ق

میرزا بابر تر آمو تیر سو او د وخش سیمي ئې ونیوې، بیا ئې نو سمرقند کلا بند کړ خو په پای کي ئې د ابو سعید سره روغه وکړه او د لوی اختر د میاشتي په لومړیو ورځو کي د کرکي پر بندر تر آمو را واوښت او هرات ته راغئ.

۱٤٥٤م ۸٥۹ق

په هرات کي پر یوه قبر د نستعلیق خط خورا اعلی نمونه کښلې سوې ده.

۱٤٥٥م ۸٦۰ق

مولان سعد الدین کاشغری د هرات لوي صوفي او مرشد وفات او د هرات د عیدگاه د صحرا په جنوب کي ښخ سو. (چهار شنبه ٦ جمادي الاخر).

میرزا سلطان ابو سعید له سمرقنده یو کتاب ذیج جدید سلطاني (الغ بیگي) او د لب الالباب رساله د هرات میرزا ابوالقاسم بابر ته تحفه را واستوله، چي د خواجه ابو الوفا خوارزمي تالیف و.

د حاجي محمد فراهي وفات په هرات کي.

۱٤٥٦م ۸٦۱ق

میرزا ابو القاسم بابر د هرات حکمدار مشهد ته ولاړ، او هلته په چارباغ کي مړ سو (سه شنبه ۲٥ ربیع الثاني). دی ئې د مشهد د شاهرخ په مدرسه کي د حضرت امام په جوار

کي ښخ کئ.

د ده پر ځاي يولس کلن شهزاده ميرزا جلال الدين شاه محمود د ميرزا ابوالقاسم بابر زوی په پاچهي ومنل سو. او په ۲٦ جمادی الولی د هرات باغ مختار ته راغی.

په هرات کي فساد او خانه جنگي وسوه، او ميرزا سلطان ابراهيم راغی هرات ئې ونيو، خو ميرزا شاه محمود له مشهده راغی او په کوسويه کي جنگ وسو، او ميرزا شاه محمود بيرته مشهد ته ولاړ.

وروسته سلطان ابو سعيد له سمرقنده راغی او ميرزا ابراهيم ئې د گرزيوان غرو ته وتښتاوه او هرات ئې ونيو، د دې ځاي پاچا سو (۲۵ شعبان) او ملکه کوهر شاده ئې په هرات کي مړه کړه (۹ رمضان). بيا نو د بلخ خوا ته ولاړ (۱۵ شوال).

سلطان ابو سعيد کورکان د سلطان محمد زوی د ميرانشاه لمسی ټول خراسان، زابلستان، توران ونيول او له هراته ئې پاچهي کوله.

۱٤٥٦-۱٤٦٨م ۸٦۱-۸۷۳ق

د سلطان ابو سعيد کورکان بن سلطان محمد ميرانشاه بن تيمور د سلطنت دوره له هراته.

۱٤٥۷م ۸٦۲ق

ميرزا سلطان ابراهيم چي مازندران ته تللی و د ترکمانانو له لاسه مات سو (سه شنبه ۲۵ محرم) او بيرته راغی هرات ئې ونيو (يکشنبه ۷ صفر) او شيخ الاسلام نورالدين محمد او خواجه شمس الدين کوسويي ئې بلخ ته واستول چي د سلطان ابو سعيد سره روغه وکی.

د شيخ الاسلام مولانا جلال الدين ابو يزد پوراني وفات او ښخيدل د هرات د پوران په کلي کي.

په تيموري هيواد کي ملوک طوايفي.

۱. ميرزا جهان شاه ترکمان په اسفراين کي له استر اباده تر سبزواره.

۲. ميرزا سلطان ابو سعيد په بلخ کي پر ټول ماوراء النهر باندي.

۳. ميرزا علاء الدوله په ابيورد کي له اوزبکه تر دشت قبجاق پوری.

٤. ميرزا سلطان ابراهيم په هرات کي.

۵. ميرزا سلطان سنجر په مرو کي.

٦. ميرزا شاه محمود د بابر زوی به طوس کي (متوفا ۸٦۳ق).

۷. ملک قاسم ترکمان په سيستان کي تر اسفزاره.

ميرزا علاء الدوله د خپل زوی ابراهيم په مرسته د هرات په باغ زاغان کي بيا پر تخت کښينوست (۷ جمادی الاخری). خو ترکمانو پاچا جهانشاه راغي او هرات ئې ونيوه (۱۵ شعبان) او د خراسان پاچا سو.

۱٤٥۸م ۸٦۳ق

ميرزا سلطان ابو سعيد له بلخه راغی او په هرات رود کي ئې د جهانشاه لښکر مات کړه او د دوی تر منځ روغه وسوه. جهانشاه آذربايجان ته ولاړ او سلطان ابو سعيد په هرات کي پاچا سو او سکه ئې ووهله (جمعه ۱۵ صفر).

د مرو او سرخس تر منځ تيموري

شاهزادګان د ابو سعيد په جنګ کي مات سول او ميرزا سنجر وواژه سو (۱۵ جمادی الاولي).

شيخ الاسلام شمس الدين محمد کوسويی جامي وفات او د هرات د جامع مسجد سره ښخ سو.

۱۴۵۹م ۸۶۳ق

مولانا جامي هروي خپل نقدالنصوص د شيخ صدرالدين قونوي د فصوص په شرح کي وکيښ.

د هرات نمازګاه عمارت د سلطان ابو سعيد په حکم د کمال الدين ميرک حسين په اهتمام جوړ سو.

خواجه شمس الدين محمد د هرات وزير او صاحب ديوان و. ده د نيرتو کلا ونيوله او د هغه ځاي ياغي امير پيرکه ئې مړ کئ.

ميرزا سلطان ابراهيم وفات او د هرات د ګوهر شاد د مدرسې په هديره کي ښخ سو (چهار شنبه ۱۰ رمضان).

ميرزا شاه محمود د ابو القاسم بابر زوی په کابل کي د امير بابا سره په جنګ کي وواژه سو.

د مولانا محمود امامي شيخ الاسلام وفات په هرات کي.

۱۴۵۹م ۸۶۴ق

مولانا شمس الدين محمد اسد د هرات لوی روحاني مرشد وفات او په ګازرګاه کي ښخ سو (۲۵ شعبان).

سلطان ابو سعيد کابل او غزنی او د افغان سيمي تر هندوستانه پوري خپل زوی الغ بيګ ته وسپارلې چي د دغو سيمو مشران امير بابا او د ده ورونه دريا خان او آفاق خان وو، او د دوی په ملګری د الغ بيګ لښکر تر ملتانه ورسيدل.

له هراته د سلطان ابو سعيد مملکت تر ماوراء النهر او ترکستان او کاشغر او قبچاق او کابل او زاول پوري ورسيدئ او غرباً تر مازندران او عراق پوري.

په دغه کال چي ابو سعيد له هراته مازندران ته ولاړ، امير خليل له سيستانه راغي او هرات ئې کلابند کئ مګر د هرات خلکو دی وشاړه (۱۵ رمضان).

امير خليل ونيول سو او سيستان نظام الدين شاه يحيی ته وسپارل سو، چي د سيستاني شاهانو له کهوله و.

په هرات کي بابا کوکي مجذوب او مولانا شمس الدين محمد جاجرمي او مولانا زاهد طفلکاني وفات او ښخ سول.

۱۴۵۹م ۸۶۴ق حدود

امير سيد عبدالله بن عبدالرحمن حسيني (اصيل الدين واعظ) هروي په هرات کي د مزارات هرات رساله مقصد الاقبال د سلطان ابو سيد کورکان په نامه وکښله.

دا کتاب وروسته مولانا عبيدالله بن ابو سعيد هروي تکميل کئ.

۱۴۶۰م ۸۶۵ق

ميرزا علاء الدوله په رستمدار کي وفات او د هرات د ګوهرشاد د مدرسې په هديره کي ښخ سو (۲۱ صفر).

شيخ الاسلام خواجه ناصر الدين عبيدالله نقشبندي له بخارا څخه هرات ته راغي (۲۳

صفر) او په ۱۱ ربيع الاول بيرته ماوراء النهر ته ولاړ.

خواجه مظفر مختار سبزواري او مولانا نعمت الله قهستاني او خواجه امير سمرقندی د هرات په ديوان کي مقرر سول.

د حافظ الدين ابو نصر پارسا بن خواجه محمد پارسا وفات او ښخيدل په بلخ کي.

د سلطان ابو سعيد په حکم د مملکت ماليه په درې قسطه سوه. لومړی قسط په سرطان او دوهم قسط په سنبله ميزان او دريم قسط په قوس کي.

کله چي ابو سعيد ماوراء النهر ته د ميرزا محمد جوکي مقابلې ته ولاړ، ميرزا سلطان حسين له مازندرانه راغي او هرات ئې کلابند کئ (دو شنبه ۲٤ ذيقعده) خو بيرته له هراته مازندران ته ولاړ (٥ محرم ۸٦٦ق).

۱٤٦۰-۱٤۷۹م ۸٦٥-۸۸٤ق

ميرزا سلطان ابو بکر د سلطان ابو سعيد زوی د بدخشان او تخارستان حکمران و.

۱٤٦۱م ۸٦٦ق

د سلطان ابو سعيد په حکم امير خليل وواژه سو، او مازندران ئې هم له سلطان حسين څخه ونيو، چي بيرته هرات ته راغئ شيخ احمد صراف ئې پوست کئ او خواجه معزالدين ئې په کړايي کي وايشاوه، چي بيا څوک له خلکو څخه پيسې وانخلي. قطب الدين طاووس سمناني او خواجه شهاب الدين خوجاني په ديوان کي مقرر سول، او پخپله سلطان ابو سعيد بيرته ماوراء النهر ته ولاړ (۲۲ جمادی الاولي).

د روژې له مياشتی څخه بيا د کال تر آخره په هرات کي طاعون ګډ سو او په زرو خلک مړه سوه او ښار خالي او خراب سو.

ملا معين مسکين هروي د معارج النبوه تاليف شرو کئ، چي په ۸۹۱ق ئې ختم کئ.

د فيض آباد پر رود يو پل د شاه سلطان محمد له خوا جوړ سو چي ډبر ليک ئې سته.

۱٤٦۲م ۸٦۷ق

سلطان ابو سعيد سمرقند او شاهرخيه او تاشکند ونيول (محرم). مولانا شهاب الدين فتح الله صدراعظم مړ او د هرات په ګازرګاه کي ښخ سو.

په هرات کي سخت يخ او واوره لويدل.

د مير مزيد ارغون په اهتمام د خواجه ابو نصر پارسا پر قبر په بلخ کي وداني جوړه سوه.

۱٤٦۳م ۸٦۸ق

سلطان ابو سعيد ماوراء النهر آرام کئ او ميرزا محمد جوکي ونيول سو او پخپله سلطان بيرته هرات ته راغي (۲۲ ربيع الثاني). د هرات ديوان تفتيش سو او ديوانيان د خواجه شمس الدين محمد سره معزول سول.

په ماوراء النهر او سمرقند طاعون ګډ سو. او ميرزا محمد جوکي د هرات د حصار اختيار الدين په محبس کي وواژه سو، او د ګوهر شاد په هديره کي ښخ سو.

د هرات خطاط محمد بن محمد بقال مصور البم په هرات کي وکيښ (استانبول نمبر ۱۲۹٦).

١٤٦٤م ٨٦٩ق

د ارس د پادشاه دریم ایوان (١٤١٢-١٥٠٥م) ایلچي د هرات د سلطان ابو سعید دربار ته راغئ.

مولانا شریف الدین عبدالقهار د معقول او منقول جامع عالم په هرات کي وفات سو (٢٠ رجب).

١٤٦٥م ٨٧٠ق

د هزاره آقا اولس چه یاغي سوی وو، سلطان ابو سعید پر دوی ورغئ خو بیا د شیخ الاسلام نور الدین محمد په شفاعت وبخښل سوه، او د څو کالو مالیات ځني واخستل سوه، او مولانا شمس الدین علی د نصیحت لپاره ور ولیږل سو، او امیر نظام الدین احمد د مالیاتو اخیستنی لپاره.

په همدغه کال سلطان ابو سعید ناروغه سو، او د دربار طبیبانو مولانا قطب الدین محمد نفیسي او مولانا اصیل الدین حسین تونی ئې علاج وکئ.

١٤٦٥م ٨٧٠ق

د یوسفزو او نورو پښتنو قومو یون له قندهاره د کابل او ننګرهار له خوا د پېښور او سوات سیمو ته د دوي مشران مداد، مدو، شیخ عثمان، سلطان شاه و چي په کابل کي میرزا الغ بیګ مړه کړه.

سلطان ابو سعید خپل زوی میرزا الغ بیګ د کابل او غزنی او د افغان د سیمو تر اباسین پوري حکمران مقرر کئ، او امیر ویس اتکه د الغ بیګ وزیر د کابل د ویسل آباد واله وکښله.

١٤٦٦م ٨٧١ق

شیخ صدر الدین محمد رواسي په هرات کي وفات سو (١٠ رمضان) او جنازه ئې جوین ته واستوله سوه.

دغسي هم مولانا جلال الدین لطف الله د بخارا قاضي په هرات کي مړ سو (٢٠ ذیحجه) او جبازه ئې بخارا ته یووړه سوه.

١٤٦٧م ٨٧٢ق

ځکه چي میرزا جهان شاه د آذربایجان پاچا د امیر حسن بیګ په جنګ کي مړ سو او هلته فساد وسو، نو سلطان ابو سعید په مرو کي د خواجه ناصر الدین عبیدالله سره مشوره وکړه او د طوس له لاري پر آذربایجان او عراق ورغئ، او میرزا سلطان خلیل خپل زوی ئې په هرات کي او بل زوی سلطان مراد ئې په ګرمسیر او قندهار کي مقرر کړل.

١٤٦٧-١٤٦٩م ٨٧٢-٨٧٤ق

حیدر شاه حاجي خان بن زین العابدین سواتي د کشمیر پاچا و.

١٤٦٨م ٨٧٣ق

سلطان ابو سعید د هرات لوی پاچا داران د قراباغ په جنګ کي د اوزون حسن په لاس کي ګرفتار سو (١٦ رجب) او وروسته په ٢٢ رجب د اردبیل په شاو خوا کي وواژه سو.

که څه هم په هرات کي میرزا سلطان محمود د ابو سعید زوی په ٣ شعبان پاچا سو، خو میرزا ابو الغازي سلطان حسین بایقرا هرات ونیوئ، او په جمعه ١٠ رمضان ٢٥ مارچ په باغ زاغان کي پر تخت کښېنوست، او مولانا

قطب الدین طاووس سمناني ئې په صدارت مقرر کړ.

سلطان حسین په هرات کې باغ جهان آرای جوړ کړ.

سلطان حسین بایقرا د خراسان او سیستان ښارونه ونیول، او پر خپله سکه تنگه باندي ئې عدل او بهبود وکښل (ذیحجه).

امیر علی شیر نوایي د هرات د سلطان حسین دربار ته راغئ (رمضان–اپریل ۱٤٦۹).

د میرزا الغ بیگ لښکرو ټولي افغاني سیمي ونیولې، او تر ملتانه پر مخ ولاړل.

۱٤٦۸–۱۵۰۵م ۸۷۳–۹۱۱ق

د سلطان حسین بن غیاث الدین منصور بن بایقرا بن عمر شیخ بن تیمور سلطنت له هراته.

۱٤٦۸–۱۵۰۰م ۸۷۳–۹۰٦ق

سلطان غیاث شاه د محمو شاه خلجی زوی د هند په مالوه کي پاچا و.

۱٤٦۸م ۸۷۳ق

دستور اعظم خواجه قطب الدین طاؤوس سمناني په هرات کي "جوي سلطاني" وکښله او اوبه ئې له څلورو فرسخو څخه کوه مختار ته راوستې، او د هرات شمالي دښت ئې تر گازرگاه پوري زرغون کړ.

۱٤٦۸م ۸۷۳ق حدود

د مهمندو او یوسفزو جنگ په ننگرهار کي او د یوسفزو لیږد د اشنغر سیمو ته او د لازاکو او شلمانو شړل او تر باجوړه مځکي نیول، د ملک احمد بن سلطان شاه او شیخ ملی آدم بن یوسف په مشری.

۱٤٦۹م ۸۷٤ق

په ۱٤ محرم د سلطان حسین مور فیروزه بیگم د امیر تیمور د لور له خوا لمسۍ په هرات کي مړه سوه، او مولانا قطب الدین خوافي صدر اعظم ۱۵۰ زره دیناره جریمه او بیرته صدر پاته سو.

سلطان حسین میرزا خراسان ته د میرزا یادگار مقابلې ته ولاړ، او په چناران کي ئې مات کړ او بیرته هرات ته راغئ (۳ جمادی الاخری).

د هرات د خانقاه شاهرخیه مشر عبدالرزاق بن اسحاق سمرقندی و (د مطلع سعدین لیکوال).

د مولانا درویش احمد هروی وفات او ښخیدل د گازرگاه سره.

۱٤٦۹–۱٤۸۱م ۸۷٤–۸۸٦ق

حسین شاه د حیدر شاه سواتی زوی د کشمیر پاچا و.

۱٤۷۰م ۸۷۵ق

د شمس الدین محمد تباد کاني خراساني محدث د ژوند وخت.

د هرات خلکو د ډیرو مالیاتو پر خلاف قیام وکړ، خو امیر علی شیر نوائي دغه مالیات لغو کړل او خلک ئې آرام کړل.

څکه چي سلطان حسین میرزا په مرغاب کي بوخت و، نو میرزا یادگار محمد بن سلطان محمد هرات ونیو او په باغ زاغان کي پادشاه سو، (دو شنبه ۹ محرم) مگر سلطان حسین له فاریابه راغی او یادگار میرزا ئې په باغ زاغان کي ونیو او مړ ئې کړ. (چهار شنبه ۱۷ سفر).

وروسته خواجه قوام الدين نظام الملک بن اسماعيل خوافي په وزارت مقرر سو.

مولانا حسين واعظ کاشفي هروی د مولانا جلال الدين بلخی د مثنوی لب لباب وکيښ.

عبدالرزاق سمرقندي د مطلع سعدين دوهم ټوک تمام کئ (پنجشنبه ۱۷ محرم).

۱٤۷۰م ۸۷۵ق

د علی بن محمد بن مسعود بسطامی هروي (مصنفک) د هرات د مشهور مؤلف او فقيه او عالم وفات په هرات کي. دی د امام فخر رازی له پښته و (ولادت ۸۰۳ق).

۱٤۷۲م ۸۷٦ق

علی شير نوايي د هرات د اعلی ديوان امير سو.

۱٤۷۳م ۸۷۸ق

د شيخ نورالدين محمد جغاره ئی وفات او د هرات په خيابان کي ښخيدل (جمعه ۲۳ رمضان).

نوايي له وزارته استعفا وکړه خو و نه منل سو.

د هرات قاضي قطب الدين احمد امامي وفات سو (۱ شوال).

۱٤۷۵م ۸۸۰ق

د مولانا اظهر مشهور هروی خطاط وفات په هرات کي.

نوايي په هرات کي مدرسه او خانقاه اخلاصيه د جوي انجيل پر غاړه جوړ کړل.

شيخ مولی ادم بن يوسف د پښتنو د خرښبون سړه بنی څخه خپل کتاب د شيخ مولی دفتر په پښتو وکيښ او د پيښور په سيمو کي ئې تر سواته د مځکو د ويش او اجتماعی ګډ ژوند لاری چاری پکښي وښووې.

دغه د ژوندانه ګډ اصول د ۱۸٦۹م تر بند و بست پوری په پښتنو کي جاری وو، خو انګريزانو هغه په شخصي ملکيت واړول.

د سلطان ابو سعيد له خوا په قندهار او ګرمسير کي د ده زوی سلطان مراد حکمران و.

مولانا عبدالله طباخ هروي خطاط په هرات کي مړ سو.

۱٤۷۷م ۸۸۲ق

د امير غياث الدين منصور پر قبر په هرات کي د سلطان علی مشهدی په نستعليق خط يو ډبر ليک وکښل سو.

په هرات کي د خمسی يوه مصوره نسخه وکښله سوه چي د هرات او سمرقند د حکمرانانو تصاوير لري (استانبول ۱۹۵). محمد بن محمد بقال هروي نقاش او خطاط د عجائب المخلوقات ۱۸۹ تصويرونه په هرات کي وکښل (استانبول ٤۱۰).

۱٤۷۸م ۸۸۳ق

مولانا جامي هروي نفحات الانس وکيښ.

امير سيد اصيل الدين عبدالله حسيني هروي مفسر او محدث او مؤلف د مزارات هرات ليکوال په هرات کي وفات سو (۱۷ جمادی الاخری)

سيف الدين جامي خپل کتاب آثار الوزراء تاليف کئ چي د وزيرانو تاريخ دئ.

۱٤٨۰م ٨٨٤ق

د مولانا جامي هروي لومړی ديوان فاتحه الشباب مرتب سو.

ميرزا ابوبکر د سلطان ابو سعيد زوی په بدخشان کي اقتدار وموند.

۱٤٨۰م ٨٨٥ق

مولانا جامي هروي شواهد لنبوه تاليف کړ اوه رکنه او يوه خاتمه.

درويش علی په بلخ کي ياغي سو او امير علی شير ئې ايلولو ته ولاړ.

ملک شمس الدين محمد بن يحيي په نيمروز کي حکمران او ملک نظام الدين يحيي مړ سو.

د شمس الدين محمد امين زيار تگاهي هروي وفات.

۱٤٨۱م ٨٨٦ق

د مولانا جامي تحفة الاحرار منظوم سو.

د سلطان حسين بايقرا لخوا د سلطان بايزيد کتابخانې ته د سليمان ساوجي مصور ديوان چي ۱۱ تصويره لري د نعيم الدين کاتب په خط په هرات کي ترتيب او اهداء سو (استانبول نمبر ۳٥٦۳).

مولانا عبدالرحمن جامي هروي اشعة اللمعت وکيښ چي د فخرالدين ابراهيم عراقي د لمعات شرح ده.

۱٤٨۱-۱٤٨۳م ٨٨٦-٨٨٨ق

محمد شاه بن حسين شاه سواتي د کشمير پادشاه و.

مير علی شير نوايي د هرات لوی وزير خپل ديوان خزاين المعاني د سلطان حسين بايقرا په خواهش په ازبکی ژبه تکميل او ترتيب کړ.

۱٤٨۲م ٨٨٧ق

د مطلع سعدين مؤلف عبدالرزاق سمرقندي چه مؤرخ، عالم، سياسي، ديواني سړی و وفات سو (جمادي الاخري).

۱٤٨۳م ٨٨٨ق

مولانا جامي د يوسف او زليخا قصه نظم کړه.

خواجه عبدالقادر گوينده د هرات د موسيقي استاد په طاعون کي وفات سو.

عطاء الله جمال الدين د هرات مشهور واعظ د حضرت محمد (صلعم) پر ژوندانه باندي روضة الاحباب وکيښ، چي په ۹۰۰ ق تمام سوی دئ.

د شيخ کمال الدين حسن وفات او ښخيدل په هرات کي.

امير علی شير نوايي خپل حيرة الابرار مثنوي په ازبکی ژبه منظوم کړ.

د بابر شاه بن عمر شيخ ولادت په فرغانه کي د قتلق نگار خانم له نسه (٦ محرم مساوي ۱٤ فروري).

۱٤٨٤م ٨٨۹ق

د خواجه زرق الله دهلوي متشاقي د لوديانو د تاريخ د ليکوال د ژوند وخت.

امير علی شير نوايي خپل ليلي و مجنون په ازبکي ژبه منظوم کړ.

دغسی هم د ده فرهاد او شيرين او سبعهٔ سياره په دغه کال منظوم سول.

۱۴۸۵م ۸۹۰ق

د مولانا جامي سلسلة الذهب د سلطان حسین بایقرا په نامه په هرات کې منظوم سو.

امیر علی شیر نوایي په ازبکي ژبه خپل سد اسکندری منظوم کړ.

زین الدین محمود واصفي هروي شاعر او لیکوال د بدایع الوقایع مؤلف په هرات کې وزیږیدئ.

پښتو شاعر خلیل خان نیازی د ژوند وخت په هند کې.

اسماعیل بن عیسی بن دولت افغاني اختیار اعتماد المسانید فی اختصار اسماء الرجال الاسانید په حجاز کې تالیف کړ (جمادی الاخري) د ده وفات په مکه کې ۸۹۲ق.

عجائب المخلوقات په فارسی ترجمه سو. دا کتاب په عربی د زکریا بن محمد قزوني تالیف دئ.

۱۴۸۶م ۸۹۱ق

مولانا حسین کاشفی هروي د حاتم طایي قصه وکښله.

امیر علی شیر نوایي په نشاپور کې د شیخ فریدالدین عطار په هدیره گنبده جوړه کړه.

د قاضي نورالدین محمد امامی هروي وفات (۲۰ جمادی الاخري).

د مولانا شمس الدین محمد بن محمد تباد کاني د منازل السائرین د شارخ وفات او ښخیدل د هرات په خیابان کې.

۱۴۸۷م ۸۹۲ق

دولت شاه بن بختی شاه سمرقندی خپله تذکرة الشعراء د امیر علی شیر نوایي په نامه تالیف کړه.

امیر علی شیر نوایي د استر آباد حکمران سو.

د مولانا علاء الدین محمد بن مومن ابیزی هروي وفات او ښخیدل په هرات کې.

مولانا عبدالرحمن جامي د خپل تفسیر لومړی ټوک وکیښ (دا کتاب ورک دئ).

د شرف الدین اسماعیل بن عیسی بن دولت اوغاني فقیه او محدث او د اختیار اعتماد المسانید د مؤلف وفات په مکه کې.

مولانا جامي هروي خپل بهارستان وکیښ.

۱۴۸۷م ۸۹۳ق

جمال الدین محمد بن حسام هروي د خاور نامې ناظم په خوسف کې وفات سو.

مولانا محمد معین طبیب د هرات د دارالشفا او د دربار سر طبیب وفات سو.

۱۴۸۹م ۸۹۴ق

د مولانا عبدالرحمن جامي دوهم دیوان واسطة العقد مرتب سو.

د شاه طیب خوافي شیخ وفات او ښخیدل په هرات کې.

۱۴۸۸-۱۵۰۹م ۸۹۴-۹۱۵ق

د سلطان سکندر بن سلطان بهلول لودي پښتون سلطنت په هند کې.

۱۴۹۱م ۸۹۶ق

امیر علی شیر نوایي د هرات مشهور وزیر د مجالس النفایس تذکرهٔ شعرا تالیف کړه اته دفتره.

خواجه ناصر الدين عبيد الله احرار مشهور نقشبندي شيخ په سمرقند کي وفات او ښخ سو.

محمد حسيني په هرات کي د استانبول نمبر ۸۵۷ نسخه وکښله چي ۲۱ میناتوره لري.

د مولانا محمد جامي (د عبدالرحمن جامي د ورور) وفات او ښخيدل په هرات کي.

د حافظ غياث محدث وفات.

د حافظ معين الدين خليفه د هرات د صدر وفات.

مير محمود خوشمردان سبزواري خطاط د خوش نويسئ رساله وکښله.

مولانا عبدالرحمن جامي د ابن حاجب پر کافيه خپله مشهوره شرحه الفوائد الضيائيه وکښله چي د عربي نحو مشهور درسي کتاب دئ (شرح ملا).

۱۴۹۱-۱۴۹۳م ۸۹۷-۸۹۹ق

معين الدين محمد زمچي اسفزاري مؤرخ خپل تاريخي کتاب روضات الجنات في اوصاف مدينة هرات د سلطان حسين بايقرا په نامه په هرات کي تاليف کئ.

سلطان على مشهدي د سلطان حسين بايقرا ديوان په ٤ میناتورو مزين وکيښ (استانبول ۱۶۳۶).

۱۴۱۴-۱۴۹۲م ۸۱۷-۸۹۸ق

د مولانا عبدالرحمن بن احمد بن محمد جامي هروي مشهور عالم او شاعر او مؤلف د ژوند دوره په هرات کي ښخ دئ (ولادت ۲۳ شعبان ۸۱۷ق ۷ نومبر ۱۴۱۴م په جلم کي. (وفات جمعه ۱۸ محرم ۸۹۸ق ۹ نومبر ۱۴۹۲م په هرات کي).

سيد شمس الدين اندجاني د هرات صدر او شاعر وفات سو ۸۹۸ق.

محمود دقيقي هروي خطاط د ذخيرة الملوک نسخه په هرات کي په نستعليق وکښله ۸۹۸ق (د هرات موزيم).

۱۴۹۳م ۸۹۹ق

ظهير الدين محمد بابر د عمر شيخ ميرزا زوی د ابو سعيد کورگان لمسی د فرغانې په انجان کي ۱۲ کلن پر تخت کښينوست (۵ رمضان ۱۰ جون).

خواجه کمال الدين حسين ابيوردي د هرات لوی امير وفات سو (رمضان).

د هرات خطاط احمد شيرازي په هرات کي يوه مجموعة خمستين او هفت اورنگ جامي وکښله، چي میناتور او نقاشي ئې د بهزاد د مکتب ياد سلطان محمد ده (د کابل خطي کتابخانه).

۱۴۹٤م ۹۰۰ق

سلطان محمود مرزا د سلطان ابو سعيد زوی په ماوراء النهر کي و، چي د ده زوی خان ميرزا د بابر له خوا د بدخشان حکمران ؤ، او بيا ئې زوی سليمان ميرزا او لمسی ابراهيم ميرزا پر بدخشان حکمراني کوله.

سلطان على مشهدي په هرات کي يوه نسخه وکښله چي ۳٤ میناتوره لري (استانموبل ۷۶۷).

يوه خمسهٔ نظامي د على شير نوايي لپاره دغه خطاط وکښله چي د خطاطئ او تزئين

شهکار ده.

د بلخ دننه مسجد د سلطان حسين بايقرا په حکم په ۸۰ زره ديناره جوړ سو.

قاضي نظام الدين محمد گازر گاهي د حاجي محمد فراهي زوی د هرات لوی قاضي او عالم په گازرگاه کي ښخ سو (محرم).

د هرات د سلطاني مدرسې د مدرس مولانا شمس الدين محمد اسفزاري وفات (جمادی الاخری).

د ابو الحسن علی بن زکريا نشاپوری مؤرخ د تاريخ الرجان د مؤلف د ژوند وخت.

خواجه قطب الدين طاوس سمناني د هرات لوی امير ۷۰ کلن وفات سو.

ملا حسين واعظ کاشفي په هرات کي اخلاق محسني د سلطان حسين بايقرا په نامه وکيښ.

بابو خان کاکړ په ږوب کي تذکرهٔ غرغښت په پښتو تاليف کړه.

۱٤۹٤م ۹۰۰ق حدود

د بايزيد پوراني هروي عالم او شاعر او خطاط د ژوند وخت په هرات او بخارا او سند کي.

د مولانا حاجي محمد هروي نقاش او کتابدار د ژوند وخت.

د قاسم علی چهره کشاي هروي نقاش او د بهزاد د شاگرد د ژوند وخت.

استاد محمدی د سلطان محمد هروي زوی د هرات مشهور نقاش او د بهزاد شاگرد په هرات کي و.

مولانا محمود هروي مذهب او نقاش د امير علی شير نوايي سره و.

مولانا نظام الدين احمد جيلاني مشهور منجم او رمال له گيلانه هرات ته راغئ او دلې مقيم سو.

خواجه عبدالله مرواريد د هرات لوی منشي او خطاط يو قرآن په اعلی ثلث خط په هرات کي وکيښ (مشهد رضوی).

د قاسم علی هروي په خط او نقاشي يوه خمسهٔ نظامي (لندن موزيم نمبر ٦۸۱۰) په هرات کي د امير علی شير لپاره وکښله سوه، چي تر بايسنقری شاهنامې وروسته بهترينه نسخه ده.

د بلخ د شيخ الاسلام نظام الدين عبدالهادی بن خواجه ابو نصر ثاني د ژوند وخت. دی د خواجه محمد پارسا له پښته و، او په بلخ کي د خپل نيکه سره ښخ سو.

د ابو حفص عمر بن محمد غزنوی عالم د ژوند وخت.

کجو خان راني زی د يوسفزو حکمران په شيخ تپور کي غورياخيل او په لنگر کوټ کي دلازاک مات کړل او د شيخ ملی دفتر يې تکميل او ترميم کئ.

۱٤۹۵م ۹۰۱ق

ميرک جلال الدين قاسم د هرات صدر ۵۹ کلن وفات او په بلخ کي ښخ سو.

خان جهان خان لودي د هند امير د مرآة الافاغنه د تاريخ مؤلف په هند کي وفات سو.

خان علی کاتب په هرات کي د گيلان د حکمران لپاره مصور البم ترتيب کئ (استانبول

۱٤۹۱).

مولانا شمس الدين محمد د شرف الدين عثمان زوی د هرات د مدرسهٔ اخلاصيه مدرس او عالم وفات سو (ربيع الاول).

۱٤۹٦م ۹۰۲ق

د فيض الله بن زين العابدين بنياني ملک القضاة او د صدر جهان لوی مؤلف د ژوند وخت په هند کي.

د شاهرخ د مدرسې لوی مدرس مولانا برهان الدين عطاء الله رازي په هرات کي مړ سو (رمضان).

۱٤۹۷م ۹۰۳ق

بابر سمرقند ونيوئ (د ربيع الاول اواخر= نوامبر) او د ده په غياب کي ئې ورور جهانگير ميرزا اندجان ونيو.

صدر جهان ملک القضاة فيض الله بنيانی مجمع النوادر په هند کي وکيښ.

مير خواند محمد هروي مؤرخ د روضة الصفا مؤلف په هرات کي ٦٦ کلن وفات سو (۲ ذيقعده) او د شيخ بهاء الدين جغاره يي په هديره کي ښخ دئ.

زرغونې د ملا دين محمد کاکړ لور د قندهار به پنجوائي کي د سعدی بوستان په پښتو منظوم کئ، دا خطاطه هم وه.

۱٤۹۷-۱٤۹۹م ۹۰۳ تر ۹۰۵ق

امير علی سير نوايي د هرات لو جامع ترميم کړه.

۱٤۹۸م ۹۰٤ق

بابر له خپله وروره جهانگير ميرزا څخه بيا اندجان ونيو (ذي قعده = جون).

خواجه شمس الدين محمد مرواريد د سلطان ابو سعيد وزير او د خواجه عبدالله انصاری د موقوفاتو متولي په هرات کي وفات او ښخ سو.

مولانا محمد نقاش هروي د امير علی شير کتابدار د بديع الزمان ميرزا کتابدار سو.

خواجه کلان محمد اکبر د مولانا سعدالدين کاشغری زوی په هرات کي وفات سو (پنجشنبه ۱۲ جمادی الاخری).

مولانا قطب الدين محمد آدم د هرات طبيب وفات سو (محرم).

مولانا شمس الدين محمد زوجی د هرات زاهد او عالم وفات سو (شنبه ۱٦ رمضان).

مولانا مير حسين معمائي وفات او د هرات په اخلاصيه مدرسه کي ښخ سو.

۱٤۹۹م ۹۰۵ق

خواند مير هروي مؤرخ خلاصة الاخبار وکيښ.

امير جلال الدين ويسل اتکه د امير محمد مغول زوی په کابل کي مړ سو (جمعه ٥ شعبان) د بالا حصار غربي خوا ته ښخ دئ.

۱٤۹۹-۱٥۱۰م ۹۰٥-۹۱٦ق

د شيباني خان د ابراهيم زوی (د جوجي بن چنگيز خان له ښبته) سلطنت پر ماوراء النهر او شمالي او غربي افغانستان تر قندهاره.

۱٥۰۰م ۹۰٥ق

بابر عايشه بيگم د سلطان احمد ميرزا لور وکړه.

میرزا حیدر کورگان د تاریخ رشیدی مؤلف وزیږیدئ.

مولانا شمس الدین محمد پاي گنبد د هرات عالم وفات سو.

مولانا کمال الدین مسعود شرواني د هرات د گوهر شاد د مدرسې لوی مدرس او عالم وفات سو.

د هرات طبیب مولانا مسیح الدین حبیب الله او مولانا حسن شاه شاعر مړه سول.

١٥٠٠م ٩٠٦ق

امیر شیر محمد گوکلتاش د امیر ویسل اتکه زوی په کابل کي مړ او ښخ سو (پنجشنبه ذی قعده)، سمرقند شیبانی خان ونیو او بابر له اندجانه پر ده حمله وکړه او بخارا ته ئې وتښتاوه.

خواجه خورد محمد اصغر د سعد الدین کاشغری زوی په زمینداور کي وفات او په هرات کي ښخ سو.

حکیم یوسفي هروي په هرات کي د ماکول او مشروب رساله وکښله.

١٥٠١م ٩٠٦ق

امیر علی شیر نوایي د هرات لوی او علم پرور او شاعر وزیر وفات او په هرات کي ښخ سو (١٢ جمادی الاخری، ٣ جنوری).

١٥٠١م ٩٠٧ق

میرزا الغ بیگ د سلطان ابو سعید زوی چي له ٨٦٥ق څخه د کابل او غزنی حکمران ؤ په غزنی کي مړ او ښخ سو او د ده کوچنی زوی میرزا عبدالرزاق ئې پر ځاي کښینوست.

مولانا حسین واعظ کاشفي په هرات کي مخزن الانشاء تالیف کئ (د کابل خطي نسخه ده په خط).

فیض الله بن زین العابدین ملک القضاة صدر جهان قاضي حسام صدر بنیاني د تاریخ محمود شاهي او مجمع النوادر او تفسیر معظم او دستور الحفاظ او خلاصة الحکایات مؤلف خپل کتاب تاریخ محمود شاهي وکیښ.

مولانا معین الدین واعظ د معارج النبوة مؤلف او شاعر د حاجي محمد فراهي زوی په هرات کي وفات او په گازرگاه کي ښخ سو.

د مولانا سلطان محمود هروي خطاط د ژوند وخت.

١٥٠٢م ٩٠٨ق

مجالس العشاق د سلطان حسین بایقرا په نامه تالیف سو (؟). بابر وایي چي د دې کتاب مؤلف کمال الدین حسین گازرگاهي دی.

شیخ صوفي علی هروي زاهد او متقی د هرات په سر خیابان کي ښخ سو.

١٥٠٣م ٩٠٨ق

بابر په ماوراء النهر کي مات سو او شیباني خان د شاه بداق سلطان زوی تاشکند ونیو (جون).

محمد مقیم د امیر ذوالنون ارغون زوی د قندهار حکمران کابل له میرزا عبدالرزاق څخه ونیو او د میرزا الغ بیگ لور ئې وکړه.

١٥٠٤م ٩٠٩ق

د بابر آواره گي د ماوراء النهر په دښتو او کوچیانو کي.

بابر پر ترمذ تر آمو راواوښت او د بدخشان

او تخارستان خسرو شاه ته په قندوز کي راغئ او اته زره د خسرو شاه لښکر يې ولمسول او خسرو شاه ميمنې ته وتښتيد.

علی د حسين کاشفي زوی رشحت عين الحيات په هرات کي وکيښ.

د مولانا معين الدين فراهي د هرات قاضی او عالم د معارج النبوه د مؤلف وفات او د هرات په گازرگاه کي ښخيدل.

د مولانا عبدالرحمن کاردگر هروي عالم وفات او په زيارتگاه کي ښخيدل.

مجنون رفيقي د هرات خطاط خپله د خط رساله تاليف کړه.

١٥٠٤م ٩١٠ق

بابر د هندوکش شمالي خواوي ونيولې (محرم، جون) او د لومړۍ خور په منځ کي دوشي ته راغئ.

دوستی بدخشی د فارسي ديوان خاوند شاعر په بدخشان کي وزيږيدئ.

بابر تر هندوکش را تير سو او د هوپيان له لاري ئې محمد مقيم په کابل کي کلابند کئ (د ربيع الاول اواخر) او د ربيع الاخر په پاي کي محمد مقيم قندهار ته ولاړ، او بابر کابل ونيوئ، د کابل او لغمان ماليات اته لکه شاهرخۍ وې.

١٥٠٤-١٥٣٠م ٩١٠-٩٣٧ق

پر افغانستان باندي د ظهير الدين محمد بابر د اقتدار دوره.

١٥٠٤م ٩١٠ق

بابر پاجا په کابل کي (خط بابری) اختراع کئ.

سلطان ويس سواتي او سلطان علاء الدين سواتي د سوات مشران د بابر معاصر حکمرانان وو.

طاوس خان يوسفزی د سمي د يوسفزو مشر و، چي له بابر سره ئې د روغي روابط درلودل.

شاه منصور د ملک سليمانشاه زوی د سمي د يوسفزو مشر و، چي خپله لور بي بي مبارکه ئې بابر ته ورکړه.

مولانا حسين واعظ کاشفي د هرات مشهور مؤلف او عالم او مفسر وفات او د هرات په خيابان کي ښخ سو، دی د مواهب عليه او تفسير جواهر او انوار سهيلي او نورو ډيرو کتابو مؤلف دئ.

د قاضي اختيار الدين حسين هروي تعليق نويس او قاضي القضات د ژوند وخت.

د ساغر هروي شاعر د ژوند وخت.

قاضي برهان الدين محمد هروي د هرات صدر وفات سو.

امير صدر الدين سلطان ابراهيم اميني د ميرک جلال الدين قاسم زوی د هرات صدر مقرر سو.

خواجه امين الدين محمود د هرات وزير وفات سو.

١٥٠٦م ٩١١ق

بابر غزني ونيوي او خپل ورور جهانگير مرزا يې هلته حاکم کئ. وروسته يې گرديز، کوهاټ، بنو، تهل، گومل تر کلاته او شرقي خوا تر خيبره ونيوله.

شيباني خان پر بلخ راغئ او سلطان حسين بايقرا د هرات پاچا سيد افضل بابر ته راواستاوه او کومک ئې ځيني وغوښت.

په کابل او اطرافو کي ئې سختې زلزلې وسوې او ډېر ځايونه ئې وران کړل.

سلطان حسين بايقرا له هراته د شيباني خان مقابلې ته وووت، خو د بابا الهي به منزل کي ۷۰ کلن تر ۳۹ کاله سلطنت وروسته وفات او په هرات کي ښخ سو (۱۱ ذی حجه، ٤ مي).

مولانا عبدالجميل د هرات عالم وفات سو.

۱۵۰٦م ۹۱۲ق

بابر د هزاره جات له لاري له کابله هرات ته ولاړ، او د مروچاق په گل باغان کي د هرات د تيموری شاهزادگانو سره يو ځاي سو (دو شنبه ٦ جمادي الاخری).

په کابل کي چي بابر نه و، نو د ده د اکا زوی خان ميرزا د پاچهۍ دعوه وکړه او د کابل بالا حصار ئې کلا بند کئ.

صفوی لښکرو په هرات کي د مولانا جامی قبر وشانه او وئې سواځه.

بابر د هزاره جات له لاري په ډېر زحمت په ژمی له هراته کابل ته راغئ او دا ښار ئې بيرته له خان ميرزا څخه ونيوئ (شوال).

د علی بن حسين بن علی بيهقی طبيب د ترويح الارواح د مؤلف د ژوند وخت.

مولانا عبدالغفور لاري د مولانا جامي شاگرد په هرات کي وفات او د مولانا جامي په هديره کي ښخ سو (يکشنبه ٥ شعبان).

۱۵۰۷م ۹۱۳ق

شيباني خان اوزبک هرات ونيوئ او د تيموريانو پاچهي ختمه سوه.

بديع الزمان ميرزا او د ده ورور مظفر حسين له هراته ولاړل (۲۱ می) او خپل کتابونه ئې هم استانبول ته يووړل.

بابر قندهار ونيو او هغه ئې خپل ورور ناصر ميرزا ته وسپاره. مگر شيباني راغئ او قندهار ئې ونيو او بيرته هرات ته ولاړ، او قندهار ئې محمد مقيم ارغون ته وسپاره.

بابر له کابله ولاړ او ننگرهار ئې تر کنړه ونيو، او هلته ئې ميرزا عبدالرزاق حکمران کئ.

بابر پر غلجو او مهمندو افغانانو باندی حمله وکړه او سل زره پسونه ئې اولجه کړل، په کټه واز کي ډېر بنديان ووژل او کله منار ئې ځني جوړ کئ.

مولانا نورالدين محمد زيارتگاهي هروي عالم په قندهار کي وفات سو.

حکيم يوسفي هروي په طب کي فوايد الاخيار منظوم کئ.

۱۵۰۸م ۹۱٤ق

بابر مومند چور کړل خو د ده په غياب کي د کابل خلک ياغي سول او ميرزا عبدالرزاق ئې پاچا کئ.

بابر خپل تخت د کابل د شير دروازې غره په لمن کي جوړ کئ چي په ۱۰۱٦ق جهانگير پسې بشپړ کئ.

د عماد الدين فضل الله بن علاءالدين بن علی طوسی د شرح لوايح جامي د ليکوال

وفات.

مولانا سلطان علی قاینی د امیر علی شیر د کتابخانې خطاط او د سلطان بایقرا د زوی معلم په هرات کې وفات سو.

حکیم یوسفی هروي په هرات کې جامع الفوائد د علاج الامراض شرح تالیف کړه.

۱۵۰۹م ۹۱۵ق

بابر له ننګرهاره راغی او په کابل کې ئې میرزا عبدالرزاق ونیوی او مړ ئې کړ چې په غزني کې د خپل پلار الغ بیګ د څنګه ښخ سو او کابل، غزني، ننګرهار د بابر لاس ته ورغلل.

زبیر راعی په بدخشان کې د خلکو په کومک راولاړ سو او بابر خپل د اکا زوی خان میرزا هلته واستاوه چه زبیر راعی ئې مړ کړ.

سید روح الله میرک نقاش او خطاط او مذهب چې د هرات د ودانیو نوشتې د ده په خط وې په هرات کې وفات سو.

خواجه عبدالرحمن د خواجه کلان زوی د هرات قاضي او د ګوهر شاد په مدرسه کې مدرس و.

۱۵۰۹-۱۵۲۵م ۹۱۵-۹۳۲ق

د سلطان ابراهم بن سلطان سکندر لودي سلطنت په هند کې.

۱۵۱۰م ۹۱۶ق

شیباني خان اوزبک په مرو کې د پارس د صفویانو سره جنګ وکړ چې لس زره اوزبک ووژل سول او شیباني خان هم په دغه جنګ کې وواژه سو (جمعه ۲٦ شعبان ۲ دسمبر).

مولانا شمس الدین بردعی چې د شاهرخ په عصر کې هرات ته راغلی او په ګازرګاه کې په تدریس بخت و، له هراته آذربایجان ته ولاړ. له ده سره مولانا اسمعیل تبریزی هم له هراته ولاړ.

شاه اسماعیل صفوي هرات ونیوي.

امیر غیاث الدین محمد بن امیر یوسف د هرات د سلطانیه مدرسې مدرس او لوی قاضي د امیر خان په حکم ووژل سو او په هرات کې ښخ سو.

۱۵۱۱م ۹۱٦ق

بابر د قندوز له خوا تر آمو واوښت او د حصار ښار ئې محاصره کړ.

۱۵۱۱م ۹۱۷ق

بابر د خپلو ٦۰زره لښکرو په قوت د سمرقند ښار ونیو او ناصر میرزا خپل ورور ئې د کابل په حکمرانی وټاکه (رجب، اکتوبر).

۱۵۱۲م ۹۱۸ق

عبیدالله خان اوزبک په سمرقند کې بابر مات کړ او دی ئې له ماوراء النهره راویوست (۳ رمضان ۱۲ نومبر) او دی د هندوکش شمالی خواوو ته ورغی.

خواجه عبدالطیف صوفي هروي د هرات په قریه فراشان کې وفات او ښخ سو.

د هرات مشهور امیر سید غیاث الدین مشهدی وفات سو.

مولانا بنایي هروي نستعلیق کښونکي د نجم ثاني د ماوراء النهر په کشتار کې ووژل سو.

د مولانا جمشید کتابدار هروي خطاط وفات.

۱۵۱۳م ۹۱۹ق

مولانا سلطان علی مشهدي مشهور نستعليق ليكونكی په مشهد كي وفات سو.

مولانا فصيح الدين محمد نظامي د هرات د بديعيه مدرسې مدرس او مؤلف وفات سو.

امير برهان الدين عطاء الله د هرات عالم په مشهد كي مړ سو (شوال).

مولانا غياث الدين جمشيد قايني د هرات صدر په قاين كي وفات سو.

۱۵۱٤م ۹۲۰ق

بابر تر هندوكش را تير سو او كابل ته راغي.

قاضي حسن اختيار الدين د قاضي عياث الدين تربتي زوی د هرات مشهور قاضي مړ او په تربت كي ښخ سو.

قاضي بديع د قاضي اختيار الدين هروي زوی په هرات او بخارا كي ژوندی ؤ، دی د معقول او منقول عالم او شاعر او طبيب او د مختار الابرار مؤلف و.

خواجه جلال الدين ابو القاسم جامي د هرات معتبر سړی او خواجه ناصر الدين عبدالعزيز جامي د هرات عالم او متقي وفات سول.

مولانا مير كمال الدين حسين ابيوردی د هرات د دربار امير او عالم وفات سو.

مولانا نظام الدين عبدالقادر طبسی د هرات قاضي و.

د درويش عبدالله سلطاني بلخی خطاط وفات.

مير فاضل گوكلتاش د قندهار د بابا ولی (سيد حسن ابدال) پر قبر يوه شنخته وكښله (ربيع الثاني).

۱۵۱۵م ۹۲۱ق

شيخ جلال الدين ابو سعيد پورانی هروي په قندهار كي له بامه ولويد او مړ سو.

سيد نظام الدين سلطان علی موسوي هروي او خواجه نعمت الله آصفی هروي امير او شاعر وفات سول.

قاسم بن يوسف ابو نصري هروي ارشاد الزراعه تاليف كړ.

۱۵۱٦م ۹۲۲ق

محمد بدخشي د منطق عالم او د شرح الياس رومي د حاشيې د مؤلف وفات.

مولانا شهاب الدين عبدالله بياني بن خواجه محمد مرواريد د هرات خطاط او شاعر او صدر او د موسيقي پوهاند په هرات كي وفات سو (رجب).

۱۵۱٦م ۹۲۳ق

بابر له كابله ولاړ او قندهار ئې له شاه بيگ ارغونی څخه ونيوی او شاه بيگ د شال او سند خوا ته ولاړ.

يار محمد هروي خطاط په هرات كي د مخزن اسرار نسخه وكښله (استانبول ۱۳۰۹).

شيخ فصيح الدين محمد بن زين العابدين خوافي صوفي او زاهد وفات سو.

بديع الزمان ميرزا د سلطان حسين بايقرا زوی مړ سو.

۱۵۱۸م ۹۲٤ق

محمد بن یوسف هروي طبیب او لغوي جواهر اللغه تالیف کړ.

۱۵۱۹م ۹۲۵ق

بابر د جندول او باجوړ له خوا پر هند خپله لومړۍ لښکر کښي وکړه په ٥ محرم ۸ جنوري ئې د باجوړ کلا ونیوله او خواجه کلان ئې هلته مقرر کړ.

د یوسفزو مشران شاه منصور د ملک سلیمان شاه زوی او سلطان علاءالدین سواتي او طاووس خان بابر ته ایل سول.

بابر د شاه منصور یوسفزی لور بي بي مبارکه وکړه (جمعه ۲٦محرم) او د نیلاب له خوا پر پنجاب ورغی او بهیره ئې ونیوله (٥ ربیع الاول ۷ مارچ) او بیرته کابل ته راغی (د ربیع الاخر غره، ا اپریل).

د یوسفزو شپږ تنه مشران کابل ته راغلل او بابر ته ئې د هغی خوا مالیات ومنل (۱ جمادی الاخری، ۲۰ مي).

بابر د تیره کوتل له خوا د گردیز او کرماش (کورم) پر افغاناو باندی حمله وکړه (۲۹ رجب، ۲۷ جولائي) او د شعبان په دریمه (۳۱ جولائی) بیرته کابل ته راغي.

بابر د خیبر له خوا پر پیښور او اشنغر حمله وکړه (۱۳ رمضان، ۸ سپتمبر) لښکر ئې تر پنجابه دوهمه پلا پر مخ ولاړل او دئ بیرته کابل ته راغی (د شوال اواخر، ۲۰ اکتوبر).

سید امیر نظام الدین عبدالقادر د هرات سلطانیه مدرسې مدرس او د خراسان قاضي وفات سو.

۱۵۱۹م ۹۲۵ق

د هرات د نستعلیق لیکونکی او معمایي میر علی هروي د ژوند وخت.

۱۵۲۰م ۹۲٦ق

بابر قندهار کلابند کړ خو په لښکر کي ناجوړي ولویده او بیرته کابل ته راغی (رجب، جون) او د دغه کال په پای کي یې پر هند په خپل دریم یرغل لاس پوري کړ او د پنجاب تر سیند پوره ئې ونیول او سیالکوټ ئې هم فتح کړ.

سلطان الخطاطین سلطان علی مشهدي په هرات کي وفات او په مشهد کي ښخ سو (۱۰ ربیع الاول).

۱۵۲۰م ۹۲۷ق

خان میرزا د بابر د اکا زوی د بدخشان حکمران مړ سو او پر ځای ئې د بابر له خوا شهزاده همایون د بدخشان حکمران سو.

مولانا هاتفي د مولانا جامي خوریی د هرات شاعر او د ظفر نامه تیموری ناظم په هرات کي وفات سو (محرم).

امیر رضی الله عبدالاول د هرات د غیاثیه او بدیعیه مدرسو لوی مدرس او عالم وفات سو (ربیع الاخر).

د هرات قاضی ضیاء الدین نور الله د قاضی درویش محمد زوی وفات او په گازرگاه کي ښخ سو.

د هرات د واعظ مولانا حسامي واعظ د ژوند وخت.

خواجه جمال الدين عطا الله د هرات وزير او عالم وفات سو (يكشنبه ۲ ربيع الاول).

مولانا شمس الدين محمد الحنفی د هرات د سلطانيه مدرسې مدرس و.

۱۵۲۲م ۹۲۸ق

بابر قندهار د شاه بيگ ارغون څخه ونيو او خپل زوی شهزاده کامران ئې هلته وگوماره (۱۳ شوال، ۱ سپتمبر).

استاد کمال الدين بهزاد د شاه اسماعيل صفوی په فرمان د کتابخانې مشر مقرر سو (۲۷ جمادی الولی).

شيخ زين الدين علی هرات ته راغي او د دې ځاي شيخ الاسلام او قاضي القضات مقرر سو.

شيخ نورالدين محمد د شيخ زين الدين خوافي له ښېته د هرات مشهور مدرس چي په ۹۲٦ ق کال له هراته کابل ته تللی او د بابر پادشاه په حضور کي و، په کابل کي وفات سو (جمادی الاخری).

د ملک علاء الدين علی بن ملک نظام الدين يحيي نيمروزي وفات.

۱۵۲۲م ۹۲۹ق

خواند مير هروي مؤرخ خپل مشهور کتاب حبيب السير وکيښ.

دوست محمد کاکړ د بابر خان زوی خپله غرغښت نامه په پښتو منظوم کړه.

۱۵۲٤م ۹۳۰ق

بابر خپل څلرم يرغل پر هند شروع کئ تر اباسين ور تير سو او تر سرهنده پوري ورسيدی.

عسکري ميرزا د بابر زوی د قندهار چهل زينې په جوړولو شرو وکړه او تر ۹۵۳ ق پوري يې کار ختم سو.

امير نظام الدين عبدالحی منشي د هرات تعليق نويس او د امير علی شير د مدرسې مدرس له هرات ولاړ او په استر اباد کي مدرس سو.

شيخ الحرم مولانا جلال الدين ابو سعيد مکې هروي په هرات کي وفات او په خيابان کي ښخ سو.

۱۵۲٤م ۹۳۰ق حدود

د مولانا محمود د ابراهيم کالواني زوی د تاريخ ابراهم شاهي د مؤلف د ژوند وخت.

رابعه د قندهار پښتو شاعره په دغه وخت کي ژوندئ وه.

د سلطان علی اوبهي هروي خطاط د ژوند وخت.

د قاضي نظام بدخشی او د ده د زوی مير حسام الدين قاضي خان د ژوند وخت. دوی د بابر د وخت قاضيان وو.

۱۵۲۵م ۹۳۱ق

بابر ټول پنجاب ونيوی او مير عبدالعزيز ئې د لاهور حکمران مقرر کئ او دولت خان لودی ئې هم مات کئ.

۱۵۲۵م ۹۳۲ق

بابر پر هند پخپل پنځم يرغل لاس پوری کئ او کامران ميرزا ئې د کابل او قندهار پر حکمراني پريښو پخپله د ۱۲ زرو لښکرو سره پر هند ورغی (۱ صفر، ۱۷ نومبر).

۱۵۲۶م ۹۳۲ق

بابر د پاني پت په جنگ کي سلطان ابراهيم لودي وواژه او د هند سلطنت ئې ونيو (جمعه ۸ رجب، ۲۱ اپريل).

بايزيد روښان د شيخ عبدالله زوی چي په (روښان پير) مشهور سو، د پنجاب په جالندهر کي د بيبن بنت محمد امين له نسه وزيږيدی.

ملک شاه محمود د ملک نظام الدين يحيی زوی د نيمروز حکمران مړ سو.

سلطان محمد خندان هروي خطاط وفات سو، ده د حافظ د ديوان يوه نسخه په نستعليق کښلې ده ربيع الاول ۹۲٦ق (د کابل د خطی نسخو کتابخانه).

شيخ زين الدين اسفر غابادي هروي صوفي د هرات په گازرگاه کي ښخ سو.

علی حسيني هروي خطاط د سعدي د بوستان نسخه په هرات کي وکښله (استانبول ۱٤۱۰).

د مولانا آگهي هروي شاعر وفات.

۱۵۲٦م ۹۳۳ق

د سيد شير (سيد محمد) بن سيد حسين زنجيرپا وفات او ښخيدل د قندهار د سپيروان په سکيلچه کي (۱۰محرم).

۱۵۲۸م ۹۳۵ق

مولانا زين الدين محمود د اماد هروي خطاط د سلطان علی مشهدي شاگرد مړ سو.

مولانا سلطان محمد بن مولانا نورالله (سلطان محمد نور) هروي خطاط په بخارا کي وفات سو.

۱۵۲۹م ۹۳٦ق

د مولانا بدر الدين هلالي هروي شاعر وفات او ښخيدل په هرات کي (صفر) د شاه او درويش، صفات العاشقين، ليلي مجنون ناظم، ظهيرالدين محمد بابر شاه خپله بابر نامه (توزک بابری) تاليف کړه.

علی کاشفي هروي لطايف الطوايف وکيښ.

همايون د بلخ امير کمال الدين ونيو او د همايون او گستن قرا سلطان تر منځ جنگ وسو.

۱۵۳۰م ۹۳۷ق

ظهير الدين محمد بابر په آگره کي وفات او د جمنا پر غاړه په چهار باغ کي ښخ سو (٦ جمادی الاولی، ۲٦ دسمبر).

د ده زوی نصير الدين همايون د هند پادشاه سو (۹ جمادی الاولی، ۲۹ دسمبر).

حکيم يوسفی هروي خپله قصيده حفظ الصحه د بابر پادشاه په نامه وکښله.

۱۵۳۰- ۱۵۵۵م ۹۳۷-۹٦۳ق

د نصير الدين محمد همايون د بابر شاه د زوی پاچهي.

۱۵۳۰م ۹۳۷ق

شاه نظام الدين ابو اسحق بن شاه نظام الدين يحيی د نيمروز ملک وفات سو.

د بلخ د حمام سلطاني بنا د کستن قرا سلطان په امر تمامه سوه او د مسجد جامع لپاره وقف سو.

۱۵۳۳م ۹٤۰ق

شاه حسين کامي اوبهي شاعر په اوبه کي ۷۷ کلن وفات سو.

۱۵۳۳م ۹٤٠ق حدود

فيروزه کابلی حنفي تخلص شاعر او د موسيقي پوهاند په کابل کي ژوندی و.

عيسی مشواڼي د پښتو شاعر د هند په دامله کي اوسيدي.

شيخ زين الدين خوافي (وفايي) د بابر سر منشی او د بابر نامې فارسی مترجم په آکره کي مړ سو.

د صادقی قندهاري شاعر ژوند په هند کي.

۱۵۳٤م ۹٤۱ق

ابراهيم بن قاسم بن محمد امين هروي د سلطان حسين بايقرا وزير د تاريخ فتوحات شاهيه مؤلف وفات سو.

خواند مير هراتي مورخ او د حبيب السير او خلاصة الخبار مؤلف په هند کي وفات سو.

امير شمس الدين محمد بن شير محمد بن امير ويسل په کابل کي مړ او ښخ سو.

مير علی هروي خطاط د مير باقر ذوالکمالين زوی د مدار الخطوط مؤلف په بخارا کي مړ سو.

۱۵۳۵م ۹٤۲ق

په قندهار کي چي د شهزاده کامران له خوا خواجه کلان بيگ حکمران ؤ د صفوی لښکرو کلابند کئ خو ميرزا کامران له لاهوره راغی او صفويان ئې له قندهاره وشړل (شعبان).

استاد کمال الدين بهزاد د هرات لوی نقاش په هرات کي وفات او هورې ښخ سو.

مولانا رستم علی هروي نقاش او مذهب او خطاط د بهزاد خوريي په هرات کي وفات سو.

حکيم يوسفی هروي دلايل النبض او دلايل البول په هند کي تاليف کړه.

۱۵۳٦م ۹٤۳ق

شاه طهماسپ صفوی قندهار ونيوي او مرزا بداغ خان ته ئې وسپاره خو ميرزا کامران له لاهوره بيا راغی او قندهار ئې ونيوی.

د نوايي د اشعارو منتخبات مير علی بخاري د عبدالعزيز خان لپاره وليکل چي د هراتي مذهب محمود په قلم ۸ ميناتوره لري (د ترک د هنر موزيم ۱۹٤۷).

۱۵۳۷م ۹٤٤ق

مير معصوم نامي قندهاری ثم بکهری په بکهر کي وزيږيدی (دو شنبه ۷ رمضان). دی د سيد صفايي قندهاری زوی او د بابا ولی لمسی دئ.

۱۵۳۹م ۹٤٦ق

کستن قرا سلطان د بلخ حکمران د هندوان نوې کلا جوړه کړه، دغه وخت د بلخ ودانی شرقاً و غرباً له خواجه پلاس پوش څخه تر چهار باغ گلشن پوری يو فرسنگ، او شمالاً جنوباً له خواجه سنگ ليس څخه دستي تر کلی پوری هم يو فرسنگ وه.

مولانا سيد په بلخ کي ژوندی و.

محمد زمان ميرزا د بديع الزمان ميرزا زوی مړ سو.

حکيم يوسفي هروي د محمد زوی مشهور طبيب او اديب او مؤلف رياض النشاء په هند کي وکيښ.

د ده نور تاليفونه: جامع الفوايد، بدايع

الانشاء، طب يوسفی، سته ضروريه وغيره.

برهان مروي کاتب او خطاط د لوايح جامی يوه نسخه وکښله (د کابل د خطی نسخو کتابخانه).

جهانگير هاشمي هراتي شاعر د مظهر الاثار او تحفة الحبيب مؤلف د حجاز په لار کي مړ سو.

۱۵۳۹-۱۵۵۵م ۹۴۶-۹۶۳ق

د سوری پښتنو پاچهی په هند کي.

۱۵۴۰م ۹۴۷ق

همايون پاچا په هند کي د شير شاه سوری لښکرو مات کئ او د سند له لاري ايران ته وتښتيدی (۱ رجب).

په دې وخت کي د کابل او قندهار پادشاه ميرزا کامران د بابر زوی و.

د بابر پاچا تابوت بي بي مبارکي يوسفزۍ د ده ماينې له آگرې څخه کابل ته راوی او دلته ئې د بابر په باغ کي ښخ کئ.

حسين بن علی بن حسين کاشفي هروي اخلاق محسني په ترکي د انيس العارفين په نامه ترجمه کئ.

محمود مذهب د نظام هروي زوی د هاتفي تيمور نامه په بخارا کي وکښله (ذی قعده، استانبول ۱۵٤).

۱۵٤۱م ۹٤۸ق

په اندراب کي د ميرزا کامران او سليمان ميرزا جنگ وسو او د کامران ميرزا لښکرو د بدخشان مرکز قلعه ظفر ونيو (۱۷ جمادي الاخری).

محمد حيدر گورکان د تاريخ رشيدی مؤلف کشمير ونيوی (۸ رجب).

۱۵٤۲م ۹٤۹ق

شهزاده جلال الدين محمد اکبر د همايون زوی د سند په امر کوټ کي د حميده بانو بيگم له نسه وزيږيدی (يکشنبه ۵ رجب).

بايزيد پير روښان مشهور او غښتلي سو.

۱۵٤۲-۱۵۸۰م ۹٤۹-۹۸۸ق

د بايزيد پير روښان ولد عبدالله د ملي نهضت دوره په افغانستان کي.

۱۵٤۳م ۹۵۰ق

همايون پاچا له سنده د گرمسير پر لار سيستان ته وتښتيدی (شوال) او د هرات له لاری ايران ته ولاړ (ذی قعده).

د بلخ حکمران گستن قرا سلطان ليونی سو، او د بلخ علماء مولانا حسين او مولانا عبدالرحمن ئې پوست کړه.

د خواجه زاده رحيمی کابلی شاعر وفات.

د بيخودی بلخی شاعر د ژوند وخت.

قدری سبزواری شاعر په هرات کي ژوندی و.

۱۵٤٤م ۹۵۱ق

همايون د بابر زوی د هرات او مشهد له لاری په قزوين کي د شاه طهماسپ صفوی دربار ته ورسيدي (جمادی الولی).

محمد قاسم بن شادی شاه هروي خطاط د عارفي هروي گوي و چوگان په ښکلی نستعليق وکيښ (د کابل خطی کتابخانه).

مير علی هروي خطاط په فتح آباد کي وفات سو.

۱۵۴۵م ۹۵۲ق

د هند لوی پښتون شهنشاه شیر شاه سوري د کالنجر په کلا بندی کي وسوځيد او وفات سو (۱۰ ربيع الاول).

ميرزا حيدر کورگان تاريخ رشيدی په کشمير کي بشپړ کړ (ذوالحجه).

همايون له ايرانه د هرات پر خوا د ۳۰ زرو صفوی امدادي لښکرو سره راغی او قندهار ئې له خپل ورور ميرزا عسکری څخه ٦ مياشتو کلا بندي وروسته ونيوی (پنجشنبه ۲۵ جمادی الاخري).

د بلوڅو مشر لونگ او د پښتنو مشر مير علی کابل ته راغلل، او د همايون له خوا لونگ شال او مستونگ او علی دوکي ته مقرر سول.

۱۵۴٦م ۹۵۳ق

همايون له قندهاره راغي کابل ئې له خپل ورور ميرزا کامران څخه ونيوی (۱۰ رمضان) او کامران سند ته ولاړ.

همايون کابل محمد علی طغائي ته وسپاره او پخپله يې تالقان تر بدخشانه ونيول.

د ده په غياب کي ميرزا کامران له سنده راغی غزنی او کابل ئې ونيول.

۱۵۴۷م ۹۵٤ق

همايون د هندوکش شمالي ولايات مرزا سليمان او ميرزا هندال ته وسپارل او پخپله د غور بند له لاری راغي او ميرزا کامران ئې په کابل کي کلابند کړ. هغه بدخشان ته وتښتيد او کابل بيرته د همايون لاس ته ورغي (پنجشنبه ۷ ربيع الاول) خو کامران غوري، بغلان، تالقان او بدخشان ونيول. همايون له کابله پر ده ورغي او کامران ئې ونيوی او د کال تر پايه بيرته کابل ته راغي.

شاه حسين بن شاه محمود د نيمروز ملک وفات سو.

د معين الدين محمد فراهي ملا مسکين مفسر او واعظ وفات.

۱۵۴۸م ۹۵۵ق

څکه چي ميرزا کامران بيا بدخشان نيولی ؤ نو همايون له کابله ورغی تالقان او بدخشان ئې ونيول او کامران ئې وباخښنه (۱۷ رجب). همايون بيرته کابل ته راغی (جمعه ۲ رمضان).

همايون د پروان کلا ودانه کړه (اوسنی جبل السراج).

۱۵٤۹م ۹۵٦ق

همايون د خلم په بابا شاهو کي د بلخ د حکمران پير محمد خان سره جنگ وکړ مگر ناکام کابل ته راغي.

په قندوز کي د ميرزا کامران او هندال جنگ وسو چي ميرزا کامران باميان ته ځينی وتښتيدی.

شيخ قاسم متی زی د تذکرة اوليا افغان ليکوال د پيښور د بدنی رود پر غاړه وزيږيدي.

۱۵٤۹م ۹۵۷ق

ميرزا کامران په باميان کي ياغي سو او همايون له کابله د ده مقابلې ته ولاړ، د غوربند په جنگ کي همايون مات سو او بدخشان ته ولاړ، او ميرزا کامران راغی کابل ئې ونيوی. خو تر درو مياشتو وروسته همايون بيرته له بدخشانه

راغي او کابل ئې ونیوي او میرزا کامران پیښور ته وتښتیدي.

میرزا عسکري چي په دې جنګ کي ونیول سو، عربستان ته واستول سو.

شاه نصرت د شاه محمود زوی د نیمروز پاچا مړ سو.

مولانا کمال الدین عاشق د بلخ شاعر او عالم هلته وفات سو.

١٥٥١م ٩٥٨ق

همایون او کامران د ننګرهار په سرخاب کي جنګ سره وکړ چي په دې جنګ کي میرزا هندال ووژل سو (یکشنبه ۲۱ ذي قعده) او کامران هند ته وتښتیدی. (د هندال ولادت ٩٢٤ق و چي د کابل د بابر په هدیره کي ښخ دئ).

میرزا حیدر کورګان د تاریخ رشیدي مؤلف ووژل سو.

مجنون رفیقي هروي خطاط وفات سو.

١٥٥٢م ٩٥٩ق

د همایون له خوا شهزاده جلال الدین محمد اکبر د غزنی حکمران سو.

د همایون په امر خواجه سلطان علی وزیر په کابل کي یو مسجد جوړ کړ. (ډبرلیک یې د کابل په موزیم کي).

١٥٥٢م ٩٦٠ق

همایون د غزنی او کابل او ننګرهار پاچا سو او د خپل ورور کامران د ماتولو لپاره تر اټک تیر سو، کامران سلطان آدم ککهر ته پنا ورووړه خو هغه همایون ته په لاس ورکړ او د همایون په امر ړوند سو.

١٥٥٣م ٩٦١ق

همایون کابل علی قلی خان اندرابي ته پریښو او پخپله قندهار ته ولاړ. بهادر خان سیستاني یې د زمینداور او قندهار حکمران کړ او پخپله د بیرم خان سره کابل ته راغي او میرزا سلیمان ئې د بدخشان حکمران کړ (ذی حجه).

میرزا محمد حکیم د همایون زوی په کابل کي د ماه چوچک بیګم له نسه وزیږیدی (چهار شنبه ۱۵ جمادی الاولي).

شاه زین العابدین د شاه ابو اسحق زوی د نیمروز حکمدار مړ سو.

١٥٥٥م ٩٦٢ق

همایون خپل زوی محمد حکیم او منعم خان په کابل کي پریښوول او د صفری په میاشت کي د ۱۵ زرو لښکرو سره پیښور ته ولاړ او لاهور یې ونیوی. وروسته ئې ډهلی بیا فتح کړ او بیا د هند پاچا سو (غره رمضان).

شاه محمد کلاتي توخي د همایون له خوا د قندهار حکمران و.

سید علی د قنبر علی زوی (پیر بابا) چي د امیر تیمور د خور له نسله و له هنده تر اټک راوښت او د افغانانو په سیمه کي میشته سو.

د شمس الدین محمد خراساني فقیه او د بخارا د مفتی د جامع الرموز مؤلف د وفات حدود.

١٥٥٥م ٩٦٣ق

همایون په ډهلی کي د کتابې له بامه را ولوید او ٤٩ کلن تر ۲۵ کلو پاچهۍ وروسته

وفات او په ډهلي کي ښخ سو.

عبدالطيف بن عبدالمؤمن احمدی د ابهار الاسرار مؤلف مړ سو.

شهزاده جلال الدين محمد اکبر ۱۳ کلن د لاهور په کلا نور کي د همايون تر مرگ وروسته د هند پر تخت کښېنوست (جمعه ۲ ربيع الثاني).

ميرزا سليمان له بدخشانه راغی او شهزاده محمد حکيم ئې څلور مياشتي په کابل کي کلابند کړ خو ناکام بيرته ولاړ.

۱۵۵۵-۱۶۰۵م ۹۶۳-۱۰۱۴ق

د جلال الدين محمد اکبر پادشاه د پاچاهۍ دوره.

۱۵۵۶م ۹۶٤ق

بهادر خان سيستاني له زمينداوره پر قندهار حمله وکړه خو شاه محمد کلاتي قندهار وساتئ او وروسته بيا سلطان ميرزا صفوی قندهار ونيوئ.

شهزاده کامران د بابر ړوند زوی په مدينه کي وفات او په معلمی هديره کي ښخ سو (۱۱ ذي حجه).

د رونقي بدخشاني شاعر وفات.

۱۵۵۷م ۹٦۵ق

ملک سدو د معروف زوی وزيړيدئ (۱۷ ذی حجه) دی د سدوزو پلار دئ.

ميرزا عسکري د بابر زوي چي همايون شړلي و په حجاز کي مړ او ښخ سو.

نطام الدين حيدر د نيمروز ملک وفات سو.

شاه محمد کلاتي د قندهار حکمران په هند کي د اکبر پاچا دربار ته ولاړ.

د رکن الدين بن بايسنقر ميرزا د ژوند وخت، چي سلطان ابراهيم ئې زوی و.

۱۵۵۸م ۹٦٦ق

مير علی هروي خطاط او شاعر د سلطان علی شاگرد په هرات کي وفات سو.

۱۵۵۹م ۹٦۷ق

ميرزا سليمان د خان ميرزا زوی د بدخشان حکمران د پير محمد خان اوزبک سره د بلخ په چشمهٔ گازران کي وجنگيدئ او مات سو. د ده زوی ميرزا ابرهيم د پير محمد خان په امر وواژه سو.

اکبر شاه له کابله منعم خان وغوښت او پخپل وکالت يې د خان خانان په لقب مقرر کړ او د منعم خان زوی غني خان د کابل حکمران سو (دوشنبه ۱۸ ذي حجه).

آخوند قاسم پاين خيل شينوارخيل پښتو کتاب فوائد الشريعه وکيښ.

۱۵۶۰م ۹٦۸ق

د کابل حکمرانی د شهزاده محمد حکيم مور او شاه ولي اتکه کوله او عني خان هند ته وتښتيدئ.

د واصلي کابلي شاعر وفات.

۱۵٦۱م ۹٦۹ق

شمس الدين اتکه د مير يار محمد غزنوي زوی د اکبر پاچا د دربار لوی وزير په هند کي د ادهم خان په لاس وواژه سو (رمضان).

نيکبخته د شيخ الله داد مموزی لور د اشنغر اوسيدونکی وه چي خپل کتاب ارشاد الفقراء ئې په پښتو نظم کړ.

۱۵٦۲م ۹۷۰ق

د اکبر پاچا له درباره منعم خان د کابل د نيولو لپاره راغي او د جلال آباد د چارباغ سره ئې د کابل د اميرانو سره جنگ وکړ، خو مات سو او هند ته ولاړ (ذی حجه).

بايزيد پير روښان په پښتنو قبيلو کي قوت وموند او د اشنغر په کله ډېر کي مرکز ونيو. خو محسن خان د کابل حکمران دی ونيو او بندی ئې کړ.

۱۵٦۲م ۹۷۰ق حدود

سلطان محمد بن درويش محمد مفتی خپل کتاب مجمع الغرائب د بلخ د پاچا پير محمد خان په نامه وکيښ.

۱۵٦۳م ۹۷۱ق

شاه ابو المعالي د همايون د لور فخر نساء بيگم ميړه د ميرزا محمد حکيم مور مړه کړه او د کابل اختيار دار سو. ده د غوربند د پله سره د بدخشان د ميرزا سليمان سره جنگ وکي او ووژل سو (۱۷ رمضان) او ميرزا سليمان کابل ميرزا محمد حکيم ته پريښو.

خواجه باقي بالله د قاضي عبدالسلام کابلي زوی مشهور نقشبندي صوفي په کابل کي وزيږيدئ (د ده وفات په ډهلي کي ۲۵ جمادی الاخری ۱۰۱۲ق) د سلسلة الاحرر مؤلف دئ.

شيخ احمد سرهندي د مولانا عبدالاحد فاروقی کابلي زوی په سر هند کي وزيږيدئ (۱٤ شوال).

۱۵٦٤م ۹۷۲ق

ميرزا سليمان له بدخشانه راغی او کابل ئې کلابند کئ، ميرزا محمد حکيم د اکبر پاچا په مرسته له پيښوره راغي او سليمان ئې بيرته بدخشان ته وشاړه او د کابل مستقل حکمران سو.

۱۵٦۵م ۹۷۳ق

سليمان ميرزا څلرمه پلا پر کابل حمله وکړه او د ميرزا محمد حکيم گومارلی حکمران معصوم خان ئې کلابند کئ، خو بيرته بدخشان ته ولاړ.

مولانا محب علی هروي خطاط او نقاش او موسيقي پوهاند د رستم علی هروي زوی په هرات کي وفات سو.

بيکسي غزنوي شاعر په پيښور کي وفات سو.

مولانا ماتمی هروي شاعر په هرات کي وفات سو.

صبوحي بدخشاني شاعر په هند کي مړ سو.

آتشي قندهاري شاعر په لاهور کي مړ سو.

۱۵٦٦م ۹۷٤ق

ميرزا محمد حکيم د کابل حکمران د خپل ماما فريدون په لمسون له پيښوره ولاړ او لاهور ئې کلابند کئ څو اکبر پاچا پخپله لاهور څنی ونيوي او محمد حکيم پيښور ته را وتښتيدئ (جمادی الاولی) او وروسته کابل ته راغئ.

مولانا ويسی هروي خطاط د مولانا جامي د نفحات الانس يوه نسخه په ښکلی نستعليق وکښله (د هرات موزيم).

حافظ کمال الدين حسين هروي خطاط په مشهد کي وفات سو.

سيد حسين خواجه نقيب الله شريف نثاري

بخاري خپله تذکرۀ شعراء مذکر احباب وکښله (متوفا ۱۰۰۵ق) چه د افغانستان د ډېرو شاعرانو احوال لري.

بوالعجب د کابل ظریف شاعر په کابل کي وفات سو.

۱۵٦۷م ۹۷۵ق

خرد بیگي کابلي شاعر وفات سو.

۱۵٦۸م ۹۷٦ق

قاسم کاهي کابلي شاعر او عالم خپل کتاب په ادبي علومو کي د هند په تونک کي تالیف کئ.

مولانا مسیحي بلخي شاعر ۸۰ کلن په بلخ کي وفات سو.

۱۵٦۹م ۹۷۷ق

شهزاده سلیم (جهانگیر) د جلال الدین اکبر زوی د آگرې په فتح پور کي د جوده بائي له نسه وزیږیدئ (چهار شنبه ۱۷ ربیع الاول).

د مولانا والهي بلخي شاعر وفات په بلخ کي.

۱۵۷۰م ۹۷۸ق

پیر روښان بایزید خپل کتاب صراط التوحید په فارسی ژبه تالیف کئ.

د نیمروز ملک شاه حسین غیاث الدین محمد وزیږیدئ.

۱۵۷۱م ۹۷۹ق

د خواجه حسن هروي شاعر وفات په کابل کي.

قاسم خان موجي بدخشي شاعر د لیلا مجنون او یوسف زیلخا ناظم په آگره کي وفات سو.

۱۵۷۲م ۹۸۰ق

بایزید پیر روښان له بنده ایله سو او بیا ئې په تیراه کي د آزادیخواهۍ تبلیغ شرو کئ.

د مولانا عیسي هروي خطاط د ژوند وخت.

د مولانا یاري هروي نقاش او مذهب او نستعلیق لیکونکي او شاعر وفات.

۱۵۷۲م ۹۸۰ق حدود

بایزید پیر روښان خپل خیر البیان په څلورو ژبي: پښتو، فارسي، عربی، پنجابی وکیښ.

د علی محمد مخلص پښتو شاعر د ژوند وخت. دی د پیر روښان مخلص و.

د پښتو شاعر ارزاني خویشکی روښانی د ژوند وخت.

محمد یوسف کابلي شاعر د شاه بیگ کابلي زوی د هند په سورت کي ووژل سو.

۱۵۷۳م ۹۸۱ق

د سید اماني کابلي شاعر وفات د هند په جونپور کي.

۱۵۷٤م ۹۸۲ق

محمد بن علاء الدین زره هروي د امیر خسرو خمسه په خفي نستعلیق په خاف کي وکښله چه تصاویر ئې د محمدی مصور په قلم دی (رجب) د کابل د خطی نسخو کتابخانه.

خواجه امین الدین محمود هراتي خطاط په هند کي وفات سو.

معزی هروي شاعر په هند کي وفات سو.

۱۵۷۵م ۹۸۳ق

په بدخشان کي د میرزا سلیمان او د ده د

لمسی شاهرخ تر منځ جنګونه وسوه، څو چې شاهرخ قندوز ونیوئ. میرزا سلیمان هم بدخشان او تالقان ور پرېښودل او پخپله هند او بیا حجاز ته ولاړ.

مجنون هروي خطاط د کمال الدین مومود رفیقي زوی د ''توامان'' خط مخترع او د آداب المشق مؤلف په هرات کي وفات سو.

ویسی هروي شاعر او خطاط په مکه کي اوسیدئ او د مذکر احباب یوه نسخه ئې وکښله (د برلین موزیم).

خلقي قلندر بلخی شاعر د بلخ په مزار شریف کي وفات سو.

سید میرک وصالی بلخي شاعر او خطاط د بلخ په سمانه کي اوسیدئ.

میرزا قلی میلی هروي شاعر د هند په مالوه کي مسموم او مړ سو.

میر کلان هروي عالم سل کلن د هند په اکبر آباد کي وفات سو.

۱۵۷۶م ۹۸٤ق

شاه طهماسپ صفوي د هرات بدیع الزمان میرزا مړ کئ (محرم)، شاه طهماسپ صفوي د هرات د تصاویرو البم سلطان مراد ته اهداء کئ، چي د عبدالله هروي خط او د شاه غریب میرزا او بهزاد تصاویر هم لري (د استانبول پوهنتون ۱٤۲۲).

عبدالخالق بن حبیب الله هروي خطاط یو قرآن شریف په ښکلي نسخ وکیښ (د ایران باستان موزیم).

۱۵۷۸م ۹۸٦ق

د نیمروز د ملکانو شځړه د افشار او قزلباش سره.

د خان محمد خانی کابلي شار د ژوند وخت.

۱۵۷۸م ۹۸٦ق

د نیمروز ملک اسحاق بن ملک محمد وفات سو.

استاد محمدي هروي نقاش د سلطان محمد نقاش زوی ژوندی و.

د ملا محمد حسین تبریزي خطاط وفات چي د میر عماد قزویني استاد و.

حاجي عارف قندهاري مورخ په هند کي خپل کتاب مقطع وکیښ چي د هند تاریخ ئې د سلطان محمود له وخته تر اکبر پاچا پوری راوړي دئ. د ده بل کتاب مطلع یا تاریخ اکبري دئ.

حاجي عارف قندهاري مورخ په هند کي د اکبر پاچا په حکم د پنجاب په دیواني مقرر سو.

۱۵۷۹م ۹۸۷ق

میرزا سلیمان د ایران او هرات او قندهار له خوا کابل ته راغي او د میرزا محمد حکیم په مرسته ئې بیا په تالقان کي د خپل لمسی شاهرخ سره جنګ وکئ او له تالقانه تر هندوکشه مځکي ئې ونیولې او بدخشان شاهرخ ته پاته سو.

عباس خان سروانی (تاریخ شیر شاهي) په هند کي تالیف کئ.

۱۵۸۰م ۹۸۸

میرزا محمد حکیم له کابله ولاړ او لاهور ئې

کلابند کړ خو د اکبر پاچا حکمران سعيد خان دغه ښار په کلابندی کي وساتي او تسليم نسو (ذيحجه).

پير روښان د شنوارو په تور راغه کي د کابل د حکمران محسن خان سره جنګ وکړ او په دغه جنګ کي ٥٦ کلن ووژل سو.

ابو القاسم نجم الدين قاسم کاهي کابلي شاعر او مؤلف په آګره کي وفات سو (٢ ربيع الثانی).

حاجي عارف قندهاری مورخ د هند په حصار تانده کي د مظفر خان سره وواژه سو.

١٥٨٠-١٦٠٠م ٩٨٨-١٠٠٩ق

جلال الدين د بايزيد پير روښان زوی د پښتنو د آزاديخواۍ د حرکت رهنما و.

١٥٨١م ٩٨٩ق

پخپله اکبر پاچا د ميرزا محمد حکيم مقابلې ته پر لاهور راغئ او ميرزا محمد حکيم ئې بيرته کابل ته را وشاړه. خو اکبر کابل ته پسې راغئ، او ميرزا محمد حکيم ئې وباخښه، د کابل او زابل حکمراني ئې ورکړه (١٤ صفر).

جلال الدين د بايزيد پير روښان ١٤ کلن زوی په تيراه کي د خپل پلار پر ځای کښينوست او د افغانانو آزاديخواهان پر را ټول سول.

د نيمروز ملک حيدر بن ملک محمود وفات سو (٢ رمضان).

د نيمروز ملک غياث الدين محمد مړ سو (٩ ذی حجه).

١٥٨٢م ٩٩٠ق

جلال الدين روښاني شل زره پلی او پنځه زره سپاره لښکر له تيراهه راوستل او د پيښور حکمران سيد حامد بخاري ئې په جنګ کي وواژه.

قاضي محمد سالم لغماني د درويش محمد غازي جنګنامه تاليف کړه چي نوم ئې (صفت نامه) دي او د کافرستان د درو د خلکو سره جنګونه بيانوی (د روما طبع ١٩٦٥).

محمد صالح فارغي کابلي شاعر په هند کي ژوندی و.

عشقي کابلي شاعر د شيخ اسماعيل له پښته په هند کي وفات سو.

شيخ قاسم د شيخ قدم زوی تذکرۀ الولياء افغان وکښله (دا کتاب ورک دئ).

ملا محمد هروي عالم په هند کي وفات سو.

١٥٨٢م ٩٩٠ق

د مير کلان غزنوي شاعر او حکمران د ژوند وخت.

د غيوری کابلي شاعر د وفات وخت په هند کي.

د فاضل منشي کابلي د ژوند وخت په کابل او هند کي.

امير د پښتو تجويد نظم کړ.

ميرزا محمد حکيم د همايون زوی په کابل کي سکه ووهله.

١٥٨٣م ٩٩١ق

سيد صفايي د قندهار د بابا ولی لمسی د بکهر شيخ الاسلام هلته وفات سو (ذيقعده).

محمد هاشم کشمي بدخشي د محمد قاسم زوی د حضرت مجدد د مکتوباتو د دريم جلد

جامع او مؤلف صوفی وزیریدئ (۱ رجب).

پیر بابا سید علی قندوزي په باجوړ کي وفات او ښخ سو.

۱۵۸۴م ۹۹۲ق

پر بدخشان او تالقان باندی عبدالله خان اوزبک حمله وکړه او میرزا سلیمان او شاهرخ کابل ته راغلل او شمالي ولايات عبدالله خان ونیول.

قاضي نظام غازي خان بدخشي عالم او د شرح عقايد محشي ۷۰ کلن د هند په اوده کي وفات سو.

ملا عالم کلبهاري د فواتح الولایه او صلصلة الجرس مؤلف په هند کي وفات سو.

۱۵۸۵م ۹۹۳ق

شهزاده محمد حکیم د همایون زوی چي له کوچینوالي څخه د کابل حکمران و، وفات سو او په کابل کي د بابر په هدیره کي ښخ سو (جمعه ۱۲ شعبان) او کابل مستقیماً د کنورمان سنگه تر اداري لاندي سو، چي اکبر له هنده را لیږلي وو. (د محمد حکیم ولادت ۱۵ جمادی الاولی ۹۶۰ ق).

د خواجه محمود بن اسحاق شهباني هروي خطاط ژوند وخت.

په جارونک کي د نیمروز د لښکر مقابله له صفوی مظفر حسین میرزا سره.

۱۵۸۶م ۹۹۴ق

میرزا پاینده حسن غزنوي د بابر نامې د شپږو کالو برخه په فارسي ترجمه کړه او وروسته بیا محمد قلی حصاري هغه د ۹۳۵ق کال تر واقعو پوری ترجمه کړه.

د اکبر پاچا له خوا کنورمان سنگه د کابل سر لښکر او میر شریف ئې صدر و.

د اکبر پادشاه او د جلال الدین روښانی جنگونه په خیبر، تیراه، ننگرهار کي.

میر شمس الدین داعي کشمی شاعر د میر جلال الدین زوی په کابل کي مړ سو.

خواجه ملیزي مؤرخ، تواریخ افاغنه یا تواریخ خان کجو په یوسفزو کي تالیف کئ. دا کتاب پیر معظم شاه په هند کي د تواریخ رحمت خانی په نامه لنډ کړی دئ. (د پیښور چاپ ۱۹۷۰).

۱۵۸٦م ۹۹۵ق

میرزا سلیمان له لغمانه پر تالقان ورغی، خو عبدالمؤمن خان د بلخ حکمران دی مات کئ او هندوستان ته ئې وشاړه.

د کنورمان سنگه پر ځای د اکبر پاچا له خوا زین خان کوله د کابل حکمران مقرر سو او هغه له کابله تر اټکه خپل حاکمان د لارو د ساتني لپاره مقرر کړل.

عبدالله خان د توران پاچا پر خراسان حمله وکړه (۲۸ جمادی الاخری).

۱۵۸٦م ۹۹٦ق

عبدالله خان اوزبک سیستان ونیوئ.

سلطان حسین میرزا د بدیع الزمان میرزا زوی سیتان ته راغئ.

په سوات، باجوړ، وزیرستان، تیراه کي د اکبر پادشاه د لښکرو جنگونه د جلال الدین روښانی سره.

۱۵۸۸م ۹۹۷ق

د اکبر پاچا لښکر په باجوړ او سوات کي پر پښتنو ورغلل، او پخپله اکبر دوهمه پلا کابل ته راغئ، او قاسم علی خان کابلي ئې د دې ځاي حکمران مقرر کئ.

ميرزا سليمان د خان ميرزا زوی د بدخشان پخوانی حکمران ۷۷ کلن په لاهور کي مړ سو، دی د فارسي او اوزبکی ژبي شاعر هم و.

شيخ بوستان بړيڅ بستان الاولياء وکيښ (پښتو).

د نيمروز ملک محمد بن غياث الدين محمد مړ سو او سيستان اوبو يووړ.

۱۵۹۰م ۹۹۸ق

عبدالرحيم خان د بيرم خان زوی د اکبر پاچا په امر بابر نامه له ترکی څخه په فارسي ترجمه کړه.

ملک جلال الدين محمود د نيمروز پاچا سو (ذی قعده) رستم مرزا صفوی پر نيمروز راغئ او ملک نصر الدين نيمروزی ئې له خپلو زامنو سره وواژه (رجب).

سيد معصوم قندهاری د تاريخ سند مؤلف د اکبر پاچا په عسکري ماموريت کي داخل سو.

د شيخ ابن يمين کوسوی هروي وفات او په سينان کلی کي ښخيدل.

د اکبر پاچا په امر شهباز کلا د هندوکش په لمنو کي جوړه سوه.

۱۵۹۰م ۹۹۹ق

په سيستان کي وچ کالی او کاختي راغله.

۱۵۹۱م ۱۰۰۰ق

د جلال الدين روښاني لوی جنگونه د اکبر پادشاه له لښکرو سره په سرکاوی، ميني، توره بيله کي چي د جلال الدين ورونه شيخ عمر، خيرالدين، نورالدين پکښی ووژل سوه.

سلطان محمود گدون د مهابن په لمنو کي د آزادئ غورځنگ وکئ، اخوند پنجو، مولانا عبدالوهاب اکبر پوری د ده ملگري و. دوی د غرو د کاپرانو سره غزاوي کولې، او اخوند څالاک ختک ئې تاريخ د سلوک الغزات په نامه په پښتو وکيښ.

د شهباز خان ختک د خوشحال خان د پلار ولادت د ختکو په اکوړه کي.

ملک علی د ملک اسحق زوی د نيمروز امير وفات سو (رمضان).

عبدالله نيازي عارف او صوفي ۹۰ کلن په سر هند کي وفات سو.

۱۵۹۱م ۱۰۰۰ق حدود

الله يار د شيخ صالح الکوزی قندهاری زوی خپل کتاب تحفهٔ صالح وکيښ.

سلطان قندهاری شاعر په هند کي ژوندی و.

د ابتری بدخشی د ژوند وخت.

۱۵۹۲م ۱۰۰۱ق

جلال الدين روښانی له تيراهه تر سواته پښتانه سره را غونډ کړل او د اکبر پاچا ۵۰ زره لښکر ئې تباه کړل. د هند وزير راجه بيربل ئې مړ کئ او زين خان کوکه بل لوی امير اټک ته ځنی وتښتيدئ.

۱۵۹۲م ۱۰۰۱ق حدود

ملا عمر خويشکی روښاني عالم او مؤلف په اکوزو کي هستيدئ او پر تصوف ئې رسالې کښلي دي.

مولانا سليمان هروي انصاري په هند کي مقامات العارفين و مرآة السالکين وکيښ.

عبدالرحمن مانکروی د هزاره ضلع عالم او قائد او مؤلف ژوندی و.

۱۵۹۳م ۱۰۰۲ق

د اکبر پادشاه له خوا شاه بيگ خان کابلي د قندهار نيولو ته را واستول سو، او هغه ښار ئې له مظفر حسين صفوی څخه ونيوئ (۱۰۰۳ق) او د اکبر پادشاه په مملکت کي داخل سو.

راجه تودرمل او قاسم خان کابلي د خيبر او کابل د لاری په ساتنه مقرر وو.

شيخ بستان بړيڅ پښتون شاعر او زاهد د گجرات په احمد آباد کي وفات سو (۱۱ ربيع الثانی) دی د اولياي افغان مؤلف دئ.

مقصود هروي خطاط او هنرمن او د اسطرلاب او کرو پوهاند په هند کي ژوندی و.

عبدالرحيم مانگراوي عالم درد البدع مؤلف ژوندی و.

۱۵۹٤م ۱۰۰۳ق

د اکبر پاچا لښرو قندهار ونيوئ.

مير معصوم نامی د سيد صفائي قندهاری زوی د قندهار کومکي مقرر سو.

خواجه نظام الدين احمد هروی د محمد مقيم زوی د طبقات اکبری ليکوال مؤرخ په هند کي وفات سو.

ملک جلال الدين محمود د نيمروز ملک قلعه سبز ته نقل مکان وکئ.

عيسی د اخوند پنجو شاگرد او عالم د اهل بيت پر فضيلت يو کتاب وکيښ.

۱۵۹۵م ۱۰۰٤ق

جلال الدين روښاني د اکبر پاچا عسکری مشر قليچ خان کابل ته وتښتاوه، او له تيراهه تر کابل او غزني پوري ئې د پښتونخوا سيمي ونيولې.

شاه بيگ خان کابلي چي د اکبر پادشاه له خوا د قندهار حکمران و، د کاکړانو ښوربښت ئې کښيناوه، او قندهار د اکبر په پاچاهی پوري اړه درلوده.

ملک جلال الدين محمود د نيمروز ملک د ملک شاه حسين سره د قندهار نيولو ته ولاړل.

شاه محترم شاه کټور چي ځان ئې د هرات د سلطان حسين له پښته باله په چترال کي د حکمرانئ کورنئ تاسيس کړه.

مولانا آگه ابن يمين شبرغانی شاعر او عالم په شبرغان کي وفات سو، د شعر ديوان لري.

سيد معصوم نامی د قندهار په سپيروان کي د خپل نيکه سيد شير قلندر سبزواري بن سيد مير انصاري ترمذی پر مزار يو ډېر ليک وکيښ (۱۹ شوال).

عماد هروي خطاط د محيي هروي خطاط زوی په بلخ کي د عبدالمؤمن خان لپاره د مولانا بلخی د مثنوي يوه مزينه نسخه وکښله (د کابل د خطي نسخو کتابخانه).

صادق محمد خان د محمد باقر هروي زوی

د هند عسکري مشر په دهولپور کې وفات سو.

عیاني کابلي شاعر د هند په یوه جنګ کې ووژل سو.

شیخ هاشم کشمي د خواجه قاسم زوی مشهور نقشبندی صوفي د زبدة المقامات مؤلف په هند کې ژوندی و.

۱۵۹۷م ۱۰۰٦ق

ملک شاه حسین د نیمروز له ترقون څخه قندهار ته ولاړ.

۱۵۹۸م ۱۰۰۷ق

جلال الدین روښانی غزني ونیوئ او د پښتنو منلئ مشر سو.

د سیستان ملکان او خلک له هراته قلعهٔ فتح ته راغلل، او ملک حسین د شاه عباس لیدو ته قندهار ته ولاړ.

۱۵۹۹م ۱۰۰۸ق

د نیمروز ملک شاه حسین په هرات کې د شاه عباس لیدو ته ولاړ.

عبدالله د ملا رکن الدین زوی د پښتو شاعر ژوندی و.

۱٦۰۰م ۱۰۰۹ق

د اکبر پاچا لښکرو په غزنی کې پر جلال الدین روښانی حمله وکړه، او د جنګ پر میدان د شادمان نومی په لاس ټپي سو او شریف خان اتکه د اکبر پاچا سپه سالار مراد بیګ مقرر کئ چې جلال الدین مړ کي او سر ئې د ډهلی دربار ته واستوي.

تر جلال الدین روښانی وروسته د ده وراره احداد د عمر شیخ زوی د بایزید لمسی ئې پر ځای کښېنوست.

۱٦۰۰–۱٦۲۵م ۱۰۰۹–۱۰۳۵ق

احداد د عمر شیخ زوی د پښتنو د آزادیخواۍ د نهضت مشر و.

میر معصوم نامی قندهاري شاعر او عالم او د ډېرو آثارو مؤلف تاریخ سنه یا تاریخ معصومي وکښښ (۱۰۰۹ق).

دولت خان لودي د هند پښتون قائد په احمد نګر کې مړ سو.

۱٦۰۱م ۱۰۱۰ق

شیخ متی کاسي افغاني زاهد او صوفي په هند کې وفات سو.

مولانا نیازي شاعر د مولانا وصالي بدخشي زوی له دکنه حجاز ته ولاړ او هورې مړ سو.

سدو خان د معروف زوی د قندهار په مشرتوب د شاه عباس صفوی له خوا پېژندل سوی و او مرکز یې ارغسان و.

زین خان کوکه د خواجه مقصود هروي زوی د لاهور صوبدار او شاعر موسیقي دان وفات سو.

د نیمروز ملک شاه حسین په مرو کې د شاه عباس ملګری و.

میر دوست کابلي خطاط او عیار شناس په هند کې ژوندی و.

۱٦۰۲م ۱۰۱۱ق

میرزا حسن د شاهرخ بدخشاني زوی پر قندهار حمله وکړه، خو شاه بیګ کابلي د قندهار حکمران دی مات کئ او چخچران ته وتښتیدئ (ذی حجه).

محمد صالم ندایي چه په کابل کي د خسر و شیرین مثنوی د خواجه حسن خالدار په نامه او صرف بهائي هم نظم کړې و، په دغه کال هند او حجاز ته ولاړ.

۱٦۰۳م ۱۰۱۲ق

میر معصوم نامي قندهاري د تاریخ سند مؤلف د اکبر پاچا له خوا د ایران صفوی دربار ته سفیر واستول سو او د ده زوی میر بزرگ چه ورسره و، د فراه او قندهار تر منځ ئې د ښوراو پر غره یو ډېر لیک وکیښئ.

خواجه محمد باقي کابلي نقشبندي صوفي او عالم په هند کي وفات سو.

۱٦۰٤م ۱۰۱۳ق

د احمد بن ابی القاسم بن محمد بن سالم بن عبدالعزیز بن شعیب هروي صوفي د ژوند وخت (ولادت ۹۲۰ق).

۱٦۰۵م ۱۰۱٤ق

جلال الدین محمد اکبر د همایون زوی ٦٤ کلن پسله ۵۲ کالو پاچهۍ د هند په اکبر آباد کي وفات سو (۱۳ جمادی الاخری) او د ده زوی شاهزاده سلیم د نور الدین محمد جهانګیر په لقب په آګره کي ۳۸ کلن پر تخت کښېنوست (۱۸ جمادی الاخری).

۱٦۰۵-۱٦۲۷م ۱۰۱٤-۱۰۳۷ق

د نور الدین محمد جهانګیر بن اکبر پادشاه د پاچهۍ دوره.

د صفویانو لښکر له هراته راغلل او قندهار یې کلابند کئ خو د جهانګیر له درباره میرزا غازی ترخان راغئ او قندهار یې وساتي، صفوي لښکر ئې وشړل (۱۲ شوال) وروسته د قندهار حکمران میرزا غازي و.

شیخ محمد صالح الکوزی په قندهار کي ژوندی و. دئ د پښتو شاعر او عالم او زاهد سړی و چي ملا الله یار د ده پر احوال باندی تحفهٔ صالح وکیښئ.

ملا یحیی (محیی) باغدشتی هروي خطاط او شاعر د محمد حسین زوی د هرات په ګازر ګاه کي یوه نوشته په عالي ثلث وکښله چي د عمل امام قلي خاتم ډېر لیک هم لری. یحیي د فتوح الحرمین ناظم او د دیوان خاوند دئ.

عبدالکریم د اخوند درویزه زوی د خپل پلار پښتو مخزن اسلام تکمیل کئ.

۱٦۰٦م ۱۰۱٤ق

د علی بن محمد سلطان هروي مشهور په ملا علی قاري مشهور فقیه او مؤلف وفات په مکه کي. دی د خورا ډېرو کتابو مؤلف دئ.

۱٦۰٦م ۱۰۱۵ق

جهانګیر پاچا د پېښور له خوا کابل ته راغئ (۱۸ صفر). د شیر خان افغان د پېښور او عرب خان د جلال آباد حکمرانان او عارف د ملا صادق حلویي زوی ئې د کابل په قضا او صدارت مقر کړل او د کابل د حکمران کفالت ئې تاش بیګ خان ته وسپاره.

د جهانګیر په امر د کابل په بالا حصار کي ودانۍ جوړي سوې او د نیمروز ملک غیاث الدین محمود وفات سو.

۱٦۰۷م ۱۰۱٦ق

خان دوران شاه بیګ خان کابلي د

جهانگرير له خوا د کابل او تيراه او بنگښ او بنير صوبدار مقرر سو (جمادی الاولی). دئ تر ۱۰۲٦ق پوری د کابل صوبدار و.

د جهانگير په امر د بابر پاچا د قبر شنخته د ده پر قبر په کابل کي ودرول سوه.

محمد صديق هدايت کشمي د مبداء و معاد رساله د شيخ احمد مجدد سرهندی له افاداتو څخه وليکله.

د شيخ قاسم متی زی د تذکره اوليا افغان د مؤلف وفات د هند په چنارگړ کي.

۱٦۰۸م ۱۰۱۷ق

د نيمروز ملک شاه حسين د هرات له لاري حجاز او حج ته ولاړ.

۱٦۰۹م ۱۰۱۸ق

د نيمروز ملک شاه حسين له مکرانه را ستون سو (۱۵ شعبان).

۱٦۱۰م ۱۰۱۹ق

مير معصوم نامی قندهاری په بهکر کي امين الملک و، او په دغه ښار کي وفات او ښخ سو (جمعه ٦ ذی حجه).

د نيمروز شاه ابو القاسم او شاه حبيب الله او امير سيد علی او امير حسن مړه سول. او ملک شاه حسين له فراه څخه اصفحان ته ولاړ.

قندهاری ملا الف هوتک خپل پښتو بحر الايمان منظوم کئ.

حسن بن محمد الخاکي شيرازی احسن التواريخ وکيښ، چي د افغاني شاهانو احوال هم پکښي سته.

۱٦۱۱م ۱۰۲۰ق

احداد د عمر شيخ روښانی زوی د پښتنو قائد، پر کابل حمله وکړه او په بالاحصار کي يې د معزالملک سره جنگ وکئ، چي د احداد ملگري بارکي په دې جنگ کي مړ سو، نو احداد بيرته لوگر ته ولاړ (دو شنبه ٦ صفر).

د جهانگير له درباره د پنجاب حکمران قليچ خان کابل ته د احداد مقابلې ته مقرر سو.

احمد خان کنبود د بهنگ خان زوی معدن اخبار احمدی (مجمع التواريخ) په هند کي د پښتنو پاچهانو پر احوال وکيښ.

امام الدين متی زی د شيخ کبير زوی د تاريخ افغانی مؤلف په پيښور کي وزيږيدئ.

۱٦۱۳م ۱۰۲۱ق

خواجه نعمت الله بن خواجه حبيب الله هروي نورزی خپل د پښتنو تاريخ (مخزن افغانی) د هند په برهان پور کي تمام کئ (جمعه ۱۰ ذی حجه، ۲۲ جنوری) په فارسی ژبه.

اخوند درويزه ننگرهاری خپل فارسی کتاب تذکرة الابرار و الاشرار وکيښ.

خوشحال خان خټک د شهباز خان زوی د خټکو د اکوړې په سرای کي وزيږيدئ. دې د پښتو لوی شاعر او قومي زعيم و (ربيع الثانی، مئي).

احمد يادگار په هند کي تاريخ شاهي، يا تاريخ سلاطين افاغنه وکيښ (د کلکتې چاپ ۱۹۳۹م).

۱٦۱٤م ۱۰۲۳ق

ملک شاه حسين له نيمروز څخه کيچ او

مکران ته ولاړ (۱۷ شعبان).

۱٦۱۵م ۱۰۲٤ق

احداد روښانی په چرخ کي د جهانګیر پاچا له لښکرو سره جنګ وکړ چي درې زره تنه ملګری یې مړه سول او احداد د قندهار خوا ته ولاړ.

عبداللطیف د عبدالله عباس زوی د بنیر اوسیدونکی په تیراه کي د مولوی معنوی د مثنوی اتیا خطي نسخې سره مقابله کړې او یوه صحیحه نسخه یې څني جوړه کړه (د کابل او پیښور خطی کتابخانه).

میر عماد حسني مشهور خطاط او نستعلیق لیکونکی چي ډیر وخت په هرات کي و، د شاه عباس په امر د مسعود بک مسګر په لاس وواژه سو، مولانا ابوالبقا خراساني خطاط د ده معاصر و.

۱٦۱٦م ۱۰۲۵ق

میرزا ارشد برنابادی هروي شاعر او مؤلف او خطاط په برناباد کي وزیږیدئ.

د نیمروز ملک غیاث محمودی او میر محمد وفات سول.

۱٦۱۷م ۱۰۲٦ق

مهابت خان د بنګښ د صوبې حکمران مقرر سو او رشید خان یې کومکی و (ربیع الاول).

خان دوران شاه بیګ خان کابلي د تهتې صوبدار سو، او په عوض کي قلیچ خان د کابل صوبدار سو.

۱٦۱۷م ۱۰۲۷ق

دلاور خان کاکړ د کشمیر صوبدار مقرر سو.

شاه حسین بن ملک غیاث الدین محمد د سیستان د ملکانو تاریخ احیاء الماوک تالیف کئ.

۱٦۱۸م ۱۰۲۸ق

د احداد روښانی او امان الله د مهابت خان زوی د جهانګیري لښکر مشر جنګ او د احداد ماته.

د نیمروز ملک جلال الدین محمود اصفحان ته ولاړ.

ملا یحیی محیی د هرات خطاط او شاعر وفات سو.

۱٦۱٦م ۱۰۲۹ق

د جهانګیر له خوا خواجه عبدالعزیز نقشبندي د بهادر خان اوزبک پر ځاي د قندهار صوبدار او بابا خواجه ئې کومکي مقرر سو.

۱٦۲۰م ۱۰۳۰ق حدود

پیر محمد حنیف پلوسي پران مجموعۀ تاریخ افغانان وکیښ. له مخزن افغاني او اسرار الافغان او تذکرۀ ابرار و اشرار څخه اقتباس (د پیښور موزیم خطي نسخه).

ابراهم بیټنی د نعمت الله هروي پر مخزن افغاني باندي ملحقات زیات کړل.

۱٦۲۱م ۱۰۳۱ق

د شاه عباس صفوی لښکرو قندهار ونیوئ او خواجه عبدالعزیز د جهانګیر حکمران تسلیم سو (جمادی الاولی).

شیر خان ترین د پښین ملي مشر و.

١٦٢٢م ١٠٣٢ق

د شاه عباس صفوي له خوا گنج علی خان د قندهار حکمران سو.

حسين خان په پښتو او فارسي تواريخ افغان وکيښ.

١٦٢٣م ١٠٣٣ق

مدار المهام خواجه ابو الحسن د کابل حکمران او د ده زوی احسن الله ظفر خان يې په وکالت د جهانگير له خوا مقرر سول.

د پير سباک د کلی پير معظم شاه په هند کي تواريخ حافظ رحمت خانی د خواجو مليزي د تواريخ افاغنه څخه اقتباس او لنډ کئ.

١٦٢٤م ١٠٣٤ق

شيخ احمد مجد د الف ثاني د مولانا عبدالاحد کابلي نقشبندي زوی ٦٣ کلن په سر هند کي وفات او ښخ سو (سه شنبه ٢٨ صفر).

مير محمد صلاح او بهي خطاط د شرازي عرفي کليات په هرات کي وکيښ (د هرات د ملا محمد علی خطاط نسخه).

مولانا شير علی هروي خطاط ژوندی و.

١٦٢٥م ١٠٣٥ق

جهانگير د پيښور له خوا کابل ته راغی (يکشنبه ٢١ شعبان) دی له کابله د دې کال په آخر کښي هند ته ولاړ.

د احداد روښاني په مشري د تيراه د پښتنو او د جهانگير د کابل د حکمران ظفر خان تر منځ جنگ او د احداد وژل او د ده پرې کړي سر ډهلي ته استول.

تر ده وروسته ئې زوی عبدالقادر روښاني پر ځاي کښينوست.

١٦٢٥-١٦٣٤م ١٠٣٥-١٠٤٤ق

عبدالقادر د احداد روښاني زوی د پښتنو مشر و.

١٦٢٦م ١٠٣٥ق

د بهاکو خان يوسف زی او د شهباز خان خټک جنگ په جهانگيره کي.

امير خليل قلندر هراتي خطاط په حيدر آباد دکن کي وفات سو.

د کابل په جلگه کي د راجپوتانو او کابليانو جنگ او د ٩٠٠ راجپوتو وژل او ٥٠٠ راجپوت نيول او خرڅول.

يحيا سبزواری هروي منشي او شاعر په مکه کي وفات سو.

١٦٢٧م ١٠٣٦ق

د نظام الدين بن عبدالشکور بلخی حنفی مفسر د رياض القدس او شرح لمحات عراقی د مؤلف وفات.

١٦٢٨م ١٠٣٧ق

جهانگير د جلال الدين اکبر زوی په لاهور کي ٦٠ کلن پسله ٢٢ کاله پاچهي وفات سو او د ده زوی شهزاده خرم د شهاب الدين محمد شاه جهان په نامه په آگره کي پاچا سو (دوشنبه ٧ جمادی الثانيه).

١٦٢٨-١٦٦٥م ١٠٣٧-١٠٧٦

د شاه جهان بن جهانگير پادشاه د پاچهي دوره.

١٦٢٨م ١٠٣٧ق

ندر محمد خان د ماورا النهر پاچا او د ده

زوی عبدالعزيز باميان ونيوی او په قلعه ضحاک کي خنجر خان محاصره کئ (۱۵ رمضان) وروسته ئې دری مياشتي کابل هم کلابند کئ ځو چي شاه جهان خواجه ابوالحسن مهمند او مهابت خان د ۳۵ زرو لښکرو سره کابل ته راواستول (۱۵ ذيقعده).

۱٦۲۹م ۱۰۳۸ق

د شاه جهان لښکر راورسيدل او کابل ئې د ندر محمد خان له محاصرې څخه خلاص کئ (جمعه ۱٦ محرم) ندر محمد خان د غوري له لاري بلخ ته ولاړ.

د مهابت خان له خوا عوض بيگ د ضحاک د کلا په قلعه داری مقرر سو.

شير خان ترين د حسن خان زوی د قندهار او هند تر منځ د پښين لار ونيوله او د قندهار د صفوی حکمران علی مردان خان سره ونښت.

کامران خان سدوزی په قندهار کي خپل کتاب (کليد کامراني) وکيښ.

پير علی هروي خطاط د عبدالرحيم عنبرين قلم زوی د سعدی گلستان په ښکلي نستعليق د شاه جهان د کتابخانې لپاره وکيښ (۲٤ صفر غره آبان د کابل د خطی نسخو کتابخانه).

مخلص الدوله افتخار خان کابلي د احمد بيگ اتکه زوی د جمون فوجدار سو.

۱٦۲۹م ۱۰۳۹ق

د کمال الدين پښتون غورځنگ او په يولم گذر کي د عبدالقادر او کريمداد او محمد زمان روښانيانو په ملگری د دهلی له لښکرو سره جنگ او د پيښور کلابند کول او د سعيد خان صوبدار مقاومت.

۱٦۳۰م ۱۰٤۰ق

پيرا خان د دولت خان زوی چي په ''خان جهان لودی'' مشهور او د هند لوی امير و د شاه جهان د لښکرو سره په جنگ کي وواژه سو (دو شنبه غره رجب).

ميرزا خان د نوارالدين روښاني زوی د پښتو شاعر په دکن کي وواژه سو.

احمد بيگ اتکه کابلي د شاه جهان له خوا د ملتان فوجدار شو.

دريا خان روهيله داودزی په هند کي ووژل سو.

محمد عالم بن شيخ محمد صالح ندايي سمرقندی د غزنی خان لپاره د غزنی د مشايخو تاريخ (مرآه الاوليا) وکيښ (د تاشکند خطی نسخه ۱۰۹٦ق).

سيد عبدالوهاب د سيد غازی زوی مشهور مجاهد او عالم او مؤلف (اخوند پنجو) د پيښور په اکبر پوره کي ۹٦ کلن وفات او ښخ سو (دوشنبه ۲۷ رمضان) دی په ۹۹۰ ق اکبر پوری ته راغلی و او د پښتو کنز الدقايق ئې منظوم کئ.

۱٦۳۱م ۱۰٤۱ق

خواجه خضر خان د سدو خان زوی د قندهار مشر شو. د ده نور وروڼه مغدود خان، زعفران خان، کامران خان، بهادر خان ور سره ملگري وو.

شير خان ترين له پښينه پر سيوری لشکر کښی وکړه او د صفوی لښکرو مشر علی مردان

خان له قندهاره پر پښین حمله وکړه او شیر خان د ملتان له لارې د شاه جهان دربار ته پناه ور وړه (رمضان).

١٦٣٢م ١٠٤٢ق

رحمان بابا د پښتو صوفي شاعر د پیښور په بهادر کلي کې وزیږیدی. دی د عبدالستار مومند زوی و (وفات ئې ١١١٨ق).

اسد خان د معصوم کابلي زوی د غزني تهانه دار شو.

١٦٣٤م ١٠٤٤ق

سعید خان د کابل حکمران عبدالقادر روښاني او الله داد د جلال الدین روښاني زوی ونیول او په هند کې بندیان شول. ١٦٣٦م ١٠٤٦ق

عبدالقادر د روښاني احداد زوی په پیښور کې محبوس وفات سو.

١٦٣٧م ١٠٤٧ق

کریمداد د جلال الدین روښاني زوی په پیښور کې د شاه جهان په حکم وواژه سو (رمضان).

شاه جهان د کابل حکمران سعید خان وګوماره چې د قندهار د نیولو هڅه وکي، د قندهار حکمران علي مردان خان د ملک مغدود او ملک کامران د سدو خان د زامنو په ملګرې د صفویانو اقتدار په قندهار کې ختم کړ او د شاه جهان لښکرو قندهار ونیو (٢٣ شوال) او سعید خان د شاه جهان له خوا دلته حکمران سو (١٧ ذیقعده).

١٦٣٨م ١٠٤٨ق

سعید خان د شاه جهان لښکر مشر د قندهار مشران ملک مغدود سدوزی او ملک علاول ترین او حیات ترین د ځان ملګري کړه او ساروان کلا ئې ونیوله. وروسته ئې د زمین داور ښار کلابند کړ او په ١٦ صفر ئې له روښن سلطان څخه ونیوي.

سعید خان په ٢٣ د ربیع الثاني کلابست له محراب خانه څخه ونیو او د ربیع الثاني په ٢١ ورځ ئې له صفي قلي څخه ګریشک هم ونیو او په دې ډول د قندهار ټوله سیمه د شاه جهان لښکرو لاس ته کړه (٨ جمادی الاولی).

اخوند درویزه ننګرهاري د ګدای زوی په پیښور کې مړ او ښخ سو (د پښتو مخزن اسلام او فارسي تذکره الابرار و الاشرار او ارشاد الطالبین مؤلف).

١٦٣٩م ١٠٤٩ق

شاه جهان له پیښوره کابل ته راغی (٢٥ محرم) دارا شکوه ئې غزني ته واستاوه او سعید خان ئې د هزاره جات د پلنګتوش د غورځنګ مقابلې ته واستاوه او هغه د هزاره مشر میر اسماعیل د ٢٧ تنو مشرانو سره کابل ته راوستل (٢١ صفر).

د قندهار مشران ملک مغدود او کامران سدوزي په کابل کې شاه جهان ته راغلل او پخپله پاچا له کابله لاهور ته ولاړ (٢٥ ربیع الثاني). قلیچ خان د قندهار او سعید خان د کابل حکمرانان سول.

ملک اودل د قندهار قومی مشر او ملک حمزه د سیستان د ملک جلال الدین زوی سره ملگري سول او د هلمند په خانشین کي په ملی غورځنگ لاس پوري کړ خو ملک اودل په جنگ کي ووژل سو او حمزه د سیستان قلعهٔ فتح ته ولاړ (شعبان).

اشرف خان هجري د خوشحال خان زوی د پښتو دیوان خاوند شاعر په اکوړه کي وزیږیدی.

قاضي تولک د بلخ قاضي القصاة په بلخ کي وفات سو.

د بنیر عبداللطیف عباسی د مولینا بلخي د مثنوی او حدیقه سنایي د نسخو مرتب او د لطایف اللغات مؤلف وفات شو.

١٦٤٠م ١٠٥٠ق

محمود ابن ولی خپل دائرة المعارف د بحرالا سرافی مناقب الاخبار په نامه د ندر محمد خان لپاره په بلخ کي په فارسي وکیښ. دا کتاب په ١٠٤٤ق شرو سوی و (خظي د شوروی کتابخانې)

علی مردان خان د کشمیر حکمران د کابل او صفدر خان د قندهار او سردار خان د بنگښ به صوبداری مقرر شول (شوال).

ملک مغدود خان او کامران د سدو خان زامن د قندهار مشران دهلی ته ولاړل.

د مولانا نورالدین هروي خطاط وفات.

خواجه محمد صدیق هدایت بدخشانی نقش بندی صوفی اوشاعر په ډهلی کښي وفات شو (شوال).

حسین شهابي هروي خطاط په هرات کي ژوندی و.

١٦٤٠م ١٠٥٠ق حدود

د اخوند قاسم شنواری پاپین خپل د پښتو فواید الشریعه د مؤلف د ژوند وخت.

په همدغه وخت کي بابو خان د پښتو بل مؤلف ژوندی و.

خداداد سلطان (خودکی) سدوزی د خضر خان زوی د قندهار مشر و ده د خپلي سیمي ټک له غلجو سره د جلدک پل سنگي وتاکه، ړوب او بوری ئې هم ونیول.

١٦٤١م ١٠٥١ق

د خوشحال خان ختک حکمرانی په ختکو کي.

١٦٤٢م ١٠٥٢ق

د شاه صفی صفوی سپه سالار رستم خان گرجي د قندهار نیولو ته وگومارل سو، خو شاه جهان شهزاده دارا شکوه او مراد بخش د ډیرو لښکرو سره قندهار ته را واستول.

ځکه چي شاه صفی په ١٢ صفر مړ سو، نو پر قندهار لښکر کشی هم وځنډیده او دواړه شهزادگان بیرته هند ته لاړل (١٥ جمادی الاخری).

حسن خان شاملو د هرات حاکم او تکړه نستعلیق لیکوال به هرات کي وفات او ښخ سو.

د سعادت خان د خوشحال خان د زوی ولادت (٦ محرم، ١٧ اپریل).

١٦٤٣م ١٠٥٣ق

ملک مغدود سدوزی د قندهار مشر د کابل دیوان میر یحیي سره په جنگ کي وواژه سو. نو

دی معزول سو او پر ځاي ئې میر صمصام الدوله کابل ته مقرر سو.

خلیل بیگ د غوربند او قلعهٔ ضحاک تهانه دار سو.

بهرام خان د خوشحال خان زوي وزیږیدئ (ربیع الاول، جون).

١٦٤٤م ١٠٥٤ق

صفدر خان د قندهار صوبدار مړ سو او پر ځای ئې سعید خان ظفر جنگ مقرر سو.

راجه جگت د کلات قلعه دار کابل ته مقرر او پر ځای ئې خان زاد خان د سعید خان زوی مقرر سو.

پردل خان بړیځ د بست او گریشک قلعه دار سو وروسته نو خان زاد خان د زمینداور قلعه دار سو او د ده ورور عبدالله کلات ته مقرر سو.

ندر محمد خان خپل زوی سبحان قلی د پلنگتوش پر ځای بلخ او بدخشان ته را واستاوه او پر قندهار هم د صفویانو د حملي خطر و، نو راجه جگت او قلیچ خان قندهار ته واستول سو (ربیع الاول).

١٦٤٥م ١٠٥٥ق

محمد طاهر بن قاسم (ابولقاسم) خپل کتاب عجائب الطبات په بلخ کي د ندر محمد خان لپاره تالیف کئ (د کابل خظي کتابخانه او د ازبکستان اکادیمي علوم).

اصالت خان او علی مردان خان د ندر محمد خان مقابلې ته له کابله غوربند ته ولاړل (٢٦ جمادی الاولی) او په هندوکش او اندراب کي جنگونه وکړه. نو شاهزاده مراد بخش د ٦٠ زرو لښکرو سره د شمالی افغانستان د نیولو لپاره له لاهوره کابل ته را رهی سو.

خوشحال خان ختک د شاه جهان په لښکرو کي تر اندراب او بدخشانه ولاړ.

١٦٤٦م ١٠٥٦ق

شاهزاده مراد بخش له پیښوره کابل ته را ورسیدئ (٩ ربیع الثاني) او په ٢١ چاریکار ته ولاړ او د ربیع الثاني بغه ٢٢ پخپله شاه جهان هم دوهمه پلا کابل ته راغئ.

شاهزاده مراد بخش د بلخ تر نیولو وروسته کابل ته راغئ او د شاه جهان له خوا مداالمهام سعدالله خان د شمالی ولایاتو حکمران او نور حاکمان هم داسی مقرر سول:

د بلخ صوبدار بهادر خان داؤد زی.

د بدخشان حاکم قلیچ خان او نظر بهادر خویشکی.

د اندخود حاکم رستم خان او راجه پهار.

د غوري حاکم شاه بیگ خان.

د میمنې حاکم شاد خان.

د اندخود قلعاه دار دولت خان.

د خان آباد حاکم حیات ترین.

د رستاق حاکم خنجر خان.

د شبرغان حاکم جبار قلی.

د سر پل او سانچاریک حاکم خوشحال بیگ.

د آقچې حاکم شاد مان پکلي وال.

د خلم حاکم خواجه عبدالعزیز.

د درهٔ گز حاکم پهار لوانی.

د بابا شاهو حاکم محمد شاه قدیم.

د نارين حاکم شاه محمد.
د مومن آباد حاکم شيخ فتح الله.
د ايبک حاکم افلاطون بيگ.
د رباط ريزگان حاکم سلطان بايزيد.
د خنجان حاکم ميرک بيگ.
د دوشاخ حاکم عبدالغفور بيگ.
د فتح آباد حاکم فرخ حسين.
د قريشک حاکم محمد زمان.
د اندراب حاکم قاسم بيگ.
د کولاب حاکم جلال الدين دروازي.

سپړو زرو المانانو پر قندوز حمله وکړه، خو راجروپ د قندوز لښکري مشر دوی وشړل او ښار ئې وساته (رجب). دوی اندخود چور کئ او تر آمو واوښتل.

د شاه جهان په امر د بابر شاه د مرمرو سپين مسجد په څلويښت زره روپۍ جوړ سو.

د شاه جهان په امر د نملې باغ ودان سو.

محمد صالح کمبود (محاربهٔ بلخ) کتاب د دې ښار د کلابندۍ په شرحه کي وکيښ (د برتانيا د موزيم خطی نسخه).

محمد يوسف د شيخ رحمت الله رانکي زوی منتخب التواريخ وکيښ (د کيمبرج خظي کتابخانه).

د شاه جهان له خوا خواص خان د قندهار په صوبداري او خواجه عبدالرحمن د بدخشان بخشي او سعادت خان د ترمذ په قلعه داری او سيد اسد الله د زمينداور په حکمرانی او ذوالقدر خان د کابل په قلعه داری مقرر سول او پخپله پيښور ته لاړ (٢٦ شعبان).

١٦٤٦م ١٠٥٦ق حدود

الهام داد د الله داد روښاني زوی د هند په نانديرکي وفات سو.

١٦٤٨م ١٠٥٨ق

شاه عباس صفوی د ٥٠ زرو لښکرو سره قندهار تر دوو نيمو مياشتو کلا بندۍ ورسته ونيو (٩ صفر) او محراب خان ئې د کلا بست او زميندآور په نيولو وگوماره او پخپله بيرته د هرات له لاری ايران ته ولاړ.

څکه چي د افغانستان پر شمالي ولايتو حملې کيدې او عبدالعزيز خان د ندر خان زوی پر بلخ راتئ او پخپله ندر محمد خان هم له ايرانه راغئ نو شاه جهان کابل ته راغی او شهزاده اورنگ زيب ئې د هندوکش شمال ته واستاوه (سلخ ربيع الاول). ده د عبدالعزيز خان له لښکرو سره سخت جنگونه وکړه او هغه ناچاره سو چي تر آمو واوړي (١٨ جمادي الاولي).

شاه جهان د رجب په مياشت کي له کابله پيښور ته رهی سو او شهزاده اورنگ زيب هم په ١٤ شعبان له بلخه کابل ته ولاړ.

له بلخه تر ميمنې پوري سيمي ندر محمد خان او د ده زوی عبدالعزيز خان ته پاته سوې.

الله داد د جلال الدين روښانی زوی (رشيد خان) په دکن کي وفات سو.

١٦٤٩م ١٠٥٩ق

دولت خان سدوزی د قندهار کوټوال ته دوهم صفوی شاه عباس يو د دوستی فرمان صادر کئ او د قندهار مشر سو، ده د صفوی حکمران زمان خان سره جنگونه وکړل، او آزاد

حکمران و، د ده په وخت کي حيات سلطان او لښکر خان د سلطان خداداد زامن د شېړو زرو ابدالی کورنيو سره ملتان ته ولاړل.

شهزاده اورنگ زيب د ملک حسن افغان په ملگري راغئ او د قندهار په ښار کي صفوی حکمران محراب خان کلابند کړ (١٤ جمادی الاولي). شاه عباس د محراب کومک ته ٣٠ زره سپاره واستول او د قندهار په سيمه کي سخت جنگونه وسوه. په دغه وخت کي شاه جهان څلرمه پلا کابل ته راغی، خو قندهار ئې صفويانو ته پرېښود او د روژې په مياشت بيرته لاهور ته ولاړ. اورنگ زيب هم د قندهار محاصره پرېښوه او لاهور ته ولاړ (ذيقعده).

مولانا نور محمد (محمد يونس) د اباسين د کوهستان مجاهد او مدرس وفات سو.

١٦٥٠م ١٠٦٠ق

شاهزاده شير خان د خضر خان سدوزی زوی د قندهار مرزبان وو ده خپل رقيب حسين د مغدود خان زوی ملتان ته وشاړه او ټولو ابداليو تر فراه پوري دې په مشری ومانه، ابدال خان باميزی او مير الکوزی هم د ده تابعان وو.

حاجی عبدالعلی تالقاني منشي او د انشاء د کتاب مؤلف په هند کي مړ سو.

شيخ امام الدين محمد عنايت الله د شيخ کبير بالا پير متی زی زوی د تاريخ انساب افغانی مؤلف په پيښور کي مړ او ښخ سو (ولادت ١محرم ١٠٢٠ ق).

١٦٤٣م ١٠٦١ق

شاه جهان خپل زوی اورنگ زيب د ٦٠ زرو لښکرو ٤٠ توپو او لسو جنگی فيلانو سره د ملتان له لاري پر قندهار را واستول (١ جمادی الاولی) او شاه جهان هم پنځه پلا کابل ته راغئ (١٦ ربيع الاول). قندهار دوې مياشتي کلا بند سو، خو اورنگ زيب ناکامه کابل ته ولاړ. او شاه جهان هم له کابله په ناکامي هند ته ستون سو (رمضان) او دارا شکوه ئې د کابل په حکمراني پرېښو.

ميرمن نازو توخی د سلطان ملخی لور د ميرويس خان مور د پښتو شاعره د قلات به توخو کي وزيږېده.

قاضي محمد اسلم هروي مشهور عالم او د کابل قاضي وفات او په لاهور کي ښخ سو.

ميرک بلخي شاعر (فکري) په اصفحان کي وفات سو.

١٦٥١م ١٠٦٢ق

شاه جهان خپل زوی دارا شکوه د يو لک لښکرو او ٥٤ توپو او ١٧٠ جنگي فيلانو سره د کابل له خوا پر قندهار را واستاوه او دريمه پلا ئې محراب خان صفوي په قندهار کي کلا بند کړ خو تر ٥ مياشتو کلا بندي وروسته ناکامه هند ته ستون سو (ذيقعده) او قندهار صفويانو ته پاته سو.

خواجه فاضل بيگ د کابل امير وفات سو، قبر او شنخته ئې د کابل په عاشقان او عارفان کي ده.

١٦٥٢م ١٠٦٣ق

د شيخ رحمکار کستير کاکا صاحب بن ابک صاحب مشهور صوفی او مرشد وفات ٨٠

کلن جمعه ۲٤ رجب مساوي ۲۱ جون. دئ د پيښور د نوښاره سره ښخ او د کاکا خيلو نيکه دئ (ولادت جمعه ۱ رمضان ۹۸۳ق).

رشيد خان بديع توني لطايف الاخبار يا تاريخ قندهار وکيښ، د تير کال د کلابندي حال (د برتانيا د موزيم او انډيا آفس خطي نسخې).

۱٦٥۳م ۱۰٦۳ق

عبدالقادر خان د خوشحال خان زوی د پښتو شاعر او مؤلف وزيږيدئ (۲٥ ذی حجه، نومبر).

موبد شاه په دبستان مذاهب کي د روښانيانو ښه معلومات وکښل.

توکل بيگ بن لويک (تولک) بيگ حسيني واقعه نويس په غزنی کي د شاهنامې منتخب او منثور کتاب تاريخ دلکشاي شمشير خانی د غزني د حکمران شمشير خان لپاره وکيښ. (د کابل خطی کتابخانه او د برتش موزيم خطي نسخه).

۱٦٥٤م ۱۰٦٤ق

بنگښو سره د خوشحال خان او ختکو جنگ.

مبارک خان نيازي د محمد خان زوی د بنگښ د صوبې تهانه دار سو.

۱٦٥٥م ۱۰٦٦ق

هاديداد د جلال الدين روښانی زوی د هند په نانديرکي وفات سو.

۱٦٥٦م ۱۰٦۷ق

بهادر خان افغان د کابل مسقل صوبدار معزول او پر ځای ئې د شاه جهان له درباره رستم خان مقرر سو. د دغه کال د لوی اختر د مياشتي په اومه شاه جهان ناروغه سو او اورنگ زيب پر وليعهد دارا شکوه غالب سو او ډهلي ئې ونيوئ.

د صالح محمد زاير بدخشي شاعر وفات.

۱٦٥۷م ۱۰٦۸ق

شاهزاده اورنگ زيب عالمگير محی الدين خپل پلار شاه جهان ونيوئ او د هند پادشاه سو (غره ذيعده). دی د شاه جهان دريم زوی ؤ چي په ۱٥ ذيقعده ۱۰۲۷ق زوکړي و، ٤۰ کلن پر تخت کښينوست او خپل ورور دارا شکوه ئې وواژه.

حيات ترين د علی خان ترين زوی د کابل حکمران سو.

۱٦٥۸م ۱۰٦۹ق

شاه حسين د مغدود خان سدوزي زوی د هند په رنگپورکي مړ سو. دی د ملتان د سدوزو ناظمانو شجاع خان او شريف خان او مظفر خان رکن الدوله نيکه کيږي.

د اورنگ زيب له خوا په افغانستان کي دغه مامورين وو:

مهابت خان د کابل صوبدار.

مغول خان او سعادت خان د کابل کومکيان.

رعايت خان او اسحاق خان د کابل بخشيان.

مير يعقوب د کابل ديوان.

شمشير خان د غزني حاکم.

سعيد خان د بنېر او نوښار فوجدار.

۱٦٥۹م ۱۰۷۰ق حدود

ښالم خان د کرم خان هوتک زوی د کلات د سيمي مشر و، چي نازو د سلطان ملخی توخی لور ئې وکړه.

ملا شاه بدخشي عالم او صوفي وفات سو.

۱٦٦۰م ۱۰۷۱ق

ميرک هروي عالم د دار شکوه معلم او ديوان حرم په هند کي مړ سو.

۱٦٦۱م ۱۰۷۲ق

عبدالکريم (کريمداد) د خواند درويزه زوی د پښتو مؤلف وفات سو.

۱٦٦۲م ۱۰۷۳ق

محمد حسين بن حسين سبزواري محدث او اخباري زبدة الاخبار تاليف کئ ۱۷ ربيع الاول.

۱٦٦٤م ۱۰۷٤ق

سيد امير خان د پيښور صوبدار خوشحال خان بندي کئ (جمادی الثانيه، جنوری) او ډهلي ته ئې بندي واستاوه (رمضان، اپريل).

ضياء الدين حسين اسلام خان (والا) تخلص قطغني خوستي شاعر او د کشمير صوبدار په اکبر آباد کي مړ سو.

۱٦٦٥م ۱۰۷٥ق

خوشحال خان له ډهلي څخه رنتبور ته بندي واستول سو.

خرمي بدخشي شاعر او ليکوال روضة العشاق د سعدي د گلستان په تقليد وکيښ (خطی).

۱٦٦٥م ۱۰۷٦ق

خوشحال خان دستار نامه په پښتو نثر وکښله (۱۷ ربيع الاول، ستمبر). دا کتاب د ده د جهانداری سياسي نظريه څرگندوي.

شاه جهان چي ۳۱ کاله د هند او افغانستان پاچا ؤ، تر اته کاله حبس وروسته ۷٦ کلن په آگره کي مړ سو (دو شنبه ۲٤ رجب).

۱٦٦٦م ۱۰۷۷ق

امير خان د کابل صوبدار معزول سو او پر ځای ئې محمد امين بخشي مقرر سو (ذيقعده).

په پکهلی او مهابن کي د باکو او ملا څالاک او سلطان محمود گډون په مشری د پښتنو يوسفزو غورځنگ او د اټک د فوجدار کامل خان سره د دوی جنگونه چي د هزاره په جنگ کي دوه زره تنه مړه سوه (شوال).

خوشحال خان د ډهلي په بازار کي له آسه ولويدی او پښه ئې ماته سوه (غره رجب، دسمبر).

توماس هيکس د جان هيکس زوی انگريزی گرزندوی په کابل کي مړ او ښخ سو (۱۱ اکتوبر).

۱٦٦۷م ۱۰۷۸ق

د ډهلی له خوا حکمران شمشير خان او د يوسفزو جنگ په شاه منصور کي او د شمشير ماته (د محرم منځ، د جولايي اوايل).

مهابت خان د سيد امير خان پر ځای د کابل صوبدار مقرر سو او هغه د يوسفزو د ايلولو لپاره خوشحال خان هم له ډهلی څخه ور سره راوست.

۱٦٦۹م ۱۰۷۹ق

مهابت خان د مغوليه دربار له خوا د کابل او پيښور صوبدار د يوسفزو په سيمه کي د لنگر کوټ جنگي کلا جوړه کړه.

علی مکی بن طيفور بسطامي د شاهنامې د لغاتو شرح وکښله.

۱٦٦۸م ۱۰۷۹ق حدود

ايمل خان مهمند په خيبر کي د ايمل شاه په نامه سکه ووهله او محمد امين د کابل صوبدار ئې مات کئ او د خوشحال خان خټک په گډه اورنگزيب ته ولاړ سول.

۱٦٦۹م ۱۰۸۰ق

د اورنگزيب د لښکرو مشر اغر خان د کابل د صوبدار فدايي خان په مرسته په علی مسجد کي د پښتنو سره وجنگيدي، خو تر خيبر را تير نسو.

خوشحال خان کابل ته راغئ.

ميا محمد معصوم مجددي نقشبندی د حضرت شيخ احمد مجدد زوی په سر هند کي وفات سو.

محمد صالح هروي خطاط د هرات د سعديه مسجد نوشته وکښله.

۱٦٦۹م ۱۰۸۰ق

سرمست خان د شير خان سدوزی زوی د قندهار مشر ؤ.

عبدالحليم د عبدالله زوي د اخوند درويزه لمسی د پښتو مؤلف ژوندی ؤ.

حاجي يادگار بلخي استاد نستعليق ليکونکی ژوندی ؤ.

۱٦٧۰م ۱۰۸۱ق

مهابت خان د کابل صوبدار پيښور ته ولاړ (۱۰ ربيع الاخر، اگست).

شهزاده محمد اعظم له کابله لاهور ته ولاړ او امير خان د خليل خان زوی د کابل صوبدار او اغر خان ئې کومکي سو.

اورنگ زيب درې کاله په حسن ابدال کي پښتنو په مقابله کي تير کړه او ډهلي ته ولاړ.

مير محمد شفيع هروي (شفيعا) مشهور خطاط، اديب، نقاش او مذهب وفات سو.

۱٦٧۲م ۱۰۸۳ق

د ايمل خان او خوشحال خان په مشری د پښتنو غورځنگ د هند د مغولي حکومت پر خلاف.

د خيبر په لنډي خانه او تاتره کي د محمد امين خان صوبدار د ٤۰ زرو لښکرو سره د شنوارو او مومندو او اپريدو جنگ د ايمل خان په مشرئ او د مغولو د لښکرو تباهي (۳ محرم، مئي).

امير خان د کابل صوبدار او اغر خان فوجي کومکي د ايمل خان سره په لغمان کي سخت جنگ وکئ.

ندايي خان د اورنگزيب نوی صوبدار پيښور ته راغئ او مستحاب مومندي مړ کئ. تر دې وروسته د ده پر ځاي بيا مهابت خان مقرر سو.

۱٦٧۳م ۱۰۸٤ق

د خوشحال خان جنگونه له خپل زوی بهرام خان سره چي د مهابت خان صوبدار په لمسون جنگيدئ.

خوشحال خان له دريا خان اپريدي او تاتار خان او شاه بيګ کوهاټي او ملک خواص خان او نورو پښتنو مشرانو سره د تيراه په راجګل کي لويه جرګه وکړه او پر نوښار باندی د حملې کولو فيصله ئې وکړه.

د دی کال په منځ کي خوشحال خان او تاتار اپريدي د اپريدو او خټکو په کومک پر نوښار حمله وکړه او عالمګير د پښتنو مقابلې ته شجاعت خان او مهاراجه جسونت سنګه را وليږل (١٧ شعبان).

ايمل خان مومند او پښتنو کړپه کي د عالمګير صوبدار شجاعت خان او د ده په زرو لښکر ووژل (١٨ ذی قعده = فبروري).

د دغه کال په آخره مياشت ذی حجه کي دريا خان او اپريدو د کوهاټ پر کلا حمله وکړه، خو شير محمد خان د کلا ساتندوی دوی وشړل او تاتار خان د دريا خان اپريدی ورور په دې جنګ کي ووژل سو.

١٦٧٤م ١٠٨٥ق

اورنګ زيب عالمګير د هند پاچا د پښتنو د مقابلې او د خوشحال خان د ماتولو لپاره حسن ابدال ته راغئ (١١ محرم = اپريل) او خوشحال خان تيراه ته ولاړ (غره ربيع الاول = جون). وروسته نو د يوسفزو سيمو ته راغئ او عالمګير پير محمد اغر خان د پښتنو مقابلې ته مقرر کئ.

شهزاده محمد اکبر او فدايي خان صوبدار د عالمګير له خوا کابل ته واستول سوه (رجب = اکتوبر). دوی د پښتنو سره ډير جنګونه وکړل او د دې کال په آخر کي فدايي خان له کابله پيښور ته راغئ.

١٦٧٥م ١٠٨٦ق

د پښتنو قبايلو د ايمل خان او دريا خان په مشري د عالمګير لښکر چي مکرم خان او شمشير خان ئې مشران ؤ په خاپخ کي ټوله تباه کړل، شمشير خان د دريا خان په لاس ووژل سو او مکرم خان زخمي وتښتيدئ. د خاپخ د پښتنو فتح په ربيع الاول = جون کي وه.

د خاپخ تر ماتي وروسته عالمګير بخشي الملک سر بلند خان د نو زرو سپرو سره د پښتنو مقابلې ته مقرر کئ. اغر خان ئې د جلال آباد تهانه دار او هربز خان ئې جګدلک او الله داد خان ئې لنډي کوتل او خنجر خان ئې بنګښو ته وليږل (٣٠ ربيع الاول). د دغه کال په جمادی الاخر کي (ستمبر) پښتنو هربز خان په جلدک او عبدالله خان د عالمګير منصب دار ئې په باجوړ کي وواژه.

په دغه کال کي خوشحال خان د اورنګزيب مقابلې ته د پښتنو قبايلو په تياره ولو بخت و، خو اورنګزيب ناکام له حسن ابداله لاهور ته رهي سو (١٥ شوال، دسمبر). تر دې وروسته د ګنبت په جنګ کي شير محمد خان بنګښ پر خوشحال خان غالب سو او دې په جنګ کي زخمي سو (٩ ذی حجه). نظام خان د خوشحال خان زوی وفات سو (جمادی الاولي = اګست). د ده ولادت ٤ محرم ١٠٦٠ق.

١٦٧٦م ١٠٨٧ق

عالمګير پاچا خپل زوی محمد معظم د شاه عالم بهادر په لقب د پښتنو د مقابلې لپاره کابل

ته را واستاوه او امیر خان ئې د ده په ملگری مقرر کئ. دوي په ۲۵ جمادی الاخری (۲۵ اگست) کابل ته ورسیدل.

۱٦۷۷م ۱۰۸۸ق

اعظم خان کوکه (فدایي خان مظفر حسین) د کابل صوبدار مقرر سو.

په دغه کال سخته وچ کالي وه.

۱٦۷۹م ۱۰۸۹ق

خوشحال خان خپله فضل نامه په پښتو مثنوي منظومه کړه.

۱٦۷۹م ۱۰۹۰ق

سلطان ملخي توخي د زابل حکمران او د ډهلي له خوا په رسمیت پیژندل سوی و.

قاسم خان د پښتو دیوان خاوند شاعر ژوندی و.

سید حسین د پیر بابا لمسی د پښتو دیوان خاوند او د جنگنامه حسنین او خلاصة الاسلام لیکونکي ژوندی و.

۱٦۸۰م ۱۰۹۱ق

د کوهات په دوړه کي د خوشحال خان او بنگښو جنگ او د بنگښو ماته (رجب = اگست). دا جنگ د عالمگیر د مامورینو په لمسون د پښتنو په منځ کي اچول سوی و. خوشحال وایي:

چه په نام پښتون غوځیږي پری خوښیږی
اورنگ زیب هسی پاچا دی د اسلام

اخوند ملا سید ابلخی شاعر، خپل فارسي دیوان په بخارا کي تکمیل کئ.

۱٦۸۱م ۱۰۹۲ق

میر محمد عیسی همت خان امیر الامراء او د اجمیر صوبدار قطغني شاعر په اجمیر کي وفات سو.

۱٦۸۲م ۱۰۹۳ق

اشرف خان هجري د خوشحال خان زوی د هند په بیجاپور کي بندي سو.

۱٦۸۲م ۱۰۹٤ق

جلال خان (دلیر خان روهیله) داؤد زی د هند لوی پښتون صوبدار مسموم او مړ کړ سو.

ملا شریف الدین سمرقندي تاریخ راقم یا تاریخ کثیره وکیښ، چي د افغانستان د شمالی خواو احوال هم لري.

عبدالرحمن چشتي د مراة مسعودي مؤلف په هند کي وفات سو. دا کتاب د سالار مسعود غزنوی د ژوند احوال دی.

۱٦۸۳م ۱۰۹۵ق

د دې کال په محرم میاشت کي د خوشحال ماتي شرو سوې (دسمبر) او امیر خان د عالمگیر صوبدار په پښتنو کي نفاق واچاوه او دریا خان چي په جنگ کي زخمي سوی ؤ خپلو ملگرو خوست ته یووی او هلته مړ سو.

فقیر اللّٰه سیف خان خوستي (تخاري) د کشمیر صوبدار چي یو کشف الایات او بل کتاب ئې د هند پر راگ او موسیقي باندیي کښلی وو وفات سو (۲۵ رمضان).

۱٦۸٤م ۱۰۹۵ق

د خوشحال خان د پښتو اشعارو دیوان ٤۰ زرو بیتو ته ورسیدی چه په آخر کي ٤۵ زره بیته

سو.

۱٦۸۵م ۱۰۹۷ق

په دغه کال د پيښور په سيمو کي وچ کالي او کاختي او وبا وه.

۱٦۸٦م ۱۰۹۸ق

شيخ محمد امين بدخشي عالم او زاهد د قطرات در او رساله ضروريه مؤلف په کشمير کي ۷۰ کلن وفات سو (۱۱ رمضان).

سکندر خان د خوشحال خان خټک زوی چي د پښتو شعر ديوان هم لري د مهر او مشتري قصه په پښتو نظم کړه (د ۱۰۹۸ق حدود).

۱٦۸۹م ۱۱۰۰ق

خوشحال خان د اپريدو په ډنبره کي ۷۸ کلن وفات او په اکوړه کي ښخ سو (جمعه ۲۸ ربيع الثانی، ۲۰ فروری، حوت). دی جنګي مشر او د پښتنو لوی شاعر او ليکوال دی.

حاجي عادل د سلطان ملخي توخي زوی د کلات د شاوخوا حکمران و.

تاش محمد قندوزي حجة الاورنګ شاهيه تاليف کي (د کابل ارګ کتابخانه). حافظ نطام مومند د ليلي مجنون قصه په پښتو نظم کړه.

د محمود بن علی ميمندی خراساني امامی عالم د اشراف العقائد، حدايق الاخبار، حياة القلوب د مؤلف وفات.

۱٦۸۹م ۱۱۰۰ق حدود

الله يار بن حاجي محمد يار بلخي، خپل دوه کتابونه او صاف نامه عالمګيري او اعظم نامه په هند کښي وکښل.

قاضي عبدالکريم راجن غزنوي د ملتان په امير پور کښي انيس الشعراء د ملتان د والی احمد خان بن پير خان په نامه د شعراوو پر اصطلاحاتو باندی تاليف کړ.

اخوند مياداد محمد زی د اشنغر اوسيدونکی د شيخ رحمکار مريد او د پښتو شاعر د ژوند وخت.

نازو د سلطان ملخی توخی لور د حاجي ميرويس خان مور د پښتو شاعره ژوندۍ وه.

۱٦۹۰م ۱۱۰۲ق

آغر خان د کابل فوجدار له کابله پيښور ته تئ، په لار دی پښتنو مړ کئ او خپل انتقام ئې ځنی واخيست.

امير الامرا شير علی خان لودی د مراة الخيال تذکره په هند کي وکښله.

۱٦۹۳م ۱۱۰۵ق

شير خان سدوزی په کوړک کي د صفويانو لښکر پوپنا کړل، دی د قندهار د پښتنو مشر و.

۱٦۹٤م ۱۱۰٦ق

اشرف خان خټک (هجري) د پښتو شاعر د خوشحال خان خټک زوی په بيجاپور کي تر ۱٤ کالو قيد وروسته پرديس وفات سو.

۱٦۹۵م ۱۱۰۷ق

مصطفی خان خښي د محمد سعيد زوی افغاني عالم او لښکري مشر د امارات الکلم په نامه يو کشف الايات په هند کي تاليف کئ.

۱٦۹۷م ۱۱۰۷ق

شيخ محمد ضيا او شيخ نياز خرقه شريفه له بخارا او بلخه د جوزجان فيض آباد ته راوړه (يکشنبه ۲٤ محرم) چي اوس په قندهار کي ده.

۱۶۹۸م ۱۱۱۰ق

خواجه محمد بنګښ د پښتو ديوان خاوند شاعر ژوندی و.

محمد بديع بن ميرزا بدخشي د روضة الانساب تاريخ وکيښ.

امير خان هجري چي د پښتو شعر دوه ديوانه لری د پيښور په سيمو کي ژوندی و (د انډيا آفس خطی نسخې).

۱۶۹۹م ۱۱۱۱ق

قاضي مير محمد زاهد هروي د قاضي محمد اسلم زوی مشهور عالم او مؤلف د زوايد ثلاثه مؤلف او عسکری محتسب او د کابل وقايع نګار وفات او په کابل کي ښخ سو.

۱۷۰۰م ۱۱۱۲ق

مصطفی محمد د نور محمد زوی د کريمداد لمسی د اخوند درويزه پر مخزن اسلام باندي په پښتو الحاقات زيات کړل.

عبدالقادر خان خټک پښتو يوسف و زليخا نظم کړه (ځلور زره بيته).

۱۷۰۲م ۱۱۱٤ق

د پښتنو مشر پردل خان له خوسته پر کابل راغی، خو د شهزاده محمد معظم لښکرو دی مړ کي.

ميرزا محمد ارشد د خواجه علی اکبر برنابادی هروي زوی شاعر او منشی او خطاط او مورخ په برناباد کي وفات سو (ولادت ئې ۱۰۲۵ق).

شاه حسين هوتک د ميرويس خان زوی د کلات په سوری کي وزيږيدي.

۱۷۰۳م ۱۱۱۵ق

دولت خان سدوزی د سرمست خان زوی د قندهار مرزبان او د ده زوی نظر محمد خان په ښار صفا کي د قندهار بيګلر بيګي ګرګين خان ګرجی په يوه شبخون کښي ووژل.

بای خان د حاجي عادل توخي زوی د زابل حکمران و.

د سيد حسن بن عبدالله بن سيد محمود پيښوری قادري مرشد وفات په پيښور کي.

غلام محمد د شير خان موګاخيل زوی د اشنغر د دواوي اوسيدونکي معراجنامه په پښتو نظم کړه، د سيف الملوک د قصې ناظم هم دئ.

۱۷۰٤م ۱۱۱٦ق حدود

رستم خان د خپل پلار دولت خان سدوزی پر ځاي د سرور خان باميزي او کټه خان الکوزي په مرسته د قندهار مشر سو. د ده کشر ورور زمان خان په کرمان کي د صفويانو سره يرغمل و، او ده د بلوڅو په لاس صفوي لښکر د قندهار جنوب ته تباه کړل.

۱۷۰۵م ۱۱۱۷ق

حاجي ميرويس خان د قندهار په کوکران کي لومړۍ لو جرګه وکړه او د صفوي پاچا پر خلاف د آزادۍ غورځنګ شرو سو.

محمد صلاح سياه ګردی بلخي سبحان قلی نامه وکښله.

۱۷۰٦م ۱۱۱۸ق

اورنګ زيب عالمګير تر ٥۰ کلو پاچهۍ وروسته نيوی کلن د هند په احمد نګر کي مړ سو (جمعه ۲۸ ذيقعده) د ده زوی شهزاده محمد

اعظم په احمد نگر کي پاچا سو (۱۰ ذی حجه).

بابا سعيد د پښتو شاعر په پيښور کي ژوندی و.

صدر خان خټک د خوشحال خان زوی د دلي او شهۍ قصه په پښتو مثنوی نظم کړه. په همدغه کال ده د آدم خان او درخانۍ قصه پښتو کړه.

عبدالرحمن مومند د پښتو صوفي شاعر وفات او د پيښور جنوبي خوا ته په هزار خانۍ کي ښخ سو.

خير الله عارف لاهوري مسعود نامه د سلطان مسعود غزنوی پر احوال باندي په فارسي نظم کړه.

عبدالرسول د سيد علی زوی د ملک فتح خان په غوښت خپل کتاب مجمع اللغات و الاسماء وکيښ (د کابل ارگ کتابخانه).

۱۷۰۷م ۱۱۱۹ق

حاجي ميرويس خان د قندهار د مانجې په دوهمه لو جرگه کي د استقلال اعلان وکئ، او د صفويانو بيگلر بيگي گرگين خان ئې وواژه (۲۹ ذی قعده). په قندهار کي ملي حکومت جوړ سو.

۱۷۰۷-۱۷۱۵م ۱۱۱۹-۱۱۲۷ق

د حاجي ميرويس خان د ښالم خان زوی ملي رياست په قندهار کي.

۱۷۰۷م ۱۱۱۹ق

شهزاده معظم بهادر شاه چي د پلار د مرگ پر وخت په کابل کي و، له دې ښاره ولاړ، او په لاهور کي پاچا سو (د محرم سلخ) ده خپل ورور محمد اعظم د دهولپور په جنگ کي مړ کئ.

۱۷۰۷-۱۷۱۲م ۱۱۱۹-۱۱۲٤ق

د معظم شاه بن عالمگير د پاچهۍ دوره.

۱۷۰۸م ۱۱۲۰ق

گوهر خان د خوشحال خان زوی خپل کتاب قلب السير په پښتو د افضل خان بن اشرف خان بن خوشحال خان په نامه تاليف کئ، دا د سير نبوی يوه مجموعه ده (د پيښور موزيم خطي نسخه).

۱۷۰۸م ۱۱۲۰ق حدود

ملا نور محمد غلجی د ملا يار محمد کندهاري زوی په پنجوايي کي خپل پښتو کتاب نافع المسلمين د اخوند درويزه په ډول وکيښ (د پښتو ټولني خطي نسخه).

مهري هروي شاعره په هند کي ژوندۍ وه.

ملا محمد علی هروي خطاط د سلطان حسين صفوي لپاره د مير خواند د روضة الصفا يو ټوک وکيښ (د کابل خطی کتابخانه).

۱۷۰۹م ۱۱۲۱ق

محمد خان بلوڅ د هرات صفوي حکمران د قندهار ميرويس خان ته په سفارت راغئ.

۱۷۱۰م ۱۱۲۲ق

د هرات له خوا صفوي لښکرو پر قندهار حمله وکړه او ميرويس خان مات کړل او وئي شړل.

۱۷۱۱م ۱۱۲۳ق

۲۵ زره تنو صفوي لښکرو د خسرو خان گرجي په مشرۍ قندهار محاصره کئ، مگر د ميرويس خان ۱٦ زرو لښکرو دوی ټول ووژل او خپله آزادي ئې وساتله (۲۸ رمضان).

حیات سلطان دحداد د سلطان سدوزی زوی د هرات مشر و.

معزالدین جهاندار شاه د بهادر شاه زوی په دهلي کي پاچا سو.

۱۷۱۲م ۱۱۲٤ق

معظم بهادر شاه تر پنځه کالو پاچهۍ وروسته په ډهلي کي مړ سو (محرم).

عبدالقادر خان خټک د سعدی گلستان په پښتو ترجمه کړ او نوم ئې گلدسته پر کښېښو (۲٤ رمضان).

۱۷۱۳م ۱۱۲۵ق

حاجي میرویس خان خپل ورور حاجي امکو د ډهلي دربار ته واستاوه او ډهلي تیموري دولت د قندهار ملي حکومت د حاجي میرویس خان په مشرۍ په رسمیت وپېژاند.

۱۷۱۳م ۱۱۲۵ق

میرمن مسرۍ د قاضي احمد گل خټک لور ژوندی وه چي د پښتو فالنامه ئې نظم کړه.

۱۷۱٤م ۱۱۲٦ق

رستم خان صفوي حکمران ډېر لښکر پر قندهار راوستل، خو میرویس خان دوي بیا وشړل.

محمد مظفر د ملا اسماعیل زوی د افضل خان خټک په غوښتنه د اعثم کوفی تاریخ له فارسي څخه په پښتو ترجمه کړ (د پېښور د فتح محمد خټک قلمی نسخه).

۱۷۱۵م ۱۱۲۷ق

حاجي میرویس خان د قندهار ملی مشر تر ۸ کالو مشرتابه وروسته وفات او په کوکران کي ښخ سو (۲۸ ذی حجه). د ده ورور عبدالعزیز ئې پر ځای کښېنوست.

۱۷۱۵-۱۷۱٦م ۱۱۲۷-۱۱۲۹ق

د عبدالعزیز د ښالم خان زوی اقتدار په قندهار کي.

۱۷۱۵م ۱۱۲۷ق

مهین د پښتو شاعر خپل کتاب تذکرة الابرار د عظمت داود زی په غوښت منظوم کړ. دی پښتو غزل هم لري.

۱۷۱٦م ۱۱۲۸ق

صدر دوران امیر الامرا بهادر خان د قندهار د شاه حسین هوتک د دربار سپه سالار او د پښتو شاعر د ژوند وخت.

۱۷۱٦م ۱۱۲۹ق

عبدالعزیز خان د میرویس خان ورور د قندهار د نارنج مانۍ څخه را ولوید او مړ سو، یا خلکو وواژه (مارچ) او پر ځاي ئې شاه محمود د میرویس ۱۸ کلن زوی پاچا کړ.

۱۷۱٦-۱۷۲٤م ۱۱۲۹-۱۱۳۷ق

شاه محمود د میرویس خان زوی له قندهاره تر اصفهانه پاچا و.

۱۷۱٦م ۱۱۲۹ق

په هرات کي د سدوزو او ابدالیو ملي حکومت جوړ سو.

عبدالله خان بن حیات سلطان سدوزی او د ده زوی اسدالله خان په هرات کي پر عباسقلی شاملو صفوي حکمران باندي ورغلل، او هرات ئې له جعفر خان څخه ونیوئ (۲٦ رمضان).

بابو جان بابی د اته غر اوسیدونکي د کرم

خان زوی د شها او گلان قصه په قندهار کي په پښتو نظم کړه.

د محمد حسن بن محمد خراساني کيمیاوی پوهاند د شرح المفتاح فی الصناعه او شرح شذ و الذهب مؤلف وفات.

۱۷۱۷م ۱۱۳۰ق

ټول هرات او غوريان او کوسان او مرغاب او بادغيس او غور د هرات د سدوزو تر ملي حکومت لاندي راغلل.

په قندهار کي د هوتکو شاهي وه.

محمد شاه د خجسته اختر زوی په ډهلي کي پاچا سو (ذيقعده).

محمد حسن د ملا يحيي زوی هروي خطاط وفات سو.

د محمد يونس خيبری د پښتو ديوان خاوند شاعر د ژوند وخت.

۱۷۱۷م ۱۱۳۰ق حدود

ملا پير محمد هوتک د ملا سرور اخوند کندهاری زوی (پير افغان) خپل کتاب افضل الطرايق په پښتو مثنوی نظم کي او بل کتاب القرايض في رد الروافض ئې وکيښ.

۱۸۱۸م ۱۱۳۱ق

فرخ سير د عظيم الشان زوی د ډهلی پاچا ووژل سو او رفيع الدرجات در فيح الشان زوی مړ سو او رفيع الدوله ورور ئې پر ځاي ودريدئ.

۱۷۱۹م ۱۱۳۲ق

د دلارام په جنگ کي اسد الله خان سدوزی د شاه محمود هوتک په مقابل کي ووژل سو. او د هرات حکومت زمان خان د دولت خان سدوزی زوی ته وسپارل سو.

۱۷۱۹م ۱۱۳۲ق حدود

محمد فاضل بړيڅ د قندهار په ښوراوک کي د روضهٔ ربانی کتاب وکيښ.

۱۷۲۰م ۱۱۳۳ق

زمان خان سدوزی د هرات ملی مشر صفوی حکمران صفی قلی خان په کافر کلا کي مات کئ او جعفر خان صفوي بيگلر بيگي ئې وواژه.

ميرزا عبدالقادر بيدل (متولد ۱۰۵٤ق) په شاه جهان آباد کي وفات او ښخ سو.

۱۷۲۰م ۱۱۳۳ق حدود

محمد حافظ د محمد اکبر بارکزی زوی په قندهار کي د تحفهٔ واعظ پښتو کتاب وکيښ.

۱۷۲۱م ۱۱۳٤ق

شاه محمود هوتک له قندهاره پر کرمان ورغی او د هغه ځای د حاکم لطف علی خان سره ئې روغه وکړه. وروسته بيا پر اصفحان ورغی او د صفويانو پايتخت ئې محاصره کئ.

شاه حسين هوتک د ميرويس خان زوی په قندهار کي پاچا و.

۱۷۲۲م ۱۱۳۵ق

د گناباد په جنگ کي د شاه محمود هوتک لښکرو صفويان مات کړل (۸ مارچ).

شاه محمود هوتک اصفحان تر ۸ مياشتي کلابندئ وروسته ونيوي او د ايران پاچا سو، د صفويانو سلطنت ئې ختم کئ (۱۵ محرم) شاه حسين صفوي د ايران تاج شاه محمود ته وړاندي کئ (اکتوبر).

زمان خان سدوزی د هرات ملي مشر وفات سو او پر ځای ئې محمد خان د عبدالله خان زوی کښېنوست.

احمد خان ابدالي د زمان خان سدوزی زوی د زرغونې له نسه هرات يا ملتان کي وزيږيدي.

۱۷۲۲- ۱۷۳۷م ۱۱۳۵-۱۱۵۰ق

شاه حسين د ميرويس خان زوی د کندهار پاچا و.

۱۷۲۳م ۱۱۳٦ق

محمد خان سدوزی له هراته ولاړ او مشهد ئې ځلور مياشتي کلا بند کئ مگر زوالفقار خان د زمان خان مشر زوی له ښوراوکه راغي او د هرات ملي مشر سو (تر ۱۱٤٤ق پوري).

داؤد خان هوتک د قادر خان زوی د پښتو شاعر د کندهار په کوکران کي وفات سو.

ريدی خان مومند د غياث خان زوی له کندهاره د شاه محمود هوتک سره اصفحان ته ولاړ، چي بيرته راغی په پښتو ئې محمود نامه نظم کړه. د پښتو شعر ديوان ئې هم درلود.

استاد العلماء ملا يار محمد هوتک د شاه حسين هوتک د دربار ملا د مسايل ارکان خمسه کتاب وکيښ.

۱۷۲۵م ۱۱۳۷ق

شاه محمود هوتک په اصفحان کي ۲۷ کلن تر اتو کلو پاچهئ وروسته ووژل سو (۱۲ شعبان) او د ده پر ځای شاه اشرف د عبدالعزيز زوی د ميرويس وراره په اصفحان کي پاچا سو.

۱۷۲۵-۱۷۲۹م ۱۱۳۷-۱۱٤۲ق

شاه اشرف د عبدالعزيز هوتک زوی د ايران شهنشاه و.

۱۷۲۵م ۱۱۳۷ق

عبدالحميد ماشو خيل د شاه گدای قصه په پښتو مثنوي منظومه کړه (۱۲۰۰) بيته.

ميرمن زينبه د حاجی ميرويس خان لور په کندهار کي ژوندئ وه او په پښتو ئې د خپل ورور شاه محمود ويرنه وويله.

۱۷۲۵م ۱۱۳۷ق حدود

د هوتک د سلطنت په وخت کي د ايران اداري تشکيلات او ماليات يوه نامعلوم مؤلف د تذکرة الملوک په کتاب کي د شاه اشرف هوتک په نامه سره را ټول کړل (د مينارسکي طبع لنډن ۱۹٤۳م).

۱۷۲۵م ۱۱۳۸ق

د هرات ملي جرگې باخرز او بادغيس ذوالفقار خان او فراه ئې رحمان خان د عبدالله خان زوی او هرات ئې الله يار خان د عبدالله خان زوی ته وسپارل (تر ۱۱٤٤ ق پوري).

۱۷۲٦م ۱۱۳۹ق

احمد پاشا د بغداد والی پر ايران لښکر راوستل، خو شاه اشرف هوتک دوی مات کړل.

شاه اشرف هوتک په اصفحان کي جامع مسجد جوړ کئ چي د ملا زعفران او يعقوب خان افغان نوشته د محمد علی مولوی په خط لري.

۱۷۲۷م ۱۱٤۰ق

شاه اشرف هوتک عثماني لښکر وشړل، او له عثماني دولت سره ئې روغه وکړه.

شاه اشرف هوتک افغان په اصفحان کي

سکه ووهله (د اصفحان موزیم). شاه حسین هوتک د کندهار پاچا له هرات او فراه څخه تر غزني او گومل او ډیره اسماعیل خان او ملتان او دره بولان پورې پاچهي کوله.

ناصر خان د کابل او پیښور او باقر خان د غزني حکمرانان و.

۱۷۲۷م ۱۱۴۰ حدود

میا عبدالحکیم کاکړ نقشبندي عارف په کندهار کي خپله (مقاله) وکښله، چي په هند کي چاپ سوې هم ده.

نصر الدین خان اندړ د غزني اوسیدونکی په کندهار کي د نصر په تخلص خپل پښتو دیوان د شاه حسین هوتک په دربار کي ترتیب کئ.

۱۷۲۸م ۱۱۴۱ق

الله یار خان سدوزی په تربت جام او کافر کلا کي د نادر شاه افشار سره جنگونه وکړل او د نادر پښه زخمي سوه او بیرته مشهد ته ولاړ.

محمد هوتک د داؤد خان زوی د شاه حسین هوتک د دربار منشي په کندهار کي پټه خزانه تالیف کړه. د ده بل تالیف خلاصة الفصاحة دي.

محمد عادل بړیڅ د محمد فاضل زوی د کندهار په ښوراوک کي محاسن الصلوة په پښتو نظم کئ.

۱۷۲۸م ۱۱۴۲ق

د هرات د ملیونو مشرتوب ذوالفقار خان ته وسپارل سو (۳ شوال).

۱۷۲۹م ۱۱۴۲ق

د خلیفه سلطان احمد خان ثالث له خوا راشد پاچا اصفحان ته د شاه اشرف هوتک دربار ته د سفیر په توگه راغی او د شاه اشرف له خوا هم محمد علی خان بلوڅ استانبول ته سفیر ولیږل سو، او د افغان او ترک روابط قائم سول.

۱۷۲۹م ۱۱۴۲ق

شاه اشرف هوتک تر ۵ کالو ۷ میاشتو سلطنت وروسته د نادر افشار له خوا مات سو او د ښوراوک په ژیړ غره کي د ابراهیم بلوڅ په لاس ووژل سو (ذی حجه ۲۹ نومبر). پر ایران د پښتنو سلطنت هم ختم سو.

۱۷۳۰م ۱۱۴۳ق

ذوالفقار خان د هرات ملي مشر د اتو زرو لښکرو سره مشهد کلابند کئ (۱۳ محرم).

۱۷۳۱م ۱۱۴۴ق

الله یار خان له مروچاق څخه راغي او د هرات د دفاع کار ئې په لاس کي ونیو (۱۸ صفر). ذوالفقار خان د خپل کشر ورور احمد خان سره کندهار ته ولاړل.

هرات تر یوه کال محاصرې وروسته نادر افشار ونیو (۱ رمضان) او د هرات د ابدالیانو د مشرئ وخت ختم سو.

۱۷۳۲م ۱۱۴۵ق

محمد فهیم د کاکا صاحب لمسی پښتو نور نامه په لنډ بحر منظومه کړه.

۱۷۳۳م ۱۱۴۶ق

میا عبدالحکیم کاکړ عارف د شاه حسین هوتک په حکم له کندهاره ویوست سو.

۱۷۳۴م ۱۱۴۷ق حدود

ملا زعفران تره کی د کندهار د شاه حسین د

دربار طبیب او ریاضي دان او شاعر د گلدسته زعفراني کتاب په طب کي وکیښ.

۱۷۳۵م ۱۱۴۸ق

نادر شاه د امام قلی افشار زوی د ایران پاچا سو.

ملا یونس توخی د قندهار د شاه حسین د دربار مدرس د جامع فرایض کتاب وکیښ.

عبدالحمید ماشو خیل د رکن الدین محمد بخاری شرعة الاسلام په ۱۵۰۰۰ بیته په پښتو مثنوي نظم کئ (۲٦ شوال).

۱۷۳٦م ۱۱٤۹ق

نادر افشار د سیستان او هلمند له خوا راغی او شاه حسین هوتک ئې په قندهار کي کلا بند کئ (د ذی قعدې اوائل).

۱۷۳۷م ۱۱۵۰ق

نادر افشار قندهار تر یوه کال کلابندئ وروسته له شاه حسین هوتک څخه ونیوی (د ذی حجې اوائل) او د هوتکو پاچهی تر ۳۰ کالو وروسته په قندهار کي ختمه سوه.

نادر شاه افشار د قندهار نادر آباد بنا کئ او دلته ئې سکه ووهله.

سیدال خان د ابدال خان ناصر زوی افغاني لوی سپه سالار او د ایران د جگړو فاتح او د پښتو شاعر په کلات کي د نادر شاه افشار په لاس گنبیوت او ړوند کړ سو.

شاه عالم د علی خان زوی د سلطان ملخی توخي وراره د زابل او کلات حکمران و.

تاج خان افغان (ممنون شاعر) په هند کي مړ سو.

د مسری خان مرداني پښتو شاعر د ژوند وخت. دی د اشعارو دیوان لري.

عبدالحمید ماشو خیل د پښتو لوی شاعر د پیښور په ماشو خیلو کي وفات او ښخ سو (ولادت ئې د ۱۱۰۰ (حدود) د پښتو دیوان خاوند او د نیرنگ عشق پښتو مترجم.

سعادت خان د پښتو مثنوی کیمیای سعادت منظوم کئ.

عبدالرحیم هوتک قندهاری شاعر له قندهاره فرار سو او د خراسان په ورامین او بخارا کي اوسیدي. د پښتو دیوان لري.

قلندر اپریدی د پښتو دیوان خاوند په خیبر کي اوسیدي.

۱۷۳۸م ۱۱۵۱ق

د نادر افشار له خوا عبدالغنی خان الکوزی د هرات مشر سو، پیر محمد خان هروي د بلوچ حاکم او حاجي اسماعیل الکوزی د اسفزار او اشرف خان غلجی د کلات حاکمان سول. نور محمد خان علی زي (میرزا افغان) د ٤۰ زرو پښتنو لښکرو مشر سو او ذوالفقار خان او احمد خان ته په مازندران کي جاگیر ورکړه سو.

شاه حسین هوتک مازندران ته نفي سو او هلته په زهرو ووژل سو (۱۰ شعبان). د ده پاچهي په قندهار کي ۱۵ کاله وه. نادر شاه د قندهار ښار وران کئ.

نادر افشار غزني ونیو او د کابل د ناصر خان او شرزه خان سره ئې جنگ ونبلاوه، رحیم داد خان د کابل کوټوال ئې کلا بند کئ، څو چي دا ښار ئې ونیو بیرته ئې ناصر خان ته وسپاره او

تر هندوکش او بامیانه سیمي ئې فتح کړې.

۱۷۳۹م ۱۱۵۲ق

نادر افشار د پيښور له لاري پر لاهور او ډهلي حمله وکړه او هندوستان ئې ونيوئ، او د ۸۷ مليونو پونډو ثروته سره بيرته کابل ته راغئ، او تر بنگښ او ډيرو پوري ئې ونيول او د درهٔ بولان له خوا قندهار او هرات ته ولاړ.

سيد جعفر روهي تدقيق التحقيق وکيښ.

مجهر بن عيسى داؤد اشرف العنوان في معرفة انساب افغان وکيښ (د بمبئي د ملا فيروز کتابخانه).

۱۷۴۰م ۱۱۵۳ق

نادر شاه افشار د خپلو فتوحاتو جشن په مشهد کي جوړ کئ، د ده مملکت له سنده تر فراته او له سيحونه تر بلوچو پوري رسيدئ.

ميان عبدالحکيم بن سکندر شاه سنټيا کاکړ د قندهار د سيمى نقشبندي مشهور پير او د حض الايمان مؤلف وفات او په تهل چوټيالۍ کي ښخ سو (ولادت ئې ۱۰۷۰ق).

۱۷۴۱م ۱۱۴۵ق

نادر شاه افشار احمد خان ابدالى له مازندارنه را وغوښت او د خپلو همرکابو ابداليانو په مشرتوب ئې وگوماره.

۱۷۴۲م ۱۱۵۵ق

خوشحال خان توخى د على خان زوى د کلات حکمران و.

حافظ عبدالکبير د در مجالس او مناجات او معجزاتو ناظم خپل در مجالس په پښتو نظم کي.

۱۷۴۵م ۱۱۵۸ق

محمد اکرم هروي خطاط د هرات د سعديه مدرسې نوشته وکښله.

۱۷۴۷م ۱۱۶۰ق

نادر شاه افشار د خبوشان په فتح آباد کي د خپلو درباريانو له خوا ووژل سو (د يکشنبې شپه ۱۱ جمادى الاخرى).

احمد خان ابدالى او نور پښتانه د هرات له لاري له مشهده قندهار ته راغلل (رجب).

د قندهار په شير سرخ کي د پښتنو لويه جرگه جوړه سوه او په نهمه ورځ ئې احمد خان سدوزى د زمان خان زوى ۲۵ کلن ځوان په افغانى سلطنت د احمد شاه درانى په نامه انتخاب کئ او د غنمو وږى ئې د ده په بگړۍ کي وتومبه (شوال ۱۱۶۰ق، اکتوبر).

تيمور شاه په مشهد کښي وزيږيدئ.

۱۷۴۷-۱۷۷۲م ۱۱۶۰-۱۱۸۶ق

د احمد شاه بابا ابدالي د زمان خان سدوزى د سلطنت دوره چي پايتخت ئې قندهار و.

تقى خان اخته بيگي ۲٦ کروړه روپۍ د پيښور او کابل ماليات نادر شاه افشار ته وړې، چي قندهار ته راغلل نو احمد شاه دغه خزانه واخيستله.

احمد شاه غزني او کابل او پيښور له ناصر خان څخه ونيول.

اشرف خان او الله يار خان د خوشحال خان توخى زامن د کلات او توخو سرداران وو، او احمد شاه ابدالى منلي وو.

اخوند گدا د پښتو نافع المسلمين ناظم او د

دیوان خاوند شاعر ژوندی و.

معزالدین خټک خپل پښتو کتاب ربقة الاسلام په پښتو لنډ مثنوي منظوم کړ، دی د شعر دیوان هم لري.

محمد نظام معجز کابلي شاعر په ډهلي کي وفات سو.

۱۷٤۸م ۱۱٦۱ق

احمد شاه د دیرش زرو لښکرو سره د کابل او پېښور له لاري تر اټک او جیلم پوري ونیول او د لاهور څخه تر ۱۳ ربیع الاول ۱۱٦۱ق سر هند ته ورسیدئ، په سندھ کي ئې میان نور محمد کلهوره پاچا کئ. د ده په امر محمد قاسم د عندلیب په نامه یو توپ په پیښور کي جوړ کئ.

احمد شاه د محمد شاه گورکانی زوی په ډهلي کي پاچا سو.

شاه حسام الله پر هند د احمد شاه د لومړی یرغل فتح نامه په فارسي منظومه کړه (د پاریس ملی کتابخانه).

علم خان اپریدی خپل پښتو دیوان ترتیب کي (د هند د تونک کتابخانه).

سردار زاهد خان سدوزی له ۱۱۳۲ ق تر ۱۱٦۱ق پوری د ملتان حکمران و.

۱۷٤۸م ۱۱٦۲ق

میا فقیرالله جلال آبادي ښکاپوري مرشد له ښکاپوره د حجاز په سفر ولاړ او په ۱۲ د جمادی الاولی په مدینه کي و.

قاضی نصرالله بارکزی خوانچه زی د ارغستان اوسیدونکي د احمد شاه له خوا د قندهار قاضي سو، د خان علوم کورنۍ د ده له پښته ده. د ده زوی محمد اسماعیل ژلی بیکه او د هغه زوی قاضي محمد سعید و.

ملا محمدی (املا) د علاءالدین زوی د سنگ چارک شاعر او صوفي په بخارا کي وفات سو، دو شنبه ۱۸ ربیع الاول (ولادت ۱۱۰۰ق).

لقمان خان د ذوالفقار خان سدوزی زوی د قندهار نائب الحکومه وفات سو.

۱۷٤۹م ۱۱٦۳ق

احمد شاه هرات ونیو او میرزا شاهرخ د نادر شاه لمسی ته ئې مشهد وسپاره او په هرات کي درویش علی خان هزاره مقرر کئ.

عابد خان سدوزی مغدورخیل د شاه حسین کړوسی د ملتان د پښتنو مشر مړ سو.

میا محمد عمر بن ابراهیم د پیښور د څوکنو اوسیدونکی خپل شمایل نبوي په پښتو منظوم کړه.

۱۷۵۰م ۱۱٦٤ق

احمد شاه قلات ونیو او امیر نصیر خان بلوڅ ته ئې وسپاره.

د هراته پر نشاپور حمله او نیول او عباس قلی خان ته سپارل.

وزیر شاه ولي خان مرو، میمنه، اندخود، تر بدخشانه ونیول.

شاهرخ د نادر شاه افشار لمسی په مشهد کي د احمد شاه په نامه سکه ووهله:

یافت از الطاف احمد پادشاه
شاهرخ بر تخت شاهي تکیه گاه

احمد شاه له زور آباده ملا میرزا د ملا محمد سلجوقی زوی راوست او د هرات د پای حصار

په مدرسه کي مدرس کئ.

د وزير شاه وليخان باميزی په امر شاه نظير توپ ساز ''توپ زمزمه'' په لاهور کي د احمد شاه بابا په نامه جوړ کئ.

۱۷۵۱م ۱۱٦۵ق

احمد شاه د لاهور جنگی سفر وکئ او ښاغاسي عبدالله خان کشمير ونيوئ.

قلندر خان دهلی ته د احمد شاه له خوا په سفارت ولاړ او پنجاب، سند، کشمير په احمد شاهي سلطنت کي داخل سوه.

حاجي ملا ولی ساکزی قندهاری ملا باشي و.

محمد علی حزين ايراني شاعر (متولد ۱۱۰۳ق متوفا ۱۱۸۰ق) په تذکرة الاحوال کي د پښتنو په لاس د ايران او اصفحان د نيولو احوال په هند کي وکيښ.

کامگار خټک د پښتو شاعر وفات سو.

۱۷۵۲م ۱۱٦٦ق

سردار خان جهان پوپلزی د احمد شاه په امر د کابل کلا ترميم کړه او لس دروازې ئې ورکړې.

سيد فتح علی حسيني گرديزی د سيد عوض خان زوی مورخ او شاعر او مؤلف په هند کي تذکره ريخته گويان وکښله (د ده وفات ۱۲۲٤ق).

۱۷۵۳م ۱۱٦۷ق

احمد شاه سند ته ولاړ او بيا ئې مشهد محاصره کئ او نور محمد خان افغان ئې د شاهرخ ميرزا نايب وټاکه او ټول خراسان ئې په هرات پوري ونښلاوه.

ميرمنو د لاهور حاکم مړ سو او احمد شاه د ده زوی مير مومن ته لاهور وسپاره.

په ٤ محرم ۱۱٦۷ق احمد شاه سند ته ورسيدی او د ښکار پور ولايت ئې په قندهار پوري وتاړه او محمد مراد ياب خان د نور محمد زوی ئې د سربلند خان په لقب د سند پر تخت کښيناوه.

ملا محمد غوث د اخوند ترکمان بن تاج خان زوي چه له کندهاره پيښور ته تللی و د احمد شاه له خوا د پيښور لوي قاضي سو. ده د منطقو پر ميرزا باندي حاشيه کښلې او د احمد شاه بابا عرفاني خبري ئې د شرح الشرح په کتاب کي بيان کړي.

ميرزا هادي عشرت د احمد شاهی دربار منشي په پيښور کي يو قصر جوړ کئ چي تاريخ ئې ''مسکن عشرت هادی آباد'' دئ.

د کندهار په دربار کي د سند سفير گودمل هندو و، او د احمد شاه سفير په سند کي اسماعيل خان پني و.

دوهم عالمگير د جهاندار شاه زوی د ډهلي پاچا سو.

۱۷۵٤م ۱۱٦۸ق

په کندهار کي لومړی موزيم (بيت الاشراف) جوړ سو (ربيع الثاني).

۱۷۵۵م ۱۱٦۹ق

آزاد خان افغان په اصفحان کي سکه ووهله (د اصفحان موزيم).

غلام محی الدين خان افغان په هند کي د

احمد شاه ابدالی (ظفر نامه) د میرمنو قمر الدین خان په نامه وکښله (د لاهور پوهنتون خطی نسخه). ملا عبدالرشید د حسین زوی په لنگر کوټ کي پښتو مثنوی او درسي کتاب رشید البیان وکيښ (د فقه احکام).

۱۷۵۶م ۱۱۷۰ق

د شاهزاده تیمور په امر حضم افگن توپ په لاهور کي جوړ سو او په پنجاب کي ۲۰۰ کښتۍ جوړي سوې.

احمد شاه دهلي په ۷ د جمادی الاولی ۱۱۷۰ ق ونیوی. دوهم عالمگیر ئې د هغه ځای پر تخت کښیناوه او د هغه وریره ئې شهزاده تیمور ته وغوښته. نظام الدوله ئې د دهلي وزیر او نجیب الدوله ئې سپه سالار مقرر کړ.

په مکه کي د افغاني حاجیانو لپاره سلیماني کاروانسرای د احمد شاه په امر حاجي عبدالکریم بارکزي او حاجي محراب خان نورزي جوړ کړ (ربیع الاول غره ۱۱۷۰ق).

په هرات کي نوی کلاوی او پل مالان جور سول.

بي بي صاحبه بنت کامران د شاه محمود هوتک ماینه په کابل کي مړه او ښخه سوه (سه شنبه ۹ رجب شنخته ئې په کابل کي ده).

واقف بتا لوي مشهور شاعر په لاهور کي د شهزاده تیمور حضور ته راغي.

شاکر خان سدوزی له ۱۱۶۳ تر ۱۱۷۰ق د ملتان حکمران و.

۱۷۵۷م ۱۱۷۱ق

محمود المنشي د ابراهیم حسیني زوی د احمد شاه د دربار منشي تاریخ احمد شاهي له ۱۱۶۰ تر ۱۱۷۱ق پوری وکيښ (د برټش موزیم او لنین گراد خطي نسخې).

۱۷۵۸م ۱۱۷۲ق

یوه خراساني شاعر چي د قاسمي لمسی و د حسین خان فراهي د خراسان د حاکم په خواهښت نادر نامه به ۱۷ زره بیته کي د احمد شاه بابا په نامه منظومه کړه (ربیع الاول، د کراچي موزیم خطي نسخه).

په کندهار کي د شاه واله اشرف الانهار جوړه سوه.

اختیار خان بامیزی د احمد شاهي دربار مهر بردار و.

۱۷۵۹م ۱۱۷۳ق

احمد شاه د هندو دتا ۸۰ زره لښکر په شمالي هند کي مات کړل (جمادی الاخری).

۱۷۶۰م ۱۱۷۳ق

شاه عالم د دوهم عالمگیر زوی د ډهلي پاچا سو.

محسن الملک معتمد الدوله یعقوب علی خان بامیزی په ډهلي کي د احمد شاه له خوا مقرر سو چي دا ښار له مرهټانو څخه وساتي.

یاقوت خان خواجه د ملتان صوبدار سو.

سردار علی محمد خان سدوزی په ملتان کي د پښتنو مشر و.

۱۷۶۰م ۱۱۷٤ق

احمد شاه د ٦۰ زرو لښکرو سره د پاني پت پر ډگر د لسو لکو مرهټانو او هندوانو سره جنگ وکړ او په ٦ د جمادی الاخری ۱۱۷٤ق ئې بری

ومونډ. دوه لکه تنه ووژل سوه، ۵۰ زره آسان او ۲ لکه غوایي او ۵۰۰ فیلان او ۲۲ زره بندیان ئې ونیول. وروسته ئې شاه عالم د ډهلي پر پاچهي پرېښو.

په همدغه کال کي احمد شاه د کندهار اوسني ښار بنا کړ او شهزاده تیمور ئې د هرات حکمران کړ.

سردار شجاع خان سدوزی لومړي پلا تر ۱۱۹۷ق پوري د ملتان حکمران و.

۱۷۶۱م ۱۱۷۵ق

په پنجاب کي د جیسا سنگه شورش او په ۱۱ رجب ۱۱۷۵ق له دوي سره د احمد شاه جنگ او ماتول او پر دوي بری او تر ۱۱۷۷ق پوري په پنجاب کي پاتیدل. احمد شاه بابا یو سفارت چین ته واستاوه.

د تاشقرغان (خلم) د ښار بنا چي په ۱۱۶۵ق نوی شروع سوي وه، په ۱۱۷۵ق د شهزاده سلیمان او عبدالله خان په امر بهرام خان د هغه ځای حاکم تمامه کړه.

ملا شیر محمد هوتک کندهاری د اسرار العارفین پښتو ناظم او د تجوید افغاني لیکوال په قندهار کي وفات سو (ولادت ئې ۱۰۹۲ق).

۱۷۶۱م ۱۱۷۵ق حدود

شاه عزت الله مجددي له کابله یارکند ته تللی و چي اولاده ئې هورې وه.

۱۷۶۲م ۱۱۷۶ق

حافظ مرغزي د مردان پښتو شاعر احمد شاهي شاهنامه په پښتو مثنوي نظم کړه.

۱۷۶۳م ۱۱۷۷ق

احمد شاه سلطان مصطفی خان خلیفه عثماني ته ولیکل چه دی په مدینه کي یو مسجد جوړول غواړي مگر خلیفه جواب ورکی او وئي نه منل. دا لیک په دفتر همایون نمبر ۳ کي ساتلی دئ (استانبول).

د احمد شاه په امر زمان خان د لاش کلا په فراه کي جوړه کړه.

په هرات کي د حسین شاملو باغ جوړ سو.

معراج الدین خټک خپل طبی مثنوي دلیل العلیل منظوم کړ.

۱۷۶٤م ۱۱۷۸ق

شاه غلام محمد مجددي نقشبندي صوفي په پېښور کي وفات او ښخ سو، د ده اولاده په کندهار کي وه.

۱۷۶۵م ۱۱۷۹ق

واقف بتالوي مشهور شاعر کندهار ته راغی.

۱۷۶۶م ۱۱۸۰ق حدود

محمدي صاحبزاده د میا عمر څوکني زوی د پښتو دیوان خاوند شاعر خپل دیوان ترتیب کړ.

استاد احمد علی خان د توره باس باروت ساز زوی له ملتانه کندهار ته راغي او د ده زوی پاینده خان په کابل کي د آهنگرئ او باروتو کارخانې جوړي کړې.

قاضي دل محمد افغان په طب کي بحر الفوائد تالیف کړ ۵۵۸ مخه.

سردار محمد شجاع خان سدوزی دوهمه پلا تر ۱۱۸٦ پوری د ملتان حکمران و.

۱۷٦۷م ۱۱۸۱ق

شاه ولی خان وزير له کندهاره د ٦ زرو سپرو سره بلخ ته ولاړ او وروسته پخپله احمد شاه هم د هرات له لاري ميمنې ته ورسيدي او د بخارا د پادشاه مراد بي سره ئې درياي آمو سرحد وټاکه.

پير معظم شاه د پير محمد فاضل د پيښور د پير سباک اوسيدونکي د پښتنو تاريخ (تواريخ رحمت خاني) په پښتو وکيښ (يوه مقدمه په فارسی اوه مقامات). دا کتاب په هند کي د حافظ رحمت خان بړيڅ لپاره کښل سوی دئ، چي د مؤلف ماخذ يو بل پښتو کتاب (تواريخ افاغنه) و، چي په ۱۰۳۱ق کښل سوی و، او مؤلف ئې خواجو مليزی و.

کاظم خان شيدا د افضل خان خټک زوی چي هند ته شړلی سوي و خپل د پښتو ديوان ئې ترتيب کړ.

علی خان د پيښور د شاوخوا اوسيدونکي خپل پښتو ديوان بشپړ کړ.

مير غياث الدين غياثي د ميرک بدخشي زوی چي د فارسي شعر ديوان لري په بدخشان کي وفات او په فيض آباد کي ښخ سو (ولادت ۱۱۱۷ق).

۱۷٦۸م ۱۱۸۲ق

احمد شاه په سند کي د حيدرآباد ښار بنا کړ.

خرقه شريفه له جوزجانه د کابل له لاري شاه ولی خان کندهار ته يووړه (يکشنبه ۹ ربيع الاول).

وکيل الدوله عبدالله خان پوپلزی په ميدان کي (قلعه دراني) ودانه کړه.

۱۷۲۹م ۱۱۸۳ق

احمد شاه مشهد ته ولاړ او نصير خان بلوڅ هم د ۲۰ زرو بلوڅانو سره د ده ملگری و. هلته ئې نصرالله ميرزا د شاهرخ زوی د نادر افشار لمسی پر تخت کښيناوه او گوهر شاد د شاهرخ لور ئې تيمور شهزاده ته وغوښته. په ۸ د صفر ۱۱۸٤ق قندهار ته را ورسيدئ د مجمل التواريخ ليکوال وايي چي احمد شاه په دغه سفر کي درې لکه سپاره او اوه سوه توپه لرل.

ميرزا محمد هادي متخلص په عشرت هروي د هرات منشي باشي او شاعر ژوندی و.

ملا عبدالله زوری او اباسهل او ملا مسکين په هزاره گي لهجه شعرونه ويلي دي.

د کابل د شاه شهيد اسحاق ختلانی پر هديره گنبده جوړه سوه. شهزاده داراب په کابل کي حکمران او ملا عبدالله قاضي او ملا شاه بيگ مفتي و.

د افضل خان خټک د اشرف خان زوی د خوشحال خان لمسی وفات. دی د پښتو تاريخ مرصع او پښتو کليله دمنه مؤلف دئ.

محمد مسعود د پيښوري لوی نقشبندي صوفي وفات سو (ذيحجه).

۱۷۷۰م ۱۱۸٤ق

حافظ رحمت خان بړيڅ په بريلي کي د پښتو خلاصه الانساب وکيښ (رجب).

حافظ محمد صادق په هند کي په فارسي تواريخ رحمت خانی وکيښ (اوه مجلسه د لندن

موزيم).

۱۷۷۱م ۱۱۸۵ق

د شهزاده تيمور په امر په هرات کي يو لوی توپ جوړ سو.

قاضي عبدالرسول دراني پوپلزی ته چي د عسکر قاضي و د خان بالاستقلال مرتبه ورکړ سوه او شيخ الاسلام سو.

محمد اعظم د خيرالزمان حسيني دومړ زوی چي مورخ او مفسر و وفات سو. ده د قرآن تفسير او معيار العلوم ليکلي دي.

اخوند ملا گندم علی د هرات د خلچان کلی مشهور عارف ۸۵ کلن وفات سو (ولادت ئې ۱۱۰۰ق).

۱۷۷۲م ۱۱۸٦ق

احمد شاه پسله ۲٦ کاله سلطنته په جمعه ۲۰ رجب ۱۱۸۸ق د قندهار د توبی په غره کي مړ او په قندهار کي ښخ سو. په قندهار کي د ده زوی شهزاده سليمان د شاه ولی خان وزير په سعی پادشاه سو، خو شهزاده تيمور له هراته راغی، او شاه ولی خان ئې په بکوا کي مړ کئ او په قندهار کي پادشاه سو.

د شاه ولی خان وزير سره اعتماد الدوله دوست محمد خان او شکرالله خان د ده زامن هم ووژل سوه.

سردار محمد شريف خان سدوزی تر ۱۱۸۷ق پوري د ملتان حکمران و.

۱۷۷۲-۱۷۹۲م ۱۱۸٦-۱۲۰۷ق

تيمور شاه شيخ عبدالطيف د لوی افغانستان پادشاه و.

۱۷۷۲م ۱۱۸٦ق

شجاع خان دسدوزی د ملتان حکمران په بهاولپور کي مړ سو.

تيمور شاه شيخ عبدالطيف د وکالت په منصب او التفات خان خواجه سرای خزانه دار او نور محمد خان بابړ ئي امين الملک او فتح الله خان سدوزی ئې خپل نديم او مير هزار خان الکوزی ئې د خپل قوم به سرداري او قاضي فيض الله ئې مدار المهام او ملا عبدالغفار جديد الاسلام ئې د ديوان په مستوفي گری وټاکل. شاهزاده همايون د قندهار او شاهزاده سلطان محمود د هرات حکمرانان سول.

نظام الدين عشرت سيالکوتي شهنامۀ احمدي په فارسي نظم کړه د احمد شاه بابا په نامه.

پير محمد کاکړ خپل کوچنی کتاب معرفة الافغاني د شهزاده سليمان بن احمد شاه ابدالي په نامه وکيښ.

۱۷۷۲م ۱۱۸٦ق

حسين علی يوسف زاده د احمد شاه بابا کرامت نامه وکښله (د کابل خطي کتابخانه).

محبت خان د حافظ رحمت خان بړيڅ زوی اخبار محبت په هند کي وکيښ.

۱۷۷۳م ۱۱۸٦ق

تيمور شاه پايتخت له قندهاره کابل ته تبديل کئ او په کابل کي د سردار جهانخان او ديوانبيگي عبدالله خان او قاضي فيض الله خان او مراد خان پوپلزائي او علی رضا خان موسوي مستوفي او اڅکزو په نامه کوڅې جوري سوې.

۱۷۷٤م ۱۱۸۸ق

په قندهار کي عبدالخالق خان سدوزی ياغي سو، خو تيمور شاه دی ونيوي او ړوند ئې کړ او سردار پاينده خان بارکزي ته ئې د سرفراز خان لقب ورکړ.

حافظ رحمت خان د شاه عالم خان بړيځ زوی د هند پښتون جنګي سردار او مورخ او شاعر د خلاصة الانساب مؤلف په جنګ کي ووژل سو او د هند په بريلي کي ښخ سو.

کوديزي شاعر د جلات او محبوبا قصه په پښتو مثنوی نظم کړه.

۱۷۷۵م ۱۱۸۹ق

وکيل الدوله ديوان بيګي عبدالله خان پوپلزی په کابل کي يوه مانۍ د بالا حصار سره جوړه کړه.

وکيل الدوله پر فراه رود پل جوړ کړ.

سردار فتح الله خان سدوزی له ملتانه د تيمور شاه دربار کابل ته راغئ او د شاهي دربار خاص نديم سو.

۱۷۷٦م ۱۱۹۰ق

تيمور شاه د احمد شاه بابا د قبر ګنبده او باغ په قندهار کي جوړ کړه.

ميا عمر څوکني د پښتو مشهور پيشوا او مؤلف وفات او د پيښور په څوکنو کي ښخ سو.

استاد محمد ياسين معمار له قندهاره د تيمور شاه په امر کابل ته راغئ، د کابل د معمارانو کورنۍ د ده اولاده ده.

محمد نور بن محمد حسن بن عبدالحبيب توخی نورخيلی جامع السلوک عربی په قندهار کي وکيښ. دی د ميا فقير الله شاګرد دئ.

مسعود ګل پاسنی په پښتو يو تاريخي مثنوي نظم کړ (د لنډن موزيم خطي نسخه).

اخوند ملا خدابخش د قندهار او سند ملا باشی و، دی د ملا ولي ساکزي زوی دئ چي تر ۱۲۱٦ق پوري لا ژوندی و.

فيض الله د ملا بابړ موسی خيل کاکړ زوی په قندهار کي د تحقيق التوبه رساله په عربي وکښله. د ده بله رساله د منطق مبادي دي.

۱۷۷۷م ۱۱۹۱ق

سردار جهان خان پوپلزی سپه سالار د قندهار په دل آرام کي مسموم او په قندهار کي ښخ سو.

۱۷۷۹م ۱۱۹۳ق

په پيښور کي د فيض الله خان خليل او ارسلا خان مومند بغاوت او د هغو وژل او د څمکنو کلی چورول او د ياقوت خان خواجه سري وژل.

د پښتو شاعر بيدل د ژوند وخت د اشنغر په اتمانزو کي.

د کابل بالا حصار نوې کلا جوړه سوه.

کاشي راو په هند کي د احمد شاه او مرهټانو د جنګ تاريخ وکيښ (د برتانيا موزيم خطي نسخه).

کريمداد خان باميزی د احمد شاهي دربار عرض بيګي د کشمير حکمران و.

نواز خان خټک د خوشحال خان کړوسی د پښتو شاعر او خطاط په کابل کي و. د ده ژوند تر ۱۱۹۷ق پوری يقيني دي.

۱۷۸۰م ۱۱۹۳ق

خواجه عبدالکريم کشميري له نادر افشاره تر تيمور شاه پورې وقايع په بيان واقع کتاب کې وکښل (د لندن موزيم خطي نسخه).

۱۷۸۰م ۱۱۹۵ق

ميرزا محمد رفيع سودا د ميرزا محمد شفيع کابلي زوی د اردو ژبې مشهور شاعر او ملک الشعراء په هند کې وفات سو (ولادت ئې ۱۱۲۵ق په ډهلي کې).

ملا عبدالطيف صدر العلماء وفات سو.

شاه فقير الله بن عبدالرحمن حصارکي جلال آبادي نقشبندي مشهور عالم او روحاني مرشد په ښکارپور کې وفات او ښخ سو (۳ صفر). دی د احمد شاه ابدالي مرشد و. د قطب الارشاد او مکتوباتو او فتح الجميل او ډېرو نورو پښتو او فارسی او عربی تاليفاتو خاوند.

په هند کې د عروج و خروج احمد شاه ابدالی کتاب تاليف سو (د مانچستر خطي نسخه).

د تيمور شاه په فرمان د کروخ د موقوفاتو متولي توب خواجه محمد سعيد ته وسپارل سو چې د سلطان بابا لاش له اولادې څخه يو عارف او شاعر متخلص په "سيدا" و، او د شعر ديوان لري.

۱۷۸۱م ۱۱۹۲ق

تيمور شاه ملتان له سکهانو څخه بيا ونيو او هغه ئې شجاع خان سدوزی ته وسپاره.

محمد علی انصاري د هدايت الله خان زوی په هند کې تاريخ احمد شاهي وکيښ (د بريتانيا موزيم).

پير محمد کاکړ خپل د پښتو ديوان ترتيب کئ.

۱۷۸۲م ۱۱۹۷ق

نائب امين الله د مير زايي خان لوگري زوی د لوگر په برکي راجان کې وزيږيدی، مور ئې د کمال خان وردک لور وه.

مير عبدالله د پښتو سواتي شاعر د ننگرهار اوسيدونکی د پښتو ديوان "جام محبت" خاوند او صوفي وفات سو (۲۵ رجب) ولادت ئې ۱۱۳۰ق کال دئ.

۱۷۸٤م ۱۱۹۹ق

د فارس ميرزا محمد کلانتر چې د نادر افشار معاصر او ملگري و، تر ۱۱۹۹ق پورې ئې خپلی ليدني وکښلې چه د هوتکو آخرني حال هم لری (د تهران چاپ ۱۳۲۵ش).

قاضي محمد اکبر شاه د قاضي محمد غوث زوی د پيښور لوی قاضي و. محمد خان هزاره د محمد شاه خان زوی د تيمور شاه په فرمان د باخرز حاکم بالاستقلال مقرر سو (۸ ذی حجه).

۱۷۸۵م ۱۲۰۰ق

امو خان د اشرف خان توخی زوی د کلات د سيمې مشر و.

ميان محمد عمر د محمد ابراهيم زوی د باجوړ د ميا کلي اوسيدونکی (د څوکنو ميا) مشهور عالم او مرشد او مؤلف وفات او د پيښور د څوکنو کلي کې ښخ سو (يکشنبه ۱٦ شعبان) ولادت ئې ۱۱۵۰ ق. تاليفونه ئې: (۱) معالی شرح امالي (۲) توضيح المعاني پښتو

منظوم (۳) د افغانانو شجره نسب (٤) شمایل نامه په ۱۱٦۳ق پښتو (٥) مخمس درود شریف په پښتو.

حافظ الپوري خپل پښتو دیوان ترتیب کئ.

مسعود بن عبدالله د آدم خان او درخانۍ قصه تالیف کړه.

محمد نور بن محمد حسن بن عبدالحبیب توخی کندهاري خپل کتاب جامع السلوک وکیښ (عربی).

۱۷۸٥م ۱۲۰۰ق حدود

بابه خان ریکا باشي او د ده زوی سرفراز خان د کابل د ریکاني مشران او د لښکر منصبداران وو، دا د ریکا قبیله احمد شاه له کردستانه را وستلي وو.

سردار رحیمداد خان د حاجي جمال خان بارکزی زوی د افغاني دربار د سلطنتي اسنادو محافظ او مهر بردار و. د جلال آباد د بهسود او د ښکارپور د ګړي یسین محمد زی د ده له پښته دی.

میرزا محمد هاشم بهشتي د احمد شاه بابا او تیمور شاه د حضور منشي "نګارستان سلطاني" وکیښ چي سیاسي او ادبي معلومات لري.

یوه نامعلوم مؤلف پښتو تذکرة الملوک د سدوزو په تاریخ کي وکیښ (د راورتي خطي نسخه).

محمد جعفر شاملو خراساني چي د احمد شاه سره د پاني پت په جنګ کي ملګری و، په هند کي منازل الفتوح د دې جنګ پر احوال وکیښ (د برتانیا موزیم خطي نسخه).

۱۷۸٦م ۱۲۰۱ق

مدد خان د تیمور شاه له خوا څخه په سند کي د تالپورانو سر وکوټلي او بیا ئې میر فتح خان د سند حکمران کئ.

ملا حسن ساکزی د کندهار د تلکان پښتو او فارسي شاعر او عارف خپل فارسي دیوان تکمیل کئ (تحفة المدایح).

د کابل په بالا حصار کي د وکیل الدوله عبدالله خان پوپلزی په امر یو خانقاه جوړه سوه (پنجشنبه ۱ جمادی الاخری).

وکیل الدوله عبدالله خان پوپلزی د علی خان قندهاري زوی چي شاعر، اداره چي، او لښکري لوی وزیر و، په غزني کي وفات او ښخ سو (دو سنبه ۲۲ ذی قعده).

۱۷۸۸م ۱۲۰۲ق

د علیم الله بن عتیق الله بن فضل الله بلخي حنفي صوفي او فقیه او د زبدة الرویات د مؤلف وفات (ولادت ئې ۱۱۰۹ق).

۱۷۸۸م ۱۲۰۳ق

په کشمیر کي د آزاد خان ښورښت او د هغه آرامول دغه وقایع په "جنګ نامه آزاد خان" کي په فارسي منظوم سوی دي.

د تیمور شاه په فرمان شهداد خان پوپلزی د ننګرهار مستأجر او حاکم د جلال آباد کلا جوړه کړه. میر هوتک خان افغان پوپلزی د خپلو فارسي اشعارو کلیات ترتیب کئ، ١٤ زره بیته.

۱۷۸۹م ۱۲۰٤ق

د بخارا شاه مراد معصوم مرو ونيوله، او تيمور شاه دريا آمو د ده سره سرحد وټاکه.

تيمور شاه په کابل کي يو لوی قصر جوړ کئ.

۱۷۹۰م ۱۲۰۵ق

مولوي محمد عمر ساکزی د پښتو تجويد مؤلف په قندهار کي وفات سو.

۱۷۹۱م ۱۲۰٦ق

د شاهزاده محمود د هرات د حکمران په امر خان علوم قاضي القضاة احمد خان د هرات جامع بيا ودانه کړه.

سيد ابو الحسن عنوان د جرم بدخشان شاعر ووژل سو (ولادت ئې ۱۱۲۳ق).

۱۷۹۲م ۱۲۰٦ق

اسدالله خان نورزی په ډهلي کي د تيمور شاه سفير او غلام احمد خان ئې وقايع نګار و. د هند له خوا وجيه الدين سفير کابل ته راغئ چي تيمور شاه وجيه الدوله لقب ورکئ.

۱۷۹۲م ۱۲۰۷ق

تيمور شاه تر ۲۲ کلو سلطنت وروسته ٤٦ کلن په کابل کي په يکشنبه ۷ شوال وفات او ښخ سو (ولادت ئې ۱۱٦۰ق). پر ځای يې د ده زوي شاه زمان پادشاه سو او د کابل پر تخت کښيناوست.

۱۷۹۲-۱۸۰۰م ۱۲۰۷-۱۲۱۵ق

زمانشاه د تيمور شاه زوی د لوی افغانستان پاچا و.

۱۷۹۲م ۱۲۰۷ق

رکن الدوله نواب مظفر خان سدوزی او امين الدوله سردار محمد خان د يار محمد خان سدوزي زوی کابل ته راغلل، او دواړه بيرته د ملتان او کچهي حکمرانان سول.

نواب مستجاب خان بړيڅ په هند کي ګلستان رحمت وکيښ.

سيد انور شاه د تيراه په کلا کي د پښتو ديوان ترتيب کئ.

قنبر علی خان اورکزی د پښتو ديوان خاوند شاعر په پيښور کي مړ سو (پنجشنبه ۱۱ رجب).

ميرزا محمد خليل مرعشي په مجمع التواريخ کي د هوتکو فتوحات په ايران کي بيان کړه (د تهران چاپ ۱۳۲۸ش).

شاه زمان حافظ شير محمد خان د شاه وليخان وزير زوی ته د مختار الدوله اشرف الوزراء لقب ورکئ او قاضي القضات مدار المهام فيض الله دولت شاهي ئې بندي کئ (شوال).

۱۷۹۳م ۱۲۰۷ق

شهزاده همايون چي د قلات نصير خان بلوڅ ته ئې پناه ور وړې وه، دغه خان ئې شفاعت نامه د شاه زمان حضور ته راوليږله.

۱۷۹٤م ۱۲۰۸ق

د کابل شاهي باغ او دلکشاه قصر له بالا حصاره سره جوړ سوه.

شاه زمان د سکهانو د دفع لپاره پيښور ته ولاړ، خو بيرته قندهار ته را وګرځيد او خپل ورور همايون ئې په لهيه کي ونيو او د حسن قزلباش په لاس ئې ړوند کئ، بلخ يې هم بيا ونيو.

د انگريزانو دوه تنه استاځي کابل ته راغله، چه يو ئې سيد غلام محمد خان نوميدئ.

۱۷۹۵م ۱۲۱۰ق

قاسم علی افريدی خپل پښتو ديوان په هند کي ترتيب کئ (۲۰ ربيع الاول ۱٦ اکتوبر).

۱۷۹۵م ۱۲۰۹ق

محمد علی خان انصاري په هند کي بحر مواج د درانو د عصر پر احوال باندی تاليف کئ (د لنډن موزيم).

ملا سعدالله خروټی قندهاري چه پر جلالين او مولوی عبدالغفور ئې حاشيې ليکلي دي وفات سو.

د زمان شاه له خوا ځخه شاه غفران الله مجددي بخارا او خوقند ته په سفارت ولاړ.

۱۷۹۵م ۱۲۱۰ق

د کابل د چهل ستون قصر په هند کي د شاه زمان لپاره جوړ سو.

په حسن ابدال کي شاه زمان د سکهانو سره وجنگيد او لاهور ئې بيا ونيو.

رحمت داوي قندهاری شاعر د ليلي مجنون قصه په پښتو د سردار عبدالله الکوزی د کشمير د والي او د شاه زمان سدوزی په نامه نظم کړه، دی پښتو ديوان هم لري.

آقا محمد خان قاجار پر مشهد تعرض وکئ او شاهرخ ئې بندی کئ د ده زوي نادر ميرزا د هرات له لاري شاه زمان ته بناه راوړه. قاجاری پاچا محمد حسين قراقوزلو کابل ته سفير را واستاوه او شاه زمان هم خپل سفير کدو خان درانی ايران ته وليږلئ.

ړوند شهزاده همايون په کابل کي بندي و.

۱۷۹۵م ۱۲۱۰ق

قاضي محمد حسين خان ملا پيښوری د مير زاهد د منطق پر حاشيه بله حاشيه وليکله.

گل محمد د هلمند د مالگير اوسيدونکي پښتو شاعر خپل پښتو ديوان بشپړ کئ.

حاجي درويش بهادر خان صوفي او شاعر د حاجي جمال خان بارکزی زوی په قندهار کي ژوندی ؤ (د محمد رحيم خان امين الملک او محمد کريم خان امين الملک پلار).

شيخ الاسلام مير خيرالدين د شاه زمان د دربار ملا او قاضي القصات ؤ.

۱۷۹٦م ۱۲۱۱ق

د ډهلی سفير سيد محمود خان کابل ته راغئ او شاه زمان د ډهلی د ميرزا محمد اکبر د وليعهدئ تصديق وکئ.

شاه زمان د جيلم او سند دوابي ته احمد خان بارکزی او د راوي او چنار ناوې ته حسن خان قزلباش حاکمان مقرر کړل. محمد خان توخي او بوستان خان او نورالله خان ختک د اوه زرو سپرو او سلو زنبورکو او ځلورو توپو سره د دغو دوو ولاياتو د سرحداتو ساتني ته وگومارل سوه.

شهزاده قصير د هرات نائب الحکومه او سردار احمد خان نورزی او سردار زمان خان باميزی د هرات د لښکر مشران او مشکی خان خواجه سردار ضراب خاني او باروت سازئ مشر او قليچ خان تيموري د هرات قلعه بيگي سو.

د شاه زمان په امر سردار شیر محمد خان بامیزی نادر میرزا افشار بوت او د افغانستان په حمایت ئې د مشهد پر تخت کښیناوه.

هارون خان د حاجي جمال خان محمدزی زوی د فارسي ژبي خورا ښه شاعر په گریشک او قندهار او کابل او هند کي ژوندی و، د ده د شعر دیوان هم سته.

۱۷۹۷م ۱۲۱۲ق

شاه زمان سدوزی د جنوری په اوله لاهور ته ولاړ، او په ۱٦ مارچ بیرته کابل ته راغئ.

د هند د رامپور نواب غلام محمد خان د فیض الله خان روهیله زوی کابل ته راغئ او د شاه زمان څخه ئې کومک وغوښت، چي د ده ولایت بیرته ور ونیسي (رجب).

په دې کال شاهزاده سلطان منصور د کابل حاکم، او جان نثار خان امیر الامراء قولر اقاسی ئې مختار کار ؤ. حسن خان توپساز په کابل کي د شاه زمان په امر د زبر زنگ توپ جوړ کئ.

د کابل په بالا حصار کي بنگله طلا جوړه سوه.

۱۷۹۸م ۱۲۱۲ق

په هرات کي شهزاده محمود یاغي سو، او شاه زمان ورغي، هرات ئې ونیوئ، او شهزاده قصیر ئې د هرات حکمران کئ (١٤ اکتوبر). محمود، کامران او فیروز الدین سدوزی شاهزادگانو تهران ته فتح علی شاه ته پناه یووړه (۲۸ رمضان).

شاه زمان گدوخان سفیر، تهران ته واستاوه، چي قاجاري پاچا سدوزي شاهزادگان د شاه زمان پر خلاف ونه لمسوي.

شاه زمان له هراته کابل ته را ستون سو او لاهور ته رهي سو (دسمبر).

زمان شاه له خراسانه ۱۲ زره کوره ناقلین د کابل سیمو ته را وکوچول.

مظفر خان رکن الدوله د شجاع خان سدوزی زوی د تیمور شاه له خوا د ملتان ناظم سو.

رنجیت سنگه د شاه زمان په فرمان د پنجاب حکمران سو، او د مهاراجه لقب ورکړ سو.

شاه زمان خپل ۱۵ کلن زوی شجاع الملک د پیښور حکمران کئ.

شاه صفي الله صفي مجددي شاعر او صوفي د یمن په حدیده کي وفات او ښخ سو، دی د شعر دیوان لري او څلور کتابونه ئې په تصوف کي کښلي دي (ولادت ئې ۱۱۵٦ق).

میر عزت الله له اټکه خپل سفر د یارکند پر خوا بلخ، بامیان، کابل، پیښور او بخارا له لاري شرو کئ (۲۷ رجب). ده په ۱۲۲۷ ق د ولیم مور کرافت په حکم خپله سفر نامه هم وکښه، چي یوه برخه ئې په ۱۸۲۵م له کلکتې څخه چاپ سوه.

شیخ رحم علی هندي د ایسټ انډیا کمپني په امر راغي، او (بیان حالات منازل کابل از بلدهٔ شاه جهان آباد) ئې وکیښ.

۱۷۹۸م ۱۲۱۳ق

شاه زمان د خپل ورور د مقابلې لپاره قندهار ته ولاړ (٦ جولایي).

د شاه زمان د وژلو دسیسه چي د میان غلام

محمد هندي په لمسون د ده په کوټه کي په کندهار کي جوړه سوې کشف سوه او ۱۳ تنه سرداران چي په دسیسه کي ئې لاس درلود د شاه زمان په مخ کي ووژل سوه، چي سردار پاینده خان بارکزی هم و، مگر د ده زوی فتح خان ایران ته وتښتید، او هلته شهزاده محمود ته ورغئ. غلام محمد درویش هم هند ته وتښتیدي خو پر لاري ونیول سو او ووژل سو (۱۳ رمضان).

علامه حبیب الله قندهاري محقق د مولوي فیض الله موسی خیل زوی په قندهار کي وزیږید.

د افغانستان صادرات ایرا ن ته د کاله څلور ملیونه روپی وې، او د ایرانه واردات تر ۳۰ ملیونو روپي رسیدل.

شاه زمان د هند د بیا نیولو لپاره د یو لک عسکر سره پیښور ته ورسید (۲۵ اکتوبر).

انگریزانو د هند د دفاع لپاره د ایران په دربار کي د افغانستان پر خلاف فعالیت شروع کئ چه قاجاری حکومت پر هرات حمله وکي، او د شاه زمان توجه د هند له خوا را وگرزوي.

امام الدین حسیني چشتي په هند کي تاریخ حسین شاهي د سدوزو پر احوال او شاه زمان باندي وکیښ.

معتمد الدله رحمت الله خان سدوزی د شاه زمان په فرمان وزیر اعظم سو، او توره باس خان پوپلزی تهران ته واستول سو، چي د ایران صدر اعظم حاجي ابراهیم د شهزاده محمود له لمسولو لاس واخلي.

د شاه زمان د سلطنت رجال:

۱ــ رحمت الله خان سدوزی صدر اعظم معتمد الدوله.

۲ــ مختار الدوله حافظ شیر محمد خان وزیر او د درانو سردار.

۳ــ امین الملک نور محمد خان بابړ مهتمم دیوان مالیات.

٤ــ میرزا علی رضا خان قزلباش مستوفي دیوان اعلی.

۵ــ میرزا میر ابراهیم موسوي مشرف.

٦ــ میر محمد علی خان موسوي کفایت خان منشي.

۷ــ میر احمد خان موسوي منشي.

۸ــ میرزا شریف خان قزلباش منشي باشي.

۹ــ میر هوتک خان پوپلزی د روغه دفتر او هر کاره باشي.

۱۰ــ التفات خان او یوسف خان خواجه سرا.

د شاه زمان کار داران:

۱ــ عبدالله خان مخلص الدوله پوپلزی د کشمیر حکمران په ٤۰ لکه روپي اجاره چي فقط ۷ لکه ئې خزانې ته رسیدې نقدی یا تحفه.

۲ــ مظفر خان صفدر جنگ سدوزی د ملتان حکمران درې لکه روپي.

۳ــ عبدالرحیم خان هوتک د ډیرو اجاره دار په نه لکه روپي.

٤ــ میر فتح علی خان تالپور د سند میر شپږ زره لښکر.

۵ـ د قلات بلوڅان خانان نصير خان او محمود خان سپږ زره سپاره.

٦ـ زر داد خان پوپلزی د پيښور حکمران په اوه لکه روپۍ اجاره.

۷ـ عبدالله جان نثار خان د کابل حکمران.

۸ـ امين الدوله محمد خان سدوزی د لهيه حکمران.

۹ـ شهزاده قيصر د هرات حکمران.

۱۰ـ شهزاده حيدر د قندهار حکمران.

۱۱ـ په شمالي ولاياتو کي محلي ميران.

۱۲ـ احمد خان بارکزی شاهنچي باشي د جيلم حکمران.

۱۳ـ نواب جمال خان د قصور حکمران.

۱٤ـ ملک محمد عظيم خان د کالا باغ حکمران.

۱۵ـ امير گونه خان زعفران د خبوشان حکمران.

۱٦ـ ابراهيم خان شادلو افشار د اسفراين حکمران.

۱۷ـ ابراهيم خان کرد د اسفزار حکمران.

۱۸ـ عباس قلي خان بيات او جعفر خان بيات د نشاپور حکمران.

۱۹ـ جلال خان پوپلزی د کابل مستوفي.

په دې دوول د شاه زمان مملکت له لاهوره او کشميره او سنده تر نشاپوره و، چي جنوبي خوا ته ئې بحيره عرب و.

د شاه زمان عسکر:

۱۲ زره غلامان مغول او قزلباش.

۱۲ زره سپاره همرکابه چي امين الملک ئې مشر و.

۳۰ زره قندهاري سپاره.

۳۰ زره پياده.

۱۵ زره سپاره په سند او ملتان کي.

په جنگي سفرو کي گرده سل زره سپاره.

۱۷۹۹م ۱۲۱٤ق

د شهزاده محمود او وزير فتح خان خطر له ايرانه دير سو، شاه زمان خپل ورور شجاع الملک په پيښور کي پريښو، کابل او قندهار ته راغي (۳۰ جنوری).

هارون خان د حاجي جمال خان بارکزی زوی د دري تکړه شاعر د گرشک حکمران ؤ.

۱۸۰۰م ۱۲۱۵ق

د توره باس خان ابدالي افغاني سفير تر مذاکراتو وروسته فتح علی شاه قاجار د شاه زمان په نامه يو خط وکيښ او خراسان يې خپله پدري موروثه وبلله، مگر شاه زمان پخپل جوابي فرمان (۱۸ جمادی الاخری ۱۲۱۵ق) کي ورته وکښل، چي که پر افغاني حدودو تجاوز وسي جواب به يئ په توره در کړه سي.

حضرت شاه د مردان اوسيدونکی پښتو شاعر خپل ديوان ترتيب کئ.

مدرس فيض الله اخوند زاده د اشنغر اوسيدونکی د پښتو ذخيرة القراء کتاب وکيښ (رمضان).

۱۸۰۱م ۱۲۱٦ق

جان ملکم د انگريز سفير په تهران کي له فتح علی شاه سره معاهده وکړه، چي که د افغانستان پاچا پر هند حمله وکي نو به د

قاجاريانو لښکر پر افغانستان باندي راځي.

شهزاده محمود او وزير فتح خان له ايرانه راغلل او قندهار يې ونيوئ. شاه زمان له کابله ورغي او سردار احمد خان نورزى د شاه زمان د ۳۰ زرو لښکرو سره وزير فتح خان ته ور واوښتل او شاه زمان مات سو، له تازي رباطه کابل ته راغي (صفر).

شاه محمود سدوزى ته په قندهار کي د ايران د قاجاري پاچا د تبريک مکتوب ورسيدئ او انگريزانو د هندوستان د نيولو رقيب شاه زمان په دې چم هيسته کئ.

شاه زمان له بالا حصاره د ننگرهار پر خوا رهي سو او شاه محمود په بالا حصار کي پاچا او سردار فتح خان شاه دوست يې وزير سو (ربيع الاول اوائل).

شاه زمان ونيول سو او ړوند کړ سو، وزير اعظم سردار رحمت الله خان باميزى او ورور يې سردار خان او محمد زمان باميزى په بالا حصار کي ووژل سوه.

د وزير فتح خان په فرمان ملا محمد غني قزلباش د کابل د مراد خاني، خيابان، وزير آباد د اماميانو په قضا مقرر سو (شعبان).

د شاه محمود سدوزى په فرمان نائب امين الله لوگري د لوگر او بتخاک خان سو، چي لقب يې امين الدوله او نائب السلطنه و.

شجاع الملک د شاه زمان سکه ورور د پيښور له خوا حمله وکړه، خو د اشپان په جنگ کي مات سو او بيرته خيبر ته ولاړ.

د وزير فتح خان فرمان د فتح الله خان امين الملک په نامه صادر سو، چي د امين الله خان بره کي لوگري لپاره دوه سوه تومانه مواجب مقرر دئ (۱۹ صفر ۱۲۱٦ق).

۱۸۰۲م ۱۲۱۷ق

شهزاده کامران د خپل پلار شاه محمود له خوا د قندهار نائب الحکومه سو.

۱۸۰۳م ۱۲۱۸ق حدود

مير هوتک خان (افغان) د زمان خان پوپلزى زوى خپل د فارسي شعر ديوان ترتيب کئ.

غلجي قبايل شاه محمود ته وښوريدل او وزير فتح خان د لسو زرو لښکرو په مرسته له دوى سره ډير جنگونه وکړه، او سپږ زره تنه ئې مړه کړه.

غلجيان چي شاه محمود ته ياغي سوي ؤ په سجاوند کي مات سول، او د دوى مشر عبدالرحيم خان او دوه زامن يې په توپ کي والوزول سوه. په کابل کي د مختار الدوله شير محمد خان ښورښت.

۱۸۰۳م ۱۲۱۹ق

په کابل کي د شيعه اوسني جنگ ونښت او خلکو بلوا وکړه، شاه محمود ونيول سو، او شاه شجاع پادشاه سو، بالا حصار ته راغى (۱۳ جولايي) او وزير فتح خان قندهار ته ولاړ. ړانده شاه زمان نه پرينبو چي د شاه محمود سترگي ړندې سي، دى يې په بالا حصار کي بندي کئ، او د شاه شجاع د سلطنت لومړى دوره تر ۱۲۲۵ق پوري وه.

شاه شجاع تر جلوس وروسته دغه لوړ

مامورين مقرر کړل:

مختار الدوله شير محمد خان باميزی وزير.

شهزاده حيدر د شاه زمان زوی د قندهار نائب الحکومه.

گلستان خان اڅکزی مستوفي الممالک.

محمد اکرم خان پوپلزی امين الممالک گل محمد خان پوپلزی نظام الملک جلال خان پوپلزی د کابل مستوفي.

فتح الله خان شاهي مهر بردار.

شيردل خان دراني د کابل حاکم.

مير هوتک خان پوپلزی د شاهي دفتر مهتمم.

ميرزا علی عسکر منشي.

ابو الحسن خان خزانه دار.

شيخ الاسلام محمد يوسف د قندهار لوی قاضي.

حاجي رسول خان هوتک شاه عالم خيل غلجي (د ميرويس خان له کورنۍ څخه) په کابل کي اوسيدي.

١٨٠٤م ١٢١٩ق

شاه شجاع د ٣٠ زرو لښکرو سره کشمير او پنجاب ته ولاړ او سند ئې بيا ونيو، د کامران او قيصر مخالفت له شاه شجاع سره جاري ؤ.

١٨٠٥م ١٢٢٠ق حدود

قاضي محمد اکبر خان ملا د قاضي محمد غوث زوی په پيښور کي د محمد زاهد بن محمد اسلم پر تعليقاتو يوه شرحه وکښله، دغه تعليقات د علامه جلال دواني پر شرح تهذيب باندی دي.

قاجاريانو د انگريزانو په لمسون پر هرات حمله وکړه خو ناکام ولاړل.

١٨٠٦م ١٢٢٠ق

نواب محبت خان د حافظ رحمت خان بړيڅ زوی رياض المحبت د پښتو تاريخ په هند کي وکيښ.

ميان محمدي صاحبزاده د ميان عمر څوکني زوی د پښتو ديوان خاوند، شاعر وفات او د پيښور په څوکنو کي ښخ سو. آثار يې رياحين الصلوه ١١٩٠ق، مقاصد الفقه ١٢٠٢ق، د پښتو شعر ديوان.

١٨٠٦م ١٢٢١ق

نواب محبت خان بړيڅ د رياض المحبه په نامه د پښتو گرامر په هند کي وکيښ.

دوهم اکبر د شاه عالم زوی په دهلي کي پر تخت ناست و تر ١٢٥٣ق پوري.

١٨٠٧م ١٢٢٢ق

عبدالله خان مخلص الدوله د جمعه خان الکوزي زوی د کشمير حکمران هلته وفات سو، او پر ځاي ئې د شاه شجاع له خوا عطا محمد خان باميزی د شير محمد خان مختار الدوله زوی مقرر سو.

دوهم الکسندر د روس پاچا او ناپوليون په تيلسيت کي د هند د گډ يرغل نقشه د ايران له خوا وتړله.

د هرات مشهور صوفي اسلام گروخي د قاجاريانو سره د شکيبان په جنگ کي شهيد او په کروخ کي ښخ سو (ولادت يې د ميمنې په هبرک کي ١١٣٨ق).

ميرزا سنگ محمد بدخشي د بدخشان د

اميرانو تاريخ وکيښ.

مصطفی د محمد ابراهيم هروي زوی (مخلص) د خپل پير شيخ سعدالدين انصاری شرح حال نشأة القدس په کابل کي وکيښ.

سيد محمود الموسوي د افغاني څلورو قبيلو احوال او شجرې ترتيب کړې د چهار قبيله افغان په نامه (د برتانيا موزيم خطي نسخه).

عبدالرحمن عارض بدخشي شاعر وفات سو.

۱۸۰۹م ۱۲۲٤ق

شاه شجاع د کابل له بالا حصاره پيښور ته ولاړ او ملا عاشق شنواري ئې چي شاه زمان ئې شاه محمود ته په لاس ورکړی و په توپ کي والوزاوه او د کوه نور غمی ئې واخيست.

په پيښور کي د انگريز ايلچي ايلفنسټون له شاه شجاع سره دفاعی معاهده د فرانس او ايران د حملې پر خلاف وکړه، چي په ۱۷ جون ۱۸۰۹م لارډ منتو د هند ويسراي تصديق کړه.

مير مجتبی الفت د مير مرتضی کابلي زوی د دري شعر ديوان خاوند په کابل کي وزيږيدئ.

امين الملک وزير اکرم خان د حاجي درويش خان محمدزی زوي او عبدالغفور خان پوپلزی د نملې په جنگ کي ووژل سوه.

۱۷٤۹-۱۸۰۹م ۱۱٦۳-۱۲۲٤ق

د پيښور د سيمو ماليات د افغانستان د سدوزو حکومت ته ۷۵۹،۵۵۰ روپی وې هره روپي ۱۰ شاهي.

ملا وليداد کاکړ په قندهار کي د عين العلم ترجمه په پښتو مثنوي وکړه.

۱۸۱۰م ۱۲۲۵ق

شيخ سعد الدين احمد انصاري د عبدالغفار زوی مشهور مجذوب صوفي او شاعر او مؤلف ۸۵ کلن وفات او کابل په ده يحيي کي ښخ سو (ولادت ئې رمضان ۱۱٤۰ق). د ده منثور او منظوم آثار تر ٤۳ پوري رسيږي.

شاه شجاع پيښور ته ولاړ او وزير فتح خان د شهزاده قيصر په ملگرې له قندهاره راغی، او شاه شجاع هم له پيښوره را وگرزيد او په ده مزنگ کي ئې شهزاده او وزير فتح خان مات کړل او دوی بيرته قندهار ته ولاړل.

مير واعظ سيد احمد د کابل د ښار پيش امام په کابل کي ووژل سو (د اگست اوايل د جمادی الاولی اواخر).

اشرف الوزراء مختار الدوله حافظ شير محمد خان او حاجي مير احمد خان د شاه ولي خان باميزي وزير اعظم زامن په پيښور کي ووژل سوه.

۱۸۱۱م ۱۲۲۵ق

شاه محمود د بالا حصار له زندانه ووت او د وزير فتح خان په مرسته ئې شاه شجاع د قندهار په جکان کي مات کئ او هغه ملتان ته ولاړ، خو شاه محمود کابل ته راغی بيا په بالا حصار کي پاچا سو.

شهزاده عباس د تيمور شاه زوی له بند څخه وتښتيد او په کوهدامن کي ئې د پاچهي اعلان وکئ.

ملا يوسف عطار متخلص په مقتول دغه واقعې په فارسي مثنوي نظم کړې.

۱۸۱۲م ۱۲۲٦ق

شاه محمود او وزير فتح خان د کشمير د نيولو لپاره پيښور ته ولاړل، شهزاده عباس د سيد اشرف او نظر محمد او شاخل په ملگري کابل ونيوئ. خو سردار دوست محمد خان له پيښوره راغي او بالا حصار ئې ونيو، او سيد اشرف او سيد عطا ئې د پيل تر گونډو لاندي کړه.

په پيښور کي سخته وچ کالي وه.

مور گرافت انگريز د روس او شمال غربي هند پر تجارت خپل راپور ترتيب کئ (د هند آرشيف).

ابراهيم خان جمشيدی د کابل د عاشقان و عارفان (عبدالسلام او عبد الصمد د جابر زامن د خواجه عبدالله انصاري هروي لمسيانو) هديره جوړه کړه چي ډېر ليک لري.

۱۸۱۲م ۱۲۲۷ق

وزير فتح خان له عطا محمد خان باميزي بن شير محمد خان مختار الدوله څه کشمير ونيوئ او سردار محمد عظيم خان ته ئې وسپاره.

امير محمد انصاري د مير محمد زوی په کلکته کي د سعدی گلاستان په پښتو ترجمه کئ (د لنډن موزيم خطی نسخه).

۱۸۱۳م ۱۲۲۸ق

انگريزانو چي مير عزت الله هندي يارکند او بخارا ته ليږلی و، له بلخ او کابله بيرته هند ته ولاړ (ذي حجه). د ده سفر نامه په ۱۸۲۵م په کلکته کي چاپ سوه، چي اصل ئې په انډيا آفس لنډن کي دئ.

قاضي عبدالکريم د قاضي دادالله زوی د قاضي محمد غوث لمسی په پيښور کي نصاب التوحيد وکيښ.

مسعود گل د قاضي عبدالرحمن پيښوری محتسب زوی د سردار محمد عظيم خان په نامه خپل فارسي کتاب عجائب الاخبار وکيښ ٤٦٧مخه (د پيښور موزيم خظي نسخه).

نواب الله يار خان بړيڅ د حافظ رحمت خان زوی پښتو عجائب اللغات په هند کي تاليف کئ.

۱۸۱۳م ۱۲۲۹ق

حاجي رحمت الله خان د حاجي دريا خان پوپلزی زوی د کوهدامن اوسيدونکي وزير او سردار وفات او هورې ښخ سو (۱۷ شعبان).

۱۸۱٤م ۱۲۳۰ق

وزير فتح خان بيا سند او کشمير ونيول، سکهان ئې په اټک کي مات کړل او کشمير ئې سردار محمد عظيم خان ته وسپاره.

ميا نعيم متي زی د قندهار په ناکودک کي خپل پښتو ديوان بشپړ کئ (۱٦ ربيع الثانی).

قاسم علی اپريدی په هند کي د خپلو پښتو اشعارو کليات ترتيب کي (د پيښور اسلاميه کالج خظي نسخه).

شهزاده فيروز الدين د تيمور شاه زوی په هرات کي مشر و.

۱۸۱۵م ۱۲۳۱ق

آغا اسمعيل شاه د سند د ميرانو له خوا د سفير په توگه پيښور ته د شاه محمود سدوزی دربار ته راغئ.

۱۸۱۶م ۱۲۳۲ق

قاجاريانو بيا هرات محاصره کړ خو هراتيانو له هغه ځايه وشړل او وزير فتح خان هرات ته راغئ.

عايشه دراني د يعقوب على خان بارکزی لور خپل فارسي ديوان په کابل کي ترتيب کړ (۱٦ رجب ۱۲۳۲ق).

مير عبدالکريم نديم بن اسماعيل بخاری افغانی (احوال خوانين افغان و کابل و بخارا و خوقند) په فارسي وکيښ چي تر احمد شاهي جلوس وروسته د افغانستان تاريخ لري.

۱۸۱۷م ۱۲۳۳ق

وزير فتح خان تر کهسانه مځکي په هرات پوري بيا ونښلولې (ذی حجه).

ملا احمد بن اسماعيل الکوزی قندهاري لوی قاضي او محقق په قندهار کي وفات سو (٦ ربيع الثاني).

د ده تاليلفونه:

۱ــ بيان الوافيه لطوايف الصوفيه.

۲ــ رساله کاشفه د توحيد وجودي شهودي تحقيق.

۳ــ رساله فارقه.

ملا پير محمد د اسماعيل الکوزي يعقوب زی زوی د ملا احمد قاضي ورور، خپل کتاب عقيدة المشايخ و العلماء په قندهار کي وکيښ. د ده بله رساله وافي نوميږي.

عبيدالله احمدی مياګل د څوکنو د ميا عمر صاحب زوی د هفت پيکر ليکوال او د پښتو عبرت نامی او شمايل نبوي او د ديوان شعر ناظم (غريب تخلص) وفات سو.

۱۸۱۷م ۱۲۳٤ق

آغا اسماعيل شاه د حيدر آباد سند د ميرانو او حاجي شير محمد خان د خيرپور د ميرانو له خوا په افغاني دربار کي سفيران وو او د وزير فتح خان سره هرات ته ولاړل.

شاهزاده کامران عبدالمنصور خان بارکزی مشهد ته د سفير په توګه فتح على شاه قاجار ته واستاوه او هغه د قاجاري پاچا مکتوب کامران ته راوړي چي بايد وزير فتح خان ړوند کي.

شاهزاده کامران له قندهاره هرات ته راغي او وزير فتح خان ئې ونيوئ او ړوند ئې کړ چي په ټول افغانستان کي کورني جنګ ونښت.

۱۸۱۸م ۱۲۳٤ق

د بارکزو سردارانو او کامران او محمود جنګونه او د وزير فتح خان وژنه د وردګو په سيد آباد کي.

شاه زمان ړوند پاچا له مدينې منورې څخه د سلطان محمود ثانی په نامه يو خط وکيښ (محرم).

د وزير فتح خان وروڼو د ده د مرګ په انتقام د سدوزو سره جنګونه وکړه چي سردار دوست محمد خان کابل ونيوی، نو يې پر شهزاده سلطان علی بن تيمور شاه د پاچا نوم کښيښنو.

ملا عبدالحليم کاکړ قندهاري په عربی ژبه خپل کتاب "رد حليميه علی مطاعن احمديه" د ملا احمد قاضي د بيان الوافيه په رد کي وکيښ.

عبدالکريم کاکړ قندهاري د عين العلم عربی پښتو منظومه ترجمه د زين العلم په نامه وکړه.

۱۸۱۹م ۱۲۳۵ق

ټول افغانستان د بارکزو ورونړو (د سردار پاینده خان د زامنو) په لاس کي ولوید. فقط هرات شاه محمود ته پاته سو. رنجیت سنگه کشمیر ونیوئ.

۱۸۲۰م ۱۲۳٦ق

علامه حبیب الله قندهاری د امام غزالی منهاج العابدین په پښتو په قندهار کي منظوم کئ

ملا زبردست کاکړ په قندهار کي روضة النعیم په پښتو نظم کئ.

۱۸۲۳م ۱۲۳۸ق

سردار محمد عظیمم خان ۳۸ کلن په لته بند کي وفات او په عاشقان و عارفان کي ښخ سو (ذی حجه).

کابل د ده د ناپوه زوی سردار حبیب الله په لاس کي ولوید (ولادت ئې ۱۲۰۰ق).

محمد فضل الله ولد غلام نبی مجددي په قندهار کي ٥٤ کلن وفات سو، دئ د عمدة المقامات مؤلف دی (ولادت ۱۱۸٤ق قندهار).

شمس الدین کاکړ د قندهار د کلچاباد اوسیدونکي خپل پښتو دیوان ترتیب کئ.

لعل محمد عاجز د پیر محمد زوی چي د عبدالشافی په لقب د تیمور شاه د دربار طبیب او د دیوان خاوند شاعر و په کابل کي وفات سو.

۱۸۲٤م ۱۲۳۹ق

په کابل کي د سردار حبیب الله او شیردل خان او دوست محمد خان مقابله او د بارکزو ورونړو په منځ کي د لوی افغانستان د خاورو سره ویشه.

جنیدالله حاذق هروي د یوسف زلیخا قصه په فارسي نظم کړه (طبع لکهنو ۱۳۳۳) د ده وفات ۱۲۵۹ق.

۱۸۲٤م ۱۲٤۰ق

نور محمد بن میرزا محمد خراساني خپل کتاب سراج التواریخ د هند په کرناټک کي بشپړ کئ (۱۹ جمادی الاولی).

عبدالمنصور خان بارکزی ابازي افغاني اخرني حاکم له ښکارپوره نواب ولي محمد خان لغاري را ویوست.

۱۸۲٤م ۱۲٤۰ق حدود

علی اکبر اورکزی د قاسم خان زوی د تیراه اوسیدونکي خپل پښتو او فارسي دیوان گلشن افغان ترتیب کئ (د ایروان شوروی خطي نسخه ٥۳۸).

امیر د مردان د سوابي پښتو شاعر د تمیم انصاری قصه نظم کړه.

دوستم د سوابي د زیدي شاعر خپل پښتو کتاب مدح الابرار نظم کئ.

۱۸۲٥م ۱۲٤۱ق

هندي مهاجرین سید احمد بریلوي او مولوي اسماعیل قندهار او کابل ته راغلل.

ویلیم مورکرافټ د لندن جراح او آس پیژوندونکي د ایسټ انډیا کمپني له خوا د اسانو د پلټنی لپاره له کشمیره کابل او بلخ او میمنې ته راغي، او په اندخوي کي مړ سو، د ده سفر نامه په ۱۸٤۱م له لنډن نه ویلسن چاپ کړه.

شیخ فرح الدین د قندهار نقشبندي صوفي او مؤلف ۸۲ کلن وفات او په هرات بازار کي ښخ سو (۱۱ ذیقعده).

۱۸۲٦م ۱۲٤۱ق

شاه شجاع الملک سدوزی خپله روز نامه له ۱۲۱٦ تر ۱۲٤۱ق پوري ولیکله چه په کابل کي په ۱۳۳۳ش چاپ سوه.

انگریزي ترجمه ئې په ۱۸۲۷م په کلکته کي ختم او په ۱۸۳۹م خپره سوه، یوه نسخه ئې د برتانیا په موزیم کي سته چي له ۱۸۱٦ تر ۱۸٤٥م احوال لری.

۱۸۲٦م ۱۲٤۲ق

سردار دوست محمد خان د غزني حکمران کابل ونیو.

د سردار پاینده خان زامنو د لوی افغانستان د تقسیم میثاق سره لاس لیک کي، ۱۰ ربیع الثانی (د کابل موزیم).

سردار شیردل خان د سردار پاینده خان زوی ٤۱ کلن په قندهار کي وفات او ښخ سو (جمعه ۲٥ محرم).

محمد علم خان وکیل الدوله د عبدالله خان زوي ۸٥ کلن په میدان کي وفات او په غزني کي ښخ سو (۲۷ جمادی الثانیه).

گل احمد د کریم شاه بټي زی زوی د پښتو جواهر الانبیا او شهزاده رت و بیدمن او د توتي او مینا قصو ناظم وزیږیدي. ده هدایة المؤمنین په ٥ ذی حجه ۱۲۹٥ق پښتو نظم کړ.

۱۸۲٦-۱۸۳۸م ۱۲٤۲-۱۲٥٤ق

چارلس میسون په افغانستان کي و، او خپل یاد داشتونه ئې په دري ټوکه کي په لنډن کي چاپ کړل ۱۸٤۲م.

۱۸۲۸م ۱۲٤٤ق

د پیښور د یوسفزو په سیمه کي سردار یار محمد خان محمدزی د سید احمد او هندي مهاجرانو په جنگ کي ۳۹ کلن وواژه سو (محرم).

میان عبدالغفور د سوات آخوند ډیر شهرت وموند، او د هندي مهاجرینو سید احمد او مولوي اسماعیل سره په جهاد کي ملگري سو.

۱۸۰۰-۱۸۲۹م ۱۲۱٥-۱۲٤٥ق

شاه محمود د تیمور شاه زوی د افغانستان پاچا و (په وقفو).

۱۸۲۹م ۱۲٤٥ق

په هرات کي شاه محمود د کامران په امر ووژل سو.

سردار غلام محمد طرزي د سردار رحمدل خان محمدزي زوی په قندهار کي وزیږیدئ.

ملا حسن ساکزی د قندهار د تلکان اوسیدونکي شاعر او عارف چي پښتو او فارسي دیوان لری ٦۸ کلن په تلکان کي وفات او ښخ سو (ولادت ئې ۱۱۷۷ق).

سردار پردل خان محمدزی په قندهار کي وفات او ښخ سو (شنبه ۳۰ ذی قعده).

سردار دوست محمد خان په کابل کي د عبدالصمد خان تبریزي په مشری په نوي ډول زر تنه فوج نظام ترتیب کړ.

نوره دین د پښتو عامی شاعر د پیښور په سیمو کي اوسیدئ.

مستوره غوري شاعره د سید محمد عظیم لور د پرچمن اوسیدونکې چې د شعر دیوان لری ژوندئ وه.

۱۸۳۱م ۱۲٤٦ق

سید احمد بریلوي مجاهد او مولوی اسماعیل دهلوي د ۱۳۵مجاهدینو سره په بالا کوټ کي سکهانو شهیدان کړل (۲٤ ذی قعده ۱۰ مې).

حاجي فیروز الدین د تیمور شاه زوی په سلطان آباد کي د کامران په ټوپک وواژه سو (رمضان).

۱۸۳۱م ۱۲٤۷ق

قاضي محمد حسن د قاضي اکبر شاه پښوري زوی (خان علما) د شاه شجاع مشاور او پیش نماز د رنجیت سنگه او میر مراد علی خان تالپور دربارو ته د سفیر په توگه واستول سو او همده په ۱۲۵٤ق د لاهور مثلثه معاهده د شاه شجاع له خوا امضا کړه.

شاه شجاع د سند د والي میر مراد علی خان تالپور په مرسته له لودهیانې څخه شکارپور ته راغئ خو مراد علی خان مړ سو، او سندیان د سید کاظم شاه په مشری د شاه شجاع جنگ ته راغله، مگر شاه شجاع غالب سو، سید کاظم ووژل سو، او شاه شجاع شکار پور ونیوئ.

۱۸۳۲م ۱۲٤۸ق

الکسندر برنس د بخارایي سوداگر په بڼه په شمالي افغانستان او بخارا کي وگرزیدي.

عباس میرزا د قاجار کورني نائب السلطنه د هرات د نیولو لپاره شهزاده محمد مرزا را واستاوه، او شهزاده کامران سدوزی ئې په هرات کي محاصره کئ. خو بیرته ئې صلح وکړه او ایراني لښکر مشهد ته ولاړل، هرات شهزاده کامران او وزیر یار محمد خان ته پاته سو.

میر یزدان بخش د بهسود هزاره مشر د حاجي خان حکمران هزاره جات په لمسون ووژل سو.

اخوند زاده محمد اکرم د میان احمد زوی د بنون اوسیدونکي "عمدة الاملا" وکیښ.

۱۸۳۳م ۱۲٤۹ق

د سند میران نور محمد خان او محمد نصیر خان او د خیرپور میر شاه شجاع ته یاغي سول. خو په آخر کي روغه وسوه او هغو ٤ لکه روپې شاه شجاع ته ورکړې، څو چي شاه د دغه کال د میاني د میاشتي په سر کي له ښکارپوره قندهار ته رهي سو.

سعادت یار خان بړیڅ د حافظ رحمت خان بړیڅ لمسی (گل رحمت) د هند د پښتنو تاریخ وکیښ.

د ملا عبدالغفور هروي خطاط د ژوند وخت.

۱۸۳٤م ۱۲۵۰ق

رئیس العلماء خانملا قاضي عبدالرحمن خان د خانملا قاضي محمد سعید خان ابدالي بارکزی قندهاري زوی نصیحة المؤمنین و فضیحة الشیاطین وکیښ، چه د روافضو رد دئ (د قندهار د سلیمي کتابخانه).

قاضي طلا محمد بن قاضي محمد حسن په پیښور کي لوی عالم او مؤلف او شاعر او خطاط

ؤ. دی د فارسي او عربي شعر دیوان لري او د سلوة التحریر او نفحة المسلک او تسلیة العقول مؤلف دئ.

عزیز خان ریاخیل په پښتو جنگنامه هرات منظومه کړه.

د شاه شجاع او رنجیت سنگه معاهده ۱۲ مارچ ۱۸۳٤ او د شاه شجاع حمله په قندهار (۱ محرم ۱۲۵۰ق) او محاصره.

دوست محمد خان له کابله قندهار ته راغی، او شاه شجاع یې مات کې او دی بیرته هند ته وتښتید.

سردار امیر محمد خان د دوست محمد خان ورور ٤۱ کلن وفات او په کابل کې ښخ سو.

رنجیت سنگه پيښور ونیوي او سردار سلطان محمد خان باجوړ ته ولاړ، د پيښور حکمران هری سنگه سپه سالار و.

نایب عبدالصمد خان د سردار دوست محمد خان سره د قندهار په جنگ کې خیانت وکې او وشړل سو.

۱۸۱۰-۱۸٤۳م ۱۲۲۵-۱۲۵۰ق

د پيښور د سیمو مالیات بارکزو سردارانو ته ٦۹۲،۵۰۹ روپې وې.

۱۸۳٤م ۱۲۵۰ق حدود

محمد حسین قندهاري د مداح الکوزی زوی په قندهار کې د میرزا هروي پر تصور او تصدیق (شرح انکشافیه) په عربي وکښله (د قندهاری سلیمي خطي نسخه).

ملا عبدالاحد هوتک قندهاری د قاضي غلام محمد زوی د ایقاظ النیام رساله په عربي وکښله.

نیاز محمد هوش د حافظ رحمت خان بړیځ کړوسی د هند د روهیل کهنډ د پښتنو تاریخ په هند کې وکیښ.

ملا عبدالحق د ملا عبدالغفور خروټي زوی په قندهار کې په پښتو یاقوت السیر منظوم کې او شرح اربعین یې وکیښ.

۱۸۳۵م ۱۲۵۱ق

سردار دوست محمد خان د کابل او قندهار مستقل حکمران سو.

کلب علی خان شرر قندهاري شاعر او منشي ژوندی و چې د شعر دیوان هم لري.

خواجه ملا د کابل عارف او عالم د احمد زنده پیل له پښته ۷۹ کلن په خواجه ملا کې وفات سو (٥ رجب)، کله چې سردار دوست محمد خان د سکهانو مقابلې ته د جهاد له پاره له کابله پيښور ته ولاړ، نو د شیخان په کلي کې د سوات اخوند میان عبدالغفور د زرو مریدانو سره د امیر په جهاد کې ملگري سوه (تر ۱۱ مي ۱۸۳٥م).

۱۸۳٦م ۱۲۵۲ق

علامه حبیب الله قندهاري خپل کتاب ابجد التواریخ د اسلام په تاریخ کې په عربي په قندهار کې وکیښ.

۱۸۳۷م ۱۲۵۳ق

پوټنجیر پرنگی د اسانو د سوداگر په لباس کې کابل ته راغی، او بیا د ملایانو په کالیو کې هرات ته ولاړ، او هلته ئې د هرات د محاصرې په وخت کې ملایي او خپل پټ سیاسي کار

کاوه.

عبدالعظیم سواتي شاعر د پښتو دیوان خاوند وفات سو (ولادت ئې ۱۱٦۷ق).

سردار دوست محمد خان د هری سنگه د مقابلې لپاره پېښور ته لښکر واستول.

سر الکساندر برنس د هند د انگریزي حکومت له خوا د مذاکرې لپاره کابل ته راغئ او په اپریل ۱۸۳۸ ولاړ.

د روس ایلچي ویتکویچ هم کابل ته راغي (د ستمبر ۱۸۳۷ تر جون ۳۸ پوري).

سردار سلطان محمد خان له باجوړه کابل ته راغئ چي د سردار دوست محمد خان څخه د پېښور د نیولو کومک واخلي.

د دوهم بهادر شاه (ظفر) جلوس په دهلي کي.

۱۸۳۸م ۱۲۵٤ق

محمد شاه قاجار د هرات د نیولو لپاره په ۷ شعبان غوریان ته را ورسیدئ او د هرات په ښار کي شهزاده کامران او وزیر یار محمد خان کلا بند کړه خو هراتیانو د جهاد اعلان وکئ او د ایرانیانو سره یې مقابلې کولې.

د امیر دوست محمد خان لومړی جلوس د کابل په امارت، سکه وهل او ځان امیر المؤمنین بلل.

د امیر دوست محمد خان او د روسیه د نماینده ویتکویچ تر منځ سیاسي مذاکرې په کابل کي.

د شاه شجاع او انگریزي ویسرا او رنجیت سنگه تر منځ د لاهور دفاعي معاهده په ۲٦ جون ۱۸۳۸ امضا سوه چي شاه شجاع د افغانستان پادشاه کي.

مولوی عبدالحق توخي د هرات لوی عالم د هرات په محاصره کي وفات سو.

لارډ اکلینډ د هند ویسرا د اکتوبر په اوله د افغانستان سره لومړی جنگ اعلان کئ چي د ۱۸٤۳م تر نومبر پوري جاري ؤ.

سید جمال الدین افغاني د شرق سیاسي ویښونکی د کنر په اسعد آباد کي وزیږیدئ.

عصمت الدین د محمد اسماعیل زوی د میر محمد لمسی د امیر دوست محمد خان د ژوند حال خلاصة الاخبار په نامه وکیښ (د بنگال د آسیائي ټولني خطي نسخه).

۱۸۳۹م ۱۲۵٤ق

انډس ارمي او شاه شجاع د سرجان کین په مشری د سند او بولان له لاري پر قندهار راغلل (فروری ۳۹) او په ۲۰ د اپریل ۱۸۳۹م ۱۲۵۵ق ئې قندهار ونیو او شاه شجاع بیا پر تخت کښېنوست (دو شنبه ۱۳ صفر ۱۲۵۵ق).

برنس د انگریز استاځي او میسن احوال لیکونکی له کابله د بتخاک پر خوا هند ته رهي سول (۲٦ ابریل). مکناټن انگلیسي نماینده د شاه شجاع سره په قندهار کي نوې معاهده وکړه چي شاه شجاع تش په نامه پادشاه وي، نور ټول اختیار به د پرنگي په لاس کي وي (۷ مي ۱۸۳۹م، ۲۲ صفر ۱۲۵۵ق).

۱۸۳۹م ۲۳ جولاي ۱۲۵۵ق

د انگریز لښکر او شاه شجاع غزني ونیو او سردار غلام حیدر هم ونیول سو.

د هرات کلابندي لس میاشتي وه او هراتیانو د محمد شاه قاجار سره جنګونه کول، څو چي محمد شاه ناچار سو او په ۱٦ د ځلورمي خور ۱۲۵۵ق ئې هرات پرېښو او بیرته ناکام تهران ته ولاړ.

سردار کندل خان او د ده زامن په ایران کي پناهنده سول.

شاه شجاع د انګریز د نماینده مکناټن له خوا د کابل پر تخت بیا کښېنول سو او امیر دوست محمد خان بخارا ته ولاړ (۱۷ اګست ۱۸۳۹م، غره جمادی الاخري ۱۲۵۵ق). شاه سجاع ملا عبدالشکور د کابل نائب الحکومه او شهزاده تیمور ئې نایب السلطنه وټاکه.

د امیر دوست محمد خان د پاچهي مالي عایدات ټوله ۲،۵۰۹،۲۳۹ کابلي روپي وې چه له ۲،۲۲٦،۹٤۳ کمپني د روپو سره برابري وې.

رنجیت سنګه د سردار مهن سنګه زوی د پنجاب مهاراجه په لاهور کي مړ او ښخ سو (۲۷ جون).

کله چي د پرنګي لښکر د کرنل ویډ په مشری د شاه شجاع د زوی تیمور سره کابل ته تلل، اپریدی په خیبر کي له دوی سره ونښتل.

سپینه د نور محمد الکوزی لور د پښتو شاعره په هرات کي ژوندی وه او د هرات د کلابندي حال ئې په یوه حماسه کي منظوم کئ.

اخوند مصطفی هروي په کابل کي د شاه شجاع په غوښت د شیخ سعدالدین انصاری شرح حال (نشاة القدس) وکیښ.

ملا عبدالاحد سلجوقي د ملا محمد میرزا زوی د هرات مشهور مدرس او صوفي وفات سو (۲۵ محرم).

۱۸٤۰م ۱۲۵٦ق

یوسفزی او خیبریان پر انګریزانو باندي را ولاړ سول.

د کابل په شمال کي د میر مسجدی خان په مشري خلک ولاړ سول، او امیر دوست محمد خان له بخارا څخه بیرته راغئ.

په ایبک کي امیر دوست محمد خان د انګریزانو څخه مات سو، او ځان ئې په کابل کي انګریزانو ته تسلیم کئ (۲۸ ستمبر ۱۸٤۰م).

انګریزانو امیر دوست محمد خان د خپل ټبره سره کلکتې ته واستاوه (نومبر ۱۸٤۰م).

شاهزاده کامران د شاه محمود سدوزی زوی د هرات حکمران هلته ووژل سو او هرات وزیر یار محمد خان الکوزي ته پاته سو، په هرات کي د ده اقتدار له ۱۸۱۸م ۱۲۳٤ق څخه شرو سوی و.

حاجي خان کاکړ ته د شاه شجاع له خوا د نصیر الدوله لقب ورکړ سو خو وروسته دی بندي هندوستان ته ولیږل سو او هورې مړ سو. ویګني T. Vigne د افغانستان د سفر احوال مصور له لنډنه په ٤۷۹ مخه کي ۱۲ فصله خپور کئ.

معین الدین پیښوری د وامق او عذار قصه په پښتو نظم کړه.

میر واعظ میر معصوم د میر واعظ سید احمد زوی د خپل عصر متنفذ روحاني او شاعر او سیاسي سړی په استالف کي ژوند کاوه.

مرزا محمد ابراهیم ګوهری هراتي شاعر او

مؤلف او خطاط مذهب چې په ۱۳۰۰ ق کابل ته راغلي و په هرات کې وزیږیدي، دی تر ۱۳۲۱ق پورې لا ژوندی و.

میر محترم حافظجي د کابل د میر واعظ د کورنۍ د دري شعر خاوند ژوندی و.

شاه شجاع خپل زوی صفدر جنګ د قندهار په حکمراني مقرر کړ.

۱۸۴۱م ۱۲۵۷ق

په ټول افغانستان کې پر انګریزانو باندې خلک را ولاړ سول، او په ۲ نومبر ۱۸۴۱م ۱۷ رمضان ئې په کوهستان کې د انګریزانو یو غنډ لښکر ووژل.

سردار اکبر خان او عبدالله خان اڅکزی او نور مجاهدین په کابل کې پر انګریزانو را ولاړ سول او برنس پرنګې ئې په ۲ نومبر ۱۸۴۱م مړ کړ. بیا یې نو د انګریزانو لوی سیاسي مشر مکناټن په ۲۳ دسمبر په کابل کې وواژه.

لوی مجاهد عبدالله خان اڅکزی په کابل کې د انګریزانو به لمسون وواژه سو (۲۷ رمضان).

علامه حبیب الله قندهاري محقق خپل ابتکاري کتاب مغتنم الحصول في علم الاصول په قندهار کې په عربي وکیښ.

میر مسجدي خان د کوهستان مجاهد چې په غزا کې زخمي سوی و (یا د انګریزانو په لمسون زهر ور کړه سوي و) شهید سو (۱۱ شوال ۲۶ نومبر).

محمد بدر الرحمن د (واقعات دراني کتاب له احمد شاه تر شاه شجاع پورې وکیښ (د کانپور چاپ). دا کتاب له اردو څخه سید حسین شیراز په فارسي ترجمه کړ (د برتانیه موزیم او د تهران پوهنتون خطي نسخې).

سر الکسندر برنس خپل کتاب (کابل) وکیښ چې د ده سکونت له ۱۸۳۶ تر ۳۸ پورې په کابل کې بیانوي او د ده تر قتل وروسته په ۱۸۴۲ له لندنه خپور سو.

پوتنجر انګلیس په پټ ډول د کابل په شمالي سیموکې فعالیت کاوه او ۱۹ لکه روپۍ ئې خرڅې کړې.

میر عصمت الله کشوري د بلخ دهدادي شاعر وفات سو، د شعرو دیوان لري.

۱۸۴۲م ۱۲۵۸ق

په اوله د جنوري ۱۸۴۲م د ملي مجاهدینو او انګریزانو تر منځ معاهده وسوه چه له افغانستانه ووزي.

له ٦ تر ۱۳ جنوري د انګریزانو قتل عام شرو سو.

په ٦ مارچ غزني هم ملي مجاهدینو ونیو، او انګریزان ئې هلته تباه کړل.

د کابل خلکو شاه شجاع هم وواژه (۲ صفر ۵۸ق، ۳ اپریل۱۸۴۲م). د ده زوی فتح جنګ په بالا حصار کې پاچا سو.

وزیر اکبر خان د فتح جنګ شاه سره د اطاعت عهد نامه وکړه او مغه دی پخپل وزارت وټاکه، مګر فتح جنګ وروسته د لباس په تغییر جلال آباد ته وتښتیدي او د جنرال پالک سره ئې پر کابل حمله وکړه او په بالا حصار کې پر تخت کښیناست (۱۸ شعبان ٦ ستمبر) خو وزیر اکبر

خان بامیان او تاشقرغان ته ولاړ.

جنرال پالک او ناتهه د خیبر له خوا جلال آباد ته راغلل او په لار کي اپریدو پر دوي په خیبر کي اوربل کي (۱۸ اپریل تر ۱۱ ستمبر م).

انګریزان چي په جنګ کي وځبل سوه، نو له افغانستانه تر ۱۲ اکتوبر ۱۸٤۲م پوري ووتل، او د شاه شجاع ټبر هم د پرنګیانو سره هند ته ولاړل (لومړی جنګ ختم سو).

جیمس اټکین سون د انډس د لښکر جراح خپل کتاب (لښکر کښي په افغانستان کي) ۸۲٤ مخه له لندنه خپور کړ، چي د ۱۸۳۹ تر ٤۰ پوري د افغانستان د لومړی جنګ احوال دئ.

۱۸۰۳-۱۸٤۲م ۱۲۱۸-۱۲۵۸ق

شاه شجاع د تیمور شاه زوي په وقفو د افغانستان پاچا و.

۱۸۳۸-۱۸٤۲م ۱۲۵٤-۱۲۵۸ق

جنرال ایبت د افغان او انګلیس د لومړی جنګ روز نامچه په لندن کي چاپ کړه ۱۸۷۸م.

۱۸٤۲م ۱۲۵۸ق

چارلس میسون د افغانستان او بلوچستان د سفر احوال به ۳ ټوکه کي له لندنه چاپ کړ چي له ۱۸۲٦ تر ۱۸۳۸م پوری د ده مشاهدات دي.

سر الکسندر برنس چه خپل کتاب (کابل) په ۱۸٤۱م لیکلی و په ۱۸٤۲م له لندنه خپور سو.

جنګي عملیات په افغانستان کي د ونسنت پایر تالیف له لندنه په دري ټوکه کي خپور سو.

احمد ګل مومند شاعر او مدرس عالم د پښتو دیوان احمدي خاوند د ننګرهار په ګلایي کي وزیږیدي.

۱۸٤۳م ۱۲۵۹ق

د افغانستان د شبخون روز نامچه د لیډي سیل په قلم په لندن کي خپره سوه (٤۵۱ مخه) دا وقایع د ۱۸٤۱م دي.

په خیبر کي د اپریدو غزاوي د پرنګي له هغو لښکرو سره چي له افغانستان نه په ناکامي راوتل.

امیر دوست محمد خان له هنده راوستل سو او بیا د کابل پر تخت کښینوست او نائب امین الله خان لوګري یې په بالا حصار کي بندي کړ.

ایلن Allen د افغانستان د سفر یادداشتونه (۱۱) فصله په لندن کي خپاره کړه، دی د جنرال سر ولیم ناتهه سره افغانستان ته راغلی و.

ملا غلام محمد اخندزاده د ملا محمد جي اخوندزاده ګدون د تیمور زوی متخلص په غلامي کوهستاني (متوفا ۲۰ رجب ۱۳۰٦ق) د افغان او انګریز د لومړي جګړې (جنګنامه) په دري نظم کړه.

ملا جمعه بارکزی قندهاري د پښتو دیوان خاوند شاعر په قندهار کي وفات سو.

جنید الله حاذق بن صوفي اسلام هروي شاعر د دیوان خاوند او د یوسف زلیخا د مثنوي ناظم په قندهار کي وفات سو.

۱۸٤٤م ۱۲٦۰ق

شاه زمان د تیمور شاه زوی د افغانستان

روند او مخلوع پاچا په سر هند کي وفات او ښخ سو.

حمید کشمیري مولوي حمید الله (متوفا ۱۲٦٤) فارسي مثنوي اکبر نامه د افغان او انگریز د لومړی جنگ پر احوال باندی منظومه کړه.

میرزا محمود سالک بالاحصاري د فارسي دیوان خاوند ژوندی و.

امیر عبدالرحمن خان په کابل کي وزیږیدي.

د افغانستان د جنگونو پر حال (ظفر نامه کابل) منظومه سوه. د شاعر نوم ندی معلوم (د برټش موزیم خطي نسخه).

قاسم علی خان د محاربه کابل کتاب په نامه نه زره بیته فارسي مثنوي په هند کي منظوم کئ (د آگرې چاپ ۱۲۷۲ق).

۱۸٤٤م ۱۲٦۰ق حدود

محمد جي آخوند زاده گدون د پښتو شاعر او فقیه د شرح الوقایه شارح ژوندی ؤ.

محمد سلیمان خان د موسی خان بړیځ زوی (متخلص په اسد) د پنجاب تاریخ (نقش سلیماني) په هند کي وکیښ.

قاضي عبدالرحمن خان علوم بارکزی د قاضي محمد سعید قندهاري زوی قاضي القضات و.

۱۸٤٥م ۱۲٦۱-۱۲٦۲ق

علامه حبیب الله قندهاري محقق خپل لوی کتاب ریاض المهندسین تالیف کئ (خطي) چه د ریاضي ټولو علومو مجموعه ده او شپږ روضي لري:

۱ـ د صوری اقلیدس د هندسیه ترجمه او د ثاو ذوسیوس د اکرثاو مانا لاوس د اکر شرح ۲۹ ذیحجه.

۲ـ علم حساب له صحاح حساب بیا تر جبر و مقابلي پوري.

۳ـ علم هندسه: مساحت و تکسیر دوائر استخراج مقادیر جیوب و اظلال او د مثلثاتو مسایل او نور.

٤ـ علم الابصار او مناظر او مرایا او علم الانعکاس او احکام ابطر.

٥ـ علم هیئت: افلاک، مراحد او رصدي آلات او د ابعاد او اجرام معرفت.

٦ـ د موامرات زیج و تقویم.

میر اشرف علی په بمبئي کي اردو تاریخ افغانستان چاپ کي چي د افغان او انگلیس د لومړي جنگ وقایع لري (۳۳۱ مخه).

د لیل خان محمدزی د نوښار د کندی اوسیدونکي د پښتو خلقي شاعر وزیږیدي (وفات ئې ۱۹٤۰م).

۱۸٤٦م ۱۲٦۲ق

علامه حبیب الله قندهاري د قید الحیثیة په انتقادي شرح کي مراة الحق په قندهار کي تالیف کي (خطي).

موهن لال کشمیری د امیر دوست محمد خان د ژوند کتاب ۲ ټوکه په انگریزي له لندنه خپور کئ چي د افغانستان مهم معلومات لري.

مازو خان او صاحبزاده جانان په تکاب کي یاغي سول خو سردار شیر علی خان د لښکرو سره پر ورغی او جانان یې وواژه او دوي یې ایل

کړه.

۱۸٤٦م ۱۲٦۳ق

نواب محمد زمان خان به کابل کي مړ او په عاشقان و عارفان کي ښخ سو.

وزير اکبر خان په جلال آباد کي ۳۱ کلن وفات او په مزار شريف کي ښخ سو. پر ځاي يې سردار غلام حيدر خان وليعهد سو (ولادت يې ۱۲۳۲ق).

منشي عبدالکريم د محاربه کابل و قندهار کتاب وکيښ (د لکنهو چاپ ۱۲٦٤ق).

له پرنگي سره د پنجتار د مخ درې د پښتنو غزا.

په کابل کي سخته وبا راغله.

ماماخيلو بغاوت وکي او وزير اکبر خان د دوی سر کوټلو ته ولاړ.

سردار شير علی خان د غلام حيدر خان پر ځای د غزني حکمران سو.

د لغمان غلجی د محمد شاه خان بابکرخيل په مشري ياغی سول، خو امير دوست محمد خان پخپله ورغی او دوي يې د نورستان غرو ته ترشا کړه.

محقق قندهاري علامه حبيب الله بن مولوی فيض الله موسی خيل په قندهار کي وفات او ښخ سو، عمر يې ٥۲ کلن ؤ. دئ عربي، فارسي، پښتو لوی مؤلف او د معقولو او منقولو علومو استاد و. د مغتنم الحصول في علم الاصول او رياضي المهندسين او پښتو منهاج العابدين مؤلف (رمضان).

د وزيرستان پر گمبتي انگريزي کيمپ باندی احمدزو حمله وکړه او ملک سوهان خان د پرنگي ملگري کوله.

نايب محمد حسن د بلوڅو د قلات سياسي او ادبي سړی چي فارسي او بلوڅي ديوان اشعار هم لري، خپل فارسي اول ديوان يې بشپړ کي (متوفا ۱۲۷۰ق).

۱۸٤۷م ۱۲٦٤ق

محجوبه د سکندر خان هروي لور د فارسي شاعره په هرات کي ژوندي وه.

قاضي غلام محمد هوتک قندهاري عالم ارشاد الحق په قندهار کي په عربي وکيښ (۱٤ جمادی الثانيه پنجشنبه).

قاضي غلام محمد قندهاری د خپل کتاب تنزيه الخلفاء عن مطاعن الاعداء په عربي په قندهار کي تاليف کي (يکشنبه ۷ ربيع الثاني).

منشي عبدالکريم علوي خپل کتاب تاريخ احمد يا واقعات دراني د امام الدين حسيني د تاريخ حسيني څخه اقتباس کي (د هند چاپ ۱۲٦٦ق).

برنهارډ ډورن د پترسبرگ د اکاډيمي غړی د پښتو منتخبات (کرستو ماتهي) به هغه ښار کي چاپ کړه.

۱۸٤۸م ۱۲٦٥ق

سردار محمد اکرم خان بيا هندوکش شمالی ولايات په مرکز پوري ونښلول.

د ملا عبدالقيوم د محمد نبي زوی د خلم صوفي شاعر د مجمع الاشعار قيامت نامه او فارسي او ترکي ديوان خاوند شاعر وزيږيدي.

محمد کلان خان امين الوجوهات عضد

الدوله د محمد عالم خان پوپلزي زوی وفات او په غزني کي د خپل نيکه وکيل الدوله عبدالله خان د قبر سره ښخ سو.

۱۸۴۹م ۱۲٦۵ق

امير دوست محمد خان د پرنګيانو په مقابل کي اټک ته ولاړ، خو چټر سنګه او شير سنګه ماته ورکړه، او امير دوست محمد خان له سلطان محمد خان او پير محمد خان او سيد محمد خان خپلو ورونو سره کابل ته راغی او انګريزانو تر پېښوره ونيول.

۱۸۴۹م ۱۲٦٦ق

په شمالي ولاياتو کي د ميرانو بغاوت او د سردار محمد اکرم خان مرګ ۳۳ کلن په مزار شريف کي او پر ځای ئې د سردار محمد افضل خان مقرري (ولادت يې ۱۲۳۳ق).

قاضي غلام قادر د قاضي حسن پيښوری زوي په پيښور کي د سردار سلطان محمد خان سره ؤ.

مير محمد امين د قليچ علی بيګ زوی د تاشقرغان والي د فارسي شعري ديوان خاوند د آمو سره وفات سو.

۱۸۵۰م ۱۲٦۷ق

ظهير الدوله وزير يار محمد خان د هرات حکمران د لاش په رباط مير کي وفات او په هرات کي ښخ سو (د شعبان سلخ) زوی ئې سعيد محمد خان پر ځاي کښېنوست.

مشهور عالم او د سراج الاخبار افغانستان مؤسس مولوی عبدالروف په قندهار کي وزيږيد (صفر ۱۲٦۷ق).

د سوات اخوند عبدالغفور صاحب د پښتنو لويه جرګه جوړه کړه او د ستهاني سيد اکبر شاه يې په شرعی امارت وټاکه، پخپله دی شيخ الاسلام سو.

د کوهاټ د اپريدو او بنګښو غزاوي له پرنګيانو سره.

مولانا زين العابدين پيښوری چي په حساب، رياضي، نجوم کي استاد او د استخراجات جبريه مؤلف و ژوندی و.

د بهادر خيلو خټکو غزا له پرنګي سره.

منشی عبدالکريم د محاربه کابل و قندهار کتاب د کانپور په مصطفايي مطبع کي چاپ کئ.

۱۸۵۱م ۱۲٦۸ق

له لنډنه د څوان مصر په نامه يو کتاب خپور سو، چي يو فصل يئ د افغانستان او سند پر احوال دئ او د لومړي جنګ انګليسي سياست غندي.

مير عبدالرحمن د افغانستان مشهور خطاط په هرات کي وفات او د سيد عبدالله په ګنبده کي ښخ سو.

له پرنګيانو سره د مومندو غزا او د ميچني لومړی جنګ.

سردار شير علی خان د کلات غلجي ايل کړه.

۱۸۵۲م ۱۲٦۹ق

سردار محمد افضل خان د تخته پل ښار د بلخ په ولايت کي جوړ کئ.

د مومندو سره د پرنګي دوهمه د ميچني جګړه او هم د پړانګ غار غزا.

د امير دوست محمد خان او سردار کهندل خان يو له بله مخالفت د کلات بر کلا او د نواب جبار خان په بوګانښ د دوی روغه.

په مله کنډ کي د پرنګي سره دراني زو غزا.

د بهادر خيلو خټکو دوهمه غزا له پرنګي سره او د سپري جنګ.

مير محمد نبی احقر بدخشي د شعر د ديوان خاوند او د حدايق الحقايق او هشت بهشت مؤلف په رستاق کي وفات سو.

فيض الله قريشي د تربيلي اوسيدونکي د پښتو ليکوال او شاعر خپل ګنج سعادت نظم کئ چي د دغه عصر ښه تاريخي معلومات لري.

مير احمد اظهر مجددي د هفت مجلس او مناقب الطاهرين مؤلف او د ديوان خاوند شاعر وفات سو (ولادت يئ ١٢٠٦ق).

١٨٥٣م ١٢٧٠ق

د غلجو شورش په کلات کي.

د بلخ د ولايت د دارالامان خليفه ميرزا امان معروف صوفي ٨٤ کلن وفات سو.

د پرنګي او مومندو معاهده نمبر ١٥٨٧ نومبر ١٨٥٣م.

محمد رسول شهيد مارملي بلخي شاعر د ديوان خاوند ژوندی و.

سردار فتح محمد خان د وزير اکبر خان زوی د کلات حکمران او جنرال فرامز خان يې د لښکر مشر مقرر سول.

د کوهاټ د غاښي غزاوي له پرنګيانو سره.

د بوری غزا له ١٥ نومبر ١٨٥٣ څخه تر ١٤ جنوري ١٨٥٤م پوري.

نواب جبار خان د سردار پاينده خان زوی ٧٣ کلن وفات او د کابل په عاشقان و عارفان کي ښخ سو (ولادت ١١٩٧ق).

د سليمان بن خواجه ابراهيم قبلان حسيني نقشبندي قندوزی د ينابيع المودة د مؤلف وفات په استانبول کي (ولادت ئې ١٢٢٠ق).

استاد عبدالعلی هروي د ميرزا باقر کابلي زوی د هرات مصور ژوندی و.

١٨٥٤م ١٢٧٠ق

د مهدی بن اسماعيل موسوي هروي امامي فقيه او اصولي وفات او په مشهد کي ښخيدل.

١٨٥٤م ١٢٧١ق

سردار کهندل خان د قندهار حکمران ٦٣ کلن پسله ٢٦ کالو حکومته په سه شنبه ٧ ذی حجه په قندهار کي مړ سو (ولادت يې ١٢٠٨ق).

پرنګيانو پر مومندو حمله وکړه (اګسټ) او د پنډيالی د مومندو سره تر ١٨٦٠م پوری وجنګيدل.

مير محب بيګ هزاره د يکه اولنګ اوسيدونکي ياغی سو، خو سردار محمد اسلم خان دی بيرته ګښيناوه.

سردار مهردل خان مشرقي ٥٩ کلن په قندهار کي وفات او ښخ سو جمعه ٢٧ جمادی الاخري (ولادت ئې محرم ١٢١٢ق).

حاجي دوست محمد قندهاري د ملا علی اخوند يوسفزی زوی د بنون د دامان مشهور نقشبندي عارف ژوندی و، او د ده د مناقبو کتاب معزالدين د عبدلاکريم زوی تاليف کئ

(خطي).

مرزا حنان بارکزی شاعر په قندهار کي خپل پښتو دیوان ترکیب کئ.

۱۸۵۵م ۱۲۷۲ق

سردار غلام حیدر خان د امیر دوست محمد خان له خوا په پیښور کي د مودت معاهده له سر جان لارنس د پنجاب له کمشنر سره په ۳۰ مارچ ۱۸۵۵م امضا کړه او له انګریزیي هنده سره روابط قائم سول.

په قندهار کي خانه جنګي وه خو امیر دوست محمد خان قندهار ونیوی او خپل زوی سردار غلام حیدر خان ته یې وسپاره.

شهزاده محمد یوسف د ملک قاسم زوی د فیروز الدین لمسی د عیسی خان درانی په مرسته هرات ونیوی او سعید محمد خان الکوزی ئې مړ کئ، خو په آخر کي محمد یوسف هم ووژل سو او هرات پردو ته پاته سو.

مولوی محمد حسن او محمد عثمان د هرات قاضیان او شیخ مرتضی د شهزاده محمد یوسف وکیل و.

امیر دوست محمد خان په قندهار کي قاضي محمد سعید خان علوم بارکزی قاضي القضات وټاکه.

د کوهاټ د اکاخیلو سره د پرنګیانو جنګونه تر ۱۱ جنوری ۱۸۵٦م پوري جاري و.

۱۸۵٦م ۱۲۷۳ق

د ناصرالدین شاه قاجار لښکرو هرات ونیو، خو سردار سلطان احمد خان د هرات حکمران سو او د ایران لښکر ولاړل.

راورټي انګریز مستشرق او لښکر مشر د پښتو ګرامر په انګریزي ژبه په کلکته کي چاپ کئ.

د امیر دوست محمد خان عسکر ۱٦ غنډه پیاده، ۳ غنډه سپاره، ۵ توپخانې سره ګرده ۱۳،۷۰۰ منظم عسکر او ۸۱ توپه وو.

امیر دوست محمد خان قندهار سردار غلام حیدر خان ولیعهد ته وسپاره او پخپله کابل ته ولاړ.

۱۸۵۷م ۱۲۷۳ق

علی قلي میرزا د فتح علی شاه قاجار لمسی (اعتضاد الدوله متوفي ۱۲٦۸ق) خپل کتاب تاریخ وقایع و سوانح افغانستان په تهران کي چاپ کئ چي د احمد شاه بابا له وخته احوال لري.

په جمرود کي د امیر دوست محمد خان او سر جان لارنس تر منځ د دوستي او امداد معاهده ۲٦ جنوری ۱۸۵۷م ۲۹ جمادی الاولي ۱۲۷۳ق.

قاجاري لښکرو هرات تخلیه کئ ۲۷ جولائي ۱۸۵۷م.

میجر لمسډون د انګریزانو له خوا په قندهار کي سیاسي مبصر مقرر سو.

د پاریس په معاهده کي انګریزانو ته وویل سوه چي د ایران او افغانستان په شخړو کي منځګړی سی.

مولوي غلام جیلاني د پیښور محقق عالم کابل ته راغي.

د ستهانې سید اکبر شاه د سوات د پښتنو

امير وفات سو (۱۱ مي ۱۸۵۷م).

په سوات کي نفاق ولويدي.

سيد مبارکشاه په نارنجي کي په ۱۸ جولايي ۱۸۵۷م له انگريزانو سره غزا وکړه.

کله چي امير دوست محمد خان د هند د وايسرای تر ملاقات وروسته جمرود ته راغي کوکي خيلو د پرنگيانو پر لښکرو په خيبر کي حمله وکړه او د هغو مشر افسر ئې مړ کئ.

۱۸۵۷م ۱۲٤۷ق

د لمسډون سياسي ډله په افغانستان کي وه. د دې ډلي رويداد د ډکټر بيليو په قلم په ۱۸٦۲م له لندنه چاپ سو.

۱۸۵۸م ۱۲۷٤ق

سردار سلطان احمد خان په هرات کي حکمران سو. سردار غلام حيدر خان وليعهد په کابل کي په جمعه ۲۱ ذيقعده ۱۲۷٤ق ديرش کلن مړ سو (ولادت ۱۲۳۵ق).

روسی استاځي خانيکوف هرات ته راغی.

له پرنگي سره د پنجتار په چنگلي کي د پښتنو غزا (اپريل ۱۸۵۸م).

نائب امين الله خان لوگري د امير دوست محمد خان په محبس کي په کابل کي مړ سو.

۱۸۵۹م ۱۲۷۵ق

مراد خان اتاليق د قطغن مير وښوريدی خو سردار محمد افضل خان دی مات کئ او کولاب ته وتښتيدی.

جرنيل شير محمد خان (کيول انگليس چه په ۱۲٤۹ق کال د قندهار په جنگ کي زخمی او مسلمان سوی و) په تخته پل کي عسکری قوماندان و هلته مړ سو.

سردار رحمدل خان ٦٤ کلن وفات او د نجف په وادی السلام کي ښخ سو (رجب). د ده ولادت ۱۲۱۱ق.

۱۸۵۹م ۱۲۷٦ق

د کورم د خلکو غزا له پرنگي سره (۲۰ دسمبر).

سردار عبدالرحمن خان شمالي ولايات سره سم کړل. او کله چي امير مظفر خان د بخارا پاچا تر آمو را تير او چارجوی ته راغی، نو سردار محمد افضل خان او افغاني مشرانو دی بيرته د آمو خوا ته وشاړه.

له پرنگي سره په ميداني غره کي د مسيدو او خټکو غزا.

پر وزيرستان باندی د سر نيول چمبرلين د لښکرو حملې تر ۱۸٦۰م پوري.

۱۸٦۰م ۱۲۷۷ق

د تيرا د تور غره پښتنو له ۱۸۵۸م څخه بيا تر دې کاله پوري د پرنگي له لښکرو سره جنگونه کول.

سردار محمد شريف خان د فراه او پشت رود حکمران غور ته ولاړ، او د تايمنو سردار عبدالغفور خان يې ايل کي.

۱۸٦۱م ۱۲۷۸ق

سردار محمد اعظم خان د قطغن حکمران د هغه ځای اداره سردار عبدالغياث خان د نواب جبار خان زوی ته وسپارله او پخپله له خان آباده کابل ته راغي.

د سردار سلطان احمد خان زامن له هراته

راغلل او سردار مير افضل خان يې په فراه کي حکمران کي. مگر امير دوست محمد خان د ميانئ په مياشت ورغي او هغه ښار يې ونيوي.

سردار عبدالرحمن خان د قطغن حکمران سو.

په کابل وبا گډه سوه او سردار پير محمد خان ٦٤ کلن ٢٢ ربيع الاول وفات سو. دغسی هم سردار سلطان محمد خان ٦٨ کلن په پنجشنبه ١٨ ربيع الثاني په کابل کي وفات سو.

د دوړو پښتنو غزا له پرنگي سره.

د پيښور معهور عالم صاحبزاده غلام جيلاني وفات سو (چهار شنبه ٩ شوال).

١٨٦٢م ١٢٧٩ق

د فراه تر نيولو وروسته امير دوست محمد خان د هرات نيولو ته لښکر بوت، او سردار سلطان احمد خان او د هغه زامن يې په هرات کي محاصره کړل (١٠ صفر).

د سردار سلطان احمد خان ماينه چي د ماهر دوست محمد خان لور وه د هرات په کلابندی کي مړه سوه.

ميرزا رضا هروي مصور او نقاش د امير دوست محمد خان او سلطان احمد خان د جنگ تصوير په هرات کي وکيښ (د هرات موزيم).

ملا صفی الله خټک د مسری بانډي اوسيدونکي په پښتو مخزن الاسرار او بدر منير او په فارسي نظم الدررفي سلک السير وکښل.

سيف الدين حسيني د انشأ کتاب په کابل کي تاليف کي.

دکتر بليو د هغي ډلی د سفر ورځ ليک له لنډنه په ١١ فصلو ٨ تصويرو سره خپور کئ، چي په ١٨٥٢م هلته و او د افغانستان ښه معلومات لری. د کتاب نوم: په افغانستان کي د يوه سياسي وفد ورځ ليک.

ډيوس د پنجاب د حکومت سکرتر د افغانستان پر تجارت باندي يو مفصل راپورټ چاپ کئ (جولاي) چي د لکهنو د نولشکور په مطبعه کي په اردو هم چاپ سو ١٨٧١م.

ډيوس انگريز د افغانستان او هند د تجارت په راپور کي (١ جولايي ١٨٦٢م) د افغانستان ټول واردات له هنده ٣١٨،٣٨٣ پونډه او صادرات يې ٣٠٣،٥٣٥ پونډه او گرده تجارت يې ٦٢١،٩١٨ پونډه ښوولي دئ.

١٨٦٣م ١٢٧٩ق

سردار سلطان احمد خان د هرات حکمران په رمضان ١٢٧٩ق ٦ د اپريل ١٨٦٣م د هرات په محاصره کي مړ سو او زوی يې شهنواز خان پر ځای ودريدی.

امير دوست محمد خان په ٨ ذيحجه ١٢٧٩ق ٢٧ مي ١٨٦٣م هرات ونيو، او هلته په ٢١ د ذيحجې ١٢٧٩ق ٩ جون ١٨٦٣م مړ او ښخ سو او امير شير علی خان يې پر ځاي امير سو.

سلطان محمد خان د سعادت خان موند زوی د انگريزانو سره وجنگيدی خو د امير شير علی خان لښکر دی باجوړ ته وشاړه.

سيد جمال الدين افغاني په افغاني دربار کي د اصلاح او تجديد حرکت شروع کئ.

استاد ابراهیم په هرات کي د امیر شهنواز خان لپاره یو لوی توپ جوړ کړ.

د سوابی په ټوپي کي د ملک عیسی خان حدون او مولوي عبدالله په مشري له انګریزانو سره د پښتنو غزا.

د قتل ګر لوی جنګونه تر سوات او باجوړ پوري.

له پرنګي سره د سور کاوی او امبیلي د پښتنو غزاوي (د اکتوبر ۱۸٦۳م).

۱۸٦۳م ۱۲۸۰ق

د سوات د اخوند عبدالغفور او مولوي عبدالله مجاهد په مشری د امبیلي په کوتل کي د انګریزانو ۷ زرو لښکرو سره جهاد، چي ۹۰۸ تنه پرنګیان مړه او دري زره تنه پښتانه شهیدان سول.

د نومبر په ۱۸ ورځ د قتل ګړ جهاد د ۱۵ زرو تنو غازیانو لخوا د پرنګي سره شرو سو او تر ۱۵ دسمبر پوري جاري و.

امیر شیر علی خان خپل څورلس کلن زوی یعقوب خان د هرات حکمران او جنرال فرامرز خان یې لښکر مشر مقرر کړ. قاضي عبدالسلام خان یې د هرات قاضي او ملا شاه محمد یې مفتي او میرزا غلام صدیق یې سر دفتري مقرر کړ او د قندهار له لاري کابل ته راغي.

حاجي عبدالرزاق د مولانا عبدالخالق اندړ زوی د غزني د پاي لوچ په کلي کي وزیږیدي (۱٦ صفر).

میرزا احمد خان کابلي مستوفي او د شعر د دیوان خاوند وفات سو.

په خان آباد کي د سردار محمد اعظم خان د فوجونو یاغي توب پر سردار عبدالرحمن خان باندي او د دوی ارامول.

میر اتالیق په قطغن کي ولاړ سو، خو سردار عبدالرحمن بیرته پر ځاي کښیناوه او مالیات یې ځني واخستل.

د سوات د اخوند میان عبدالغفور او انګریزانو روغه او د اخوند تګ سیدو شریف ته (۲۷ دسمبر).

۱۸٦٤م ۱۲۸۱ق

د امیر شیر علی خان سره د ده د ورونو کورني جنګونه.

د باجګاه په جنګ کي محمد افضل خان مات او ګرفتار سو او سردار عبدالرحمن بخارا ته وتښتید.

جلالی د یوسف مسکین زوی د قادس د ده ګزک اوسیدونکي د سیاه موي او جلالي د قصې هیرو وزیږیدی.

پر مومندو د پرنګي حمله او د میچني څلورمه غزا.

۱۸٦۵م ۱۲۸۲ق

امیر شیر علی خان په کابل کي دوه زره تنه لویي جرګې ته را وغوښته چي ده ته د ده د ورونو د اختلاف په باب کي مشوره ورکړي. تر دې لوی جرګې وروسته امیر د خپلو ورونو جنګ ته متوجه سو.

د امیر شیر علی خان او سردار محمد امین خان د کجباز جنګ، او د محمد امین او محمد علی یو له بله سره وژل ۱۰ محرم ۱۲۸۲ق.

امير شير علي خان د خپل ورور او زوی په مرگ غم جن سو او قندهار ته ولاړ، او دا ښار يې ونيوئ.

ميرزا محمد محسن دبير د ميرزا علی خان زوی د دربار منشي او شاعر په کابل کي وفات سو (ولادت ۱۲۲۷ق).

مراد علی کاموي د عبدالرحمن زوی پښتو تفسير يسير وکيښ.

۱۸٦٦م ۱۲۸۲ق

امير شير علی خان شمالي ولايات ونيول او له تاشقرغانه تخته پل ته ولاړ، بيا و کابل ته راغي.

سردار عبدالرحمن خان چي بخارا ته تللی و، بيرته راغي او د بلخ ولايت يې ونيو او بيا پر کابل راغی، امير شير علی خان له قندهاره را رووت او د وردکو په سيد آباد کي د امير شير علی خان او سردار عبدالرحمن جنگ سو، خو امير شير علی خان مات سو او قندهار ته ولاړ.

۱۸٦٦م ۱۲۸۳ق

امير محمد افضل خان د کابل امير سو او امير شير علی خان قندهار ته ولاړ.

مستوره غوري حور النساء د مير سيد اعظم لور (بي بي سپيده پوش) د فارسي ديوان تحفة العاشقين خاونده د غور د پرچمن اوسيدونکې شاعره وفات سوه (ولادت يې ۱۲۸٤ق).

ميرزا عبدالواسع طبيب د لعل محمد عاجز زوی د شعر د ديوان خاوند وفات سو (ولادت يې ۱۲۰۸ق).

امير شير علی خان له قندهاره را ووت چي کابل ونيسي، مگر سردار عبدالرحمن خان دی په کلات کي مات کئ.

سردار فيض محمد خان د امير دوست محمد خان زوی په بلخ کي وښوريدي او امير شير علی خان د هرات او ميمنې له لاري بلخ ته ولاړ او سره ملگري سوه.

د سردار احمد خان د امير دوست محمد خان د زوی په امر د ده د اشعارو ديوان په بلخ کي ترتيب او وکيښ سو (۲۷ شعبان) (د کابل خطي کتابخانه).

سردار عبدالرحمن خان د خپل پلار امير محمد افضل خان لخوا وگومارل سو چي د امير شير علی خان او سردار فيض محمد خان مقابلې ته ولاړ سي.

د دواړو خواو لښکر د پنجشير په بازارک کي سره ونښتل، په دې جنگ کي سردار فيض محمد خان د توپ په کولی ووژل سو او امير شير علی خان بيرته بلخ ته ولاړ.

امير محمد افضل خان ٥٤ کلن په جمادی الثانيه ۱۲۸٤ق په کابل کي مړ او ښخ سو او پر ځای يې امير محمد اعظم خان پادشاه سو (د افضل ولادت ۱۲۳۰ق).

مير سعدالدين د سعدالله زوی د تنگي سيدان د ديوان خاوند شاعر وفات سو (ولادت يې ۱۱۹۸ق).

سيد جعفر رستاقي د عبدالصمد زوی د گلشن عشق او چمن عشق ناظم وفات سو.

سردار عبدالرحمن خان بلخ ته ولاړ او امير شير علی خان له هغه ځايه ووت او هرات ته

ولاړ.

سردار عبدالرحمن خان شبرغان مير حکيم خان ته وسپاره او ده هغه لور يې وکړه.

حيات خان د پښتنو تاريخ حيات افغاني په اردو په لاهور کي چاپ کړ.

ملا محمد يعقوب فراهي د فارسي او پښتو مقتدر شاعر او عالم په فراه کي وزيږيدي.

۱۸۶۸م ۱۲۸۵ق

د امير محمد اعظم خان سره د امير شير علی خان جنگونه او په شش گاو او زنه خان کي د امير محمد اعظم خان ماته او د ده او عبدالرحمن خان تښته ايران او روس ته.

د شوال په مياشت کي امير شير علی خان بيا کابل ونيو او پادشاه سو او د هند ويسرا د ۲ نومبر ۱۸۶۸م په مکتوب د ده سلطنت ومانه.

ډکټر ډبليو بيليو انگريزی افغان پوهاند د پښتو گرامر په انگريزي په لاهور کي چاپ کړ.

منصور غزنوي د محمود خان مومند شاليجي زوی د فارسي ليکوال او شاعر په غزني کي وفات سو (ولادت ئې ۱۲۲۰ق).

بهاول خان د ښادی خان زوی د بنون د سيمو اوسيدونکي جنگنامه زيتون په پښتو منظومه کړه.

۱۸۶۹م ۱۲۸۵ق

انگريزانو دوولس لکه روپي او دوولس زره توپک امير شير علي خان ته ورکړه.

امير شير علی خان د هند د ويسرا په بلنه د انبالي سفر هند ته وکړ او په رسميت ومنل سو، مگر د ده وليعهد عبدالله جان يې و نه مانه.

د روس او انگريز مذاکره د افغانستان د شمالي سرحداتو د ټاکني لپاره شرو سوه.

پر اتمانخيلو او مومندو پښتنو د پرنگي حملې او د ميچني شپږمه غزا.

امير محمد اعظم خان د فرار په حال کي پنځوس کلن وفات او د بايزيد بسطامي په مزار کي ښخ سو (ولادت ئې ۱۲۳٦ق).

۱۸٦۹م ۱۲۸٦ق

له پرنگي سره د کابل خيلو وزيرو غزا.

سردار فتح محمد خان د هرات حکمران سو او سردار محمد اسماعيل خان د سردار محمد امين خان زوی په چنداول کي ياغي سو، خو دی ونيول سو او هند ته فرار سو.

د امير شير علی خان له خوا سردار شير علی خان قندهاری د قندهار حکمران سو.

امير شير علی خان د نوي کابل شيرپور په جوړولو د ناظر حسين علی خان تر کتني لاندي پيل وکړ.

۱۸۷۰م ۱۲۸۷ق

سردار محمد يعقوب خان په قندهار کي ياغي سو او هرات يې ونيو، د هرات حاکم سردار فتح محمد خان او سردار محمد عزيز خان په جنگ کي مړه سول.

امير شير علی خان په افغانستان کي د نوي مدنيت په خپرولو پيل وکړ.

سپه سالار فرامرز خان په هرات کي د جمعې په شپه ۲۷ ربيع الاول وواژه سو.

د افغانستان لومړۍ کابينه د سيد نور محمد شاه قندهاري صدر اعظم په مشري جوړه سوه

چي دغه وزيران يې درلودل:

۱ـ سيد نور محمد شاه قندهاري د پښين د سيد سليمان شاه زوی لوی ټول مختار (صدر اعظم).

۲ـ ميرزا حبيب الله خان وردک لوی ملک (مستوفي الممالک = وزير ماليه).

۳ـ ارسلا خان جبارخيل لوی ميني دباندی (وزير خارجه).

٤ـ عصمت الله خان د عزيز خان غلجي زوی لوی ميني د غرو (حشمت الملک وزير کوهستانات).

٥ـ ميرزا محمد حسن خان لوی کښل (دبير الملک = سر منشي حضور).

٦ـ حسين علی خان پنجشيري ټولمشر (سپه سالار).

۷ـ احمد علي خان چغتائي لوی ټولول (معير الملک = وزير خزانه).

شيخ محمد اکرم افغاني چي د خيبر له اپريدو څخه و، او په شام او مصر کي علمي شهرت درلود او مشهور مدرس و، په قاهره کي وفات سو (ربيع الثاني).

شاه عبدالباقي مجددي د شاه صفي الله مجددي زوی د کابل د مجدديانو نيکه په کابل کي ۹٤ کلن وفات او ښخ سو (سه شنبه ۲۱ ربيع الاول) د شعر ديوان ئې درلود او متخلص په باقي و.

ميرزا محمد اسماعيل د پيښور د حکومت سر محرر تسهيل القواعد افغاني، نصاب افغاني، قواعد افغاني وليکل.

مولوی احمد د نواز خان اخوند زاده زوی د پيښور د تنگي عيسی خيل شاعر پښتو کتابونه وکښل: آدم درخاني، توتي نامه، قصه جمجمه او نور.

۱۸۷۱م ۱۲۸۸ق

د افغانستان لومړی اخبار شمس النهار په کابل کي د مرزا عبدالعلي په اهتمام خپور سو.

سيد نور محمد شاه صدر اعظم د پالک انگريز سره د سيستان د سرحداتو او اوبو د ويشلو لپاره هلته ولاړ، او بيا يې د مذاکراتو لپاره تهران ته هم سفر وکئ او د بمبئي له لاري کابل ته راغي.

امير شير علی خان يو منظم لښکر جوړ کئ چه شمير ئې ٥۲ زرو ته رسيدئ.

شيخ الاسلام ملا خدابخش د ملا محمد قاسم زوی (عطا) شاعر او د شرح کلمه طيبه ليکونکي په هرات کي وفات سو.

صوفي محمد رسول ساکزی د قندهار مشهور عالم او نقشبندی مقتدا ٥٥ کلن وفات سو (دو شنبه ۱۳ذی ججه).

سيد خان شبرغاني د قاضي سيد نعمان زوی نستعليق ليکونکي خطاط او شاعر اذنب تخلص ژوندی و.

ولي طواف د محمد علی کابلي زوی ناخوانه شاعر په کابل کي ژوندی و.

سردار محمد يعقوب خان له هراته د امير شير علی خان حضور ته راغي او معافي يې وغوښته او بيرته هرات ته مقرر سو.

۱۸۷۱م ۱۲۸۸ق

محمد زرداد خان ناغر افغان په هند کي صولت افغاني د پښتنو تاريخ په اردو وکيښی (د نولکشور طبع ۱۲۸۹ق).

۱۸۷۲م ۱۲۸۹ق

سردار محمد يعقوب خان کابل ته راغئ او بندي سو او سردار محمد ايوب خان په هرات کي د پلار مخالف سو.

سردار حبيب الله خان د سردار عبدالرحمن خان زوی په سمرقند کي په دو شنبه ۲۵ د ربيع الثاني وزيږيد.

د انگريز دولت او روسانو تر منځ د گرينول او گورچاکوف معاهده وسوه چه افغانستان د روسانو د نفوذ د سيمي څخه وتلي دي.

د کابل په بالا حصار کي د پلو لښکرو د مشق د قواعدو کتاب ۳۸۲ مخه مصور د قاضي عبدالقادر له خوا چاپ سو چي بولۍ يې پښتو دي.

د امير شير علی خان منظم عسکر ۵۱،۹۹۰ تنه او غير منظم ۲٤،۰۰۰ تنه وو چي ٤۰ زره ټوپک او ۳٦۹ توپونه يې درلوده.

برهان الدين لاغر د مير يوسف علی بدخشي زوی د جام جم او ديوان اشعار ناظم ژوندی و.

نعمت الله محوي د ميمنې شاعر او احمد قلي بن سکندر هروي د آتش فشان د تذکرې مؤلف ژوندی وو.

پر شمالي وزيرستان د پرنگي حمله او د کجوري لوی جنگ او د بادي فقير شهادت.

۱۸۷۲م ۱۲۸۹ق

قاضي عبدالرحمن خانملا د قاضي محمد سعيد بارکزی قندهاري زوی د فيصل التفرقه بين الضال و الناجيه رساله وکښله (د کابل خطي کتابخانه).

۱۸۷۳م ۱۲۹۰ق

نائب محمد علم خان د ترکستان نائب الحکومه د امير شير علی خان په امر ميمنه ونيوله.

روسانو خيوا ونيوله.

سيد نور محمد شاه صدر اعظم د شملې په کنفرانس کي شامل سو.

د امير شير علی خان په فرمان (رمضان ۱۲۹۰ق) عصمت الله خان جبارخيل حشمت الملک او (لوی ميني د غرو) وزير داخله سو.

امير عبدالرحمن خان دی په ۱۸۸۰م په دار وځړاوه.

قاضي عبدالقادر پيښوری د امير شير علی خان د دربار ښوونکي او مصاحب يا عسکري سکرتر و، چي د تشريح الجرايم او عسکري تعليماتنامو او وعظ نامو مؤلف دی. دی د قاضي فضل قادر زوی او د خان علما قاضي حسن لمسی دئ. خو د انگريز جاسوس و.

قاضي عبدالسلام د قاضي محمد سعيد بارکزي قندهاري زوي قاضي القضات ؤ.

دوست محمد خټک په قندهار کي په پښتو بدر منير او بحر العلوم او اخلاق احمدي منظوم کړه.

امير محمد بن عبدالقادر بن محمد اعظم

سلیمان خیل کتوازي د امیر شیر علی خان په نامه الدافعه لشکوک الطایفة الوهابیه په عربي تالیف کړه.

د محمد عظیم ابکم نقاش ژوند په کابل کې.

عبدالرسول قندهاري شاعر د سفر نامې او آزاد نامې مؤلف د خپل شعر دیوان جوړ کړ.

امیر شیر علی خان د بالا حصار په خاصه سراچه کې د ولیعهدي جلسه وکړه او سردار عبدالله ولیعهد سو (۱ شوال ۱۲۹۰ق).

د شوال په دوهمه شپه د سردار عبدالله جان د ولیعهدي جشن وسو او په هرات کې سردار محمد یعقوب خان مخالفت وکړ.

په دغه کال د شمالي ولایاتو (مزار شریف) مالیات پنځه لکه روپۍ وې او نائب محمد علم په مزار کې توپونه جوړول.

د قندهار پلټنې دوه کاله کابل ته راغلې چې دلته عسکري قواید زده کې.

سردار ولي محمد خان د کورم لوی ناب د هغه ځای د یاغي قبایلو توبه نامه امیر ته را واستوله او صدر اعظم نور محمد شاه د دوی مشرانو ته خلعتونه ورکړه.

امیر شیر علی خان خپل ولي عهد د سوات آخوند ته معرفي کړ او آخوند هم هغه ومانه او تبریک ئې ورته ووایه (دو شنبه ١٤ سوال ۱۲۹۰ق).

صاحبزاده غلام جان د پنجشیر او نجراو کم ناب او علی محمد خان د کنر حاکم او خدای نظر خان د غزني حاکم و. میر عنایت الله بدخشي د اصول المباشت ناظم او د دیوان خاوند وفات سو.

۱۸۷۴م ۱۲۹۱ق

د نائب محمد علم خان مرگ.

د شاغاسي شیر دل خان لوی ناب مقرري د شمالي ولایاتو په حکمراني.

امیر شیر علی خان د کوچني اختر په ورځ د نولمشر حسین علي خان په سالاري او د قاضي عبدالقادر په ملگري د کابل لښکرو نمایش د مرنجان د غونډۍ سره ولید. ۳۷ پلې کنډکه، څلور رجمنټه سپاره، لس توپخانې.

د کابل په سیمو کې سخته زلزله وسوه چې له پنجشیره تر کوهدامنه ۷۰۵۲ تنه مړه او ۳۹۰۰ تنه زخمي سوه. په پروان کې ۱۳۰۰ تنه او په کابل کې ١٤ تنه مړه سوه (شمس النهار ٦-۷ رمضان ۱۲۹۱ق).

میر عبدالرحمن د واخان حاکم مړ سو (۱۵ صفر ۱۲۹۱ق).

نظام الملک د چترال د میر زوی د امیر شیر علی خان دربار ته راغئ.

شاغاسي شیردل خان ته د لوی ناب او د ده زوی خوشدل خان ته د کمکی ناب او میرزا محمد حسن خان د بیرته د کمناب لقبونه ورکړه سوه او میرزا محمد نبي خان واصل وفات سو.

سردار شیر علی خان هزاره وفات سو.

سردار نصرالله خان د امیر عبدالرحمن خان زوی په سمرقند کې وزیږیدی (چهار شنبه ۳۰ صفر ۱۲۹۱ق).

د افغانستان د لومړي جنگ تاریخ د جان ولیم کې تالیف درې ټوکه درهمه طبعه په لندن

کي خپور سو.

هنری والټر بليو چي په ۱۸۷۲م افغانستان ته راغلي و، په خپل کتاب له انډوس تر تايگريس پوري کي د افغانستان احوال له لنډنه خپور کئ (۱۳ فصله).

ملا شاه پسند پوپلزی د قندهار د نيش اوسيدونکي عارف او شاعر د قادری طريقې خليفه په نيش کي ۷۵ کلن وفات سو (ولادت ئې ۱۲۱٦ق) ده زاد الرحلين په پښتو نظم کئ (د لاهور طبع ۱۳٤۷ش).

۱۸۷۵م ۱۲۹۲ق

ميرزا نيازي د ملا برات زوی د سمنگان شاعر او خطاط چي دوه ديوانه يې لرل وفات سو.

د امير شير علی خان نصيحت نامه تحفة العلماء د قاضي عبدالقادر پيښوری په اهتمام او د ميرزا بيضا خان په خط ۸۰ مخه په کابل کي چاپ سوه.

د باجوړ د فيض طلب خان او د ناوه گي د غلام حيدر خان اختلاف د امير شير علی خان په توصيه فيصله سو (۲ شوال ۱۲۹۲ق).

ملا سکندر اخند په کابل کي قاضي عسکر و.

۱۸۷٦م ۱۲۹۳ق

نواب عطا محمد خان د انگريز سفير له امير شير علی خانه وغوښتل چه د روسانو د پيش قدمي د نيولو لپاره د انگريزانو مامورين افغانستان ته پريږدي خو امير شير علی خان نه ومنله.

انگريزانو کوئټه ونيوله.

سيد نور محمد شاه صدر اعظم او مير اخور احمد خان او ميرزا محمد باقر افغاني سياسي ډله د مذاکرتو لپاره پيښور ته ولاړه.

اخوند زاده حضرت ملا يحيي د ملا عبدالله زوی د هرات عالم او مدرس د هرات په دښت يلان کي وفات سو.

محمد عمر خان د محمد کلان پوپلزی زوی د خپل وخت پښتو او فارسي شاعر او خطاط او مؤلف په مزار شريف کي وفات سو.

محمد علم خان وکيل الدوله پوپلزی د عبدالله خان زوی په کابل کي وفات سو.

عبدالعلی مستغني د فارسي او پښتو مشهور شاعر د ملا رمضان هوتک زوی د ملا قضا لمسی د ملا رسول داد کړوسی د کابل په بالا حصار کي وزيږيدي (۱۷ ذی حجه).

مستوفي حبيب الله خان له هراته کابل ته را وغوښتل سو، او پر ځای يې سردار محمد عمر خان د سردار محمد عظيم خان زوی د هرات په حکومت مقرر سو.

د امير شير علی خان له درباره احمد خان ساکزی د جلال آباد حاکم سوات ته د اخوند عبدالغفور د ليدو لپاره استائی ولاړ.

د لوگر د موسيي فيص محمد اخوند زاده پښتو روضة المجاهدين د امير شير علی خان په نامه نظم کئ (د کابل خطي کتابخانه).

پير امان الله د مولانا رحمت الله قندهاري زوی د خپل عصر مشهور صوفي او زاهد په غور کي وفات سو.

۱۸۷۷م ۱۲۹٤ق

د پیښور په کنفرانس کي د سید نور محمد شاه صدر اعظم او سر لیوس بیلي مذاکرات ناکام سول (۳۰ جنوري) او سید نور محمد شاه په پیښور کي مړ سو، او میرزا حبیب الله خان مستوفي د ملا شاه محمد او تاج محمد پوپلزی او میرزا محمد طاهر سره پیښور ته د مذاکرې لپاره ولاړل، مگر له جمروده بیرته انگریزانو را واستول.

ارسلا خان وزیر خارجه مړ سو او پر ځای ئې ملا شاه محمد قطب خیل وزیر خارجه مقرر سو.

سردار محمد علم خان د پشت رود حاکم معزول سو او پر ځای ئې سردار محمد یوسف خان د امیر دوست محمد خان زوی مقرر سو.

د سلطان عبدالحمید له خوا حاجي محمد حسن خان بگرامي وال د کابل دربار ته د خاص استائې په ډول راغي، او د عثماني دولت سفیر فوزي افندي و، چي مستشار ئې هدایت الله او باشکاتب ئې حسین او دوه تنه غړي یې منیر او خیري بیک وو.

د انگریز سفیر په کابل کي نواب محمد حسن خان او نائب یې عطا محمد خان او منشي یې بختیار خان و.

د قاضي عبدالقادر (ښوونکی صاحب بهادر) وعظ نامه د بالا حصار په چاپخانه کي چاپ سوه.

د پست ټکټ (محصول چاپار خانه دارالسلطنه کابل ۱۲۹٤ق) خپور سو چي د زمری سر ئې په منځ کي کښل سوی دئ.

اخوند عبدالغفور بن عبدالواحد (اخوند سوات) لوی نقشبندي او قادري مرشد او مجاهد د سوات په سیدو شریف کي په ۱۲ جنوري وفات او ښخ سو (ولادت ئې د لوړ سوات په شامیزي صافیو کي د ۱۷۹۰م حدود. دی د سوات د ریاست او شرعي حکومت مؤسس دئ.

د سلیمان بن ابراهیم قندوزي بلخي حسیني صوفي مؤلف وفات.

د اجمع الفواید، مشرق الاکوان، ینابیع الموده مؤلف (ولادت ۱۲۲۰ق).

۱۸۷۸م ۱۲۹۵ق

په ۲۲ جون ستیلاټوف د روس نماینده کابل ته راغئ او په ۱۱ اگست د امیر شیر علی خان دربار ته ورسیدي او د یوې معاهدې مذاکره ئې ور سره وکړه.

امیر شیر علی خان د انگریز را لیږلي نماینده سر نیول چمبرلین نه را پریښو چي افغانستان ته راسي.

کلنل کرودیکوف له سمرقده هرات ته راغی (نومبر) په ۳۱ د اکتوبر لارډ لیټن د هند ویسرا افغانستان ته التیماتوم ورکئ. په ۲۲ د نومبر د انگریز او افغان دوهم جنگ ونښت او انگریزی لښکر پر افغانستان راغلل.

سردار عبدالله جان ولیعهد ۱۷ کلن وفات او په حرم باغ کي ښخ سو (د نقیب باغ) د ۱۷ شعبان شپه ۱۲۹۵ق.

پر راتلې زو پښتنو د انگریزانو لښکر کشي د

مله کنډ پر خوا.

میر محمود شاه بدخشي د میر احمد شاه زوی د دیوان اشعار خاوند وفات سو.

سردار محمد یعقوب خان چي بندي و له قیده ایله سو او د کابل حکمران مقرر سو او سردار محمد ایوب خان هم له مشهده هرات ته راغئ.

د دغه کال تقویم د ملا عبدالرحیم او عبدالرحمن استخراج د کابل د شمس النهار په چاپخانه کي چاپ سو. دغه دوه وروڼه د عزیز الله اخند زاده قندهاری زامن وو.

د کابل د شمس النهار په مطبعه کي مجمع البحرین یعني مقابله حکمت قدیم و جدید د حکیم او ډاکتر چتین شاه تالیف چاب سو او دا له لمړیو مطبوعاتو څخه دئ.

قاضي طلا محمد د قاضي حسن خان زوی د پښتو، فارسي، عربي لیکوال او شاعر او تکړه مؤلف په پیښور کي اوسیدئ. د عربي او دیوان خاوند او د جواهر النغز، سلوة النفریر، نفحة المسلک، تسلیته العقول، سلوة الکثیب مؤلف.

د افغان وار په نامه د جنرال ایبټ ورځ لیک ٣٤٦ مخه له لنډنه د افغانستان پر احوال له ١٨٣٨ تر ٤٢ پوري خپور سو. نور محمد نوري قندهاري د افغانستان تاریخ وکیښ چي د سدوزو او محمدزو احوال لري (د لندن د انډیا آفس خطي نسخه). ده د امیر شیر علی خان په نامه یو پښتو گرامر هم کښلي دئ. دی د گلشن امارت هم مؤلف دي.

د امیر شیر علی خان سوانح تر ١٢٨٧ق پوري (د کابل چاپ ١٣٢٥ش) پر کور مي د پرنگانو حمله او له دوی سره د خلکو غزا.

ارباب عبدالرحمن خلیل د عبدالکریم زوی د پښتو او فارسي او عربي لیکوال او شاعر د مردان اوسیدونکي ژوندی و.

١٨٧٩م ١٢٩٦ق

پر افغانستان د انگریزي لښکرو حمله او د انگریز او افغان د دوهم جنگ پیل.

امیر شیر علی خان له کابله بلخ ته ولاړ او ٥٨ کلن په پنجشنبه ٢٩ صفر ١٢٦٩ په مزار شریف کي مړ او ښخ سو (ولادت ١٢٣٨). په کابل کي امیر محمد یعقوب خان پادشاه سو (ربیع الثاني ١٢٦٩ق).

جنرال رابرټس کابل په ١٢ د اکتوبر ١٨٧٩م ونیوئ.

د گندمک معاهده په ٢٦ مي امضاء سوه (٤ جمادی الثانیه ١٢٩٦).

په ٢٤ جولایي ١٨٧٩م د انگریز سفیر کیوناري کابل ته راغئ خو په ١٦ د رمضان ١٢٩٦ق ٣ دسمبر ١٨٧٩م په بالا حصار کي ووژل سو او خلکو پر انگریزانو حملې شروع کړې.

انگریزانو بالا حصار وران کئ او د ذیحجې په میاشت یې امیر یعقوب خان دیره دون ته واستاوه.

محمد جان خان وردک، ملا مشک عالم اندړ، محمد عثمان صافي په کابل کي جهاد شروع کئ او د تپه مرنجان او کوه اسمایي جنگونه وسوه. محمد عثمان خان شهید سو.

امير شير على خان له مزاره خپل آخري مکتوب جنرال کوفمان ته تاشکند ته د يوه سياسي هيئت سره واستاوه. سردار شير على خان قندهاري، شاه محمد خان وزير خارجه، قاضى عبدالقادر پيښورى، ملا دين محمد مشک عالم مشهور عالم او مجاهد او ملا عبدالغفور لنګري او محمد جان خان وردک په جهاد کابل ته راغلل.

پرنګيانو د ګندمک د معاهدې سره سم کورمه خپله وبلله، خو پښتنو له دوى سره دريمه غزا شروع کړه او غازي محمد سرور خان چکي د غزا مشر و.

د تيراه اعلام او له پرنګيانو سره غزاوي چي د پرنګي ۵۳ زره لښکر پر پښتنو باندى ورغلل.

د ټانک پر بازار د پښتنو مجاهدينو حمله او د ٦۵۳ تنو انګريزي سپاهيانو وژل (شنبه ۱۰ جنوري، ٢٦ محرم).

۱۸۸۰م ۱۲۹۷-۹۸ق

د ميوند جنګ او د انګريزانو ماته ۱۷ شعبان ۱۲۹۷ق ٢۷ جولايي ۱۸۸۰م.

جنرال رابرټس له کابله قندهار ته ورسيدي او سردار محمد ايوب خان يې مات کئ ۳۱ اګست ۱۸۸۰.

سردار عبدالرحمن خان له سمرقنده تر آمو را واوښت قندوز ته راغي (٤ جمادى الثانيه ۱۲۹۷ق).

د سردار عبدالرحمن او ګريفن مذاکره او موافقه په زمه کي.

امير عبدالرحمن خان په ۵ د رمضان ۱۲۹٦ق (جولايي ۱۸۸۰م) په کابل کي پادشاه سو او انګريزانو هم ومانه او کابل يئ ور وسپاره.

۱۸۸۰-۱۹۰۱م ۱۲۹۷-۱۳۱۹ق

د امير عبدالرحمن خان د امارت دوره.

جنرال رابرټس د قندهار د پير پايمال په جنګ کي په ٢٤ رمضان سردار محمد ايوب خان مات کئ او ايران ته ولاړ. امير عبدالرحمن د شوال په مياشت کي قندهار ته ورسيدئ.

۱۸۸۰م ۱۲۹۸ق

امير عبدالرحمن خان د قندهار له علماو څخه ملا عبدالرحيم اخوندزاده کاکړ او ملا عبدالاحد پوپلزى د قندهار په خرقه شريفه کي ووژل (شوال). سردار عبدالرسول خان د قندهار حاکم او سپه سالار غلام حيدر خان توخي عسکري مشر او ملا يوسف رستاقي کوتوال او ملا سعد الدين خان قاضي مقرر سول.

مولوي احمد جان تاجر الکوزى په قندهار کي د امير عبدالرحمن خان د فتح مدحيه د اليه قصيده وويله.

سلطان محمد خالص قندهاري د موسى خان بارکزى زوى خپل تاريخ سلطاني د امير محمد ايوب خان په نامه په بمبئي کي چاپ کئ. دا کتاب په ۱۲۸۱ق شرو سوي و او تر ۱۲۹۷ق پوري وقايع لرى.

په وزيرستان کي پر مکين باندي د پرنګي حمله او د خلکو جهادونه تر ۱۸۸۱ پوري جاري و او مولانا ګلاب دين شهيد سو.

د پرنګي سره د مومندو جهاد او د ميچني

اومه غزا.

په ذيحجه کي سردار عبدالقدوس خان هرات ونيو.

د سردار شير علی هزاره زوی تسليم سو، سيد محمود کنړي او محمد اکبر خان د لال پوري بغاوت وکئ، سيد محمود راولپنډي ته وتښتيدی او اکبر خان په کابل کي نظر بند سو.

امير عبدالرحمن خان د پنځه لکو روپو اخيستلو لپاره ملا ابو بکر او محمد اکبر تاجران د پيښور کمشنر وټرفيلډ ته معرفي کړل، دغه خط د پيښور په موزيم کي دئ (۲۷ صفر ۱۲۹۸).

امير عبدالرحمن د هند د ويسرا په خواهش جنرال مير احمد خان د افغانستان په وکالت په ډهلي کي مقرر کئ او د ويسرا په نامه يې په ۲۵ صفر او د پيښور د کمشنر په نامه کې په ۲۷ صفر مکتوبونه وليکل (د پيښور موزيم).

مير محبتي الفت د مير مرتضی زوی په کابل کي ۷٤ کلن وفات سو (ولادت ۱۲۲٤) د فارسي ښه شاعر و.

ملا عبدالله بن مراد محمد بدخشي شاعر د خپل شعر ديوان ترتيب کئ.

سردار غلام محمد طرزی د خپلي کورنۍ سره د هند کراچي ته فرار سو.

د برګډير ناټ په افغانستان کي د ۱۸۳۸ تر ۱۸٤۲م پوری احوال په ۱۱۳ مخه کي په بمبئي کي چاپ سو.

قاضي عبدالرحمن د امازو ګړهي (مردان) افسانۀ دلپذير په پښتو نظم کړه.

۱۸۸۱م ۱۲۹۹ق

انګريزانو په اپريل ۱۸۸۱م کي قندهار امير عبدالرحمن ته وسپاره او دی بيرته په ۲۲ محرم ۱۲۹۹ق کابل ته را ورسيد.

جنرال فرامرز خان هرات ته مقرر سو.

د شوال په مياشت کي ناظر محمد سرور خان د سردار عبدالقدوس خان پر ځاي د هرات حکمران مقرر سو او دغه سردار بندي سو.

سردار محمد صديق خان د نظر محمد خان زوی د سردار امير محمد خان لمسی په پيښور کي د ميوند جنګنامه په فارسي مثنوي نظم کړه (۱۷ شعبان ۱۲۹۹ق).

د امير عبدالرحمن خان لښکرو لغمان ونيوئ.

۱۸۰۲-۱۸۸۲م ۱۲۱۷-۱۲۹۹ق

د محمد تقي بن حسين هروي عالم، د نهايت الامال او توضيح الحساب او عيون الاحکام د مؤلف د ژوند وخت.

سردار عبدالرسول خان د قندهار نائب الحکومه معزول سو.

سردار نور محمد خان د سردار سلطان محمد خان زوی د قندهار نائب سو.

د هرات د خلکو ښورښت آرام سو او صاحب خان علی زی د هغه ځاي حاکم د ښورښتيانو مشر نائب اکرم ونيوئ او کابل ته يې را واستاوه.

سردار محمد يوسف خان د امير دوست محمد خان زوی د فراه حاکم سردار ابراهيم بلوغ په چخانسور کي تاراج کئ او سردار تاج محمد

خان بلوڅ هم افغانستان ته راغئ.

سپه سالار فرامرز خان په هرات کي د هغه ښار کلال او د چار باغ عمارتونه ترميم کړه او د غوريانو کلا ئې هم جوړه کړه.

مخدوم قلي خان له مرو څخه امير عبدالرحمن خان ته عرض وکئ چه مرو په افغانستان پورى ونښلوي (لکه پخوا).

پر غلجو تره کو باندى د امير د لښکرو برى او کنړ نيول او د ميمنې د والي رايتول، له شنوارو سره د امير د لښکرو جنګ.

۱۸۸۲م ۱۳۰۰ق

د انګريزانو يو مسلمان نماينده عطاء الله خان په کابل کي مقرر سو، تر دې وخته ګريفن او قاضي عبدالقادر پيښورى په پټه په کابل کي وو.

امير عبدالرحمن خان، محمد جان خان وردک او د عصمت الله خان جبارخيل کورنۍ او نور درې زره تنه بنديان کړل.

د ربيع الاول په پنځلسمه امير په قندهار کي د منزل باغ او د جلال آباد د شاهي باغ ودانونه.

د هرات د مصلا ورانونه.

شهزاده لوبانوف او لارډ کرينول د روس او انګريز له خوا د ۱۸۷۳م د ګورچاکوف پر موافقه نامه باندي د افغانستان په باب کي خبري وکړې.

مولوي عبدالرؤف قندهاري د سراج الخبار مؤسس په کابل کي د مدرسه شاهي مدرس او د حضور عربي ترجمان مقرر سو (وروستني مالي حضور).

په دغه کال د امير عبدالرحمن ګرده لښکر ۵۸،۷٤۰ تنه وو.

سردار محمد حسن خان سياه او سعدو په منګلو کي وښوريدل، خو جنرال غلام حيدر خان اورکزي دوى د تيره خوا ته وشړل او زرمله ئې ونيوله.

مولوي احمد جان د پښتو تکړه نثر ليکونکى د ګنج پښتو او تاريخ افغانستان ليکوال په پيښور کي ژوندى و.

مولانا محمد عثمان بن محمد على پادخاني لوګري د عجائب الاخبار او ګلشن اسرار او نورو تاليفاتو خاوند عالم ژوندى و.

رحمت بدخشي د ميرزا اسماعيل زوى د پنځو دري ديوانو خاوند شاعر ژوندى و.

د پنجشير د خلکو ولاړيدل او د دوى بيرته ارامول.

د قندهار د اڅکزو ښوربښت او بيرته امر منل.

۱۸۸۳م ۱۳۰۱-۲ق

روسانو د تجن رود مجاري د هرات شمال غربي سيمي ونيولې.

انګريزانو د کوټې ټوله سيمه ونيوله.

امير عبدالرحمن خان شغنان او روشان ونيول.

امير عبدالرحمن خان ته دوولس لکه روپي د کاله انګريزانو کومک منظور کئ.

د انګريز او روس ګډ کميسيون د افغانستان د شمالي او غربي سرحداتو د ټاکلو لپاره مقرر سو او امير عبدالرحمن خان په پنجشنبه ٦

ذیقعده ۱۳۰۱ق د دې کمیسیون د منلو فرمان صادر کړ او خلکو ته ئې هدایت نامه صادره کړه.

سردار محمد نادر خان د هند په دیره دون کي وزیږیدي (۲۱ حمل ۱۲٦۲ش ۱۳۰۱ق).

سردار محمد ایوب خان په تهران کي و، د میمنې د والي دلاور خان په غوښتنه له تهرانه پټ د دغو مشرانو سره مشهد ته راغي (۱۰ ربیع الاول). سپه سالارحسین علی خان جنرال پرویز شاه خان، خوشدل خان لوی ناب، سردار محمد هاشم خان، قاضي عبدالسلام خان، عبدالله خان ناصر، احمد علی خان، مگر دغه ډله د ایران حکومت د انگریزانو په غوښتنه ونیول او په قوچاق کي نظر بند کړه.

په دغه واقعه کي دلاور خان هم په میمنه کي یاغی سو، خو امیر عبدالرحمن خان، میر محمد حسین خان هلته والي وټاکه او میمنه آرامه سوه.

د کتار او کنبیر د کافرانو حمله پر علی شنک او د لغمان د حاکم سردار گل محمد خان په مشري د دوی شړنه.

محمد علی غریب د سید علی زوی د پیښور د سیمي اوسیدونکي عالم د پښتو او فارسي شاعر د ډیرو عربي کتابو حاشیه لیکونکی ژوندی و.

۱۸۸٤م ۱۳۰۱ق

(۱۵ جمادی الاولي، ۱۳ مارچ)

سید جمال الدین افغاني په پاریس کي د عروة الوثقي جریده په عربي خپره کړه.

دوهمه طبع ئې په قاهره کي ۱۳۲۸ق د توفیق مطبع ۲۳۲مخه.

د امیر عبدالرحمن خان پخپل خط او انشا د هرات حکمران محمد سرور خان ته یوه مفصله هدایت نامه صادره سوه.

۱۸۸٤م ۱۳۰۲ق

سر پیتر لمسډن انگریز د سرحد ویشاو ډلي مشر هرات ته ورسید او د افغانستان له خوا قاضي سعدالدین خان ورغی.

انگریزانو د کوټي د ریل لار جوړه کړه او روسانو پل خاتول ونیوئ.

امیر عبدالرحمن په پنجشنبه ۲٤ جمادي الاولي ۱۳۰۲ق له کابله راولپنډی ته رهي سو او په پنجشنبه ۱٦ جمادی الثانیه د هند ویسرا لارډ فرن سره ولیدل او په ٦ د رجب جلال آباد ته را ورسید.

انگریزانو د روسانو د پیشرفت د مخ نیوی لپاره خپل ۵۰ زره مجهز لشکر کوټي ته راوستل.

د رجب په میاشت لمسډن هند ته ولاړ او د سرحد ویشلو کار یې کرنل رجوي ته وسپاره.

نظام الدین انصاري د کمال الدین مزاري بلخي زوی د خپل عصر خطاط او شاعر او مؤلف د اعتقاد لمتحقتین په نامه پر اسلامي فرقو باندي یو رساله په کابل کي وکښله (یکشنبه ۲۲ ربیع الثاني۱۳۰۲ق).

سردار غلام محمد خان طرزي د سردار رحمدل خان قندهاري زوی د دري شاعر او لیکوال او خطاط هنر مند چي د امیر عبدالرحمن خان په امر هند ته فرار سوی و له ٤۵ تنو خپلوانو سره له کراچي څخه بغداد ته ولاړ.

په راولپنډۍ کي د امير عبدالرحمن خان او د هند د وايسراي د مذاکراتو راپور (سوال و جواب دولتي) په پښتو او دري له کابله چاپ او خپور سو. د پښتو مترجم ئې ملا غلام خان لغماني دئ.

امير عبدالرحمن خان د هرات د ساتني لپاره په شل لکه روپي ديرش زره لښکر تيار کړل، انگريزانو ۲۸ لوی توپونه او گولۍ ورکړې او ٤۰۰ تنه توپچيان هم تيار سول.

د سوات او بنير د خلکو نمايندگان امير عبدالرحمن ته راغلل او امير د دوی اطاعت ومانه او د افغانستان د ساتلو اطمينان يې ورکئ (۲۲ ذي حجه).

د روس او انگليس د شمالي افغانستان د سرحد ويشني قرارداد عملی سو او دهنه ذوالفقار او مرچاق افغانستان ته پريښبودل سوه.

سردار محمد هاشم خان (وروستني صدر اعظم) په ديره دون کي وزيږيدی.

۱۸۸٥م ۱۳۰۳ق

روسانو د ذوالفقار خوا ته آق رباط ونيو او پنجده ته پر مخ راتله.

د مارچ په ۱۸ روسانو په تاش گيپريون کي افغانان مات کړه او پنجده يې ونيو.

د انگريز او روس د سرحد ويشلو ډلي په نومبر کي بيا سره وليدل او د افغان، روس سرحد لومړي ځلي يې رسما ودراوه.

کرنل سټيوارت انگريزي منصب دار د هرات استحکامات وکتل او څلور لکه کلداري يې د استحکام لپاره ورکړې.

ملا مشک عالم دين محمد اندړ د دوهم جنگ لوی مجاهد په پنجشنبه ۱۰ ربيع الاول ۱۳۰۳ق وفات سو.

مستوفي حبيب الله خان وردک (لوی ملک) د امير شير علی خان مشر وزير په راولپنډي کي د فرار په حال کي وفات سو. د ده ولادت د وردگ په جغتو کي ۱۲٤۸ق و.

قاضي عبدالواحد صرير د سمنگان شاعر او عالم او خطاط ۸۰ کلن په بخارا کي وفات سو (۲۲ شوال). سردار غلام محمد طرزي له بغداده شام او استانبول ته ولاړ او د عثماني سلطان ميلمه و.

د جلال آباد شاهي باغ د عبدالسبحان خان په مهندسي جوړ سو.

امير عبدالرحمن خان خپله پند نامه دنيا و دين په کابل کي د روژې په مياشت کي وکښله (د کابل د خطي نسخو کتابخانه او هم د کابل چاپ).

د امير لښکرو ټول لغمان رايت کئ.

رضوان الله رضوان ماماخيل د هوتي مردان اوسيدونکي فقيه او طبيب او د پښتو شاعر او ليکوال طب اکسير په پښتو وکيښ.

۱۸۸٦م ۱۳۰٤ق

د انگريزانو قبضه پر ټول پښين او سيوی، د روسانو د جلو گيري په بهانه انگريزانو د بولان د ريل لار جوره کړه.

د سرحداتو د ويشلو ډله په اکتوبر له کابله هند ته ولاړه او سرحدی قرار داد په جولايي ۱۸۸۷م په پترزبرگ کي امضا سو.

اندړو او غلجو اقوامو د ملا مشک عالم د زوی ملا عبدالکريم په مشری سر واخيست.

قاضي سعدالدين خان د هرات حکمران مقرر سو.

سردار نور محمد خان د ولی محمد خان زوی په خوست کي او تيمور شاه خان نايب سالار په هرات کي ياغی سول، او د سردار محمد ايوب خان راتګ هرات ته ناکام سو او ځان يې په مشهد کي انګريزانو ته وسپاره چي هندوستان ته ولاړ سي.

د هوتکو او تره کو ولاړيدل او د دوی رايتول.

د آخوند ملا نجم الدين ظهور د ننګرهار په قبايلو کي.

۱۸۸۷م ۱۳۰۵ق

روسانو کرکي ونيو.

د روسانو او انګريزانو حکومتو د افغانستان او روس د سرحداتو پر ويشنه باندی آخرني موافقه وکړه.

ملا ولي الله تيراهي د قبايلو مشر مړ سو.

شاه ابو الفيض او شاه محمود خان دروازي مشران او ورونه سردار عبدالله خان د قطغن حکمران ته تسليم سول او کابل ته راغلل.

امير عبدالرحمن جلال آباد ته ولاړ.

مفتی عيسی مخدوم د نياز محمد بلخي زوی عالم او شاعر په بخارا کي مړ سو (د ده ولادت ۱۲٤۲ق).

د عايشه دراني فارسي ديوان په کابل کي د امير عبدالرحمن په امر چاپ سو.

سيد فخرالدين مجنون شاه د سيد هاشم کابلي زوی د بوستان خيال شاعر (طبع لاهور ۱۳۲۸ق) د کابل په ده افغانان کي مړ سو (سه شنبه ۸ ربيع الاول، ولادت يې ۱۲٤۲ق).

د پرنګي حمله پر بونير باندی.

پرنګيانو پر کورمي بيا يرغلونه وکړل او خلکو ځلرمه غزا ور سره ونښلوله.

مير محسن قندهاري د سيد نعيم خان زوی د يورپ جغرافيا له عربي څخه ترجمه کړه (د کابل خطي نسخه).

احمد پيښوری په پښتو انيس الواعظين او قصص الانبياء نظم کړل.

ميا حسيب ګل کاکاخيل د پښتو دافع الغم او زاد الفرح او ګلدسته حکايات مؤلف ژوندی و.

سيد محسن د مير حسن زوی متخلص په (شامل) بالا حصاری کابلي شاعر وفات سو، دوه د شعر ديوانه لري (ولادت يې ۱۲۳۸ق).

۱۸۸۸م ۱۳۰٦ق

سردار محمد اسحق خان په مزار شريف کي ياغی سو، په پنجشنبه ۲۰ محرم يې د نايب سالار غلام حيدر خان سره په غزني ګک کي جنګ وکړ، او مغلوب سو، بخارا ته وتښتيد.

امير عبدالرحمن په ۱۹ د صفر له کابله د بلخ ولايت ته رهي سو او په مزار شريف کي د توپک وار پر وسو خو خطا ولاړ او امير زخمي نسو.

په ۲۸ د جمادی الاولی امير فرمان صادر کړ چه چمن انګريزي حکومت ته وسپاري چه

هلته د ریل درید ځای جوړ کي.

په باجوړ کي د جنډول د عمرا خان او د دیرد خان جنګ.

سردار غلام محمد طرزی په شام کي اخلاق حمیده کتاب د سلطان عبدالحمید په نامه وکیښ.

له پرنګي سره د پښتنو جنګ په کوټکي کي.

سعدالله د غلام حضرت قندهاري زوی خپل تفسیر کشف المحجوبین عن خدی تفسیر الجلالین تالیف کړ.

د غلجو ښورښت آرام سو او په کونړ کي صافي وښوریدل.

۱۸۸۹م ۱۳۰۷ق

قاضي میر جمال الدین پشدي په مزار شریف کي په ۹ محرم مړ سو.

د انګریز حکومت پر روب باندي جاري سو.

جنرال میر احمد خان د افغانستان سفیر په کلکته کي مړ سو او پر ځای یې د ده زوی کرنیل ولي احمد خان هلته سفیر مقرر سو.

په ۲۲ د ذیقعدې امیر عبدالرحمن خان له مزار شریف څخه کابل ته را ستون او شاغاسي محمد سرور خان د هغه ځای حکمران وټاکل سو (۲۱ شوال).

د هزاره قبایلو یاغي توب او د هغو د رایتولو لپاره د سردار عبدالقدوس خان مقررول.

میرزا یعقوب علی د احمد علی خافي زوی د کابل د چنداول اوسیدونکی چي د سردار محمد اسحاق سره سمرقند ته فرار سوي و د افغانستان د متاخرو پاچهانو تاریخ لیکل یې په سمرقند کي شروع کړه (رمضان). د ده ولادت په کابل کي ۱۲۶۷ق و.

ډارمستتر مشهور فرانسوی مستشرق خپل پښتو کتاب د پښتونخوا هار و بهار د پښتو پر ملي سندرو باندي په پاریس کي چاپ کړ.

خان علوم سعدالدین خان قاضي القضات د ازالة الشین في حق الوالدین رساله د حضرت محمد ﷺ د والدینو د ایمان په باب کي وکښله (د کابل خطي کتابخانه).

د مالیاتو او رسمی دفترو اصلاح او فرد په کتاب تبدیلول.

د انګریز د سفیر کرنیل عطاالله خان پر ځای محمد افضل خان ګنډه پور په کابل کي سفیر سو (شعبان).

د هزاره سیمي د تسخیر لپاره د امیر عبدالرحمن فرمانونه صادر سول.

په باجوړ کي چه د ددیر خان او عمران خان جګړه نښتې وه ددیر خان مات سو او عمران خان دیر ونیوی (جون).

د بدخشان د میر لور امیر عبدالرحمن خان نکاح کړه او کابل ته راغله (جون).

سردار محمد یوسف خان د امیر دوست محمد خان زوی په شمالي افغانستان (بلخ) کي حکمران سو (جولائي). جنرال غلام حیدر خان اورکزی عسکري مشر و.

روسانو د پنجده مرکز تخت بازار د افغانستان سره د تجارت مرکز کړ (جولایي).

د امیر عبدالرحمن خان لښکر پر فیروز

کوهیانو باندي برى وموند (جولايي).

امير عبدالرحمن خان خپل مشر زوى سردار حبيب الله د ملكي كارو مشر او سردار نصرالله يې د كابل عسكري مشر وټاكه (جولايي).

سردار محمد ايوب خان په مرى او راولپنډي كي عمر تيراوه.

امير عبدالرحمن خان انگليسي انجنيران منع كړل چي د كابل پر رود د افغانستان خوا ته را تير نسي.

د هندوستان انگريزي اخبارو خپل حكومت ته انتباه وركړه چي دا حركت دوستانه ندى (ستمبر = محرم).

د پيښور د باړي ورجو او د برغاله تنباكو تخمونه افغانستان ته را وغوښتل سوه (ستمبر).

مير محمد على د افغانستان د پوستې مشر به پيښور كي مقرر سو (سپتمبر).

د تعمير انجنير مستر پائن انگريز كابل ته راغي.

درې تنه خارجيان يو روسى بل رومى بل سمرقندى له افغانستانه د خيبر پر لار وايستل سوه (دسمبر).

منگل وښوريدل او له خوسته د دوى مقابلې ته لښكر راغلل (دسمبر).

ښاغلي محمد سرور خان د بلخ نائب الحكومه سرې هوا ناجوړه كئ او په كابل كي د ډاكټر غلام قادر خان تر علاج لاندي سو (دسمبر).

جان محمد خان خزاندار د خيانت په الزام موقوف سو (ستمبر).

انگريزانو ږوب او قدرزى او شيراني او واپه ونيول او لاري يې جوړي كړې (نومبر، ربيع الاول).

حاجي ملا عبدالخالق اندړ عالم د كابل د شاهي مدرسې مدرس ۹۵ كلن وفات سو (۱٦ ربيع الثاني).

مريم كنيزک د سيد عبدالله لور د هرات د كروخ فارسي شاعره د ديوان خاونده وفات سوه (ولادت ئې ۱۲۵۷ق).

د افغانستان سره د روسي تحارت انكشاف او په پنجده كي د بريكوف او لوگوئينوف سوداگرانو فعاليت (جولايي).

سردار محمد شريف خان د امير دوست محمد خان زوى ٦۵ كلن مړ او په بغداد كي ښخ سو (ولادت ۱۲٤۳ق).

سرور سلطان د لويناب شير دل خان باركزى لور چي په ۱۲۹٤ق زيږيدلې وه پنځلس كلنى د سردار حبيب الله سره واده سوه (۲۷ رمضان). دا د اعليحضرت امان الله خان مور وه.

ملا رمضان هوتک د سردار نصرالله خان لپاره عقايد نسفى په فارسي ترجمه كئ (د كابل خطي كتابخانه).

۱۸۹۰م ۱۳۰۷ق

د اسمار نيول او د دغه ځاي د خلق رايتول.

۱۸۹۱م ۱۳۰۸ق

د كوړک سورى كول ختم سوه او د مارچ په مياشت كي د هند سپه سالار افتتاح كئ.

د سر رابرټ سنډيمن له خوا د ږوب د

پښتنو او کاکړانو د ايلولو لپاره انگريزي لښکر استول سوه.

۱۸۹۱م ۱۳۰۹ق

د افغانستان او انگليڼډ د والشر لوټ کمپاني تر منځ لومړی تجارتي قرار داد وسو (۱ محرم) چه د بدخشان لاجورد او هم وړی، ياقوت، دارچي، لرگي به له افغانستان نه وړي.

علی محمد خان د لاجوردو او سرپو د کان آمر مقرر سو.

په قندهار کي وبا ولويده او د هزاره جات شورش جاري و.

انگريزانو د کورمې سيمي ونيولې او توريان ئې ايل کړل. د ربيع الاول په ۱٦ امير فرمان صادر کئ چي کافرستان دي ونيول سي او سپه سالار غلام حيدر خان چرخي په لښکر کشي پيل وکئ.

سردار محمد علی خان د قندهار حکمران مړ سو (۱٦ ربيع الثاني).

د ناوگئ مشر صفدر علی خان په اسمار کي څرخي سپه سالار ته تسليم سو.

سردار عبدالله خان تيموري د قندهار حکمران سو.

جنرال مکلين انگريز په هشتادان کي د افغانستان او ايران سرحدونه وټاکل.

محمد شريف خان د دير رئيس ايل سو.

سردار محمد عزيز خان د بلخ والي مقرر سو.

څرخي سپه سالار اسمار ونيو.

د مولوي احمد جان قندهاري په قلم د حکومتي قاعدو کتابچه ٦۳ فقرې خپره او د تعميل فرمان ئې صادر سو، او دا لومړئ حکومتي اداری هدايت نامه او دستورالعمل و چي د حکامو وظايف ئې ټاکل.

غلام رسول خان د کرنيل ولی احمد پر ځاي په کلکته کي د افغانستان سفير مقرر سو (۲۸ رمضان).

سردار گل محمد خان د شرقي او جنوبي سرحداتو په سرحد داري مقرر سو.

د تاشقرغان د باغ جهان نما ودانئ کار د استاد محمد شاه په مهندسي پای ته ورسيد.

مير سلطان مشهور ظالم کاردار د امير په امر په پغمان کي په ونه وځړول سو.

اعليحضرت امان الله خان د پغمان د دره زرگر د حاجي اسد خان په کور کي وزيږيد (۵ ذيقعده ۱۳۰۹ق د پنجشنبی شپه).

د کابل په ماشين خانه کي مېلټن او استورټ نومی انگليسي انجنيران مقرر سول او په کارتوسو جوړولو پيل وسو، د کابل په دارالضرب کي په دقيقه کي ۵۰ روپي جوړيدې (جنوري = جمادی الاخری).

د کوهاټ خان چي انگريزانو ته پورته سوی ؤ د ده د ايلولو لپاره د ميران زی سالار جنرال لوکهارټ هنکو ته وليږل سو (۱۷ جنوري).

شيخ علی هزاره وښوريدل (جنوري).

د ږوب کاکړو د انگريزانو سره جهاد شروع کئ او سر رابرټ سنډيمن د دوی مقابلې ته وگومارل سو (جنوري).

امير عبدالرحمن خان دوه زره نور اپريدي په

لښکر کي واخيستل (جنوري).

میرزا محمد نبی واصل د محمد هاشم زوی د امیر شیر علی خان او امیر عبدالرحمن خان دبیرالملک او د دري تکړه شاعر په کابل کي وفات سو (پنجشنبه ١٤ شوال). د شعر دیوان لري.

سردار غلام محمد خان طرزي خپل کتاب وقوعات سته (تحفه شامي) په دمشق کي تاليف کئ (د کابل خطي کتابخانه).

١٨٩٢م ١٣١٠ق

د قندهار حکمران او د مزار شریف سپه سالار غلام حیدر خان او ډېر لښکر په هزاره جات کي د سردار عبدالقدوس خان کومک ته ورسیدل او د هغه ځاي د هزاره گانو شورش په زور ختم کړ سو.

د وزیرو او مسیدو اطاعت نامه امیر ته ورسیدله.

قاضي بابا مراد خان اندخويي عالم د کابل قاضي مقرر سو، چي د امير حبيب الله په وخت کي قاضي عسکر هم و.

مير ابو القاسم د دربار لوی دبير مقرر سو.

په کابل کي د مهمان خانې باغ او وداني د استاد ولي محمد قندهاري په معماري جوړه سوه.

تاجو خان ساکزی د پشت رود د کوچيانو مشر مړ سو.

لومړۍ پلا د دولت لخوا د تجارت د انکشاف لپاره تاجرانو ته تقاوي ورکول سوه.

سيد عطا محمد شاه قندهاري خطاط د جمادی الثانيه په اومه د دربار خوش نويس مقرر سو.

د دولت کاتبانو ته امر وسو چه متشابه کلمات دي په حرکت (زور، زير، پيښ) ليکي.

د چترال شير افضل خان د کابل دربار ته پناه راوړه.

د ميمنې کلا او د تل عاشقان برج ترميم سول.

ملا فيض محمد هزاره د سراج التواريخ مؤلف د ملا محمد سرور ساکزي په سپارښت په تاريخ ليکلو وگمارل سو.

د امريکائي پنبه تخم په جلال آباد او لغمان کي وکرل سو.

په کابل کي د مستر نارنتن په مشري د ځرمني کارخانه جوړه سوه.

سردار کاکو جان د فقير محمد خان زوی چي د سردار ايوب خان سره ايران او بغداد او هند ته فرار سوی و بيرته وطن ته راغئ.

کرنيل ييټ انگريز د کشک او چهل دختران د افغاني روسي سرحداتو د ټاکلو لپاره د هرات شمال ته ولاړ.

انگريزانو وانه، گومل، دوړ ونيول.

محمد اکبر خان د لال پورې مومند خان تسليم او په کابل کي ميشته کړ سو.

ټولو محمد زو ته د سن په لحاظ نرو ته ٢٠٠ تر ٤٠٠ روپو او ښځو ته ٣٠٠ روپۍ نسبي کالني تنخواه مقرره سوه په دې شرط چه د حاجي جمال نيکه له نسله وي.

سردار غلام محمد طرزي خپل کليات په

کراچي کي د خپل زوی محمد زمان په خط چاپ کړ.

د امير عبدالرحمن گرده مسلح عسکر ۱٤۸،٤۰۰ ته رسيدلي چي ايله جاري هم ورسره شامل دی.

مهتر امان الملک د چترال حکمران چي د امير شير علی خان سره يې ښه روابط لرل وفات سو.

د جنرال سر لاکهارټ پرنگي لښکري د توچي پر سيمه ورغلي، پښتنو د محي الدين ملا پونده په مشری په غزا لاس پوري کړ او غازي گلستان خان دوړ شهيد سو.

په همدغه کال د شگتوي غزا وسوه چي پښتنو ۱۳۳۵ پرنگي سپاهيان او ۹ تنه لوی افسران ووژل او غازي شير علی خان له ۲۵۷ تنو پښتنو سره شهيد سو.

غلام محمد پوپلزی د چارسدې اوسيدونکي د مولانا حالي مد و جزر اسلام په پښتو منظوم او محمدي قاعده يې وليکله.

ملا احمد جان پيښوری په پښتو ورقه گلشاه، قصه ممتاز، شهزاده بهرام گل اندام او نوري قصې نظم کړې.

ملا نعمت الله نوښاري زبردست قصصي پښتو شاعر د ليلي مجنون، فتح خان، موسی، گل مکۍ او نورو کتابو ناظم ژوندی و.

۱۸۹۳م ۱۳۱۱ق

د مالستان د ورشو گانو ټاکنه د کوچيانو او هزاره گانو تر منځ.

د ډيورنډ د هند خارجي سکرتر د هند او افغانستان د سرحداتو د ټاکلو لپاره مقرر او په ۲۱ ربيع الاول کابل ته راغی، چي له پاميره او بدخشانه بيا تر کاکړو او چغځ پوري ډيورنډ لين وټاکل سو، او د کابل په دربار کي په دوشنبه ۳ جمادی الاولی اعلان سو. او معاهده يې په ۱۲ د نومبر امضا سوه. د امير تنخواه ۱۸ کلداري مقرره سوه او د وسلو د رانيولو اجازه يې ومونده. دا ويش ملت ندئ منلی.

ملا احمد جان توخي په مدرسه شاهي کي مدرس مقرر سو.

انگريزانو په نوی چمن کي د ريل دريدځي جوړ کړ.

پادری هيوز خپل پښتو منتخبات کليد افغاني په لاهور کي چاپ کړ.

د مريانو د خرڅلاو ممانعت.

د ډيورنډ لين د ټاکلو او ځلو اينښوولو لپاره د افغانستان له خوا لومړی سپه سالار غلام حيدر خان او سردار گل محمد خان او سردار شيرين دل خان وټاکل سوه او په پښتو دولتي اعلاناتو د ويش ښوولو خپاره سوه.

شاطر باشي بابا برق د غلو په نيولو او په دار ولو او په امنيت جوړولو وگمارل سو.

له انگريز څخه درې مليونه او شپږ سوه زره کارتوس رانيول.

د هزاره جات ورشوگاني حکومتي سوې.

د کابل د عيدگاه مسجد د ودانولو کار په دو شنبه ۱٦ شوال ۱۳۱۱ق د استاد محمد اکبر بن استاد محمد عمر په معماري شروع سو، چي په ۹ جمادي الاولي ۱۳۱۵ق ختم سو. مساحت

۴۳،۶۸۰ فت، ۷۷ گنبد، ۸ مناري په ۳۴ فت لوړتیا، رواق ۴۴ فت.

نوی وني او نوی زراعتي تخمونه او د مرغانو نسلونه په افغانستان کي خپاره سوه.

د امیر عبدالرحمن فارسي رساله مرآت العقول په کابل کي چاپ سوه (۵ ذی حجه ۱۳۱۱ق).

د مولوی احمد جان الکوزي اساس القضات گرده ۱۳۶ قاعدې دوهمه پلا په کابل کي ۱۲۳ مخه چاپ سو.

پیر احمد علی شاه قندهاري چشتي صوفي شاعر د دیوان خاوند په امرتسر کي وفات سو (۲ رجب ۱۳۱۱ق).

۱۸۹۴م ۱۳۱۲ق

د قندهار تاجر دوست محمد خان د عبیدالله توخي زوی په کراچي کي تجارتي نماینده مقرر سو او ۱۸ فقرې هدایت نامه ورکړه سوه.

میرزا عبدالله قندهاري کاکړ د میرزا محمد یوسف پر ځای په مشهد کي وقایع نگار مقرر سو.

جنرال تاج محمد خان بدخشان ته ولاړ، چي هلته د شغنان پر سرحدو د روسانو سره د تصادم دفاع وکي.

لارډ کرزن د واخان او بدخشان سرحدونه له روس سره وکتل او د چترال له لاری هند ته ولاړ (ربیع الاخر) او بیا په ۲۰ د جمادی الاولی د پیښور له لاري کابل ته راغئ او په ۳ جمادی الثانیه د قندهار له لاري هند ته ولاړ.

ملک امیر محمد خان لوگري د قندهار حکمران مقرر سو.

د غزني بند چي ډک سوی و بیا تعمیر او ترمیم سو.

سید دلاور علی شاه لاهوري د میرزا محمد تقي پر ځاي د انگریز گماشته په قندهار کي مقرر سو. د مسیدو په تنگي کي د ملا پوانده او انگریزانو جنگ.

شیر افضل خان چترالي له کابله د باجوړ عمر خان ته وتښتید، او د امیر الملک او انگریزانو سره ئې جنگ وکئ.

د هند ویسرا امیر عبدالرحمن وباله چي لنډن ته ولاړ سي، مگر امیر خپل دوهم زوی سردار نصرالله خان په ۱۱ د شوال د هند له لاري لندن ته واستاوه او هغه ته ئې یو مفصل پروگرام ورکئ چه له وکټوریا څخه دا وغواړي چي د افغانستان سفیر په لنډن کي ومني.

انگریزانو پر باجوړ حمله وکړه او عمرا خان افغانستان ته پناه راوړه او کابل ته راغئ.

شیر محمد خان گنډه پوري پښتون د خورشید جهان په نامه د پښتنو تاریخ او د قبیلو څانگي په لاهور کي چاپ کړې.

د وزیرستان د وانه په غزا کي ۴۷۰ تنه وزیر او مسید شهیدان سوه او د پرنگي له لښکره ۱۷۶۳ تنه ووژل سوه.

د مولانا همزالله په مشري د مکین دریمه غزا (۲۱ دسمبر).

ملا قطب الدین توخي قندهاري د محمود نامې شرح په فارسي وکښله.

قاضي نقيب الله د قاضي مير جمال کندړي زوی د خانملا قاضي عبدالرحمن خان د نصيحة المومنين رساله شرح کړه (قندهار ١٣ رمضان).

١٨٩٥م ١٣١٣ق

سپه سالار غلام حيدر خان ته فرمان صادر سو چي ټول کافرستان بيخي ونيسي، هغه د کال تر پايه ټول کافرستان په نورستان بدل کئ او ټول خلک ئې مسلمانان سول.

د پامير د سرحداتو ټاکنه د انگريزانو او روسانو په وسيله (٢٠ ربيع الاول).

مير مرتضی خان د هرات د گازر گاه مير په ٤ د ربيع الاول په هرات کي مړ سو او زوی ئې مير محمد عثمان پر ځاي کښېنوست.

شهزاده حفيظ الله د امير عبدالرحمن زوی مړ سو (د ربيع الثاني لومړی ورځي).

سردار نصر الله خان د لندن له سفره د کراچي، قندهار له خوا په يکشنبه ٢٩ جمادی الاولی کابل ته راغئ.

عمرا خان باجوړی د قندهار او هند له لاريي حج ته ولاړ.

امير محمد خان د قندهار حکمران مړ سو، او محمد علم خان قابوچي باشي په يکشنبه ٢٨ شوال د قندهار حاکم مقرر سو.

په قندهار کي هراتي او نورزي سپاهيانو جنگ سره وکئ او برگډ محمد صادق خان يې بلوا وکړه چي په ٢٥ د لوی اختر کابل ته را وغوښتل سوه.

چترال او دير انگريزانو ونيول او غازي مهتر امير الملک ئې په مدارس کي بندي کئ.

د مله کنډ په کنډو کي د انگريزانو او پښتنو جنگ او د راني زو سره معاهده (١٢ ستمبر ١٨٩٥م).

امير عبدالرحمن خان د خپل کتاب پند نامه دنيا و دين لومړئ برخه پخپل خط وليکه (کابل د روژې مياشت، اصل نسخه د کابل د خطي نسخو په کتابخانه کي سته).

د سر رابرټ سنډيمن ژوند او کارونو کتاب د هنري تهارن ټون په قلم له لندنه ٢٩ فصله ٧ ضميمې خپور سو، چي د افغان او انگليس د دوهم جنگ ښه تفصيلات لري.

سردار ولي محمد خان مشهور په لاټي د امير دوست محمد خان زوی ٧٢ کلن په امرتسر کي مړ سو (ولادت ١٢٤١ق).

١٨٩٦م ١٣١٤ق

د محرم په مياشت امير عبدالرحمن د ضياء المملکة و الدين لقب غوره کئ او سکه يې هم پدغه نامه ووهله.

ملا پونده په وزيرستان کي د انگريزانو سره ونښت او بيا کابل ته راغئ او افغانستان ته يې د مهاجرت درخواست وکئ.

په ٢٤ ربيع الاول چهار شنبه قاضي عبدالرحمن خان علوم مړ سو، او عبدالودود زوی يې د کابل په شرعي محکمه کي د ده پر ځاي مقرر سو.

درواز چي روسانو نيولي و افغانستان ته وسپارل سو.

امير عبدالرحمن خان په ټول افغانستان کي ١٤٨،٤٠٠ تنه مجهز لښکر درلود چي پياده او

سپاره او توپخانه او خاصه شاهي او پليس او ايله جاري وو.

۱۸۹۷م ۱۳۱۵ق

د آزاد سرحداتو پښتنو له انګريزانو سره جنګونه وکړه.

ملا رجب بلخي خطاط وفات سو.

د سوات په لنډاکي کي د پښتنو او انګريز جنګ د غازی ملا مستان بونيري سر تور فقير په مشری (۲٦ جولايي ۱۸۹۷م)

د پرنګي حمله پر بونير باندي.

د ډيورنډ د ويش پر خلاف د مومندو غزا له پرنګي سره، او د ميچني اتمه غزا او د پړانګ غار دريمه غزا.

سيد جمال الدين افغاني د سيد صفدر کنړي زوی د شرق لوی فکري پيشوا په استانبول کي وفات او ښخ سو (ولادت يې د کنړ په اسد آباد کي ۱۲۵٤ق = ۱۸۳۸م). د ده هډوکي په ۱۰ جدي ۱۳۲۳ش کابل ته راوړل سوه او د پوهنتون په منځ کي ښخ سوه.

د کوهاټ له خوا د پرنګيانو حمله پر اورکزو باندي او د خلکو دفاعي جهادونه.

د ځمکنو غزاوي له پرنګيانو سره.

د سوات د پير زامنو عبدالحنان او عبدالخالق په مله کنډ کي د پرنګي سره غزا وکړه.

له پرنګي سره د مده خيلو وزيرو غزا چي ۵۳ تنه شهيدان سوه او ۹۵۷ تنه پرنګيان يې ووژل.

عباس خان د سردار سلطان محمد خان محمدزی زوي جواهر خمسه يا عناصر اربعه په بحر متقارب مثنوي منظوم کړه (د کابل خطي کتابخانه). دی د ګل عباسي او يوه تفسير مؤلف هم دی.

سردار احمد خان د امير دوست محمد خان زوی د فارسي شعر ديوان لرونکي ۷۰ کلن وفات او په پيښور کي ښخ سو (ولادت يې ۱۲٤۷ق).

۱۸۹۸م ۱۳۱٦ق

صاحبزاده حبيب الله فاروقي عشرت قندهاري په کابل کي فارسي شراره عشق نظم کئ (غره رجب).

پر بونير د پرنګيانو بله حمله.

د مير بشير خان ملک دين خيل په مشری په تيراه کي يو حکومت غوندی جوړ سو او د ځرمنی نوتونه يې جاري کړه خو تر شپږو کالو وروسته بشير خان افغانستان ته راغئ.

۱۸۹۹م ۱۳۱۷ق

د شهرآرا برج او باغ په کابل کي د امير عبدالرحمن په امر جوړ سوه.

حميد الله د اميرالله زوي د سوابي د کالو خان اوسيدونکي د پښتو احوال النساء ناظم ۹۲ کلن وفات سو (ولادت ئې ۱۲۲۵ق).

۱۹۰۰م ۱۳۱۸ق

روسانو د ٦ فروری په ياداشت کي انګريز ته وويل، چي له شمالی سرحداتو څخه د افغانستانه سره مستقيم روابط قايمول غواړي.

سردار غلام محمد طرزی افغان شاعر او مؤلف او هنرمن د شام په دمشق کي وفات او

ښخ سو (د جمعې شپه ۱۵ شعبان ۱۳۱۸ق).

د افغانستان گرده تجارت ۱،۱۵٦،٤۰۵ روپې وې.

مرزا محمد عبدالقادر خان کابلی د (اویماق مغل) کتاب په هند کي وکیښ چي د افغانستان او هزاره او مغولو احوال او قبایل پکښي لیکل سوي دي (د امرتسر چاپ ۱۹۰۲م).

د سید جمال الدین افغاني تتمة البیان في التاریخ الافغان کتاب په عربي په مصر کي چاپ سو (قاهره، العلم العثماني) ۱۹۲ مخه.

میر محمد عثمان بن قاضي میر حسین خان کابلي شاعر خپل دیوان انیس المخزونین ترتیب کئ. ده جمع النصایح په ۱۳۱٦ق لیکلي و.

د منشي سلطان محمد هندوستاني په قلم دوه ټوکه (لائف آف امیر عبدالرحمن) له لنډنه چاپ او خپور سو چي فارسي ترجمه ئې د (تاج التواریخ) په نامه دوه ټوکه د غلام مرتضی خان او حسین علی شیرازي په قلم له مشهده چاپ سوه (۱۹۰۱م) او بیا په بمبئي کي په (۱۳۲۲ق) دوهمه طبع لرې.

۱۹۰۱م ۱۳۱۹ق

امیر عبدالرحمن خان د کابل په باغ بالا کي د نقرس په ناروغي پسله ۲۱ کالو امارته مړ سو ۱۹ جمادی الثانیه ۱۳۱۹ق=۱ اکتوبر ۱۹۰۱م.

په ۳ د اکتوبر د ده مشر زوی حبیب الله خان په کابل کي پر تخت کښېنوست. د ده امارت ۱۸ کاله و، له ۱۹۰۱ څخه تر ۱۹۱۹م = ۱۳۱۹ تر ۱۳۳۷ق پوري.

په ۹ د نومبر د هند شمالي غربي صوبه د هندوستان په قانون کي داخله سوه.

د سردار محمد نادر خان کورنۍ له دیره دونه کابل ته راغلل.

ملا رمضان د ملا قضا هوتک زوی د عقلي او نقلي علومو استاد ۷۰ کلن په کابل کي وفات سو (۷ ذی حجه).

مشهور مجاهد عالم او مرشد ملا نجم الدین کاکړ (د هډې صاحب) په هډه کي وفات او ښخ سو (۲۱ رمضان).

الرضی الي الله امیر حبیب الله تول مفرورین چي خارج ته تللی وو، معاف کړه او د راتگ فرمان ئې صادر کئ (جمادی الثانیه).

ملا عبدالباقي افغان خپل کتاب تبیین الواجبات لتخریب العادات په قندهار کي په پښتو نظم کئ.

۱۹۰۲م ۱۳۲۰ق

په افغانستان کي کاختی او وبا وه.

انگریزي استازي سر هنری دابس د افغان-روس د سرحداتو ځلي په ۱۹۰۲-۱۹۰۳م کي بیا نوي کړل.

له شلمه کابل ته د محمود طرزي بیرته راتگ.

مولانا خال محمد خسته د فارسي شاعر او لیکوال او مؤلف د ملا رستم تاجیک زوی په مزار شریف کي وزیږیدئ.

سید ضیاء الدین د عربي اقوام المسالک في تدبیر الممالک په فارسي ترجمه کئ.

سردار عبدالله خان توخي د عبدالرحیم زوی

ملکي نائب سالار او د مزار شريف نائب الحکومه و.

۱۹۰۳م ۱۳۲۱ق

مکماهون د انگريزي ډلی مشر په سيستان کي د افغاني سرحداتو ټاکلو وډرول.

دارالعلوم حبيبيه (اوسني حبيبه ليسه) لومړی عالی مکتب په کابل کي پرانت سو.

انگريزانو د کوئټې او نوشکي په ريلوې جوړولو پيل وکئ.

سردار محمد نادر خان په عسکري منصب زر مشري (کنډک مشر) مقرر سو ۱۳۲۱ق = ۱۲۸۲ش.

سردار محمد عزيز خان د سردار شمس الدين خان زوی د بلخ نائب الحکومه او د فارسي شعر ديوان خاوند وفات او په مزار شريف کي ښخ سو.

حميد الله اخوند زاده (حميد) د پښتو شاعر او عالم د سيدو شريف اوسيدونکي وفات سو.

مولوي رحيم بدخشي خپل کتاب دولت درانيه (اردو) وکيښ چي له ۱۱۶۰ تر ۱۲۱۳ق پوری د افغانستان واقعې لري (قومي پرس دهلی) دا کتاب د ډهلي په رفيق اخبار کي هم له اکتوبر تر نومبر ۱۹۰۳م پوري خپور سوی دئ.

۱۹۰٤م ۱۳۲۲ق

سردار عنايت الله خان د امير مشر زوی د هند ويسرا لارډ کرزن په بلنه هند ته ولاړ (۱۲ دسمبر).

محمد يوسف اشنغري پښتو نثر ليکونکي د توبة النصوح قصه له اردو څخه ترجمه او چاپ کړه.

حاجي محمد محسن قندهاري متخلص په شباب چي په ۱۳۰۰ ق له قندهاره فرار سوی و خپل د شعر ديوان ئې تکميل کئ (د هند پتياله طبع ۱۳۲۸ق).

شيخ عبدالوهاب د مانکي پير د سوات د اخوند خليفه د نوښار په ملنکي کي وفات او ښخ سو.

ميرزا يعقوب على خافي کابلي مورخ د پادشاهان متاخر افغانستان کتاب وکيښ. دوه ټوکه د کابل طبع ۱۳۳٤، ۱۳۳٦ش.

امير حبيب الله خان د ټولو هزاره گانو فراريانو د معافي او وطن ته د بيرته راتگ فرمان صادر کئ (يکشنبه ۱۲ رمضان ۱۳۲۲ق). دغسي هم د لوی اختر په مياشت کي يو چاپي فرمان د اشتهار په ډول خپور سو، او د دولتي کارو د تنظيم لپاره داسي مقرری وسوې:

۱ـ سردار نصرالله خان د نائب السلطنه په لقب چي د پاچا نائب و.

۲ـ شهزاده عنايت الله خان د معين السلطنه په لقب د سردار نصرالله خان نائب.

۳ـ شهزاده امان الله خان د عين الدوله په لقب.

٤ـ سردار عبدالقدوس خان ايشک آقاسی د اعتماد الدوله په لقب.

۵ـ ميرزا محمد حسين خان پر گډير کوتوال د افغانستان مستوفي الممالک ملکي او نظامي جرنيل.

٦ـ خوشدل خان لوی ناب د کابل نائب

الحکومه.

۷ـ سردار عبدالوهاب خان امين المکاتب سو، چي تول د نائب الحکومگانو تر اختيار لوړ ليکونه به ده ته راتلې او نائب السلطنه يا پاچا ته ئې وړاندي کوي.

۸ـ سردار محمد يونس خان امين الوجوهات يعني د تجار باشيانو او بندريانو او قافله باشيانو مشر.

۹ـ فتح محمد خان د کوتوالانو مشر.

۱۰ـ ناظر محمد صفر خان امين الاطلاعات چي د مميزانو او اخبار چيانو مشر و.

۱۱ـ سردار عبدالله خان قوم تيموري د امين الزکات په لقب د زکاتچيانو مشر.

۱۲ـ د شرعی او حقوقی مرافعاتو او دعواوو لپاره د ۲۲ تنو علماوو يوه ټولنه د ميزان الشرع په نامه جوړه سوه چي مشر ئې مير علی جان خطيب او نائب ئې ملا عبدالرزاق خان دئ او دوی به د دستور العمل ميزان الشرع سره سم کار کوي (د امير حبيب الله مهر).

۱۹۰۵م ۱۳۲۳، ۱۳۲٤ق

لويس وليم ډين د هند خارجه سکرتر کابل ته راغي او د امير حبيب الله خان سره ئې په ۲۱ مارچ = ۱٤ محرم داسي معاهده لاس ليک کړه چي دمخه امير عبدالرحمن خان په ۱۸۸۰-۱۸۹۳م له انگريزانو سره منلې وه.

د سراج الخبار د انجمن تاسيس او په کابل کي د مولوی عبدالروف خان قندهاري په مديري د سراج الاخبار افغانستان لومړئ شماره خپريدل، پنجشنبه ۱۵ ذيقعده ۱۳۲۳ق ۱۱ جنوري ۱۹۰٦م (فقط يوه شماره نشر سوه).

سردار محمد نادر خان غنډ مشر سو.

محمد شهاب الدين خان ثاقب خپل تاريخ افاغنه دوه ټوکه په اردو په لاهور کي چاپ کئ.

۱۹۰٦م ۱۳۲٤ق

د ايران پادشاه د مکماهون حکميت د هلمند د اوبو په ويښه کي رد کئ.

محمد يوسف رياضي هروي د محمد حسن سدوزی زوی (د حيات سلطان ابدالي له پښته) چي مورخ او ليکوال په سياست لگيا سړي و، خپل کتاب بحر الفوائد (کليات رياضي) يې په مشهد کي ۵۷۲ مخه چاپ کئ چي د افغانستان اوضاع ښه ښکاره کوي (ولادت په هرات کي ۱۲۸۸ق).

افغانستان د اوگسټ هملتون تاليف په لندن کي چاپ او خپور سو. دا کتاب د افغانستان مفصل جغرافي او اجتماعي معلومات لري. ۳۱ می ۱۸۲۵-۲۰ اکتوبر ۱۹۰٦م ۱۳۲٤ق.

د هنری جارج راورتي مشهور پښتو پوهاند او مورخ او پر پښتو د ډيرو تاليفاتو خاوند د ژوند دوره. يو څو تاليفات يې:

۱ـ پښتو گرامر په انگليسي دريمه کامله طبعه ۱۸۷٦م. ۲ـ پښتو لغت دوهمه طبعه ۱۸۷٦م. ۳ـ گلشن روه ۱۸٦۰م. ٤ـ د افغاني شاعرانو منتخبات د ۱۸٦٤م طبعه. ۵ـ د طبقات ناصری انگريزي ترجمه ۱۸۸۱م.

۱۹۰۷م ۱۳۲۵ق

امير حبيب الله خان د هند د ويسرا لارډ

منتهو په بلنه هند ته ولاړ (۲ جنوري).

ده په ۱٦ جنورى غره ذوالحجه ۱۳۲٤ د على ګړ اسلامي کالج وکوت او الطاف حسين حالي د هند شاعر په فارسي د ده استقباليه قصيده وويله، امير دې کالج ته ۲٦ زره کلداري اعانه ورکړه او د لاهور کالج ته يې ۲۰ زره روپې اعانه ورکړه او بنياد يې پخپل لاس کښېښنو په مارچ له هنده وطن ته راغي.

د عبدالباقي افغاني کابلي عالم د ژوند وخت. دى دمشق ته تللى و يوه رساله لرى: رساله في الاخذ بخبر البرق لاثبات رمضان وغيره.

لومړى طبي مکتب په کابل کي جوړ سو.

انګريز او روس په ۳۱ د اګست په افغانستان او ايران او تبت کي د خپل نفوذ د سيمو د ټاکلو لپاره معاهده سره وکړه.

د جبل السراج د اوبو د برښنا کارخانه جوړه سوه.

امير حبيب الله خان د ګرد افغانستان په دوره ولاړ (۱۳۲۵ق = ۱۲۸٦ش).

د قندهار نهر سراج د هلمند له رود څخه افتتاح سو.

د زخه خيلو اپريدو غزاوي له پرنګي سره په وادي بازار کي.

شيخ محمد رضا هروي د امير حبيب الله په نامه (خزاين السکوک في مسکوکات الملوک) د افغانستان پر مسکوکاتو باندى وکښل.

محمد عبدالحکيم خان لودي د پښتنو تاريخ (حيات لودي يا شوکت افغاني) درې ټوکه په آګره کي په اردو خپور کړ.

هتورام تاريخ بلوچستان په لکنهو کي چاپ کړ چي د بلوڅو او پښتنو تاريخ دى.

۱۹۰۸م ۱۳۲٦ق

سردار محمد نادر خان د جنرالي (لوا مشري) منصب ته ورسيدى.

پښتنو پر پرنګي حملې شرو کړې او اتمان خيلو د پړانګ غار څلرمه غزا وکړه او د ميچنى نهمه غزا ونښته.

په لندن کي د افغان انګليس د دوهم جنګ تاريخ چاپ سو.

د ملا عزت الله عزت انصاري بلخي عالم او شاعر په صالح آباد کي وفات سو.

خيرالله خيري نعمت خيل د بر سوات اوسيدونکى پښتو شاعر وفات سو.

شاپسند محمدزى پښتو شاعر د کندى نوښار اوسيدونکي ۸۰ کلن وفات سو (ولادت يې ۱۸۲۸م).

ملتان زخه خيل اپريدى د خيبر د جنګونو پهلوان او پر پيښور ښار حمله کونکى د پرنګي دښمن ژوندى و.

د عبدالحکيم افغاني قندهارى حنفي فقيه او زاهد او مؤلف وفات په دمشق کي. د کشف الحقاق او شرح شاطبيه او حاشيه شرح بخاري او شرح هدايه او حاشيه تفسير نسفي او شرح المنار مؤلف (ولادت ئې ۱۲۵۱ق).

شيخ محمد رضا هروى د غزني د شنختو او تاريخى ډېر ليکو په بيان کي په خورا ښه خط (رياض الالواح) د امير حبيب الله لپاره تاليف

کړ (عکسی چاپ کابل ١٣٤٦ش).

١٩٠٩م ١٣٢٦ق

د لنډي کوتل غزا له پرنګي سره.

جي بي ټيټ د افغانستان او بلوچستان او ایران د سرحدونو د سفر کتاب ٩ بابه مصور د نقشو سره له لندنه خپور کړ. دئ د افغانستان د سرحداتو د ټاکني د ډلي يو غړی و.

١٩٠٩م ١٣٢٧ق

د مارچ په میاشت کي د اخوان افغان د سياسي او مشروطيت غوښتونکی ډلي غړي ونيول سوه او مولوي محمد سرور واصف قندهاری او د ده ورور سعدالله قندهاری د مولوي احمد جان الکوزی زامن او لعل محمد کابلی او جوهر شاه غوربندي او محمد ايوب پوپلزی قندهاری ووژل سوه او ٣٥ تنه بنديان سول.

١٩١٠م ١٣٢٨ق

د کابل او جلال آباد تر منځ د تيلفون لومړی لين جوړ سو.

لومړی مکتب حربيه په کابل کي جوړ سو.

د افغانستان ګزيټر په هند کي مرتب او چاپ سو.

د سراج الاحکام في معاملات الاسلام فارسي فتاوي لومړی ټوک ٦٧٤ مخه مير علمي جان خطيب د دارالسلطنه او مولوي عبدالرازق مدرس تاليف او د ميزان التحقيقات الشرعيه علماوو تصحيح کړه چي د امير حبيب الله خان په نامه د کابل په شاهي مطبعه کي چاپ سوه (يوه مقدمه ٢١ بانونه).

عمر دين عمر د زين العابدين اتمان خيل زوی د مردان اوسيدونکي خپل پښتو ديوان ترتيب کړ (٧ مئ).

١٩١١م ١٣٢٩ق

سراج الاخبار افغانيه د محمود طرزي په مديري خپور سو (١٥ شوال ١٣٢٩ق ١٦ ميزان ١٢٩٠ش).

سردار عبدالله خان توخي د بلخ د ولايت حکمران مړ سو او سردار عبدالوهاب خان دمخني امين المکاتيب د هغه پر ځاي حکمران سو.

عبدالرحيم خان د هرات د عسکرو په جرنيلي مقرر سو (رمضان).

د نيلاب پل په ګل بهار کي د مستر هاليدي په انجنيري په ١٧ شوال ١١ اکتوبر ١٨ ميزان ١٢٩٠ش افتتاح سو.

په کابل کي لومړي يتيم خانه جوړه سوه ذيحجه ١٣٢٩ق.

په کابل کي د امير حبيب الله خان په فرمان د طرابلس غرب د شهيدانو او يتيمانو لپاره بسپنه ټوله سوه (ذيحجه).

له انګريزانو سره د باړي د ملا صاحب (مير سيد جان) د شبقدر غزا (دی په ١٣٤٢ق په چار ملک کي مړ دی).

١٩١١م ١٣٣٠ق

د جلال آباد او لغمان پر لاره د کابل پر سين د مستر هاليډي په انجينيري په درونته کي يو ٣٠٦ فټ اوږد معلق د اوسپني پل جوړ سو (صفر، جدي).

د جلال آباد نهر سراج جوړ سو (صفر، دلو).

دوست محمد خان ناظم بارکزی په ۱۲ محرم د دارالعدالت سر کرده مقرر سو.

د لغمان د قلعة السراج ودانی جوړه سوه.

سردار عنایت الله خان په کابل کي مطبعهٔ عنایت جوړه کړه.

سردار محمد عزیز خان د سردار محمد یوسف خان زوی ایشیک اقاسي خارجه مقرر سو.

سید شاه خان نایب سالار د جلال آباد عسکري مشر مقرر سو.

د منګاو ښورښت او د دوی د آراموْلو لپاره د حضور د جرنیل سردار محمد نادر خان لیږل (۲۳ جمادی الاولی). دغه ښورښت د روژې په میاشت کي تمام سو او سردار محمد نادر خان د حضور نایب سالار مقرر سو.

په پغمان کي ځني نوي ودانی لکه سهیل، ستاره، بیت الصیف.

سراج الاخبار په دوهم کال کي په حروفي چاپ او مصور خپور سو (۱۵ شوال = ۲۷ ستمبر = ٤ میزان ۱۳۹۱ش).

د هند د سرحدي صوبې په پېښور او مردان کي معارف او مکتبونه جوړ سول چي د لوی بیداري اثرونه ئې پر پښتنو وکړه.

مولوي شاه عباس مجذوب د شاه عبدالرحیم دهلوي زوی د شاه عبدالعزیز وراره چي په ۱۲٤۲ق ئې له ډهلي څخه کابل ته هجرت کړی و ۱۱۵ کلن په کابل کي وفات سو (جمعه ۱۵ رمضان).

حاجي ملا عبدالله هروي خطاط د ملا دلدار زوی په هرات کي ژوندی و.

۱۹۱۲م ۱۳۳۱ق

سراج الاخبار د پښتو پر قدامت او اصالت خاصه مقاله نشر کړه (۱۵ صفر، ۲۳ جنوري، ۳ دلو).

برګډ عبدالوکیل خان د قندهار عسکري قوماندان مقرر سو (جوزا ۱۳۹۲ش).

سردار عنایت الله خان د معارفو په نظارت وګمارل سو.

په وزیرستان کي د مسیدو او توریو قبیلو جنګ (۳ اګست).

د راهداري د تذکرې نظامنامه په ۱۱۵ مادو کي د امیر حبیب الله خان په امضا خپره سوه (۲۵ سنبله).

سیاچاه او شکنجه کول منع سول (شعبان).

انجمن معارف د سردار عنایت الله خان په نظارت جوړ سو او نظامنامه ئې نشر سوه (۹ عقرب).

قومي باغ په کابل کي جوړ سو (وروستني وزارت حربیه).

په قندهار کي په یکشنبه ۱۹ د شوال خلکو پر سرادر محمد عثمان خان نائب الحکومه باندی بلوا وکړه او قاضي امرالله د قاضي میر جمال پشدی زوی او د هغه زوی حمیدالله ئې مړه کړل. سردار محمد عثمان خان موقوف او پر ځای ئې سردار محمد یونس خان امین الوجوهات مقرر سو او د قندهار د سپاهیانو پر معاش د میاشتي ۲ روپۍ زیاتي سوې (۲٤

ذيقعده).

مهديخان د انگريزي هند سفير له کابله ولاړ او پر ځای ئې سيف الله خان کابل ته راغئ.

د سراج التواريخ اول او دوهم ټوك د فيض محمد هزاره په قلم په کابل کي چاپ او خپور سو.

اخوند ملا محمد عمر سلجوقي د ملا محمد ايوب زوی د هرات مشهور مدرس او مؤلف د الملهم في الاصول او شرح کافيه رسالۀ امکان خاص و عام، حاشيه اسباب غوجي او نورو کتابو مؤلف په هرات کي وفات سو.

محمد عمر خان بردراني هروي خطاط او هنرمن ملاک په هرات کي مړ سو. په دغه وخت کي د هرات بل خطاط محمد رحيم خان الکوزی هلته ژوندی و.

۱۹۱۳م ۱۳۳۲ق

د شرکت موټرکار افغانيه په نامه لومړی د حمل و نقل شرکت په کابل کي جوړ سو (قوس).

د وزيرو روحاني او مجاهد مشر ملا پونده په وزيرستان کي وفات سو (جدي).

د حکومت مالي مشاور برگډ عبدالاحمد خان د سمت مغربي لوی خان په کابل کي وواژه سو (د يکشنبې شپه ۷ صفر).

لومړی دار المعلمين په کابل کي افتتاح سو (ربيع الاول). مدير ئې مولوي عبدالرب خان و.

لومړی د هندوانو ابتدائي مکتب په کابل کي جوړ سو (محرم).

حاجي شاه بيک خان په ډهلي کي د افغانستان سفير سو.

د وړينو کالو ماشين خانه په کابل کي افتتاح سوه (يکشنبه ۱ جمادي الثانيه).

د معاريفو د مامورينو نظامنامه ۸۵ مادې د سردار عنايت الله خان له خوا نشر سو (۱۵ محرم).

محمد نعيم خان نائب سالار د هرات عسکرى قوماندان سو (۲۷ جمادی الثانيه).

سردار محمد ايوب خان د ميوند مجاهد په سه شنبه ۱۷ د اپريل ۱۹۱٤م ۱۱ جمادی الاولی ۱۳۳۲ق = ۱۷ جمل ۱۳۹۳ش په لاهور کي وفات او په پيښور کي ښخ سو. عمر ئې ۵۷ کاله و.

سردار محمد نادر خان نائب سالار د سپه سالار امير محمد خان پر ځاي د افغانستان سپه سالار سو (سه شنبه ۲۱ رجب ۱۳۳۲ق).

عمومي لمړی جنگ ونښت (رمضان = اگست ۱۹۱٤ = اسد) او امير حبيب الله خان د شوال په اوله ورځ په يوه لوی دربار کي د افغانستان بيطرفي اعلان کړه، او بيا ئې په شنبه ۱۲ ديقعده، ۱۳ اکتوبر ۱۹۱٤م په بل لوی دربار کي تاييد کړه.

شهزاده امان الله خان د محمود طرزي د لور ثريا سره واده وکئ (چهار شنبه ۲۲ ديقعده ۱۹ عقرب ۱۱ نومبر).

په شرقي سرحداتو کي د انگريزانو پر خلاف د قبايلو نهضتونه.

محمد عبدالسلام خان عمر خيل پښتون په هند کي د نسب نامۀ افغانان کتاب چاپ کئ

(رامپور ١٩١٤م).

نديم بلخي د سردار نصر الله خان لپاره (نديم المحافل في ترجمه نزهت المجالس) په فارسي وکيښ (خطي).

محمد رحيم اندړ په قندهار کي هزار مسايل په پښتو نظم کئ.

ميا فضل حق مجددي د ميا محمد عمر شهيد زوی په هرات کي وفات او ښخ سو.

نعمان الدين احمد کاکاخيل د پښتو ظفرالنسا تاليف کئ او د ده مايني زينت النسا وکيښ.

شيخ عبدالوهاب د مانکي ملا صاحب مشهور مرشد او د پښتو عقايد المؤمنين مؤلف په مانکي شريف کي وفات او ښخ سو.

قاري رحمت الله واضح بخاري (تحفة الاحباب في تذکرة الاصحاب) وکيښ چي د افغانستان د شمالي خوا د شاعرانو حال هم لري (د تاشکند چاپ).

١٩١٤م ١٣٣٣-٣٤ق

د جبل السراج د بريښنا کارخانه افتتاح سوه (صفر جدي جنوري).

غلام محي الدين خان د قطغن او بدخشان نائب الحکومه په ١١ محرم مړ سو او پر ځاي يې امين الاطلاعات ناظر محمد صفر خان مقرر سو.

په کابل کي پنځه ابتدايي مکتبونه د مولوي عبدالرب خان په مديري افتتاح سوه (سه شنبه ١٢ جمادي الثانيه).

د اکتوبر په مياشت د ندر ماير او هنتينګ په مشری د المان او ترکيې او استريا يوه را ليږلې ډله د ايران او هرات له خوا کابل ته راغله چي د افغانستان حکومت پر انګريزانو را وپاروي د ١٩١٦ تر مئي پوري په کابل کي وو، له دې ډلي سره راجه مهندر پرتاب او مولوي برکت الله هندي آزاديخواهان هم وو.

مولوي عبدالروف قندهاري مشهور عالم او د امير حبيب الله خان ملاي حضور په شنبه ١٦ شوال په کابل کي وفات سو.

په کابل او نورو ښارو کي د کولرا ناروغي خپريدل (رمضان، شوال).

مولوي عبدالرب خان د دار المعلمين مدير او د ابتدائي مکتبو سرښته دار د خپل پلار مولوي عبدالروف پر ځاي ملاي حضور هم سو.

د سنډاکي ملا احمد جان د اباسين د کوهستان اوسيدونکي مجاهد سيد عبدالجبار شاه له ستاني څخه را وغوښت او هغه ئې امير وټاکه، پخپله قاضي القضات سو، او له انګريزانو سره يې د جهاد اعلان وکئ او د چکدرې او مله کنډ غزاوي ئې شرو کړې.

ملا محمد حسين سلجوقي د ملا عبدالاحد هروي زوی چي خطاط او عالم او صوفي سړی و ٩٨ کلن په هرات کي وفات او ښخ سو.

شاه محمد سدوزی د شهزاده ايوب لمسی د سند په ټهلي ښار کي د خپل خاندان تاريخچه وليکله (د آغا بدر دراني کتابخانه په ګړي ياسين کي).

عبدالله پوپلزی شاعر د پښتو عبرت نامې او ديوان خاوند په قندهار کي وفات سو.

سيد مير مشواڼي هروي زبردست شاعر او نقاش او خطاط او د ديوان خاوند په هرات کي وفات سو (ولادت ئې ۱۲۸۰ق).

۱۹۱۵م ۱۳۳٤-۳۵ق

پښتو ژبه د حبيبيه مدرسې په نصاب کي داخله سوه.

د وزيرستان د خلکو جنگونه له انگريزانو سره.

محمود طرزي د سراج الخبار په سر مقاله کي د (حی علی الفلاح) تر عنوان لاندي د افغانستان د استقلال تحريک علني کي او دغه سر مقاله سنسر سوه (غره ربيع الاول ۱۳۳٤ق، ۱٦ جدی ۱۲۹٤ش).

په جمادی الثانيه = حمل ۱۲۹۵ش کي د افغانستان مشهور مشايخ کابل ته دعوت سوه چي د امير سره وگوري لکه د اسلام پور پاچا، د موسهي اخوند زاده، د تگاب ملا، د هډې آخوند زاده، د برو ميا صاحب، ميا صاحب حصارک شمس الحق، استاد هډه، د شور بازار حضرات، شيخان صاحبان، حافظ جي صاحب، صوفي صاحب، ملا محمد مريد، ملا عبدالغفار آخوند زاده.

د دغو مشايخو او د خلکو د وکيلانو په شمول يوه لويه جرگه د امير په حضور کي جوړه سوه او د ملت د اتفاق او د دولت د سياست (بيطرفي) تاييد يې وکړ (جمادی الثانيه، اپريل، حمل).

د هندوستان د آزاديخواهانو مهاجرين افغانستان ته د راجه مهندر برتاپ سره راغلل چي د بابر په باغ کي واوسيدل.

سردار عنايت الله خان ناظر حربيه سو.

فضل واحد د ترنگزو حاجي صاحب د مومندو په ملگري پر سبقدر حمله وکړه.

عبدالغفور نديم د کابل شاعر او د غلام حيدر زوی ۳۸ کلن په کابل کي وفات سو (سه شنبه ۱۳ رجب). د ده ديوان په ۱۳۰۹ش په تهران کي چاپ سو (ولادت يې ۱۲۹٦ق).

سر مست اپريدي په تيرا کي له پرنگي سره د غزا اعلان وکي.

محمد عثمان فرحت کابلي شاعر خپل کليات ترتيب کړ.

نيک محمد چاريکاري عمدة الفرايض په فارسي وکيښ چي د کابل په سنگي چاپ په دغه کال د معين السلطنه عنايت الله په امر خپور سو.

۱۹۱٦م ۱۳۳۵ق

په وزيرو قبيلو کي ښورښتونه.

سيد عظيم شاه مشهور په شاه آقا د قلعه قاضي په جمعه ۲۳ رمضان ۱۳۳۵ق وفات سو.

د افغانستان د استقلال غوښتني د بلبل گرفتار په رمزي شعر کي د ښاغلي عبدالهادي پريشان له خوا به فارسي او د مولوي صالح محمد قندهار له خوا په پښتو په سراج الخبار کي نشر سوې (ربيع الثاني ۱۳۳۵ق ۵ دلو).

محمد حسن راقم اڅکزی شاعر او محاسب او مؤلف چي په ۱۳۲۷ق د مشروطيت په حرکت کي بندي سوی و په محبس کي وفات سو (ولادت ۱۲۹۰ق).

ناصر الملک د چترال مصلح مهتر د تحفه الابرار او مشرق الانوار او صحيفة التکوين مؤلف د چترالي ژبي د ليک او لوست بنياد کښېښود او د دې ژبي مخصوص حروف يې رواج کړه (متوفا ۱۹٤۳م).

نديم بلخي د رحمت الله زوی د ديوان خاوند شاعر وفات سو (ولادت يې ۱۲٥٤ق).

۱۹۱۷م ۱۳۳٦-۳۷ق

ميان گل عبدالودود د عبدالخالق زوی د سوات د اخوند لمسی په سوات کي د امارت اعلان وکړ.

په نورستان کي ٦ ابتدايي مکتبونه جوړ سوه (جمادی الاخر ۱۳۳٦ق).

۱۹۱۸-۱۹۱۹-۱۹۲۰م

۱۳۳۷-۳۸-۳۹ق

د پښتنو غزاوي له پرنگي سره: د مغول کوټ غزا، د ټانک غزا، د اپوزي غزا، د ټوچي غزا، د کسی غره غزا، د کاوړ غزا، د مانجي گري غزا، د ژژي غزا، د دراين غزا، د ترکي غزا، د قلعه دوه غزا.

۱۹۱۸م ۱۳۳۷ق

لومړی موزيم په کابل کي جوړ سو.

په ۲٤ دلو ۱۲۹٦ش ۱۳ فروری ۱۹۱۸م سراج الخبار د افغانستان د استقلال په باب کي يوه مفصله مقاله خپره کړه چي د افغانستان د استقلال غوښتلو فکر ئې تقويه کړ (سراج الاخبار ۷ کال ۱۳ گڼه).

د افغانستان د ابتدايي او عالي مکتبو او دارالمعلمين نصاب ترتيب او خپور سو (۱٥ ميزان ۱۲۹۷ش ۱ محرم ۱۳۳۷ق).

مير غلام نبي د خپل پلار مير محمد عثمان پر ځای د هرات د گاذرگاه مير وټاکل سو.

محمود طرزي يو د کوچنيانو اخبار له کابله د سراج اطفال په نامه خپور کړ (غره محرم ۱۳۳۷ق ۱٥ ميزان ۱۲۹۷ش).

د سراج الاخبار آخرينه شماره په ۱٥ربيع الاول ۱۳۳۷ق ۱۹ دسمبر ۱۹۱۸م ۲۷ قوس ۱۲۹۷ش خپور سو. اتم کال ٦ شماره، تر دې وروسته ندی خپور سوي.

اخوند ملا محمد حسن اوبهي د ملا شمس الدين توخي زوی نقشبندي صوفي او عالم په اوبه کي ۸۰ کلن وفات سو.

د شوروي ترکستان خارجه کميساريت امير حبيب الله خان ته پيغام وکړ چي دوستانه روابط سره ولري.

عبدالله بن محمد سبروستاني هروي د حاجي عبدالرحيم اسحق زوی په غوښت د عربي ترتيب الدول کتاب د قوانين الحکما په نامه په فارسي ترجمه کړ (۱٦ ذي حجه ۱۳۳۷ق).

د افغاني آزادي خواهانو له خوا مولوي برکت الله او کاظم بيگ د شوروي ترکستان جمهوريت ته د مذاکرې له پاره واستول سوه.

۱۹۱۹م ۱۳۳۷-۳۸ق ۱۲۹۷-۱۲۹۸ش

امير حبيب الله خان تر ۱۸ کاله سلطنت وروسته د لغمان په کله گوش دره کي په تفنگچه ووژل سو (د پنجشنبې شپه درې بجې، ۱۸ جمادی الولی ۱۳۳۷ق ۱۹ دلو ۱۲۹۷ش، ۲۰ فروري ۱۹۱۹م) او په جلال آباد کي د سردار

نصرالله خان سره په امارت بيعت وسو.

مولوي عبدالرب د امير حبيب الله خان د حضور ملا او د ابتدايي مکاتبو او دارالمعلمين مدير په جلال آباد کي د حوت ۱۲۹۷ش په اولو ورځو کي وفات او هورې ښخ سو، دغسي هم د چارباغ ضيا معصوم نقشبندي لوي روحاني پير هلته وفات سو. امان افغان د امير حبيب الله مرگ د سلطنت د مقام او د مولوي عبدالرب مرگ يې د شريعت د رياست او د ضيا معصوم مرگ يې د طريقت د رياست خاليتوب وگاڼه، چه په يوه وار درې سره مقامه خالي سول (امان افغان لومړۍ کڼه ۲۲ حمل ۱۲۹۸ق).

د فروري له ۲۱ تر ۲۸ پوري امان الله خان په کابل کي د خپل امارت لپاره اقدامات کول او په جمعه ۲۱ فروري ۱۹۱۹م حوت ۱۲۹۷ش ۹۱ جمادي الاولي ۱۳۳۷ق اعليحضرت امان الله خان په کابل کي پر تخت کښېنوست.

په ۲۸ فروري د افغانستان کامل استقلال د کابل په لوی دربار کي اعليحضرت امان الله خان اعلان کړ او سردار نصرالله خان له جلال آباد په پنجشنبې ۲۵ جمادي الاولی ۱۳۳۷ق خپله بيعت نامه ورته را واستوله. دغسی هم سردار عنايت الله او حيات الله په جمعه ۲٦ جمادی الاولی د بيعت مکتوب ورته را وليږلي (امان افغان ۲ کڼه ۷ ثور ۱۲۹۸ش).

په ۳ مارچ ۱۹۱۹م = ۱۲۹۷ش امان الله خان د هند ويسرا ته د افغان او انگريز د نوی معاهدې پيشنهاد د افغانستان د کامل استقلال او مساوی حقوقو پر اساس باندي وکړ.

محمود طرزي د سراج الاخبار مدير ناظر خارجيه مقرر سو (حمل ۱۲۹۸ش).

د شورا خاص مجلس په کابل کي افتتاح سو (ثور ۱۲۹۸ش).

په افغانستان کي دوهمه پلا کابينه جوړه او وزيران (ناظران) ئې به سر کي مقرر سول (ثور ۱۲۹۸ش، مي ۱۹۱۹م).

۱ـ دائره نظارت عدليه: ناظر عدليه محمد ابراهيم خان. ځای: عين العمارت.

۲ـ دائره نظارت حربيه: ناظر حربيه صالح محمد خان سپه سالار. ځای قومي باغ.

۳ـ دائره نظارت خارجيه: ناظر خارجيه محمود بيگ طرزي. ځاي بيت الشوري.

٤ـ دائره نظارت معارف: ناظر معارف عبدالحبيب خان. ځای: قصر شهرآرا.

٥ـ دائره نظارت ماليه: ناظر ماليه ميرزا محمود خان. ځای باغ مهمانخانه.

٦ـ دايره نظارت تجارت: ناظر تجارت غلام محمد خان. ځای باغ مهمانخانه.

۷ـ دايره نظارت نقليات: ناظر نقليات ميرزا عبدالقادر خان. ځاي اصطبل عامره.

۸ـ دايره نظارت زراعت: ناظر علی جان خان. ځاي محکمه مراد خاني.

۹ـ دايره صدارت عظمي اعتماد الدوله عبدالقدوس خان. ځاي قصر باغ مهمانخانه.

په ۲۷ مارچ ۱۹۱۹م ۷ حمل ۱۲۹۸ش د شوروي روسی ترکستان د خارجي امورو کميسار بوکويا ولينسکي د افغانستان حکومت ته وليکل چي د شوری حکومت ټول زاړه قراردادونه لغو

کړل، او د ټولو اسلامي دولتو او افغانستانه سره د دوستي روابط غواړي او استقلال ئې منی، او له مسکو ښاغلی براوین ټاکلی سوی دي چي د افغانستانه سره سياسي دوستانه روابط او تجارتي مناسبات ونښلوي.

په ۷ د اپريل ۱۹۱۹م ۱۸ حمل ۱۲۹۸ش، رجب ۱۳۳۷ق:

اعلحضرت امان الله خان لنين ته يو ليک واستاوه چي د افغانستان استقلال او دوستي خواهشونه ومني.

په همدغه تاريخ د افغانستان خارجه وزير محمود طرزي د شوروي دولت خارجه کميسار چيچرين ته يو ليک واستاوه چي د افغانستان دوستانه خواهشونه او استقلال ومنی او د اعليحضرت امان الله خان مکتوب لنين ته وړاندي کي. د دې ليک جواب د لنين له خوا په ۲۲ مي ۱۹۱۹م ثور ۱۲۹۸ش د مبارکۍ او خوښۍ سره راورسيد.

په ۲۱ د اپريل ۱۹۱۹م ۳۱ حمل ۱۲۹۸ش

امان الله خان لنين ته د دوسي ليک او د افغانستان د استقلال د اعلان د کاميابيدو ليک واستاوه او جنرال محمد ولی خان ئې د فوق العاده سفير په ډول د مذاکرې لپاره ورته معرفي کئ، دئ د می به ۲۸ تاشکند ته ورسيد او په ١٤ اکتوبر ۱۹۱۹م ئې د لنين سره په مسکو کي ملاقات وکئ.

د امان افغان لومړی شماره د سراج الاخبار پر ځاي د ښاغلي عبدالهادي په مديري خپره سوه (۲۲ حمل ۱۲۹۸ش ۱۱ رجب ۱۳۳۷ق ۱۲ د اپريل ۱۹۱۹م). په دې شماره کي د امير حبيب الله خان د وژلو او د امير امان الله خان د جلوس احوال چاپ سو.

سردار عبدالقدوس خان صدر اعظم د قندهار د مجاهدينو مشر مقرر سو او هلته ولاړ (حمل ۱۲۹۸ ش).

افغانستان د روليټ بل پر خلاف خپل پروټست د هند حکومت ته واستاوه (مو ۱۹۱۹م ثور ۱۲۹۸ش).

سپه سالار محمد نادر خان د عسکرو سره په ۲۱ رجب ۱۳۳۷ق ۳ ثور ۱۲۹۸ش ۲۳ اپريل ۱۹۱۹م له کابله ولاړ او ګرديز ته ورسيد، او ملي قوا ئي د استقلال جنګ ته تنظيم کړل. په جمعه ۱۵ شعبان ئې د ګرديز په جامع کي د جهاد خطبه ووېله سوه او د قبايلو په منځ کي د جهاد اعلان وسو او مسيدو د انګريز پر فوج حملې شروع کړې. د افغان او انګريز دريم جنګ ونښت (۳ مئ ۱۹۱۹م).

د سپين وام تاڼه مجاهدينو په ۲۵ شعبان ونيول او د وانا او سرويکي چوڼې مسيدو ونيولې (۲۰ شعبان ۱۳۳۷ق ۳۱ ثور ۱۲۹۸ش ۲۱ ي ۱۹۱۹م).

د انګريزانو طيارو پر ډکه، جلال آباد، کابل، سپين بولدک بمباري وکړه (ثور ۱۲۹۸ش).

په ٦ جوزا ۲۷ شعبان ۲۸ مي د ټل ښار افغاني مجاهدينو د سردار محمد نادر خان سپه سالار په مشرتوب ونيو. د جنګ استقلال متارکه ۳ رمضان ۲۲ جوزا ۲ جون۱۳۹۸ش.

په هندوستان کې د خلکو ښورښت زیات او د هجرت تحریک تود سو (جوزا-سرطان). د هندوستان د آزادیخواهانو موقتي ملي حکومت (په کابل کې) جوړ سو او د وزیر داخله مولوی عبیدالله سندهي او عزیز هندي په امضا یو اعلان خپور سو چې د هند خلک پر انگریزانو را ولاړ سي (جوزا ۱۲۹۸ش). د دې موقتي حکومت مشر راجه مهندر پرتاب هندي آزادیخواه و.

د اتحاد شوروي له خوا پاکوف واخارویچ سوریتس په منځنۍ آسیا او افغانستان کې د فوق العاده مختار نماینده په ډول معین سو، چې د افغانستان او د بلوچستان د آزادو قبایلو او خیوا او بخارا او د هندوستان او کشمیر او تبت له آزادي خواهانو سره رابطه ونښلوي او انقلابي د آزادي غوښتني تحریکات وروزي (۲۳ جون ۱۹۱۹م جوزا ۱۲۹۸ش). دغه سفیر په ستمبر کې کابل ته راغئ.

عبدالشکور خان د افغانستان سفیر د بخارا د امیر دربار ته ورسید (سرطان ۱۲۹۸ش، جولایي ۱۹۱۹م).

حسین د اسحاق زوی د شوروي دولت لوی سفیر کابل ته راغئ (سرطان ۱۲۹۸ش، ۱۹ جولاي).

د افغان او انگلیس روغ لیک چې په راولپنډۍ کې په ۸ اگست په ۵ مادو کې امضا سوی و په ۲۸ اسد ۱۲۹۸ش ۲۰ ذي قعده ۱۳۳۷ق ۱۸ اگسټ ۱۹۱۹م د افغانستان پاچا اعلحضرت امان الله خان تصدیق کئ او د استقلال اعلان او لومړی جشن وسو.

د معرف معارف مجله د وزارت معارف له خوا په کابل کې چاپ سوه (۱ سنبله ۱۲۹۸ش).

د سردار محمد نادر خان غازي سپه سالار قوا فاتحانه کابل ته راغلل (۲۸میزان ۱۲۹۸ش ۲۱ اکتوبر ۱۹۱۹م) او ده ته د اعلی لمر نښان ورکړ سو او د استقلال څلی د ده په نامه په کابل کې جوړ سو او دی وزیر حربیه سو او هم په دغه کال ۱۲۹۸ش د سمت مشرقي رئیس تنظیمه مقرر سو (ربیع الاول، قوس، دسمبر).

د حوت په اولو لسو ورځو کې د مشرقي د اقوامو جرگه په جلال آباد کې وسوه او د اتحاد مشرقي جریده هم خپره سوه ۱۲۹۸ش (ربیع الاول، حوت، دسمبر).

د افغانستان د روغی د مذاکري یو هیئت د علی احمد خان په مشري راولپنډۍ ته ولاړل (دلو ۱۲۹۸ش) او د روغي لیک ئې امضا کئ (۸ اگست ۱۹۱۹م، ۱۱ ذیقعده ۱۳۳۷ق).

د افغانستان د استقلال د جنگ پر وخت د ترنگزو حاجي صاحب او مولانا سیف الرحمن الکوزي د مومندو په ملگري د شبقدر دوهمه غزا له پرنگي سره وکړه.

قاضي القضات خان علوم سعدالدین خان بارکزي په کابل کې وفات سو (٤ میزان ۱۲۹۸ش). او د ده پر ځاي یې زوی قاضي عبدالشکور خان قاضي القضات سو.

محمد ابراهیم حیرت کابلي شاعر د تحفه شهنشاهي او دیوان اشعار خاوند وفات سو (په

پنجشنبې ۲۵ جمادی الاولی ۱۳۳۷ ق (ولادت ۱۲۵۰ق).

د اعلیحضرت امان الله خان په امضاء کتابچه قانون گذاري حکام افغانستان په کابل کې چاپ او خپره سوه ۱۲۹۸ش.

سردار محمد سلیمان خان وزیر معارف سو (۱۲۹۸ش).

د ۱۲۹۸ ش کال مالی واردات څلویښت ملیونه کابلي او مصارف ۳۱ ملیونه او ذخیره ۹ ملیونه وه.

۱۹۲۰م ۱۳۳۸-۳۹ق ۱۲۹۹ش

د افغانستان لومړۍ د مالیي نظامنامه خپره سوه (۱ حمل ۱۲۹۹ش ۲۱ مارچ ۱۹۲۰م).

په کابل کې لومړۍ ملي کتابخانه جوړه سوه (حمل ۱۲۹۹ش).

د محمود طرزي په مشری د سیاسی مذاکرې لپاره یوه افغاني ډله د هند مسوری ته ولاړل او د هنری ډابس انگریزي نماینده سره یې خبري وکړې (۱٦ اپریل تر ۱۹ جولایي ۱۹۲۰م). دا ډله په ۱۰ اسد ۱۲۹۹ش کابل ته را ورسیده.

په نظارت معارف کې لومړی علمي انجمن افتتاح سو (۲۰ رمضان ۱۳۳۸ق، ۱۸ جوزا ۱۲۹۹ش).

د افغانستان لومړی سفیر سردار عبدالعزیز خان تهران ته ورسید (۷ شعبان ۱۳۳۸ق) په جمعه ۲۸ جوزا ۱۲۹۹ ش یې د افغانستان بیرغ پورته کئ.

په کابل کې د افغان روزنامه د محمد جعفر په مدیري خپره سوه (دو شنبه ۱٤ سرطان ۱۲۹۹ش).

په کابل کې لومړي پلا د اصول دفتری مکتب افتتاح سو (۱۲ ذیقعده ۱۳۳۸ق، سرطان ۱۲۹۹ش).

سپه سالار محمد نادر خان له سمت مشرقي څخه کابل ته راغی (ذیقعده ۱۳۳۸ق،د اسد ۱۲۹۹ش، اگست ۱۹۲۰م).

په جلال آباد کې ابتدایي مکتبونه جوړ سول (اسد ۱۲۹۹ش).

سردار محمد هاشم خان د سمت مشرقي ملکي او نظامي نایب سالار مقرر سو (اسد ۱۲۹۹ش).

په ۱٤ اگست ۱۹۲۰م اسد ۱۲۹۹ش یو د بیسیم تلگرافي دستگاه د شوروي د میخانیکانو سره کابل ته را ورسید او لومړی د تشکر تلګرام د امان الله خان له خوا لنین ته ولیږل سو ۱۸ ستمبر ۱۹۲۰م سنبله ۱۲۹۹ش.

د بخارا د شوروي جمهوریت د رئیس فیض الله خواجه له خوا د افغانستان پاچا ته تلگرام را ورسیدي چې د هغه جمهوریت سره روابط قایم سي (۱۵ ستمبر ۱۹۲۰م). د افغانستان خارجه وزیر محمود طرزي په جواب کې د بخارا د مملکت استقلال وغوښت او د ښاغلی عبدالهادي خان مقرري یې د بخارا په سفارت ورته ولیکله.

په هرات کې د اتفاق اسلام هفتگي جریده د عبدالله قانع هروي په مدیري نشر سوه (۱ سنبله ۱۲۹۹ش).

په مرکزي آسيا کي د شوروي روس فوق العاده سفير سورتس په يوه ليک کي د افغانستان خارجه وزير محمود طرزي ته وکښل چي عبدالشکور خان افغاني نماينده په بخارا کي پروپاگند او عسکري فعاليتونه کوي چي بايد جلوگيري يې وسي (۲۱ ستمبر ۱۹۲۰م).

د هندي مهاجرانو ډلی افغانستان ته راغلې، د مهاجرينو انجمن په کابل کي تاسيس سو (سنبله ۱۲۹۹ش، ستمبر ۱۹۲۰م). يوه ډله مهاجرين د شوروي له لاري اناطول ته ولاړل.

غلام نبي خان څرخي د مزار شريف عسکري قومندان مقرر سو (ميزان ۱۲۹۹ش).

د افغانستان سفير عبدالهادي خان بخارا ته واستول سو (جمعه ۸ ميزان ۱۲۹۹ش).

په پکتيا (جنوبي خوا) ولايت کي ابتدايي مکتبونه جوړ سول (عقرب ۱۲۹۹ش).

جمال پاشا د ترکيې د حرب وزير کابل ته له تاشکنده راغئ (٦ عقرب ۱۲۹۹ش، نومبر ۱۹۲۰م).

اعليحضرت امان الله خان او محمود طرزي د لنين او چيچرين په نامه مکتوبونه واستول چي د افغان او شوروی لومړئ معاهده ترتيب سوې او در وليږل سوه چي تصديق سي (اول دسمبر ۱۹۲۰م قوس ۱۲۹۹ش).

د ستارهٔ افغان هفتگي جريده د مير غلام محمد په مديری له جبل السراج څخه خپره سوه (۹ قوس ۱۲۹۹ش).

سپه سالار محمد نادر خان د قطغن او بدخشان رئيس تنظيميه مقرر سو (جمادی الاولي ۳۹ جدي ۱۲۹۹ش).

د افغانستان خارجه وزير محمود طرزي د شوروي اتحاد خارجه وزير چيچرين ته د دواړو دولتو د معاهدې د تشکر مکتوب د بدري بيگ په لاس واستاوه او د شرق د آزادئ د تحريک منته ئې وکړه او د جمال پاشا پر راتگ يې خوښي وکړه (دسمبر ۱۹۲۰م).

۱۹۲۱م ۱۳۳۹ق ۱۲۹۹-۱۳۰۰ش

سر هنري ډابس د انگريزانو نماينده د معاهدې لپاره د افغانستان سرحد ډکي ته راغئ. د ده سره يوه ډله نور مامورين هم ملگری وو (۱۵ جدي ۱۲۹۹ش، ۵ جنوري ۱۹۲۱م). دوی د جدي په ۲۰ = ۱۰ جنوري د دلکشا په ماڼي کي د اعليحضرت امان الله خان حضور ته په يوه لوی دربار کي ورغلل.

د سمت مشرقي د اقوامو جرگه کابل ته راغله (۲۱ جدي ۱۲۹۹ش).

موسيو براوين د شوروي دولت سفير چي په ۱۲۹۸ش ئې د افغانستان تابعيت قبول کړی و، او غوښته ئې چي د قندهار له لاري هند ته ولاړ سي، د چهار شنبې د ماښام پر ۷ بجو ۲۹ جدي ۱۲۹۹ش په غزني کي وواژه سو.

پاينده محمد فرحت د امان افغان د جريدې مدير سو (۲ دلو ۱۲۹۹ش، جنوري ۱۹۲۱م).

د اناطولی د مليونو هيئت د عبدالرحمن بيگ پيښوری په مشري بخارا ته را ورسيدئ (۲٤ جنوري ۱۹۲۱م).

د افغانستان سفير عبدالهادي خان د بخارا

دربار ته ورسیدئ (۲۱ دلو ۱۲۹۹ش).

په کابل کي د نجونو لومړی مکتب مستورات افتتاح سو (دلو ۱۲۹۹ش جنوري ۱۹۲۱م).

عبدالعزیز خان د حضور یاور په نظارت داخله مقرر او محمود خان د ده پر ځاي د حضور یاور سو (متوفا ۱۹ جدي ۱۳۵۰ش).

محمد یعقوب خان د حضور شاغاسي سو (دلو ۱۲۹۹ش).

د افغانستان او شوروي تر منځ لومړئ معاهده په مسکو کي د افغانستان له خوا محمد ولی خان او مرزا محمد خان او غلام صدیق خان او د شوروی دولت له خوا چیچرین او قره خان په ۱۲ مادو کي امضا کړه ۲۸ فروری ۱۹۲۱م، ۱۰ حوت ۱۲۹۹ش او د افغانستان فوق العاده هیئت د محمد ولی خان په مشری د مارچ په اوله ورځ له مسکوه غربي اروپا ته رهي سو. دا معاهده د اسد په ۲۲ ورځ ۱۳۰۰ش په پغمان کي اعلیحضرت امان الله خان امضا کړه.

د افغانستان او ترکیې لومړئ معاهده په مسکو کي امضاء سوه (۱۱ حوت ۱۲۹۹ش، ۲ مارچ ۱۹۲۱م). د افغانستان له خوا یې امضا کونکي محمد ولی خان فوق العاده سفیر او د ترکیې له خوا یوسف کمال بیگ د اقتصاد ناظر او ډاکټر رضا نور بیگ د معارفو ناطر وو.

دا معاهده د جمعې په ورځ ۲۷ میزان ۱۳۰۱ش ۱۹ اکتوبر ۱۹۲۱م د اعلیحضرت امان الله خان له خوا د کابل په عید گاه کي خلکو ته اعلان سوه.

سلطان احمد خان د افغانستان د وفد مشر د اناطولي دولت ته د باکو له خوا ولاړ (۲۱ حوت ۱۲۹۹ش).

د ۱۲۹۹ش دولتي واردات ٤٥ ملیونه او مصارف ۳٦ ملیونه او ذخیره نه ملیونه وه.

د دولت د نبنانو لومړئ نظامنامه خپره سوه (۱۲۹۹ش).

د اعلیحضرت امان الله خان د وژلو یوه دسیسه کشف سوه، چي په هغه کي میرزا محمد علی نائب د میرزا سیف الدین تره کي زوی شاعر او خطاط او منشی (متولد ۱۲۹٥ق) او اختر جان د ناظر صفر زوی او دلو خان پنجشیري او محمد امین، عبدالله، غلام حیدر ووژل سوه.

له پرنگي سره د چورې د پښتنو غزا (۱۳۳۹ق).

قاضي عبدالطیف سواتي پښتو تفسیر تیسیر تالیف کئ (۱۳۳۹ق).

محمد ابراهیم خان عدلیه وزیر د مزار شریف رئیس تنظیمیه او بیا محمد سرور خان د هغه ځاي نائب الحکومه سو (۱۲۹۹ش).

۱۹۲۱-۲۲م ۱۳۰۰ش ۱۳٤۰-٤۱ق

د افغانستان د ښځو لومړي جریده ارشاد النسوان له کابله د محمود بیگ طرزي د ماینې (اسما) په مدیري او د روح افزاء د محمد زمان خازن الکتب د لور په سر محرري خپره سوه (پنجشنبه ۱ حمل ۱۳۰۰ش).

د بخارا لومړی سفیر یوسف زاده عبدالرحیم کابل ته راغی (٦ حمل ۱۳۰۰ش). دی د بخارا

د رئيس فيض الله خواجه د (٦ جنوري ١٩٢١، ٢٥ ربيع الثاني ١٣٣٩ق) په مکتوب د افغانستان خارجه وزير ته معرفي سوی و.

د مصطفی کمال له خوا د اناطولي لومړی فوق العاده سفير عبدالرحمن بيگ پيښوری د بخارا او هرات له لاري کابل ته را ورسيد (١٥ حمل ١٣٠٠ش).

په قندهار کي لومړی ابتدايي مکتب تجار افتتاح سو (٢٠ حمل ١٣٠٠ش).

سيد عالم خان د بخارا امير کابل ته د پناهنده په توگه را ورسيد (پنجشنبه ١٥ ثور ١٣٠٠ش).

له ايتاليا سره د افغانستان لومړۍ معاهده امضا سوه (٣ جون ١٩٢١م، ١٧ جوزا ١٣٠٠ش).

د شوروي دولت نوی سفير رسکول نيکوف ته د چيچرين وزير خارنه له خوا هدايت ورکړ سوچي د روسيه شوروي او انگليس د معاهدې مراعات په افغانستان کي وکي او په دې مملکت کي د کمونستي لمسو نه ځان وژغوري، د افغانستان په پيشرفت کي همکار وي، او د ارتجاعي محافلو ''د اسلامي دولنو اتحاديه'' چي د انگريزانو له خوا تلقين کيږي بايد جلو گيري وشي، ځکه چي زمونږ د منځني آسيا حالت ته خطرناکه ده (٣ جون ١٩٢١م جوزا ١٣٠٠ش).

دوه سوه تنه افغاني محصلان هند او اروپا ته واستول سوه (جوزا ١٣٠٠ش جون ١٩٢١م).

په وزيرستان کي د حاجي عبدالرازق په مشری د انگريزانو سره د جهاد دوام (جوزا ١٣٠٠ش).

سپه سالار سردار محمد نادر خان وزير حرب ته د اعلی لمر نښان ورکړ سو (جوزا ١٣٠٠ش جون ١٩٢١م).

د افغانستان او ايران لومړۍ د مؤدت معاهده (٢٢ جون ١٩٢١م سرطان ١٣٠٠ش).

سپه سالار غازي محمد نادر خان د علی آباد په کلا کي امانيه طبي مکتب تاسيس کئ (سرطان ١٣٠٠ش).

د طلوع افغان هفتگي جريده د مولوی صالح په مديري په قندهار کي تاسيس سوه (١٥ سرطان ١٣٠٠ش ٣٠ شوال ١٣٣٩ق ٦ جولائي ١٩٢١م).

مکتب حکام په کابل کي افتتاح سو (٧ سرطان ١٣٠٠ش) نظارت يې په وزير داخله اړه درلوده.

د شوروي روسي دولت نوی لوی سفير رسکول نيکوف د هرات او قندهار له لاري کابل ته راغی (شنبه ٢٥ سرطان ١٣٠٠ش ١٥ جولائي ١٩٢١م).

د افغانستان د اساسي تشکيلاتو او د ملکي تقسيماتو نظامنامې خپرې سوې (سرطان ١٣٠٠ش ٣٠ مي ١٩٢١م).

مولوي غلام محي الدين افغان د دارالمعلمين مدير او د اخوان افغان رکن په چهار شنبه ١٢ اسد ١٣٠٠ وفات سو. دی قندهاري جمرياني و.

د بخارا د دولت بيرق د کابل د بخارا په سفارت کي ورپول سو. دلته د شوروي سفيران

سورتس او رسکول نيکوف او د اناطولي د حکومت سفير هم حاضر و (پنجشنبه ۲۶ اسد ۱۳۰۰ش).

د شوروي نوی سفير رسکول نيکوف د افغانستان وزير خارجه ته اطمينان ورکي چي د افغانستان په داخلي چارو کي به مداخله نه کوي او په افغانستان کي د کوم انقلاب راوستو اراده نلري (۳۰ جولايي ۱۹۲۱م اسد ۱۳۰۰ش).

د ارگ په شمالي برج کي د شوراي دولت افتتاح وسوه (چهار شنبه ۱۱ اسد ۱۳۰۰ش).

مولانا نوردل خان د شيردل خان قمبر خيل اپريدي زوی مشهور مجاهد وفات او په تيراه کي ښخ سو (۲۰ اسد ۱۳۰۰).

په ۱ اسد ۱۳۰۰ش اعلان وسو چي د پست محصول به وروسته نيم اخيستل کيږي.

د شوروي دولت افغانستان ته د نظامي او فني بې عوضو کومکونو وعده ورکړه (۲٤ جولائي ۱۹۲۱م اسد ۱۳۰۰ش).

د برتانيا د نماينده سر هنري ډابس څخه د افغانستان د خارجه وزير رسمي خواهش چي د ترک او يونان په جنگ کي د يونان سره کومک ونکړي (۲۰ سنبله ۱۳۰۰ش).

عبدالباقي خان د افغانستان لومړی جنرال قونسل په مشهد کي مقرر سو (ميزان ۱۳۰۰ش).

د مکتب قضات افتتاح په کابل کي (عقرب ۱۳۰۰ش).

مجموعه عسکريه مجله له حربيه وزارت څخه خپره سوه (۱ عقرب ۱۳۰۰ش).

د افغانستان او برتانيا لومړۍ معاهده ۱٤ مادې ۲ ضميمې په کابل کي د محمود طرزي وزير خارجه او سر هنري ډابس له خوا لاس ليک سوه (۳۰ عقرب ۱۳۰۰ش ۲۲نومبر ۱۹۲۱م).

۱۹۲۲م ۱۳٤۱ق ۱۳۰۰-۱ش

له کندهاره محمد علی خان د نائب الحکومه قايم مقام ولاړ او پر ځای يې عبدالعزيز خان د تنظيم رئيس مقرر سو (سه شنبه ۱۹ جدی ۱۳۰۰ش جنوري ۱۹۲۲م).

د جدي په ۲۰ ورځ ۱۳۰۰ش ولاياتو ته دغه د تنظيم رئيسان مقرر سول: قطغن او بدخشان ته سپه سالار محمد نادر خان غازي وزير حربيه.

په وزارت حربيه کي قايم مقام سردار محمد هاشم خان نائب سالار، عبدالعزيز خان وزير داخله قندهار ته. وزارت داخله قايم مقام محمد سرور خان.

محمد ابراهيم خان وزير عدليه مزار شريف ته. د وزارت عدليه قايم مقام مير زمان الدين عدلي مستشار جمعه خان د وزير عدليه معاون ميمنې ته.

شجاع الدوله خان وزير امنيه هرات ته. د وزارت امنيه قايم مقام محمود خان ياور.

صدر اعظم سردار عبدالقدوس خان له قندهاره کابل ته راغي (پنجشنبه ۱٤ جدی ۱۳۰۰ش).

د ايران لومړی لوی سفير اعتلا الملک کابل ته د پيښور له خوا راغي (شنبه ۹ جدی

۱۳۰۰ش).

شیر احمد خان د ایتالیا په روم کي د افغانستان لومړی لوی سفیر مقرر سو او سفارت خانه یې هلته افتتاح کړه (جدی ۱۳۰۰ش).

د افغانستان لومړی جنرال قونسل محمد حیدر خان ډهلي ته ولاړ (۱ دلو ۱۳۰۰ش).

د افغانستان لومړی سفیر عبدالهادي خان په ۱۵ دلو ۱۳۰۰ش د پیښور له لاري لندن ته رهي سو.

د اصلاح هفتګي جریده په خان آباد کي د بشیر احمد په مدیري خپره سوه (۲۹ دلو ۱۳۰۰ش، جمادي الاولي ۱۳۴۰ق، ۱۸ فروري ۱۹۲۲م).

د اتحاد اسلام جریده په مزار شریف کي د عبدالرزاق خان په مدیري نشر سوه (دو شنبه ۱ حوت ۱۳۰۰ش، ۱۹ فروري ۱۹۲۲م). دوې هفتې وروسته د بیدار په نامه تبدیل سوه.

د افغانستان وزیر مختار غلام نبي خان مسکو ته ورسیدی (جمعه ٤ حوت ۱۳۰۰ش، ۲۲ فروري ۱۹۲۲م).

د برتانیا د وزارت مختاري لومړۍ ډله د تورخم له لاري کابل ته راغله (۱۵ حوت ۱۳۰۰ش، مارچ ۱۹۲۲م).

غلام جیلاني خان د هرات لیوا مشر سو (دو شنبه ۱۵ حوت ۱۳۰۰ش).

فرانسیس همفریز د برتانیا وزیر مختار او فوق العاده سفیر خپله اعتماد نامه اعلیحضرت امان الله خان ته وړاندي کړه (۲۲ حوت ۱۳۰۰ش، ۱۳ مارچ ۱۹۲۲م).

په ۱۳۰۰ ش کال دغه دولتي نظامنامې خپرې سوې:

۱ـ د نکاح، واده، ختنه سوري نظامنامه.

۲ـ د ګمرک د محصول اخیستلو نظامنامه.

۳ـ د مالیاتو د کارګذاري نظامنامه.

٤ـ د عباراتو او القابو لنډوني نظامنامه.

۵ـ د ډاکخانو نظامنامه (۹ سنبله).

٦ـ د عسکري جزا نظامنامه.

۷ـ د عسکري کالیو نظامنامه.

۸ـ د افغانستان د ملکي تقسیماتو نظامنامه.

غازي ترین خان توري خیل وزیر د توچي د محمد خیلو په غزا کي شهید سو.

مولوي عبدالمجید افغاني اتمان خیل په پیښور کي جمال افغاني تالیف کئ.

قاضي خیرالله پیښوری پښتو قاموس خیرالغات وکیښ.

عمر دین مرداني پښتو تکړه شاعر ژوندی و.

د ۱۳۰۰ش کال مالي واردات ۵۱ ملونه کابلي، مصارت ٤۰ ملیونه، ذخیره ۱۱ ملیونه.

عجب خان اپریدی د غلام حیدر خان ادم خیل زوی د پرنګي سره غزا وکړه او د یوه پرنګي لور ئې څني بوتله افغانستان ته راغی او تر آخره په مزار شریف کي په احترام اوسیدي څو چي ۹۵ کلن په ۱۳٤۰ق وفات سو (ولادت ئې ۱۲٤۵ش). د ده د بیرته ورکولو لپاره انګریزی حکومت افغانستان ته التیماټوم ورکي، خو افغانستان و نه مانه.

مولوی عبدالواسع قندهاري دوه ټوکه

نمسک القضات الامانيه د اعليحصرت امان الله په فرمان تاليف او چاپ کړ (کابل ۱۳۰۰ش). لومړی ټوک حقوق، دوهم جزا، ۱۱۱۳ مادې.

په کابل کي د ابلاغ په نامه ديواري روز نامه د ميرزا محمد اکبر په مديري خپره سوه ۱۳۰۰ش.

۱۹۲۲م ۱۳۰۱ش

د پاسپورټ قانون به کابل کي د وزارت داخله له خوا څپور سو (حمل ۱۳۰۱ش، اپريل ۱۹۲۲م).

د مکتب اصول دفتري افتتاح په کابل کي (چهار شنبه ٦ ثور).

د افغانستان بيرق د لنډن پر افغاني سفارت باندي پورته سو (جمعه ۸ حمل ۱۳۰۱ش ۷ اپريل ۱۹۲۲م).

د افغانستان او فرانس لومړی د سياسي او اقتصادي روابطو معاهده لاس ليک سوه (۲۸ اپريل ۱۹۲۲م ۷ ثور ۱۳۰۱ش).

موسيو فوشه لرغون پوهاند له فرانسې څخه د هرات له لاري کابل ته راغي (چهار شنبه ۲۰ ثور ۱۳۰۱ش).

محمد ولي خان د افغانستان فوق العاده نماينده د اروپا او امريکا له سفره کابل ته راغي. د ده د سفر مطلب د آزاد افغانستان پيژندګلوي په ټوله دنيا کي وه (پنجشنبه ۱۱ جوزا ۱۳۰۱ش ۳۱ مي ۱۹۲۲م).

د ايتاليا لومړی وزير مختار او سفير مارکويس پيترنو کابل ته راغي (پنجشنبه ۱۱ جوزا ۱۳۰۱ش).

سلطان احمد خان په انقره کي د افغانستان سفير مقرر سو (سرطان ۱۲۰۱ جولائي ۱۹۲۲م).

فخري پاشا د ترکيې سفير کابل ته را ورسيد (٥ سرطان ۱۳۰۱ش ۲٥ جون).

د شوروي دولت لومړی قونسل تايز نيک هرات ته راغي (۱۳ سرطان ۱۳۰۱ش ۳ جولايي ۱۹۲۲م).

د چين سياسي وفد د جنک–لن–يونک په مشري کابل ته راغي (۱٥ سرطان ۱۳۰۱ش).

د افغانستان بيرق د بمبئي په افغاني قونسل خانه کي د حاجي محمد اکبر قونسل له خوا پورته سو (۲۰ اسد ۱۳۰۱ش).

د افغانستان لومړی جنرل قونسل محمد شريف خان چيني ترکستان ته ولاړ (۸ سنبله ۱۳۰۱ش ۳۰ اګست ۱۹۲۲م). د ده سره د چين نمايندګان جنک لن يونک او توجک تانک هم ولاړل.

غلام صديق خان د افغانستان وزير مختار برلن (جرمني) ته ولاړ (۱۱ سنبله ۱۳۰۱ش ستمبر)

وزير خارجه محمود طرزي ته د اعلی لمر نښان ورکړ سو، او په پاريس کي د افغانستان سفير مقرر سو. د ده پر ځاي محمد وليخان خارجه وزير سو (پنجشنبه ۲٥ جوزا ۱۳۰۱ش). محمود طرزي پاريس ته ولاړ (۱۷ سنبله ۱۳۰۱ش ۸ ستمبر ۱۹۲۲م).

د افغانستان لومړی بودجه ترتيب سوه (دو شنبه ۱۹ سنبله ۱۳۰۱ش)

سردار حیات الله خان وزیر معارف او میر هاشم خان وزیر مالیه او محمد سلیمان خان د قطغن او بدخشان نائب الحکومه او محمد سرور خان د قندهار نائب الحکومه او امرالدین خان د سمت جنوبي اعلا حاکم مقرر سو (۱۹ سنبله ۱۳۰۱ش).

انور پاشا د کولاب په بلخوان کي شهید سو (سنبله ۱۳۰۲ش اگست ۱۹۲۲م).

د المجاهد پنځلس ورځنی اخبار له چمرکنده (مهمنده) د فضل الهي هندوستاني په مدیري د جمعیت عالیه مجاهدین هندي له خوا نشر سو (محرم ۱۳٤۱ق سنبله ۱۳۰۱ش).

قندهار ته د برطانیا لومړی قونسل نواب محمود خان سدوزی راغئ (یکشنبه ۱ میزان ۱۳۰۱ش ۲۲ ستمبر ۱۹۲۲م).

عبدالجبار خان د امان افغان ناشر او سر محرر سو (۱۵ میزان ۱۳۰۱ش ۱۷ اکتوبر ۱۹۲۲م).

سید عطا محمد شاه د سید تاج محمد قندهاري زوی مشهور خطاط او عالم په کابل کي وفات سو (پنجشنبه ۱۹ میزان ۱۳۰۱ش ۲۰ صفر ۱۳٤۱ق، ولادت ئې په قندهار کي ۱۲٦۹ ق)

د افغانستان سفیر سردار جمعه خان له مزار شریف څخه بخارا ته ورسیدي (جمعه ۲۰ میزان ۱۳۰۱ش).

د افغانستان او فرانسې تر منځ د لرغونو آثارو د لټون معاهده وسوه (میزان ۱۳۰۱ش ۹ ستمبر ۱۹۲۲م).

د افغانستان او سینور دات ایتالوي شرکت تر منځ د موټر د حمل و نقل قرارداد (۸ عقرب ۱۳۰۱ش).

نوی گمرکي اصول ترتیب او معمول سول (عقرب ۱۳۰۱ش).

د کابل د ارگ په برج شمالي کي د مولوي عبدالواسع قندهاري په ریاست د پښتو مرکه جوړه سوه. او خپل لومړی پښتو اعلان ئې خپور کي (عقرب ۱۳۰۱ش اکتوبر ۱۹۲۲م).

سپه سالار محمد نادر خان په پنجشنبه ۱ قوس ۱۳۰۱ کابل ته راغی او پر ځاي ئې قطغن او بدخشان ته سردار محمد سلیمان خان نائب الحکومه مقرر سو.

په هرات کي ابتدائي مکتبونه تاسیس سوه (قوس ۱۳۰۱ش).

د افغانستان پاچا اعلیحضرت امان الله خان د انگلستان پاچا ته تلگرام واستاوه چي د ترکیې مسئله د ټولو مسلمانانو شریکه ده، څپلو نماینده گانو ته د لوزان په کنفرانس کي هدایت وکړئ چي منصفانه فیصله سي (۳ قوس ۱۳۰۱ش)، د دې تلگرام جواب د پنځم جارج له خوا د ده له اطمینانه سره کابل ته را ورسیدي (۲۸ قوس ۱۳۰۱ش).

هاشم شایق د بخارا سفیر او د فوق العاده ډلي رئیس په کابل کي له څپله سفارته استعفا وکړه (٦ جدی ۱۳۰۱ش) او د افغانستان تابعیت یې ومانه.

د افغانستان د مصنوعاتو د استعمال فرمان اعلیحضرت امان الله خان صادر کئ (جدی

۱۳۰۱ش دسمبر ۱۹۲۲م)

سيد قاسم خان د امان افغان مدير سو (۸ جدی ۱۳۰۱ش ۲۹ دسمبر ۱۹۲۲م).

په وزيرستان کي ناآرامي او د انگريزانو سره جنگونه او د افغاني اخبارو سخت احتجاج (جدی ۱۳۰۱ش، دسمبر ۱۹۲۲م).

په ۱۳۰۱ش کال دغه نظامنامې د دولت له خوا خپرې سوې.

۱ـ د للمي کرني نظامنامه (۱ قوس).

۲ـ د څارويو د محصول نظامنامه (۱ قوس).

۳ـ د دولت د خزانو نظامنامه.

٤ـ د تجارتي تقاويو نظامنامه.

۵ـ د تجارتي شخړو د شرعی محکمې نظامنامه.

٦ـ د حاضري نظامنامه (حمل).

۷ـ د نفوسو د تذکرې نظامنامه.

۸ـ د تعزيه داري نظامنامه.

۹ـ د دولتي تعميراتو نظامنامه (سرطان).

۱۰ـ د عمومي بودجې نظامنامه (۱ قوس).

۱۱ـ د خورد ضابطانو د مکتبو نظامنامه.

له پرنگي سره د مومندو دريمه غزا.

جمال پاشا د ترکيې مشر او گرزنده وزير په تفلس کي ووژل سو (۱۳۰۱ش) دی له کابله تللي و.

عظيم الله خان په ايتاليا کي د افغانستان سفير وټاکل سو (۱۳۰۱ش).

د ۱۳۰۱ش کال دولتي واردات ۵۸ مليونه کابلي او مصارف ٤۰ مليونه او سپما ۱۵ مليونه وه.

۱۹۲۳م ۱۳۰۱ش

امانيه مکتب (استقلال) په کابل کي افتتاح سو (جنوري ۱۹۲۳م).

خوشدل خان لوی ناب او علی احمد خان دمخني ناظر داخله او اسلم خان مير شکار او عبدالاحد خان مصاحب چي په مجازات بنديان سوي و معاف سول (دلو ۱۳۰۱ فبروري ۱۹۲۳م).

د افغانستان او بلژيک د مودت معاهده امضاء سوه (۲٤ فبروري ۱۹۲۳م ۵ حوت).

د ۱۳۰۱ش لويه جرگه په يکشنبه ۷ حوت په جلال آباد کي د ۸۷۲ نمايندگانو په شمول د اعليحضرت امان الله خان په حضور کي جوړه سوه، او لومړی اساسي قانون ئې ومانه چه په جوزا ۱۳۰۲ش ۱۰ اپريل ۱۹۲۳م چاپ او خپور سو.

له کابله د ډکې تر شرقي سرحده پوري د تلگراف لين جوړ او د هند سره ونښت (حوت ۱۳۰۱ش).

۱۹۲۳م ۱۳۰۱ش ۱۳٤۱-٤۲ق

د نفوسو د عسکري اجباري جلب نظامنامه نشر سوه (حمل۲).

د افغانستان او انگلستان تجارتي معاهده امضا سوه (سرطان ۲ جولايي ۱۹۲۳م).

فيض محمد خان د وزارت معارف په وکالت مقرر سو (سرطان ۲ جون ۱۹۲۳م).

سيد محسن قندهاري ليکوال او عالم په

قندهار کي وفات سو (۱۳ سرطان).

د افغانستان او برتانیا لوم‌ړی تجارتي قرار داد (۵ جون ۱۹۲۳م).

د استقلال په جشن کي لومړۍ پلا د تیاتر صحنه جوړه سوه (اسد ۲).

سلطان محمد خان علی زی په زمینداور کي یاغي سو، وزیر داخله عبدالعزیز خان ئې د سرکوبي لپاره راغئ، هغه ونیول سو او د ډېرو ملګرو سره اعدام سو (سنبله ۲ ستمبر ۱۹۲۳م).

عبدالکریم خان بارکزی د مزار شریف نائب الحکومه سو (سنبله ۲).

د افغانستان او ایران لومړۍ معاهده د جمعې په ورځ ۱۵ سنبله ۱۳۰۲ش د کابل په عیدګاه کي اعلیحضرت امان الله خان او د ایران وزیر مختار اعتلاء الملک خلکو ته اعلان کړه. دا معاهده په تهران کي د سرطان په اوله ورځ ۱۳۰۰ش ۱۵ شوال ۱۳۳۹ق ۲۲ جون ۱۹۲۱م د ایران خارجه وزیر محتشم السلطنه او افغاني سفیر عبدالعزیز خان امضا کړې وه.

فوشه د فرانسې وزیر مختار د هند له لاري کابل ته را ورسید او په چهار شنبې ۲ میزان ۱۳۰۲ش ئې خپله اعتماد نامه تقدیم کړه (ستمبر ۱۹۲۳م).

د دارالامان د ښار په جوړولو پیل وسو (چهار شنبه ۲٤ میزان ۱۳۰۲ش ۱۷ اکتوبر ۱۹۲۳م).

هاشم شایق د بخارا پخوانی سفیر چي افغاني تابعیت منلی و د دار التالیف معاون سو (عقرب ۲).

امیر محمد یعقوب خان د امیر شیر علی خان زوی په هند کي مړ سو (۲۲ عقرب ۱۳۰۲ش).

د اعلیحضرت امان الله خان او سپه سالار محمد نادر خان تر منځ فکري اختلاف پیښ سو او د ۱۳۰۲ش په قوس کي مریض او مستعفي سو (نادر افغان).

الماني سفارت په کابل کي افتتاح سو (دسمبر ۲۳، جدي ۲).

د ۱۳۰۲ش کال مالي عایدات ٦٦ ملیونه مصارف ۵۱ ملیونه سپما ۱۵ ملیونه افغاني وه.

د سوات والي میا ګل عبدالودود بونیر او چکیسر هم په سوات ور ګډ کړل.

په ۱۳۰۲ش کال دغه دولتي نظامنامې خپرې سوې:

۱ـ د افغانستان د اساسي تشکیلاتو لومړۍ نظامنامه (۱۵ جوزا).

۲ـ د مستوفیانو او اعلی سرشرته دارانو وظایف (جدي).

۳ـ د سرکاري تحویلخانو د مالونو د خرڅولو نظامنامه (۱۵ عقرب).

٤ـ د تیرو محاسبو د تصفیې نظامنامه (۲۰ حمل).

۵ـ د ناقلینو نظامنامه (٤ میزان).

٦ـ د مهاجرینو نظامنامه ۱۸ سرطان.

۷ـ د سرکاري املاکو د فروش نظامنامه (۱۷ ثور).

۸ـ د معارفو د ښبانو نظانامه.

۹ـ د قونسلګریو نظامنامه.

۱۰ـ د مامورینو د رخصتي نظامنامه (۱۲ حمل).

۱۱ـ د ملکي مامورینو د استعفا نظامنامه (۱۵ دلو).

۱۲ـ د توقیفخانو او محبوسخانو نظامنامه.

۱۳ـ د تذکرهٔ نفوس او پاسپورت او تابعیت نظامنامه (۵ جوزا).

۱٤ـ د دارالمان د ودانیو نظامنامه (۱۹ اسد).

۱۵ـ د خانګي مکتبو نظامنامه (۱٦ سنبله).

۱٦ـ د حاکمانو او مامورینو وظایفو د تفریق نظامنامه (میزان).

۱۷ـ د قطعاتو او د لوازمو د دایرو د کاتبانو د وظایفو تفریق (۳۱ میزان).

۱۸ـ د مامورینو د مدیریتو نظامنامه (۱۰ عقرب).

۱۹ـ د خارجه وزارت د محاسبې د مدیریت نظامنامه (۱٤ عقرب).

۲۰ـ د حربیه وزارت نطامنامه (۲۵ عقرب).

۲۱ـ د مدیریت او دفتر اوراق او مدیریت مکتوب نظامنامه (۱۰ عقرب).

۲۲ـ د زراعت د مامورینو وظایف (۲۵ قوس).

۲۳ـ د وکیل التجاره نظامنامه (۱۹ جدي).

۲٤ـ د لیلیه اداری اعلان نامه (۲۱ جدي).

۲۵ـ د بلدیو نظامنامه (۲۵ دلو)

۲٦ـ د مامورینو د جزایي محامکاتو اصول (۲۰ حوت).

۲۷ـ د صنایعو د تشویق نظامنامه.

۲۸ـ د پغمان د تعمیراتو نظامنامه.

۲۹ـ د عمومي جزا نظامنامه (عقرب ۲ اکتوبر ۱۹۲۳م).

۳۰ـ د نکاح نظامنامه (قوس ۲).

۳۱ـ د زراعت د مدیرانو د وظایفو نظامنامه (سه شنبه ۲۲ جوزا).

سردار عبدالحمید خان د وزارت عدلیه وکیل سو (۱۳۰۲ش).

د تنګي غارو او سالنګ د لارو په جوړولو پیل وسو.

میرزا محمد یعقوب کابلي تکړه خطاط وفات سو.

مولوي عبدالواسع د پښتو مرکې رئیس د محاکماتو رئیس سو، او عبدالرحمن خان لودین د پښتو مرکې رئیس مقرر سو.

شیر احمد مخلص جلال آبادي شاعر امان الغزات د جرنیل شاه محمود خان لپاره په فیض آباد کي منظوم کړ (۱۸ محرم ۱۳٤۲ق).

پرنګیانو د وزیرستان زرمک ونیوئ.

۱۹۲٤م ۱۳۰۲ش

لوی لنین په ۲ جنوري ۱۹۲٤م ا دلو ۱۳۰۲ش په مسکو کي مړ سو، او په افغانستان کي د ده پر فقدان د تأسف مجلس جوړ سو او د شوروي دولت د خلکو د همدردي تشکر وکړ (۳ دلو ۱۳۰۲ش).

لومړئ مستوراتو شفاخانه په کابل کي جوړه

سوه (دلو، ۲ جنوری ۱۹۲٤م).

سردار محمد هاشم خان نائب سالار د غلام نبي خان پر ځاي په مسکو کي د افغانستان وزیر مختار شو (دلو ۲).

د هرات د اتفاق اسلام جریدې نوم په فریاد تبدیل او صلاح الدین سلجوقي ئې مدیر سو (دلو ۲ فروری ۱۹۲٤م).

اعلیحضرت امان الله خان د لنین پر مرگ د تاءسف او همدردي تلگرام کالینن ته واستاوه (۹ فروری ۱۹۲٤م دلو ۲).

د سیاسي علومو مدرسه په خارجه وزارت کي افتتاح سوه (حوت۲).

د بلژیک سره د افغانستان سیاسي روابط ونښتل (حوت ۲).

د مزار شریف د اتحاد اسلام جریده په ۱۵ حوت ۱۳۰۲ش وتړله سوه او پر ځای يې د بیدار جریده نشر سوه (حوت ۲).

محمد ولي خان د سپه سالار محمد نادر خان پر ځای وزیر حربیه سو (پنجشنبه ۲٤ حوت ۱۳۰۲ش).

په کابینه او لوړو رتبو کي داسي نوی مقرري وسوې (حوت ۱۳۰۲ش).

محمد ولي خان وزیر خارجه وزیر حربیه سو.

سردار محمود بیگ خان طرزي د پاریس افغاني سفیر ـ بیا وزیر خارجه سو.

غلام محمد خان وزیر تجارت ـ وزیر داخله سو.

سردار حیات الله خان وزیر معارف ـ وزیر عدلیه سو.

سردار فیض محمد خان د معارف وکیل ـ وزیر معارف سو.

عبدالهادي خان د لندن افغاني سفیر ـ رئیس شورا سو.

زمان الدین خان د کابل والي ـ د هرات نائب الحکومه سو.

محمد سرور خان د داخله وزارت وکیل ـ د فراه اعلی حاکم سو.

غنډ مشر حبیب الله خان د وزارت حربیه معین سو.

غلام نبي خان افغاني د مسکو سفیر ـد خارجه وزارت معین سو.

سردار عبدالحمید خان د عدلیه وکیل ـ د داخله وزارت معین سو.

میرزا محمد ایوب خان سر منشي ـ د مالیي د وزارت معین سو.

علی محمد خان رئیس تدریسات د وزارت معارف معین سو.

میرزا محمد خان د خارجه مستشار ـ د تجارت د وزارت معین سو.

۱۹۲٤م ۱۳۰۳ش

په سمت جنوبي کي د ملا عبدالله او ملا عبدالرشید له خوا بغاوت شرو سو (حوت۲) او محمد ولي خان وزیر حربیه هلته د بغاوت د مقابلې لپاره ولاړ (حمل ۳).

په کابل کي لومړئ پلا ښاروالي (بلدیه) جوړه سوه (۱٤ جمل ۱۳۰۳ش).

الماني ډیر مستخدمین د هرات او قندهار له

لاري کابل ته راغلل (ثور ۱۳۰۳ش).

اعليحضرت امان الله خان امر صادر کئ چي د قندهار طلوع افغان دي په پښتو هم خپريږي (جوزا ۳ جون ۱۹۲٤م).

د آئينه عرفان مجله د معرف معارف پر ځاي د معارفو د وزارت له خوا د دارالتاليف څخه خپره سوه (جوزا ۳).

ستارک د اتحاد شوروي نوی سفير کابل ته راغی (٤ سرطان).

دوهمه لويه جرگه په کابل کي د ټول افغانستان له نماينده گانو څخه په پغمان کي د اعليحضرت امان الله خان په وينا افتتاح سوه (شنبه ۲۸ سرطان ۱۳۰۳ش). دا لويه جرگه د اسد په اتمه ختم سوه او ۱۹ فقرې تصويب سوې.

سردار محمد نادر خان سپه سالار او دمخنی وزير حربيه پاريس ته په افغاني سفارت مقرر سو او په پنجشنبه ۱۹ سرطان له کابله پاريس ته ولاړ.

د پغمان د طاق ظفر افتتاح (پنجشنبه ۱۹ سرطان).

عبدالعزيز خان داخله وزير د حرب د وزارت په وکالت مقرر سو (اسد۳).

په کابل کي د وزارت حربيه له خوا د سمت جنوبي د خبرو د خپرولو لپاره د حقيقت روزنامه د برهاين الدين کشککي په مديري تاسيس سوه (چهار شنبه ۲۲ اسد ۱۳۰۳ش ۱۹۲٤م) دا روزنامه يو کال تر ۱۳۹ شمارې پوري نشريده.

د سمت جنوبي د علماو نوی بيعت نامه پادشاه ته را ورسيده (۲۸ سنبله ۱۳۰۳ش اگست ۱۹۲٤م).

د عمومي جزا لومړۍ نظامنامه بشپړه خپره سوه (۱ ميزان).

افغانستان لومړۍ پلا دوې طيارې رانيولې (اسد ۳) او بيا يې له شوروي روس څخه ۵ طيارې رانيولې، چي په چهار شنبه ۹ ميزان کابل ته راغلې.

د سمت جنوبي ياغيانو ته د اعليحضرت امان الله خان وروستني د اخطار فرمان له طيارو څخه خپور سو ۱۳ ميزان ۳ ستمبر).

محمود طرزي وزير خارجه له پاريسه کابل ته راغی (۱۳ ميزان).

د بند غازی د جوړولو کار تمام سو چي لس زره جريبه مځکه اوبوي. مصرف يې ۷۲۰،۲٤۰ کابلي دئ. افتتاح يې په ۲۳ عقرب وسوه.

د کابل موزيم افتتاح سو (دو شنبه ۲۵ عقرب).

افغاني قونسلخانه په مرو کي افتتاح سوه (دو شنبه ۹ قوس).

د هرات نائب الحکومه مير زمان الدين خان په هرات کي په مفاجات مړ سو (پنجشنبه ۱۹ قوس ۱۳۰۲ش ۱۲ دسمبر ۱۹۲٤م).

چيچرين د شوروی دولت خارجه وزير د افغانستان سفير سردار محمد هاشم خان ته اطلاع ورکړه چه د کشک ـ هرات ـ قندهار ـ کابل د تلگرام د لين په جوړولو کي فنی او د سامان امداد کوي (۱۰ دسمبر ۱۹۲٤م قوس ۱۳۰۲ش).

د سپه سالار غازي محمد نادر خان د ۱۳۰۱ش ياداشتونه د رهنماي قطغن و بدخشان په نامه په کابل کي د مولوي برهان الدين کشککي په اهتمام چاپ سول ٤٥٦ مخه د نقشو او جدولو سره. (کابل وزارت حربيه سنگي مطبع اول جدي).

۱۹۲۵م ۱۳۰۳ش

د افغانستان د مطبوعاتو لومړئ نظامنامه خپره سوه (۱۰ جدي ۱۳۰۳ش ۱ جنوري ۱۹۲۵م). دا قانون ۱۸ مادې لرى.

د کابل د روښانولو لپاره د تنوير شرکت جوړ سو (جدي ۱۳۰۳ش).

محمد ابراهيم خان دمخني وزير عدليه د هرات نائب الحکومه او عبدالرحمن خان بارکزى ئې فرقه مشر سو (جدي ۱۳۰۳ش).

عبدالکريم د امير يعقوب خان زوى چه د انگريز په لمسون ئې د سمت جنوبي په بغاوت کي حصه اخيستې وه، هند ته وتښتيد، د سمت جنوبي نه مياشتي اغتشاش خلاص سو.

ملا عبدالله او ملا عبدالرشيد ونيول سوه او کابل ته راوستل سوه (دلو ۱۳۰۳ش).

عبدالکريم رنگون ته ولاړ او هلته د مولوي يار محمد تره کي په لاس ووژل سو.

د بې وزلانو د ادارې لومړئ لايحه د پادشاه په امضاء نشر سوه (۸ دلو ۱۳۰۳ش ۲۹ جنورى ۱۹۲۵م).

شجاع الدوله د افغانستان وزير مختار لندن ته ولاړ (۸ حوت ۱۳۰۳ش).

وزيرو او مسيدو پرنگي داني تنگي پر کيمپ حمله وکړه او اته سوه سپاهيان او ۱۳ منصب داران ئې ور ووژل.

د پښتو پښتويه (گرامر) په کابل کي د پښتو مرکې چاپ کړه ۱۳۰۳ش.

پرنگيانو په تمن او تره کي د وزيرو او مسيدو پر لښکر حمله وکړه چي ۳٤۰۰ تنه سپاهيان او ۲۳ افسران يې پکي مړه سول او څلور سوه غازيان شهيدان سول.

د ۱۳۰۳ش کال مالي عايدات ۷۵ مليونه کابلئ، مصارت ٦۸ مليونه سپما ۷ مليونه وه.

۱۹۲۵م ۱۳۰٤ش ۱۳٤٤ق

ميرزا فقير د هرات نقاش وفات سو.

مولوى عبدالرازق اندړ عالم او سياسي مجاهد په کابل کي ٦۳ کلن وفات سو (جمعه ١٦ رمضان ۱۲٤۳ق ۲۲ حمل ۱۳۰٤ش)

ميرزا عبدالطيف منشي او مستوفي په کندهار کي وفات سو (يکشنبه ۲۹ حمل ۱۳۰٤ش ۲۵ اپريل ۱۹۲۵م).

مکتب اماني (چي الماني ژبه پکي زده کيږي) د ډاکټر ايوان په رياست په کابل کي جوړ سو (۲۵ ثور ۱۳۰۳ش).

على احمد خان بارکزى د کابل والي سو (جوزا ۱۳۰٤ش).

ملا عبدالله لنگ او ملا عبدالرشيد او ٥٤ نور اشرار چي د سمت جنوبي په بغاوت کي گرفتار سوي وو په دوشنبه ٤ جوزا ۱۳۰٤ش ۲٦ مى ۱۹۲۵م د کابل په سيا سنگ کي ووژل سوه.

پهپرنو ايټالوي مستخدم چي يو افغاني

پولیس ئې وژلی و په دار وځړول سو (دو شنبه ٦ جوزا ١٣٠٤ش ٢٨ می ١٩٢٥م). د ایټالیا حکومت د دې واقعی په باب کي یوه نوټه افغانستان ته ورکړه او مناسبات یې خړ کړل.

د قندهار مشهور واعظ او مفسر علی محمد اخندزاده توخي وفات سو (شنبه ٩ اسد ١٣٠٤ش ١٧ اگست ١٩٢٥م).

میرزا محمد یحیي د محمد علی زوی کابلي شاعر ٧٦ کلن په کابل کي وفات سو (٢٣ اسد ١٣٠٤ش ٢٤ محرم ١٣٤٣ق). دی د فارسي شعر دیوان لري او ولادت یې ١٢٦٧ق وو.

د شوروي دولت په امداد د تلگراف لین جوړ سو (سنبله ١٣٠٤ش ستمبر ١٩٢٥م).

امان الله خان قندهار ته په تفتیش ولاړ (دو شنبه ١٩ میزان ١٣٠٤ش تر دو شنبې ٢٤ عقربه پوري).

لوی ناب خوشدل خان به کابل کي وفات سو (شنبه ١٥ عقرب ١٣٠٤ش).

اعلیحضرت امان الله خان وزارت معارف ته امر وکئ چه د پښتو ژبو هلکانو لپاره په پښتو تعلیم سي (پنجشنبه ٤ قوس ١٣٠٤ش).

شوروی روسی عسکرو پر درقد باندي تجاوز وکي (٢٧ قوس ١٣٠٤ش) مگر د حکومت د اقداماتو په اثر یې بیرته په ١٥ دلو تخلیه کئ او افغاني عسکرو ته یې وسپاره.

په قندهار کي ښاروالي (بلدیه) تاسیس سوه (قوس ١٤٠٤ش) او لومړی ښاروال عبدالرحمن لودین و.

ملا عبدالباقي کاکړ قندهاري متخلص په افغان د پښتو تبیین الواجبات لتخریب العدات ناظم په قندهار کي وفات سو (٦ دلو ١٣٠٤ش).

١٩٢٦م ١٣٠٤ش ١٣٤٤ق

سردار محمد یوسف خان په هند کي وفات او په جمعه اول حوت ١٣٠٤ش د لغمان د مهتر لمک په هدیره کي ښخ سو.

د عشری نظام د میاساتو (تول، سکي، طول) سیستم جاري سو او قانون یې نشر سو او پخپله پادشاه په شنبې ٢٩ حوت ١٣٠٤ش رسماً اعلان کئ.

د افغنستان او آلمان د مودت معاهده (٣ مارچ ١٩٢٦م ١٢ حوت ١٣٠٤ش).

د ١٣٠٤ش کال گرده مالي عایدات ٨٤ میلونه کابلی، مصارف ٦٠ میلونه، سپما ٢٤ میلونه وه.

١٩٢٦م ١٣٠٥ش ١٣٤٥ق

اعلیحضرت امان الله خان سمت مشرقي ته په رسمي سفر د تفتیش لپاره ولاړ (٥ ثور).

لومړئ ډله افغاني ضابطان د عسکري زده کړي لپاره ترکیي ته ولاړل (١٨ ثور ١٣٠٥ش).

سردار شاه محمود خان د سمت مشرقي اعلی حاکم سو (١٨ خوزا ١٣٠٥ش)

د تعطیل ورځ له جمعې څخه پنجشنبې سوه (٤ سرطان ١٣٠٥ش).

اعلیحضرت امان‌الله خان د امیر د لقب پر ځاي شاه وبلل سو (٧ جون، ٢٦ سرطان).

د درقد د جزیرې مشترک (افغان- شوروي) کمیسیون خپلي مذاکرې خلاصي کړې،

او هغه جزیره بیرته افغانستان ته وسپارله سوه (سه شنبه ۲۵ اسد).

په پغمان کي د علم و جهل د جنګ د پغمانی شهیدانو ځلي جوړ سو (شنبه ۲۰ اسد ۱۳۰۵ش).

د افغانستان او المان د مودت معاهده ٤ مادې یو پروتوکول چي په ۱۲ حوت ۱۳۰٤ش ۳ ارچ ۱۹۲٦م په برلین کي امضا سوې وو په پغمان کي تصدیق سو (۲۲ سنبله ۱۳۰۵ش).

د افغانستان او شوروي روس تر منځ د بیطرفي او عدم تجاوز معاهده ۷ مادې په پغمان کي د وزیر خارجه محمود طرزي او لیونید ستارک شوري سفیر له خوا امضاء سوه (۳۱ اګست ۱۹۲٦م سنبله ۱۳۰۵ش).

په مجلس وزرا کي فیصله وشوه چي په حجاز کي د افغاني حاجیانو لپاره یو تاتوبي جوړ سي (۲۲ میزان).

سردار محمد نادر خان د افغانستان له سفارته په پاریس کي استعفا وکړه (۳۰ نومبر ۱۹۲٦م) او پر ځاي یې غلام نبي خان په سفارت مقرر سو.

د برتانیا د سفارت سره په کابل کي موافقه وسوه چي ویزه دي وړیا او بې قیمته وي (۲۲ عقرب).

اعلیحضرت امان الله خان قندهار ته په رسمي تفتیشی سفر ولاړ (۲ شنبه ۱٦-۱۷ عقرب ۱۳۰۵ش).

د زاړه قندهار لوی دېرین لوښي (د بودا کچکول) د پادشاه په امر د کابل موزیم ته یووړ سو (قوس ۱۳۰۵ش). د دې زاره شي فارسي نستعلیق نوشتې په ۹۱۹ق لیکلي سوي او وقف نامي دي.

۱۹۲۷م ۱۳۰۵ش ۱۳٤٦ق

اعلیحضرت امان الله خان د سمت مشرقي په رسمی سفر ولاړ (چار شنبه ۲۸ جدی ۱۳۰۵ش).

د فرانس نوی وزیر مختار او سفیر کوستاف مار سلفت خپله اعتماد نامه وړاندی کړه (کابل ۱٦ جدی ۱۳۰۵ش).

په هرات کي د دیزلی بریښنا کار خانه افتتاح سوه (۲۷ دلو ۱۳۰۵ش).

علی محمد خان د افغانستان وزیر مختار روما ته ولاړ (جمعه ۱۵ دلو ۱۳۰۵ش).

انګریزانو د میان ګل په وسیله سوات اشغال کئ چي پر پښتنو قبایلو او افغانستان یې بد اثر وکئ.

ملا محمد صافي لغماني د پښتو شاعر او عرض بیګي (افغاني نویس) په کابل کي وفات سو.

قاضي میر احمد شاه رضواني په پیښور کي د پښتو ګرامر (وافیه) ۱۱۲ مخه تالیف او چاپ کړه (اردو).

له پرنګیانو سره د مومندو څلرمه غزا د حاجي ترنګزی په مشري.

په افغانستان کي د کابلي روپي پر ځای افغانی (۱۰۰ پوله) رواج سوه.

په ۱۳۰۵ ش کال دغه دولتي نظام نامې خپرې سوې.

۱ـ د عسکري رتبو نظامنامه.
۲ـ د عسکري داخلي خدماتو نظامنامه.
۳ـ د تعليقات دولت نظامنامه.
۳ـ د آمرانو او ضابطانو د تعليم گاه نظامنامه (۲۹ سرطان).
۵ـ لايحه مساکين (۱۱ عقرب).
٦ـ آذوقه (۲۲ جدي)
۷ـ د يتيمانو تربيه (۲۳ جدي).
۸ـ د سمت شمالي د نهر رزاق نظامنامه (۲٦ دلو).
۹ـ د وزارت معارف اساسي نظامنامه (۵ دلو).

د ۱۳۰۵ ش کال ټول دولتي واردات ۷۲ مليونه افغاني، مصاف ۵۰ مليونه. سپما ۲۲ مليونه وه.

۱۹۲۷م ۱۳٤٦ق

د کابل په خواجه ملا کي د پيله کاري د عمارت تهداب کښيښنول سو (۲۸ حمل ۱۳۰٦ش).

د راديو اداره د کابل په دلکشا کي د وزارت داخله له خوا جوړه سوه (حمل ٦) وروسته د جوزا په مياشت کي کوټې لندني ته نقل سوه.

اعليحضرت امان الله خان د سلطان عبدالعزيز بن سعود په نامه يو مکتوب واستاوه چي په حجاز کي افغاني حاجيانو ته د ديني مناسکو آزادي ورکي او اسلامي مقدس ځايونه محترم وساتي (حمل ۱۳۰٦ش).

د کابل راديو خبر ورکئ چي د دريمي لويي جرگې د انعقاد فرمان د رئيس شوراي دولت په نامه صادر سو چي په ۱۳۰٦ يا ۱۳۰۷ ش کي لو جرگه وسي (ثور ۱۳۰٦ش).

د انيس د هفتگي جريدې تاسيس د غلام محی الدين انيس له خوا په کابل کي (۱۵ ثور ۱۳۰٦ش ۵ مي ۱۹۲۷).

عبدالعلی مستغني د کابل مشهور شاعر خپله منظومه بهار نامه گلزار مستغني د عبدالحي قندهاري په غوښتنه وويله (۲۸ ثور ۱۳۰٦).

اعليحضرت امان الله خان د مزار شريف د تفتيش لپاره په رسمي سفر ولاړ (سه شنبه ٦ ثور تر دوشنبې ۲۳ جوزا ۱۳۰٦ پوري).

عبدالرحمن لودين د قندهار ښاروال د کابل د گمرک مدير سو (جوزا ۱۳۰٦ش).

د طيارې الوزولو د زده کړي لپاره ۱۵ تنه محصلان فرانس ته واستول سوه (٤ جوزا ۱۳۰٦ش).

مهمندو قبيلو د شبقدر پر انگريزي سرحد باندي حمله وکړه او انگريزی طيارو دوی بمباري کړه (۱۲ جوزا ۱۳۰٦ش ٤ ذيحجه ۱۳٤۵ق).

د جرايمو لپاره د شرعی محکمو نظامنامه خپره سوه (۳۰ جوزا ۱۳۰٦ش).

اعليحضرت امان الله خان سمت جنوبي (پختيا) ته ولاړ (اسد ۱۳۰٦ش).

د ترکستان نوم د مزار په ولايت تنديل سو (۸ اسد ۱۳-٦ش).

د کابل په بوستان سرای کي اعدادي مکتب د پادشاه په وينا افتتاح سو (۱۵ سنبله ۱۳۰٦ش).

د کابل او گرديز پر لار د تيره کوتل سړک

جوړ سو (سنبله ۱۳۰٦).

د اعليحضرت امان الله خان د اروپا د سفر د عزمه سره دغه مقرری وسوې:

محمد ولي خان وزير حربيه د پادشاه وکيل او د خارجه وزارت وکيل.

عبدالعزيز خان داخله وزير د شورای دولت وکيل.

محمود خان ياور د کابل د والي وکيل.

کالينن د شوروي دولت رئيس، اعليحضرت امان الله خان ته د شوروی د سفر دعوت ورکړ (ټلګرام ۲٤ اکتوبر ۱۹۲۷م عقرب ۱۳۰٦ش).

د افغانستان او پولينډ د مودت معاهده په انقره کي ترتيب سوه (۳ نومبر ۱۹۲۷م ۱۰ عقرب ۱۳۰٦ش).

اعليحضرت امان الله خان په ۷ قوس ۱۳۰٦ش د کابل له خلکو سره وداع وکړه او د قندهار، بمبئي له لاري اروپا ته رهي سو، دی په ۱۸ قوس له قندهاره چمن ته ولاړ، په ۲۲ قوس په بمبئي، په ۱۰ جدي په قاهره، ۲۰ جدي په روما، ۲۹ دلو په برلين، تر ۲۲ حوت په پاريس کي و، په ۲۳ حوت ۱۳۰٦ش ۱۳ مارچ ۱۹۲۸ لندن ته ورسيد. دا سفر له دسمبر ۲۷م تر جولايي ۱۹۲۸م پوري و.

د افغانستان او ايران د بيطرفي او تامينيه معاهده ۸ فصله په کابل کي امضا سوه (٦ قوس ۱۳۰٦ش ۲۷ نومبر ۱۹۲٦م).

مجموعه صحيه د کابل د مديريت مستقله طبيه لخوا نشر سوه (٦ قوس).

د افغانستان او شوروي د هوايي پست موافقه نامه (کابل-تاشکند) د غلام صديق خان وزير خارجه او ليونيد سټارک شوروي سفير تر منځ په ۱۷ مادو کي امضا سوه (۲۸ نومبر ۱۹۲۷م قوس ۱۳۰٦ش).

۱۹۲۸م ۱۳۰٦ش ۱۳٤٦ق

د نسيم سحر هفتګي ادبي او انتقادي جريده د احمد راتب له خوا په کابل کي تاسيس سوه (۷ دلو ۱۳۰٦ش ۲۷ جنوري ۱۹۲۸م).

د افغانستان او سويس د مودت معاهده درې مادې په برن کي غلام نبي خان د افغانستان سفير او موتا د سياسي دفتر مشر امضا کړه (۱۷ فروري ۱۹۲۸م ۲٦ دلو ۱۳۰٦ش).

د کاکا سعيد احمد خان قندهاري لودين وفات په کابل کي (۱٤ حوت يکشنبه ۱۳۰٦ش)

د افغانستان او شوروي جماهير تخنيکي هوايي موافقه په کابل کي امضا سوه (۱۷ حوت ۱۳۰٦ش ۷ مارچ ۱۹۲۸م).

اعتماد الدوله سردار عبدالقدوس د مخنی صدراعظم په کابل کي وفات سو (چهار شنبه ۲۳ حوت ۱۳۰٦ش).

له پرنګي سره د مومندو پنځمه غزا (۱۳۰٦ش).

مولوي تاج الدين د ملا محمد طيب زوی د چار يکار قاضي د تحفة الامير في بيان سلوک الملوک و التدبير مؤلف د کوهدامن د قره باغ اوسيدونکي ۹۸ کلن وفات سو (ولادت ئې ۱۲۰۸ش).

تر ۱۳۰٦ ش پوري د دارالامان په ودانیو په ځلورو کالو کې ٤۰ ملوینه افغاني مصرف سوي.

د ۱۳۰٦ ش کال مالي واردات۸۲ ملیونه افغاني، مصارف ٦٤ ملیونه، سپما ۱۸ ملیونه وه.

په دغو کلو کي د افغانستان مالیات:

په سراجي دوره کي:

یو جریب آبي مځکه	د کاله ٥ روپې	
یو اوښ	د کاله ۳ روپې	
یو غویي	د کاله ۱ روپې	
یو خر	د کاله ۱۲ پیسې	
یو پسه	د کاله ۷ پیسې	

په اماني دوره کي:

آبي ۱ درجه مځکه ۱٦ تر ۲۰ افغاني

آبي ۲ درجه مځکه ۹ تر ۱٥ افغاني

آبي ۳ درجه مځکه ٥ تر ۸ افغاني

آوښ	٤ افغاني
آس	۳ افغاني
غویي	۲ افغاني
پسه	٥۰ پوله

د مواشي نظامنامه ۱۳۰٦ش

اوښ	۳,۷۰ افغاني
آس	۱،۸۰ افغاني
غویي	۰،۹۰ افغاني
خر	۰,۹۰ افغاني
پسه	۰,۲٥ افغاني

(ریسنز افغانستان)

د افغانستان عواید او مصارف:

عواید:

مالیات ٥۰ ملیونه

گمرک ٤۰ ملیونه

متفرقه ۱۹ ملیونه

مواشي او صکوک ۱۰ ملیونه

گرده ۱۱۹ ملیونه

مصارف:

د حرب وزارت	٤۰ ملیونه
دربار	۲۰ ملیونه
تعمیرات	۱۰ ملیونه
داخله	۱۲ ملیونه
تجارت	٤ ملیونه
معارف	۱٥ ملیونه
عدلیه	۲ ملیونه
مالیه	۳ ملیونه
گرده	۱۱۳ ملیونه
پس انداز	٦ ملیونه

(افغانستان ریسنز)

۱۹۲۸م ۱۳۰۷ش ۱۳٤۷ق

د گنو ځخه د قند جوړولو کارخانه په ۱٤،۲۲۷ پونډه د زانگر هوزن له تجارت خانې ځخه د جلال آباد لپاره رانیول سوه چي د ورځي ٥ ټن بوره جوړولاي سي (۲۳ اپریل ۱۹۲۸م).

د آلمان د لیدي مان د ماشین سازی له شرکته سره د افغانستان لپاره د وړیو د انډي کولو کارخانه په ۳۰۰۰ پونډه قیمت په برلین کي قرار داد سوه چي په قندهار کي ودرول سي او د ورځي لس ټنه وړئ انډي کوي (۲٤ اپریل ۱۹۲۸م ثور ۱۳۰۷ش).

د وړینو کالو د کارخانو رانیول او درولو قرار

داد په برلين کي د اونيون ماتکس له شرکته سره په ۳٤،۰۸۰ پونډه قيمت امضا سو، چي د ورځي ۵۰۰ متره بشمي ټوکر اودلاي سي (۲۵ ابريل ۱۹۲۸م).

د المان د هوفمن له شرکته سره د کاغذ جوړولو د کار خانې قرار داد په ۳٦،٦٥۰ پونډه قيمت امضا سو، د ورځي يو لک تختې کاغذ جوړولاي سي (اپريل ۱۹۲۸م).

د نخی کالو د کار خانې قرار داد په برلين کي په ۲۳،۷۲۰ پونډه قيمت امضا سو چي د ورځي ٤۰۰ کيلو سپينسي باسي او زر متره ټوکر ويي (۲۵ اپريل ۱۹۲۸م).

د افغانستان او لهستان (پولينډ) د جمهوريت سره د مودت معاهده غلام جيلاني خان په ترکيه کي افغاني سفير او هلته د لهستان د سفير تر منځ ۵ مادې تصديق سوه (ثور ۱۳۰۷ش ۳۰ اپريل ۱۹۲۸م).

د افغانستان او جنوبي امريکا د ليبريا د مؤدت معاهده ۱۱ مادې په پاريس کي د غلام نبي خان افغاني سفير او بارون ليمن له خوا امضا سوه (ثور ۱۳۰۷ش ۱٦ مي ۱۹۲۷م).

اعليحضرت امان الله خان په ۱۳ ثور ۱۳۰۷ش په ورسا (پولنډ) کي و.

د افغانستان له خوا شير احمد خان د شورا رئيس د الماني شرکت سره د لاجوردو انحصاري قرار داد نه مادې په برلين کي امضا کړ چي د کاله به ٦۰۰ کيلو اعلی لاجورد هر کيلو په ۲۰ پونډه او زر کيلو متوسط لاجورد هر کيلو په ۱۲ پونډه او ۱۵۰۰ کيلو دريمه درجه لاجورد هر کيلو په ۵ پونډه اخلي (۱۸ مي ۱۹۲۸م، ثور ۱۳۰۷ش).

اعليحضرت امان الله خان په مسکو کي د کالينن له خوا استقبال سو (۳ مي ۱۹۲۸م، ۱٤ ثور ۱۳۰۷ش). په ۳ جوزا په ترکيه کي و، په ۹ جون ۱۹ جوزا ايران ته راغي، او د هرات له لاري په سه شنبې ۵ سرطان ۱۳۰۷ش پسله شپږنيمو مياشتو مسافرته قندهار ته را ورسيدئ (د سفر مصارف او خريداري گرده ۲۰ تر ۳۰ مليونه افغانۍ).

محمد سرور خان د سمت مشرقي اعلی حاکم مقرر سو (جوزا ۱۳۰۷ش).

د افغان او ترکيې د مؤدت معاهده نه مادې دوه پروتوکوله په انقره کي غلام صديق خان د وزارت خارجه وکيل او توفيق رشدي بيگ د ترکيې خارجه وزير لاسليک کړه (۵ جوزا ۱۳۰۷ش ۲۵ مي ۱۹۲۸م).

د افغان او ترکيې عرفاني قرار داد د افغاني محصلانو په باب ٤ مادې امضا سو (۷ جوزا ۱۳۰۷ش ۲۷ مي ۱۹۲۸م).

د افغان او مصر د مودت معاهده څلور مادې او پنځه الحاقيي د افغانستان له خوا علی احمد خان د کابل والي او د مصر له خوا واصف بطرس غالی خارجه وزير امضا کړه (۱۰ جوزا ۱۳۰۷ش، ۳۰ مي ۱۹۲۸م).

د افغانستان ايران د تامينيه تړون ٦ قوس ۱۳۰٦ش منضم پروتوکول څلور مادې په تهران کي د غلام صديق خان د خارجه وزارت کفيل او فتح الله پاکروان د ايران د خارجه وزارت د

کفيل له خوا امضا سو (۲۵ جوزا ۱۳۰۷ش، ۲۵ جون ۱۹۲۸م).

د مجرمينو د بيرته ورکولو پروتوکول د افغانستان او ايران تر منځ په تهران کي د لسو کالو لپاره امضا سو (۲۵ جوزا ۱۳۰۷ش، ۱۵ جون ۱۹۲۸م).

د افغانستان او بلژيک عرفاني قراد داد د افغاني محصلانو د منلو لپاره څلور مادې امضا سو (جوزا ۱۳۰۷ش).

افغانستان د الماني شرکت ارنست هامبورگر سره د وړيو پريولو د کارخاني د راوړلو او چلولو تړون په ۱۷،۹۰۰ پونډه قيمت امضا کئ (جوزا ۱۳۰۷ش).

د افغانستان او فرانس تر منځ د امانيه مکتب د محصالنو د منلو موافقه وسوه چي د فرانس په پوهنتونو کي به منل کيږي (جوزا ۱۳۰۷ش).

په ۱۷ سرطان ۱۳۰۷ش د وزارت دربار له خوا د دريمي لويي جرگې اعلان صادر سو او په ۲٤ سرطان د قندهار نائب الحکومه ته په تيلفون کي وويل سوه چي ٦ تني ښځي نمايندگاني هم کابل ته را وليږی چي د ملکې سره جرگه سي.

د افغانستان او فنلينډ د مودت معاهده (۱۷ ژويه ۱۹۲۸م، ۲٦ سرطان ۱۳۰۷ش).

د نوروز هفتگي جريده په کابل کي نشر سوه (اسد ۱۳۰۷ش).

د افغانستان د طيارې جمعيت جوړ او مرامنامه ئې خپره سوه (۸ سنبله ۱۳۰۷ش).

د فرانسوی دوو شرکتو سره د افغانستان د شمال تر جنوبه د ريل جوړولو قرار داد (سنبله ۱۳۰۷ش).

د استقلال او تجدد د گوند مرامنامه د پادشاه له خوا خپره سوه (۲۰ سنبله ۱۳۰۷ش).

شاغاسي محمد سرور خان (بابا) په کابل کي وفات سو.

په کابل کي تور، سور، زرغون، کلوب جوړ سو (۲۲ سنبله ۱۳۰۷ش).

دريمه لويه جرگه په پغمان کي په چارشنبه ٦ سنبله ۱۳۰۷ش د پادشاه په وينا د زرو تنو وکيلانو په مخ کي افتتاح سوه او دغه مهم تصاويب يې وکړه:

۱ـ شوراي دولت په شوراي ملي تبديل سوه.

۲ـ د مجازاتو عفو يوازی د پادشاه حق دئ.

۳ـ د تفتيش عمومي ديوان تاسيس سو.

٤ـ هر وزارت به د تفتيش يو دائره ولري.

۵ـ د بې وزلانو او ليونيانو لپاره ټاټوبي جوړول.

٦ـ د عسکري مکلفيت دوره درې کاله سوه.

۷ـ د عسکري مکلفيت نقد بدل ممنوع سو.

۸ـ ټول نښانونه لغو سول.

۹ـ ملکي رتبې لغو سوې.

۱۰ـ ټول رسمي القاب لغو سول. فقط د عزيز کلمه به له نومو سره ليکي.

۱۱ـ په نظامنامو کي دی د هر جرم جزا

وتاکله سي.

۱۲ـ نقدي جريمه دي هم د يوې نظامنامې سره سمه اخيستله سي.

۱۳ـ تجارتي او نوري عصري محکمې دي جوړې سي.

۱٤ـ تدريس او وعظ په شهادت نامه پوري مربوط دی د ديوبند ملايان افغانستان ته نسي را تلاي.

۱۵ د افغانستان پنځلس کلني سالم خلک دی هر کال پنځه افغاني او مامورين دي د يوې مياشتي تنخواه د عسکري وسلو د رانيولو لپاره ورکوي، د دې بسپني لايحه دي شوراي ملي جوړه کړي.

۱٦ـ شوراي ملي دی د رشوت د بندولو لپاره لايحې جوړي کړي.

۱۷ـ که مجرم محکمې ته حاضر نشي د ده په غياب کي دي جزا ورته وټاکله سي او قانون دي شوراي ملي جوړ کي.

۱۸ـ شهزاده رحمت الله خان وليعهد سو.

۱۹ـ د افغانستان د بيرغ رنګ تور، سور، زرغون وټاکل سو، چي پر غرو د لمر ختو منظر ولری او دورا دور ئې د غنمو وږي وي، لوړ (الله -محمد) پر ليکلي وي.

۲۰ـ پسله هرو پنځو کلو به لو جرګه جوړيږي.

د ۱۳۰۷ش کال مالي مصارت ٦۹ مليونه وه، د اغتشاش په سبب مالي واردات و نه ټاکل سوه.

د ۱۳۰۷ش د سنبلې په مياشت کي د افغانستان د هوا بازی محصلان په خارج کي دوني وو: ۲۵ تنه په روسيه شوروي کي، ۱۵ تنه په فرانسه کي، ۲۵ تنه په ايتاليا کي.

له ۱۳۰۲ تر ۱۳۰۷ش د سنبلې تر مياشتي پوري افغانستان د خارجي دولتو سره دغه معاهدې کړي وې:

۱ـ د شوروي سره د بيطرفي او عدم تجاوز تړون.

۲ـ د ايران سره د بې طرفي او د تامين تړون.

۳ـ د ايرن سره د سرحدی منازعاتو د مختلطو جرګو تړون.

٤ـ د پيښور او کوټې د افغاني ويزې دفترونه.

۵ـد جنوبي امريکا د ليبريا سره معاهده.

٦ ـ د سويس سره معاهده.

۷ـد پولیند سره معاهده.

۸ـ د چاپان سره معاهده.

۹ـ له ترکيه سره د مودت معاهده.

۱۰ـ د مصر سره معاهده.

۱۱ـ د ايران سره د تامينيه معاهدې پروتوکول.

۱۲ـ د حقوقي مجرمينو د استرداد تړون له ايرانه سره.

۱۳ـ د فنلاند سره معاهده.

۱٤ـ د ترکيه سره قونسلي موافقه.

۱۵ـ په ترکيه، ايران، شوروي روسيه کي د افغانستان وزارت مختاري په لويو سفارتو واوښتي.

١٦- د یمن سره د سیاسي روابطو مذاکره.
١٧- د حجاز سره د سیاسي روابطو مذاکره.
١٨- د چین سره د سیاسي ارتباط مذاکره.
١٩- د برتانیا سره د سرحدي اتباعو د مالي او ځاني تلفاتو د بندولو لپاره د یوه ګډ کمیسیون موافقه.

د امیر حبیب الله خان په وخت کي د معارفو مصرف ٦٠ زره روپۍ و په ١٣٠٧ش کي ١٥٠ لکو ته ورسیدئ.

له ١٣٠٣ تر ١٣٠٧ش پوري ٣٢٢ مکتبونه نوی جوړ سوه او په دغو ځلورو کلو کي ٤٨٢٣ تنه له ابتدایي مکتبو څخه فارغ سوه، له عالي مکتبو څخه ١٥٨ تنه را ووتل، ١٥١ تنه شاګردان خارج ته واستول سول، ١٧ تنه فارغان له خارجه راغلل.

د ابتدائي مکتبو شاګردان تر ١٣٠٣ش پوری ١٩،٠٠٠

تر ١٣٠٦ش پوری ٣٦،٠٠٠

په ١٣٠٧ ش نوی داخل سوه ١٥،٠٠٠

ټوله په ١٣٠٧ش کال ٥١،٠٠٠

ابتدائي معلمان ٦٥٠

د عالي مکتبو محصلان په ١٣٠٧ش ٣٠٠٠

په ١٣٠٧ش عالي مکتبونه ته نوی داخل شوي شاګردان ١٦٠٠

د عالي مکتبو د معلمانو شمیر په ١٣٠٧ش ١٠٠.

د وزارت معارف تالیف کړي کتابونه ١٣٣ جلده د وزارت معاف چاپ کړي کتابونه له ١٣٠٣ تر ١٣٠٧ش ٦٩٣،٥٧٥ جلده.

له ١٣٠٣ تر ١٣٠٧ش پوري ګمرکي واردات آضافه سوی دي ٣٢،٠٢٧،٦٥١ افغاني.

تر ١٣٠٧ش پوري دغه تجارتي شرکتونه جوړ سوي وو:

شرکت المان، شرکت تنویرات، شرکت موتر راني، شرکت دوا فروشي، شرکت رفقای افغان، شرکت تشویق افغان، شرکت اتحاد افغان په کابل کي، شرکت قمر په مزار شریف کي، شرکت ضیا په قندهار کي.

په ١٣٠٧ش دغه کار خانې وې:

١- د موټرو د ترمیم او پرزو کارخانه.
٢- د صابون او عطرو او واسلین کارخانه.
٤- د اورلګیتو کار خانه په کابل کي.
٥- د یخی جوړولو کار خانه په قندهار کي.
٦- د کالکو او غوړو او صابون کارخانه په مزار شریف کي.
٧- د سپڼسو جوړولو فابریکه په هرات کي.
٨- د اوړو ژرنده په اندخوي کي.

په ١٣٠٧ش دغه کارخانې په پلان کي ټاکل سوي وې:

١- د قند کارخانه.
٢- د کاغذ جوړولو کارخانه.
٣- د نخی ټوکرانو کارخانه.
٤- د پشمی ټوکرانو او کشمیري کارخانه.
٥- د غوټو کارخانه.
٦- د میوې ساتني کارخانه.

۷ـ د پيو او کوچو او پنير کارخانه.

۸ـ د اوبو کښلو او تيل خاک ماشين.

په ۱۳۰۷ش د المان، پولنډ، شوروي سره تجارتي او ترانزيتي تړونونه سوي وو.

په ۱۳۰۷ش د کابل د بريښنا تنوير ۱۸،۰۰۰ څراغو ته ورسيدی.

تر سنبلې ۱۳۰۷ش پوري ۲٦٦ کيلو متره لار پخه سوه.

د مملکت مالي عايدات که په ۱۳۰۳ کي پنځه وه په ۱۳۰۷ش کي اته سوه. د امير حبيب الله تر وخت دوه چنده سوی دي.

له ۱۳۰۲ تر ۱۳۰۷ش پوري ٤۹۱ کانونه کشف سول.

په سمت جنوبي کي د ځنگلو رياست جوړ سو.

د طبابت قانون خپور سو چي بې اجازې ئي څوک نسي کولای.

د افغانستان د ملي شورا د انتخاباتو نوی قانون ۵۱ مادې خپور سو (۷ سنبله ۱۳۰۷ش).

د افغانستان د ولاياتو د جرگو قانون ٤ مادې خپور سو (۱۱ سنبله ۱۳۰۷ش).

له ۱۳۰۳ تر ۱۳۰۷ ش پوري د افغانستان په روغتنو کي ٦۳۳۷ جوړ سوي ناروغان، ۵۳۳،۰٦۳ تنه کتل سوي ناروغان، ۱۱،۲۷۰ کوچنيانو ته د کوي رک وهل. ٦۱۰ مړه.

د پښتون ږغ ۱۵ ورځني مجله په کابل کي نشر سوه ۱۳۰۷ش.

افغانستان په ۱۳۰۷ کال ۳۵،۵۰۰ توپکه، ۱۰٦ توپه، ۸ طيارې، ۵ زره پوښه، ٦ متراليوز، ٦ ټانکه رانيول.

په مزار شريف کي د بې سيم تلگراف مرکز جوړ سو. د خان آباد، ميمنه، خوست لپاره تلگراف دستگاهونه رانيول سوه او د کابل تلگراف او بې سيم لوی دستگاه رانيول سوه (۱۳۰۷ش).

د ۱۳۰۷ ش په سفر کي اعليحضرت امان الله خان په پاريس او برلن کي دغه فابريکې رانيوې:

۱ـ د ډوډيو وريشلو فابريکه.

۲ـ د کشميري اودلو فابريکه.

۳ـ د خړ سان اودلو فابريکه.

٤ـ د کوره جيم اودلو فاريکه.

٦ـ د ميوې ساتني ماشين.

۷ـ د کوچو ماشين.

۸ـ د زراعت ماشين.

۹ـ د فولادي کار ماشين.

۱۰ـ د دوربينو ماشين.

۱۱ـ د طيارو ماشينونه.

۱۲ـ د جراحي آلات.

د افغانستان نوی لوی سفير غلام جيلاني خان خپله اعتماد نامه د ترکيې جمهور رئيس ته وړاندي کړه (۲ ميزان ۱۳۰۷ش).

محمد سرور خان بارکزی د قندهار نايب الحکومه د کابل والي سو، او پر ځای يې عبدالکريم خان بارکزی د قندهار نايب الحکومه سو (۳ ميزان ۱۳۰۷ش).

محمد ولي خان ته د علاج لپاره د اروپا تگ رخصت ورکړ سو (عقرب ۷).

محمود طرزي د استراحت لپاره له کاره سبک دوش سو، او پر ځای یې غلام صدیق خان خارجه وزیر سو (عقرب ۱۳۰۷ش).

احمد علی خان دمخني افغاني د برلن سفیر د کابل رئیس بلدیه سو (۱ عقرب ۱۳۰۷ش).

د شنوارو سنگو خیلو لومړۍ پلا بغاوت شروع کړ (سه شنبه ۲۱ عقرب ۱۳۰۷ش). محمد گل خان د سمت مشرقي عسکری قومندان دوی ته اخطار ورکړ چه له بغاوته لاس واخلي (نومبر ۱۹۲۸م).

یاغی قبایلو جلال آباد محاصره کړ (جمعه ۷ قوس ۱۳۰۷ش).

سید محمد عمر پیله کش د میر عبدالرحمن خطاط لمسی، چي یو خطاط او هنری سړی و په هرات کي سل کلن وفات سو.

د ستوري په مانۍ کي اعلیحضرت امان الله خان خپل نوی پروگرام اعلان کړ او د ښځو نقاب یې واخیست (۱۵ میزان ۱۳۰۷ش). په دغه مجلس کي افغاني نجوني د تعلیم لپاره ترکیې ته واستولي سوې، او په قبایلو کي خورا بد اثر خپور سو.

بچه سقاو او سید حسین او د دوی ملگرو په سمت شمال کي ارتجاعي بغاوت وکړ او احمد علی خان هلته رئیس تنظیمیه سو (۱۵ قوس ۱۳۰۷ش، دسمبر ۱۹۲۸م).

اعلیحضرت امان الله خان په یوه اعلان کي ۱۸ فقرې د خلکو خواهشونه ومنل (۲۹ قوس ۱۳۰۷ش ۸ رجب ۱۳٤۷ق)،

والي احمد علی خان د قوس په میاشت ۱۳۰۷ش سمت مشرقي ته رئیس تنظیمیه سو، خو د جدي په میاشت یې هلته پخپله د پادشاهي اعلان وکړ.

د قوس ۱۳۰۷ش په آخر کي د سمت مشرقی او سمت شمالي بغاوتونه وخیم سول، او د اعلیحضرت امان الله خان مور او ملکه او نوره کورنۍ د غلام صدیق خان وزیر خارجه او حسن جان سره په ٤ طیارو کي قندهار ته راغله (جمعه ۲۹ قوس ۱۳۰۷ش).

علی احمد خان د سمت مشرقي رئیس تنظیمیه په اداره کي ناکام سو، په کابل کي د مجلس اعیان افتتاح اعلان سوه (جدي ۱۳۰۷ش).

د بچه سقاو حملې پر قلعهٔ مرادبیگ او باغ بالا جاري وې (۷ جدي ۱۳۰۷ش). پر پغمان هم بچه سقاو حمله وکړه (۸ جدي). طیارو اشرار بمباریي کړل، دا جنگونه تر ۲٤ جدي پوري جاري وو او په همدغه ورځ امان الله خان کابل پریښو او قندهار ته ولاړ.

غلام نبي خان د افغانستان نوی لوی سفیر ماسکو ته ورسیدئ (۲ جدي ۱۳۰۷ش ۲۳ دسمبر ۱۹۲۸م).

سلطان احمد خان لوی سفیر خپله اعتماد نامه په تهران کي اعلیحضرت رضا شاه پهلوي ته وړاندي کړه (جدی ۱۳۰۷ش).

۱۹۲۹م ۱۳۰۷ش ۱۳٤۸ق

جنرال کاظم پاشا د اتو نورو ترکي منصبدارانو سره د هند له لاري قندهار او بیا کابل ته راغلل (شنبه ۱۵ جدی ۱۳۰۷ش).

دوولس انگريزی طيارو انگليسي اتباع له کابله پيښور ته بوتلل (۳ جدی ۱۳۰۷ش). امان الله خان له سلطنته استعفا وکړه او په ۲۴ جدی قندهار ته ولاړ، پر ځاي يې مشر ورور عنايت الله خان پادشاه سو، مگر بچه سقاو ارگ محاصره کئ او په جمعه ۲۸ جدی ۱۳۰۷ش دوې انگريزي طيارې راغلې او عنايت الله خان د خپلې کورنۍ سره په هغو کي پيښور ته ولاړ، پخپله حبيب الله بچه سقاو د خادم دين رسول الله په نامه امير، سيد حسين نايب السلطنه او وزير جنگ، عطا الحق وزير خارجه، عبدالغفور تگابي وزير داخله، شيرجان وزير دربار، ملک محسن د کابل والی، ميرزا مجتبی خان د وزارت ماليه وکيل سو (جمعه ۲۸ جدی ۱۳۰۷ش ۱۸ جنوري ۱۹۲۹ م).

علی احمد خان خپله پادشاهي په جلال آباد کي اعلان کړه (۲۵ جدي ۱۳۰۷ش) مگر په ۱۲ دلو خلکو دی چور کي نو د لغمان او کنړ له لاري مهمندو او بيا پيښور ته ولاړ.

د امان افغان پر ځای هفتگي جريده حبيب الاسلام د غلام محی الدين په سردبيری له کابله خپره سوه (۹ حوت ۱۳۰۷ش ۱۷ رمضان ۱۳٤۸ق).

سپه سالار غازي محمد نادر خان او د ده ورونه د فرانسې د نيس له ښاره د افغانستان د امنيت لپاره راپاڅيدل (۵ دلو ۱۳۰۷ش) او په ۲۱ د دلو بمبئي ته را ورسيدل. سپه سالار غازي د پيښور او کوهاټ له لاري د پختيا سرحد ته داخل سو (۱۹ حوت ۱۳۰۷ش).

په پنجشنبه ٤ دلو ۱۳۰۷ش ۱٤ جنوری ۱۹۲۹م امان الله خان په قندهار کي بيا په فعاليت شرو وکړه او خلکو بيعت ور سره وکئ.

په قندهار کي د اعليحضرت امان الله خان په تاييد خلک را ټول سول، او خرقه شريفه يې راويستله (يکشنبه ٦ حوت ۱۳۰۷ش).

د قندهار علماوو د بچه سقاو امارت نه ومانه، او د ده سره يې د جنگ فتوا صادره کړه (جمعه ۲٦ شعبان ۱۳٤۷ق).

د برتانيا سفير همفريز له کابله په طياره کي پيښور ته ولاړ (۱٤ رمضان ۱۳٤۷ق ۲۵ فروری).

عبدالکريم خان د قندهار نايب الحکومه د هزاره جات حاکم مقرر سو (۱۲ حوت ۱۳۰۷ش).

۱۹۲۹م ۱۳۰۸ش ۱۳٤۹ق

د سمت جنوبي (پختيا) د قومونو لويه جرگه د سپه سالار غازی محمد نادر خان حضور ته په جاجيو کي راغله (۱ حمل ۲۱ مارچ ۱۹۲۹م).

په ۷ حمل ۱۳۰۸ش سپه سالار گرديز ته راغی او په ۱٦ حمل ارگون ته ورسيد.

په ۳۰ حمل ۱۳۰۸ش د سمت مشرقي (ننگرهار) د اقوامو جرگه د محمد گل خان مومند سره د سپه سالار حضور ته راغله.

د شوروی دولت رسماً د ايران دولت ته اخطار ورکئ چي د افغانستان په کورنيو کارو کي لاس و نه وهی، او د هرات خوا ته تر خپلو سرحدو تيری و نه کي، که پر افغانستان مسلح تجاوز وسي، شوروی دولت دغه نسي زغملای

(۱۵ اپريل ۱۹۲۹م ۲٦ حمل ۱۳۰۸ش).

اعليحضرت امان الله خان د قندهار د پنځو زرو تنو سره د بچه سقاو د مقابلې لپاره کابل ته حرکت وکړ (سه شنبه ٦ حمل ۱۳۰۸ش). په سه شنبه ۲۰ حمل ۱۳۰۸ ش مقر ته ورسيدی او په ۳۰ حمل يې غزني محاصره کړ خو په ٦ ثور ۱۳۰۸ش امر وسو، چې قندهاري لښکر دي بيرته مخ پر قندهار رهي سي، په ۱۱ ثور مقر ته ورسيدل او د ثور تر آخره پر شا تلل، او په ٤ جوزا ۱۳۰۸ش جولائي ۱۹۲۹م اعليحضرت امان الله خان د مهمندو له رباطه د سپين بولدک تر سرحد ووت، او دا د ده آخره ورځ وه پخپل وطن کي!

د حبيب الله بچه سقاو په حکم والی علی احمد خان او مولوي عبدالواسع قندهاري په کابل کي ووژل سول (د جوزا اواسط ۱۳۰۸ش).

اخوند صاحب آدينه محمد شاعر او عالم د فيض آباد د خرقې شريفي د مدرسې مدرس ۷۰ کلن وفات سو.

غلام نبی خان مزار شريف د بچه سقاو له لښکرو څخه ونيو (۱۸ ثور ۱۳۰۸ش) مگر دی د جوزا تر مياشتي پوري هلته و، په ۹ جوزا تلگرام ورته را ورسيدئ چي امان الله خان له وطنه ووت، نو دی هم په ۱۰ جوزا تر دريای آمو د شوروي خاوری ته د پته کيسر له خوا تير سو.

وزيرو او مسيدو د پرنگي د ساړه راغه پر کمپ حمله وکړه خو طيارو بمباري پر وکړه او اته سوه کورونه ئې ور وران کړل ۳۲ تنه شهيدان سول (۱۹۲۹م).

د اصلاح د اخبار لومړۍ شماره د ربيع الاول په اوله ۱۳٤۸ق له جاجي څخه د سپه سالار غازي محمد نادر خان په نامه د ده د ملگرو له خوا چاپ او خپره سوه چي د افغانستان خلک ئې د بچه سقاو د نامشروع حکومت مقابلې ته را بلل (سنبله ۱۳۰۸ش). مدير ئې نصر الله و.

د سپه سالار ملي قوا په ٦ ثور د بچه سقاو د لښکرو سره په څرخ کي وجنگيدل، دغه جنگونه په مختلفو ځايو کي د ۱۳۰۸ش د ميزان تر مياشتي پوري جاري وو، څو چه ملي قوا تر چهار آسيا او چهل ستون پوري را ورسيدل، او په ۱٦ ميزان ۱۳۰۸ش اکتوبر ۱۹۲۹م ئې کابل ونيو او بچه سقاو له ارگه کوهدامن ته وتښتيد او په ۲۳ ميزان ۱۳۰۸ش ۱۵ اکتوبر ۱۹۲۹م اعليحضرت محمد نادر شاه په کابل کي د افغانستان په پادشاهي ومنل سو.

د شوروي دولت د خارجي امورو معين قره خان د خپل دولت له خوا په افغانستان کي د اعليحضرت محمد نادر شاه جلوس په خوښي ومانه (۱۹ اکتوبر ۱۹۲۹م، ۲۱ ميزان ۱۳۰۸ش).

د اتحاد جماهير شوروی سفير کبير ستارگ د کالينن په امضا خپله اعتماد نامه اعليحضرت محمد نادر شاه ته تقديم کړه. (۱۹ دسمبر ۱۹۲۹م، قوس ۱۳۰۸ش).

د ۱۳۰۸ ش کال مالي مصارف تر سنبلې پوري ٤ مليونه وه. د اغتشاش په سبب نور څه

ندي معلوم.

بچه سقاو او د ده ملګري په کابل کي ووژل سوه (۲ نومبر ۱۹۲۹م، ۱۱ عقرب ۱۳۰۸ش).

۱ـ پخپله حبيب الله بچه سقاو.
۲ـ حميد الله ورور يې.
۳ـ سيد حسين وزير جنګ.
٤ـ ملک محسن د کابل والي.
۵ـ شير جان د دربار وزير.
٦ـ محمد صديق فرقه مشر.
۷ـ محمد محفوظ امنيه قوماندان.
۸ـ قلعه بيګي.

سردار محمد هاشم خان صدر اعظم سو (۲۲ عقرب ۱۳۰۸ش). ده خپله کابينه داسي اعلان کړه ۲۳ عقرب:

سردار شاه محمود خان د حرب وزير، سردار فيض محمد خان خارجه وزير، محمد ګل خان داخله وزير، الله نواز خان وزير دربار، حضرت نور المشايخ وزير عدليه، وزير معارف احمد على خان، محمد اکبر خان وزير تجارت، محمد ايوب خان وزير ماليه، محمد نوروز خان سر منشي، سردار محمد اکبر خان صحيه مستقل مدير.

۱۹۳۰م ۱۳۰۸ش ۱۳٤۹ق

سردار محمد عزيز خان د افغانسان لوی سفير په مسکو کي د غلام نبی خان پر ځای مقرر او خپله اعتماد نامه ئې کالينن ته وړاندي کړه (۲٤ فروري ۳۰ حوت).

سردار شاه ولي خان په لنډن کي افغاني وزير مختار و.

د افغانستان د کرني وړ ځمکي ۱۳۰۸ش:

د هندوکش جنوبي خوا آبي ځمکي ۷٦ زره هکتاره.

د هندوکش شمالي آبي ځمکي ۲۷۰ زره هکتاره.

د هندوکش شمال للمي ځمکي ٤٦۰ زره هکتاره.

ټولي آبي ٤۰۳ زره هکتاره، للمی ۵۳۷ زره هکتاره، ګرده ۹۳۰ زره هکتاره (افغانستان ريسنز).

مير هاشم دمخني وزير ماليه ٦۳ کلن په کابل کي مړ سو (جمادی الاولی).

۱۹۳۰م ۱۳۰۹ش ۱۳٤۹ق

محمد ګل خان مومند د شمالي سمت رئيس تنظيميه مقرر سو (حمل ۱۳۰۹ش).

اپريدو او نور پښتنو په ۱۳ اګست ۱۹۳۰م د پيښور پر ښار حمله وکړه او د کجوري غزا وسوه.

اعليحضرت محمد نادر شاه د افغانستان او بريتانيا د ۱۹۲۱-۱۹۲۳ معاهدې تصديق کړې (جوزا، مي).

د اعليحضرت محمد نادر شاه په فرمان په کابل کي لو جرګه جوړه سوه (۱۳۰۹ش) او نوی قانون اساسي ئې ومانه، او هم د شوراي ملي د انتخاباتو لايحه جوړه سوه (۲۸ سنبله ۱۳۰۹ش).

ملا فيض محمد هزاره د محمد خواجه زوی د محمد سعيد لمسی د سراج التواريخ او تحفتة الحبيب او تاريخ حکماء او فيضي ازفيوضات

ليکوال په کابل کي وفات سو (چهار شنبه ١٦ رمضان ١٣٤٩ق ولادت ئې ١٢٨٩ق).

سيد احمد اديب پشاوري د شهاب الدين زوی د فارسي مشهور شاعر او عالم په تهران کي وفات سو (ولادت ئې په خيبر کي ١٢٦٠ق).

د افغانستان سفارت په قاهره (مصر) کي د افغاني وزير مختار محمد صادق مجددي له خوا افتتاح سو افغاني بيرغ پر ورپيدی (پنجشنبه ٢٢ ميزان ١٣٠٩ش).

د جاپان او افغانستان د مودت معاهده د سردار شاه وليخان افغاني وزير مختار او د جاپان د سفير تر منځ په لندن کي امضاء سوه (٢٧ عقرب ١٣٠٩ش، ١٩ نوامبر ١٩٣٠م).

د افغانستان او اتحاد شوروي تر منځ بطرفي او عدم تجاوز معاهده تجديد سوه، د افغانستان له خوا فيض محمد خان خارجه وزير او د شوروي له خوا لوی سفير ستارک امضا کړه ٩ مادې (٢٤ جون ١٩٣٠م، عقرب ١٣٠٩ش).

د کابل والي محمد يعقوب خان د شمالي ولاياتو رئيس تنظيميه مقرر سو (عقرب ١٣٠٩ش) خو په دغه کال مړ سو.

جمعيت العلماء په کابل کي افتتاح او اعضاء ئې د حکومت له خوا مقرر سول او د حي علی الفلاح مجله ئې نشر کړه.

دارالعلوم عربي په کابل کي جوړ سو چي رئيس يې سردار عبدالرسول خان و.

سيد هاشم خان افغاني جنرال قونسل په تاشکند کي په يکشنبه ٢٤ عقرب ١٣٠٩ش د شوروي ترکمنستان د عشق آباد په حدودو کي وواژه سو.

ابراهيم بيگ په قطغن کي بغاوت وکئ او سردار شاه محمود خان وزير حربيه د هغه مقابلې ته ولاړ.

مکتب حربيه په شهر آرا کي د اعليحضرت محمد نادر شاه په وينا بيا افتتاح سو (يکشنبه ٨ قوس ١٣٠٩ش).

عبدالرحمن تره کي د مقر په اوبند کي ياغی سو، خو په ٢٠ قوس ١٣٠٩ش عسکرو دی د سرحد خوا ته وشاړه.

د شنوارو ٨٠ تنه نمايندگان په کابل کي د جرگې په ډول د اعليحضرت محمد نادر شاه حضور ته راغلل (د قوس اواخر ١٣٠٩ش).

شير محمد خان ناشر (خروټی) د ميمنې اعلی حاکم مقرر سو (٢ جدي ١٣٠٩ش).

د مامورينو لپاره د رسمي القابو د استعمال امر بيا صادر سو (جدي ١٣٠٩ش).

غلام فاروق خان د سمت مشرقي حاکم اعلی مقرر سو (٥ جدي ١٣٠٩ش).

د هرات انجمن ادبي جوړ سو (جدي ١٣٠٩ش).

محمد گل خان داخله وزير د قندهار رئيس تنظيميه سو (سه شنبه ٦ حوت ١٣٠٩ش).

شير احمد خان پخوانی رئيس شورا په تهران کي افغاني سفير کبير سو (حوت ١٣٠٩ش).

مجله اقتصاد د وزارت تجارت له خوا نشر سوه (١٣٠٩ش).

د ١٣٠٩ش کال مالي واردات ٦٤ مليونه،

مصارف ۱۲٦ ملیونه او کسر ٦۲ میلیونه و.

محمد شریف خسته دل د محمد کریم زوی د کابل شاعر د بیدل پیرو او د دیوان خاوند ٤۲ کلن په کابل کي مړ سو (۱۳۰۹ش).

اتمان خیلو پښتنو د پړانگ غار پنځمه غزا له پرنگي سره وکړه او د مله کنډ پولټکل ایجنټ ټامس گلور يې وواژه او پرنگیانو اگره بمباري کړه. د مومندو غزاوي هم له پرنگي سره جاري وې.

۱۹۳۱م ۱۳۱۰ش ۱۳۵۰ق

غلام صدیق خان په برلن کي افغاني وزیر مختار مقرر سو (جوزا ۱۳۱۰ش).

احمد علی خان افغاني مختار وزیر له پاریسه لندن ته تبدیل سو (جوزا ۱۳۱۰ش) او سردار شاه ولیخان په پاریس کي سفیر سو.

کاروان زرد د هرات له لاري افغانستان ته ورسیدی (د جوزا اوائل ۱۳۱۰ش).

د علی آباد روغتون د اعلیحضرت محمد نادر شاه په شخصي مصرف (جوزا ۱۳۱۰ش) شرو سو، او په اسد ۱۳۱۲ش ئې کار ختم سو.

د کابل انجمن ادبي تاسیس سو او د کابل ادبي مجله يې خپره کړه (۱۵ جوزا ۱۳۱۰ش، ٥ جون ۱۹۳۱م، ۱۸ محرم ۱۳۵۰ق).

د دې انجمن مهم غړي دا ؤ:

۱ـ احمد علی خان دراني مدیر
۲ـ میر غلام محمد غبار
۳. محمد کریم نزیهي
٤ـ سرور گویا
٥ـ سرور جویا
٦ـ غلام جیلاني اعظمي
۷ـ غلام جیلاني جلالي
۸ـ قاري عبدالله
۹ـ عبدالعلی مستغني
۱۰ـ امین الله زمریالی
۱۱ـ محمد قدیر تره کي
۱۲ـ احمد الله کریمي

د افغانستان او شوروی اتحاد تر منځ د بیطرفي او عدم تجاوز معاهده په ۹ مادو کي د فیض محمد خان خارجه وزیر او لوي سفیر ستارک په امضا تجدید سوه (۲٤ جون ۱۹۳۱م، سرطان ۱۳۱۰ش).

خواجه هدایت الله د هزارجات رئیس تنظیمیه کابل ته را ستون سو (سرطان ۱۳۱۰ش).

اعلیحضرت محمد نادر شاه شوراي ملي پخپله وینا افتتاح کړه (دو شنبه ۱٤ سرطان ۱۳۱۰ش، جولائي ۱۹۳۱م).

د قطغن نا آرامي خلاصه سوه او وزیر حربیه کابل ته را ستون سو (دو شنبه ٤ اسد ۱۳۱۰ش). ده ته د اعلی لمر نښان په مکافات کي ورکړ سو (جولایي ۱۹۳۱م).

په ستمبر کي ابراهیم بیگ تر آمو واوښت.

د افغانستان نوی اصول اساسي د شورای ملي له خوا د اعلیحضرت محمد نادر شاه په امضا خپور سو (۳۱ اکتوبر ۱۹۳۱م، ۸ عقرب ۱۳۱۰ش).

اعلیحضرت محمد نادر شاه مجلس اعیان (د مشرانو جرگه) پخپله وینا افتتاح کړه

(دوشنبه ۲٤ عقرب ۱۳۱۰ش).

عبدالجمیل خان د مزار شریف نائب الحکومه سو (عقرب ۱۳۱۰ش).

عبدالرحیم خان د قطغن او بدخشان د نائب الحکومه وکیل مقرر سو (عقرب ۱۳۱۰ش).

د نادر افغان کتاب د برهان الدین کشککي تالیف طبع سو (کابل عقرب ۱۳۱۰ش).

عبدالاحد خان د شورا رئیس د فراه او چخانسور رئیس تنظیمیه سو (٥ قوس ۱۳۱۰ش).

بودار د فرانس نوی مختار وزیر خپله اعتماد نامه د دلکشا په ماڼۍ کي وړاندي کړه (۲۰ جدي ۱۳۱۰ش).

د افغانستان حکومت چي د جنګ د تحریم معاهده امضا کړیده، د منچوریا د شخړي په نسبت ئې د جاپان او چین حکومتو ته د جنګ ځنډولو نوټه ورکړه (دلو ۱۳۱۰ش).

کابل په کذرګاه کي دارالمجانین جوړ سو (دلو ۱۳۱۰ش).

د ۱۳۱۰ش کال مالي واردات ګرده ۸٤ ملیونه افغاني، مصارف ۱۱۸ ملیونه، کسر ۳۳ ملیونه و.

په دته خیلو کي د پرنګي پر کیمپ د غازیانو حمله، چي د پرنګي په بمباري کي ۳۰ تنه شهیدان سول (۱۹۳۱م).

۱۹۳۲م ۱۳۱۱ش ۱۳٥۱ق

په کابل کي عمومي مکتبونه او د طب مکتب چي په اغتتاش کي بند سوي وو بیرته جوړ سول (حمل ۱۳۱۱ش)

د افغانستان او عربیه سعودیه لومړۍ معاهده وسوه (٥ مي ۱۹۳۲م، ۱۷ ثور ۱۳۱۱ش).

افغانستان د دو کالم سرحدي سیمه له چترال څخه واخیسته ۱۱۱ جریبه مځکه (جوزا ۱۳۱۱ش).

د افغانستان د دارالفنون (پوهنتون) لپاره د اعلیحضرت محمد نادر شاه په حضور یو مجلس وسو او د دارالمان ماڼي ئې د دارالفنون لپاره وټاکله (جوزا ۱۳۱۱ش).

محمد تقی اسفندیاري د ایران لوی سفیر خپله اعتماد نامه وړاندي کړه (۱۳ سرطان ۱۳۱۱ش).

د عبدالوکیل خان نائب سالار منار په ده مزنګ کي جوړ سو (جوزا ۱۳۱۱ش).

د سرحدي پیښو د فیصله کولو موافقه د شوروي اتحاد له سفیر کبیر ستارک سره ۱۷ مادې په کابل کي امضا سوه (۲۲ سنبله ۱۳۱۱ش).

پنځه ولایته کابل، قندهار، هرات، مزار، قطغن او بدخشان او څلور اعلی حکومتونه فراه، سمت جنوبي، سمت مشرقي، میمنه اعلان سول (۲٤ اګست ۱۹۳۲).

سردار شاه محمود خان د حرب وزیر اروپا ته د علاج لپاره ولاړ او شهزاده محمد ظاهر خان د حرب وزارت کفیل سو (عقرب ۱۳۱۱ش).

سردار شاه ولیخان سفیر له پاریسه کابل ته راغي او د ده سره غلام نبي خان هم راغی

(عقرب ۱۳۱۱ش).

غلام نبي خان څرخي په کابل کي ووژل سو (۸ نومبر ۱۹۳۲م ۱٦ عقرب ۱۳۱۱ش).

په پختيا کي درى خيل ولاړ سول او ژر بيرته د دوى اغتتاش کنبينول سو (۲۱ عقرب ۱۳۱۱ش، اکتوبر ۱۹۳۲م).

په قندهار کي پښتو ادبي انجمن افتتاح سو (پنجشنبه ۹ قوس ۱۳۱۱ش). د پښتو مياشتنۍ مجله يې هم نشر کړه (۲۰ دلو ۱۳۱۱ش).

سردار محمد عزيز خان په مسکو کي افغاني سفير په برلن کي لوى سفير سو (قوس ۱۳۱۱ش).

عبدالحسين خان د روما سفير په مسکو کي لوى سفير سو (قوس ۱۳۱۱ش).

سردار محمد نعيم خان په روما کي افغاني وزير مختار سو (قوس ۱۳۱۱ش).

د عراق او افغانستان لومړى د مؤدت معاهده (۲۰ ستمبر ۱۹۳۲م، ۲۸ قوس ۱۳۱۱ش).

۱۹۳۳م ۱۳۱۱ش ۱۳۵۱ق

د ښکاري درې لار جوړونه ختمه سوه (جدي ۱۳۱۱م).

د دولتي خزانو اصولنامه خپره سوه (۱۷ ميزان ۱۳۱۱ش).

محمد گل خان مومند د شمالي ولاياتو رئيس تنظيميه مقرر سو او پر ځاى يې غلام فاروق خان د قندهار نائب الحکومه سو (شنبه ۱۰ جدي ۱۳۱۱ش).

شوکت بيگ د ترکيې لوى سفير کابل ته راغي (جدي ۱۳۱۱ش).

اعليحضرت محمد نادر شاه وزارت معارف ته فرمان صادر کئ چي د ۱۳۱۲ش کال له ابتداء څخه په معارفو کي د پښتو ښوونى اقدام وکي (٦ دلو ۱۳۱۱ش).

په بالا حصار کي د مکتب حربيه لپاره د ودانۍ فرمان صادر سو (حوت). تهداب يې په ۱۷ ثور ۱۳۱۲ش گښيښو سو.

د افغانستان او برازيل د مودت معاهده په انقره کي امضا سوه (۲ حوت ۱۳۱۱، ۲۰فروري ۱۹۳۳م).

په ۱۳۱۱ش کال د تلگراف خط په گرده افغانستان کي ۸۸۹۵ کيلومتره و.

د ۱۳۱۱ ش کال مالى عايدات ۱۳۳ مليونه افغاني، مصارف ۱٤۰ مليونه، کسر اوه مليونه و.

۱۹۳۳م ۱۳۱۲ش ۱۳۵۲ق

د شيبر او دره ښکاري لار افتتاح سوه (حمل ۱۳۱۲ش).

د استواني او ليتواني د حکومتو سره د افغانستان د مودت معاهدې په مسکو کي امضا سوې (جوزا ۱۳۱۲ش).

د خلع سلاح په کنفرانس کي د افغانستان نماينده سلطان احمد خان د انقرې افغاني سفير وټاکل سو (جوزا ۱۳۱۲ش).

سردار محمد عزيز خان په برلن کي افغاني سفير د سيد کمال په تفنگچه وويشتل سو (۱٦ جوزا ۱۳۱۲ش، ٦ جون ۱۹۳۳م). په پنجشنبې ۸ سرطان په کابل کي ښخ سو.

على محمد خان د معارفو وزير د افغانستان

له خوا د لندن د اقتصادياتو په کنفرانس کي شامل سو (۲۵ جوزا ۱۳۱۲ش).

په قندهار کي د حاجي ميرويس خان د مزار گنبده د استاد نعيم خان په معماری جوړه سوه (جوزا ۱۳۱۲ش).

د فوائد عامه په نامه نوی وزارت تشکيل او الله نواز خان ئې وزير سو (سرطان ۱۳۱۲ش).

د تجاوز د تعريف قرار داد د افغانستان، ايران، استواني، ترکيه، رومانيه، شوروی اتحاد، ليتوانيا تر منځ په لندن کي امضا سو (جولائي ۱۹۳۳م، سرطان ۱۳۱۲ش).

د علی آباد د روغتون (رفقی سناتوريم) د جوړولو کار چي په ۱۳۱۰ش شرو سوی و، په اسد ۱۳۱۲ش ختم سو.

حبيب الله خان طرزي په جاپان کي د افغانستان وزير مختار سو (اسد ۱۳۱۲ش).

د ښکاري درې لار افتتاح سوه (۱۹ اسد ۱۳۱۲ش).

علی محمد خان په لندن کي افغاني وزير مختار سو، او پر ځای ئې احمد علی خان وزير معارف سو (سنبله ۱۳۱۲ش).

محمد عظيم منشی زاده د کابل د برتانيا په سفارت کي درې تنه مړه کړل (۱۵ سنبله ۱۳۱۲ش) دی په ۲۱ سنبله اعدام سو.

رفقي سناتوريم د کابل په علی آباد کي افتتاح سو (۱٤ سنبله ۱۳۱۲ش).

خواجه هدايت الله د هزاره جات دمخنی رئيس تنظيميه په کابل کي اعدام سو (۲۲ سنبله ۱۳۱۲ش).

غلام جيلاني خان، شير محمد، محمد مهدي، فقير احمد په کابل کي اعدام سول (۲٤ سنبله ۱۳۱۲ش).

شرکت سهامي افغان په کابل کي جوړ سو، چي د طلا د رانيولو او پلورني امتياز ئې درلود (۲۸ سنبله ۱۳۱۲ش).

د انگريزانو او مومندو جنگونه (ميزان ۱۳۱۲ش)

د کابل د مکتب امانيه نوم استقلال او د اماني مکتب نوم نجات کيښول سو (ميزان ۱۳۱۲ش).

اعليحضرت محمد نادر شاه د دلکشا د ماڼي په چمن کي د عبدالخالق د تفنگځې په گولۍ شهيد سو، او په همدغه ورځ المتوکل علی الله محمد ظاهر شاه د ده زوی د افغانستان پادشاه سو (۸ نومبر ۱۹۳۳م، چهار شنبه ۱٦ عقرب ۱۳۱۲ش د ماپښين درې بجې).

د ترکيې لوی سفير ممدوح شوکت بيگ په ۱۰ قوس او د المان نوی وزير مختار تسميکي په ۱۲ قوس ۱۳۱۲ش خپلي اعتماد نامې تقديم کړې.

عبدالخالق د اعليحضرت محمد نادر شاه قاتل په کابل کي اعدام سو (۲٦ قوس ۱۳۱۲ش).

سردار محمد هاشم خان ته د پاچا فرمان صادر سو چي دی صدر اعظم دئ او ده خپله کابينه داسي معرفي کړه: سردار شاه محمود خان د حرب وزير، فيض محمد خان خارجه وزير، محمد گل خان داخله وزير، فضل احمد خان

عدلیه وزیر، احمد علی خان د معارفو وزیر، میرزا محمد خان د تجارت وزیر او د مالیې د وزیر کفیل، الله نواز خان د عامو گټو وزیر، محمد اکبر خان د طب مستقل مدیر، رحیم الله خان د پست او تلگراف او تیلفون مستقل مدیر (قوس ۱۳۱۲ش).

دپټرولو او انحصار شرکت په کابل کي تاسیس سو (قوس ۱۳۱۲ش).

محمود طرزي د افغانستان د صحافت او سیاست پلار په استانبول کي وفات او ښخ سو (۲۲ نومبر ۱۹۳۳م قوس ۱۳۱۲ش).

۱۹۳٤م ۱۳۱۲ش ۱۳۵۲ق

د قره قلي انحصار ملي بانک ته وسپارل سو (مارچ ۱۹۳٤م، حمل ۱۳۱۳ش).

د بلخ د نوی ښار د ودانۍ کار شرو سو (حمل ۱۳۱۳ش).

فریزر تتلر د انگلیس نوی وزیر مختار خپل اعتماد نامه وړاندي کړه (۲۰ حمل ۱۳۱۳ش).

قاري عبدالله ته د ملک الشعراء لقب ورکړ سو (حمل ۱۳۱۳ش).

د سویس د تقلیل سلاح په جرگه کي جنرال محمد عمر خان د حربی ارکانو رئیس د افغانستان له خوا شامل سو (جوزا ۱۳۱۳ش، جون ۱۹۳٤م).

د څارویو (مواشی) د محصول اصولنامه خپره سوه (۱۵ ثور ۱۳۱۳ش).

د گمرکونو د محصول اصولنامه خپره سوه (ثور ۱۳۱۳ش).

د امریکا د اتازوني دولت، افغانستان په رسمیت ومانه (۱۱ اگست ۱۹۳٤م، ۲۹ اسد ۱۳۱۳ش).

د افغانستان او مجارستان د مودت معاهده (۲۵ اگست ۱۹۳٤م، ۱ سنبله ۱۳۱۳ش).

شهزاده احمد شاه وزیرېدئ (۲۳ ستمبر ۱۹۳٤م، ۳۱ سنبله ۱۳۱۳ش).

په کابل کي د المپیک ټولنه جوړه سوه (سنبله ۱۳۱۳ش، اگست ۱۹۳٤م).

افغانستان په مجمع ملل کي داخل سو (۲۵ ستمبر ۱۹۳٤م، میزان ۱۳۱۳ش).

د افغانستان خارجه وزیر فیض محمد خان د افغان، ایران سرحداتو ته نژدې د اعلیحضرت رضا شاه پهلوي حضور ته ورغئ (۲ میزان ۱۳۱۳ش).

د کابل په پوهنتون کي د سائنس پوهنځي افتتاح سوه (۲۹ میزان ۱۳۱۳ش).

جنرال فخرالدین التای د ترکیه د حکمیت مشر د افغان، ایران، سرحدی شخړو د حل لپاره په یکشنبه ۱۸ عقرب ۱۳۱۳ش کابل ته راغئ او په ۱ قوس ۱۳۱۳ش هرات ته ولاړ.

د قندهار په سنگین کي د نهر سراج د کیندلو کار بیا شروع سو (قوس ۱۳۱۳ش).

ریوټر له تهرانه په ۲۳ قوس ۱۳۱۳ش یو خبر خپور کئ چه د زور آباد په سرحد کي د افغانستان خلکو پر ایراني خاوره حمله کړیده. افغاني اخبارو دا خبر تردید کئ (۲٤ قوس ۱۳۱۳ش).

مولوي محمد بشیر هندي مهاجر او په چمرکند کي د المجاهد خپرونکی ووژل سو

(قوس ۱۳۱۳ش، ستمبر ۱۹۳٤م).

سید کمال د سردار محمد عزیز خان قاتل په برلن کي اعدام سو (۲۲ جدي ۱۳۱۳ش).

جنرال فخرالدین التای خپل سرحدي حکمیت تمام کئ او په ۲۸ جدي ۱۳۱۳ش د شوروی له خوا انقرې ته ولاړ.

د هندوستان د عسکري نمایش د لیدلو لپاره عبدالاحد خان فرقه مشر او عبدالغفور خان فرقه مشر ډهلي ته ولاړ (۲۸ جدي ۱۳۱۳ش).

د زور آباد بر شخړو د افغانستان او ایران موافقه امضا سوه (٤ دلو ۱۳۱۳ش).

د لندن افغاني وزیر مختار علی محمد خان په سویس کي وزیر مختار او په بین المللي مجمع کي نماینده سو (حوت ۱۳۱۳ش).

الله نور خان په المان کي زویر مختار مقرر سو (حوت ۱۳۱۳ش).

محمد اکبر خان په روما کي افغاني وزیر مختار سو (حوت ۱۳۱۳ش).

غلام یحیی خان د خارجه وزارت لومړی معین د طب مستقل رئیس سو (حوت ۱۳۱۳ش).

محمد صادق خان مجددي په مصر کي افغاني وزیر په حجاز کي هم وزیر مختار سو (حوت ۱۳۱۳ش).

افغانستان د جامعه ملل د بنځو د خرڅولو د انسداد په مجاهده کي شامل سو (حوت ۱۳۱۳ش).

کابل او مزار شریف په تیلفون سره ونښلول سوه (حوت ۱۳۱۳ش).

د ۱۳۱۳ش کال مالي واردات ۱۲۰ ملیونه، مصارف ۱٦۱ ملیونه، کسر ٤۱ ملیونه افغاني و.

د افغانستان ملکي تشکیلات په ۱۳۱۳ش کال داسي و

ولایات	حکومات کلان	محلی حکومتونه	علاقداری
کابل	٤	۲۵	٤
قندهار	۳	۱۷	۲۱
هرات	۲	۸	۱۹
مزار شریف	۱	۱۲	۱٤
بدخشان\قطغن	۱	۱۷	۱۷
سمت مشرقی	۱	۱۱	۱۰
سمت جنوبی	۰	۵	۲۵
میمنه	۰	۵	٦
فراه	۰	۲	٦

په ۱۳۱۳ش کال په افغانستان کي ګرده ۳۹ مکتبونه وو، چي ٦۱۷۵ تنه یې شاګردان او ۲۰٦ تنه معلمان وو.

میر احمد شاه رضواني د شکوستان افغاني او بهارستان افغاني او نورو کتابونو مؤلف په پیښور کي وفات سو (۱۹۳٤م، ۱۳۵۳ق) ولادت یې په اکبر پوره کي ۱۲۷۹ق.

سردار عبدالرحمن خان د سردار عبدالوهاب خان زوی چه عالم، فکور او شاعر سړی و، په فراه کي وفات سو ۱۹۳٤م، ۱۳۱۳ش، ۱۳۵۳ق (ولادت یې ۱۲۸۹ق).

۱۹۳۵م ۱۳۱٤ش ۱۳۵٤ق

د افغانستان او اتحاد جماهیر شوروي تر منځ د مچخو د مبارزې موافقه نامه ۱۲ مادې

فیض محمد خان خارجه وزیر او ستارگ د شوروي سفیر امضا کړه (١٦ مئي ١٩٣٥م، ثور ١٣١٤ش).

د امریکا لومړی سفیر هورني بروک کابل ته راغی (ثور ١٣١٤ش، مئی ١٩٣٥).

ملا محمد یعقوب فراهي د ملا محمد خان نورزي زوی عالم او مؤلف او شاعر په فراه کي وفات سو (١٣١٤ش ولادت یې ١٢٨٤ق). آثار ئې: تذکره آتش فشان، گنج شهیدان، دیده یعقوب، حواشي پر اقلیدس.

هورني بروک د امیریکا لوی وزیر مختار خپله اعتماد نامه تقدیم کړه (١٣ ثور ١٣١٤ش، مي ١٩٣٥ق).

د ایران نوی لومړی سفیر علی اکبر بهمن خپله اعتماد نامه تقدیم کره (١٨ ثور ١٣١٤ش، مي ١٩٣٥م).

کرنل لارنس چي د افغانستان په اغتشاش ١٣٠٧ش کي لاس درلود په لندن کي مړ سو (٢٨ ثور ١٣١٤ش، مئی ١٩٣٥م).

د کوټې لویه زلزله وسوه چي په جنوبي افغانستان کي هم اثر وکړ (جمعه ٩ جوزا ١٣١٤ش، جون ١٩٣٥م).

د ملي شورا اجلاس وپرانست سو (٨ جون ١٩٣٥م، جوزا ١٣١٤ش).

صحیه او د پست او تلگراف او تیلفون وزارتونه تاسیس سول، غلام یحیی خان وزیر صحیه، او رحیم الله خان د پست او تلگراف او تلفون وزیر مقرر سو (جوزا ١٣١٤ش، جون ١٩٣٥م).

د قندهار نهر سراج د هلمند له روده بیا جوړ او افتتاح سو (دو شنبه ٢٦ جوزا ١٣١٤ش، جون ١٩٣٥م).

عبدالرحیم خان د هرات نائب سالار وزیر فواید عامه سو، او پر ځای ئې غلام فاروق خان د هرات نائب الحکومه مقرر سو (٢٧ جوزا ١٣١٤ش).

د قندهار به بابا ولی کي د بریښتان کارخانه افتتاح سوه (سه شنبه ١٧ سرطان ١٣١٤ش، جولائي ١٩٣٥م).

د حاضري اصولنامه نشر سوه (١٠ سرطان ١٣١٤ش).

د تجارتي تقاوي او کوریري اصولنامې خپرې سوې (١٠ سرطان ١٣١٤ش).

ښاغلی محمد داؤد د قندهار ملکی او عسکری مشر قندهار ته راغی (جمعه ٢٧ سرطان ١٣١٤ش، جولایي ١٩٣٥م).

مفتي جزایري د مصر وزیر مختار په کابل کي خپله اعتماد نامه وړاندي کړه (١٣١٤ش).

سلطان احمد خان د افغانستان وزیر مختار په قاهره کي مقرر سو (اسد ١٣١٤، اگست ١٩٣٥م).

محمد صادق خان مجددي په جده کي وزیر مختار سو (اسد ١٣١٤ش، اگست ١٩٣٥م).

محمد انور خان نایب سالار د حرب د وزارت معاون سو (اسد ١٣١٤ش، اگست ١٩٣٥م).

د قندهار ادبي انجمن کابل ته نقل کړ سو (اسد ١٣١٤ش، اگست ١٩٣٥م).

د قندهار د نوی ښار وداني جوړې سوې (سنبله ۱۳۱٤ش، ستمبر ۱۹۳۵م).

انګريزانو ته د مومندو قبيلو ولاړېدل (ستمبر ۱۹۳۵م، ميزان ۱۳۱٤ش).

له ګمرک څخه د ډيپلوماسی مالونو او بګاژونو د معافي اصولنامه (۱۲ ميزان ۱۳۱٤ش).

انګليسی لښکرو پر مومندو باندي حملې وکړې او د افغانستان اخبارو خپل تشويش وښو، که انګليسي لښکر ځانونه د ډيورنډ بريد ته را رسوي دا به د افغانستان لپاره خطر وي او په سرحدی قبيلو کي به عام غاو پورته سي (ميزان ۱۳۱٤ش، ستمبر ۱۹۳۵م).

د ايران خارجه وزير کاظمی د هند او قندهار له خوا کابل ته د سياسي مذاکراتو لپاره په دوستانه سفر راغلئ (۱٦ عقرب ۱۳۱٤ش، نومبر ۱۹۳۵م).

د بې وزلو د روزنی اصولنامه، او د عمومی ګټو لپاره د استملاک اصولنامه خپره سوه (۱۸ عقرب ۱۳۱٤ش).

کاغذی نوټونه د ماليې د وزارت له خوا خپاره سوه (قوس ۱۳۱٤ش، دسمبر ۱۹۳۵م).

د جاپان سفارت په کابل کي جوړ سو (نومبر ۱۹۳۵م، قوس ۱۳۱٤ش).

پروفيسور غلام محمد خان مشهور نقاش په کابل کي وفات سو (قوس ۱۳۱٤ش، دسمبر ۱۹۳۵م).

د لوګر د سرخاب ډم جوړ سو، چی درې لکه جريبه مځکه اوبوی (۱۹ قوس ۱۳۱٤ش، دسمبر ۱۹۳۵م).

۱۹۳٦م ۱۳۱٤ش ۱۳۵٤ق

جاپان ته د لوړو تحصيلاتو لپاره يوه ډله محصلان واستول سوه (جدي ۱۳۱٤ش، جنوری ۱۹۳٦م).

د جوهری رنګونو د راوړلو اصولنامه خپره سوه (۲۵ جدي ۱۳۱٤ش).

سردار علی شاه خان د قندهار عسکری او ملکي آمر مقرر سو (۲٦ جدي ۱۳۱٤ش، جنوري ۱۹۳٦م).

عبدالصمد خان په روما کي د افغانستان وزير مختار مقرر سو (۲٤ دلو ۱۳۱٤ش).

په قندهار کي د وړيو د سوداګري لپاره د وطن شرکت تاسيس سو (حوت ۱۳۱٤ش).

د خارجي اتباعو د استخدام اصولنامه خپره سوه (۱۱ حوت ۱۳۱٤ش).

سپه سالار شاه محمود خان د حرب وزير د علاج لپاره اروپا ته ولاړ، او سردار شاه وليخان د حرب د وزارت کفيل سو (۸ حوت ۱۳۱٤).

د ۱۳۱٤ش کال مالي واردات ۱۲۱ مليونه، مصارف ۱۳٤ مليونه، کسر ۱۳ مليونه افغاني و.

په ۱۳۱٤ش کال ۵۰ مکتبونه په افغانستان کي و چي ٦۱۸٦ تنه شاګردان او ۲۰۹ تنه معلمان يې لرل.

۱۹۳٦م ۱۳۱۵ش ۱۳۵۵ق

د امريکا سره د مؤدت معاهده (۲٦ مارچ ۱۹۳٦م، ۵ حمل ۱۳۱۵ش).

د شوروي اتحاد سره د عدم تعرض او تجارتي تړون (مارچ، ۱۲ حمل ۱۳۱۵).

د شوروي نوی سفير کويرسکي اگريمان صادر سو (۱۵ حمل ۱۳۱۵ش، اپريل ۱۹۳٦).

د افغاني ۱٦ ورزش کارانو شمول د برلن په اولمپيک ټولنه کي (۱٦ حمل ۱۳۱۵ش، اپريل).

شرکت سهامي ملي په بانک ملي تبديل سو (۲ حمل، مارچ).

د ملکي او عسکري مامورينو په معاش کي زياتوب (دو شنبه ۱۷ حمل ۱۳۱۵).

د پل خمري د نساجي شرکت تاسيس سو (۱٦ ثور ۱۳۱۵، مي).

په کابل کي د ښځو سناتوريم افتتاح سو (۲۵ جوزا ۱۳۱۵، جون ۱۹۳٦).

د دواخانو اصولنامه خپره سو (۱۵ ثور ۱۳۱۵ش).

په قندهار کي د وړيو اودلو کارخانه افتتاح سوه (۲۸جوزا ۱۳۱۵ش، جون ۱۹۳٦م).

په افغانستان کي لومړی قران شريف چاپ سو (۱۰ سنبله ۱۳۱۵، ستمبر ۱۹۳٦م)

د کابل پوهنتون د طب د پوهنځي تهداب په علی آباد کي کښيښول سو (۲٤ سنبله ۱۳۱۵ش، ۱۵ ستمبر ۱۹۳٦).

د هلمند د اوبو په باب کي د افغان او ايران گډ کمسيون په چخانسور کي ختم سو (۲۵ سنبله، ستمبر ۱۹۳٦).

په غزنه کي د حکيم سنايي د مزار تعمير (۱۵ ميزان ۱۳۱۵، ۸ اکتوبر ۱۹۳٦).

سردار شاه محمود خان د حرب وزير په مسکو کي (۳ ميزان ۱۳۱۵ش، ستمبر ۱۹۳٦).

سردار محمد هاشم خان صدراعظم د علاج لپاره اروپا ته ولاړ (۱۹ ميزان ۱۳۱۵ش، ۱٤ اکتوبر ۱۹۳٦م). د صدر اعظم وکيل سردار شاه وليخان و.

د پست اصولنامه خپره سوه (۷ يزان ۱۳۱۵ش).

د پښتو د رسميت او ملی ژبي والي فرمان صادر سو چي مامورين ئې تر درو کالو زده کي (عقرب ۱۵ نومبر ۱۹۳٦م).

د تابعيت اصولنامه خپره سوه (۱٦ عقرب ۱۳۱۵ش).

سيد عبدالله د خارجه وزارت عمومي سياسي مدير په دريای آمو کي غرق سو (جمعه ۱۹ قوس ۱۳۱۵ش، دسمبر ۱۹۳٦م).

د شورای ملي د دريمي دورې لپاره د وکيلانو د انتخاب په شاهي اعلان سره امر وسو (۱۵ جدي ۱۳۱۵، دسمبر ۱۹۳٦).

په ۱۳۱۵ش کال په افغانستان کي ۹٦ مکتبونه و، چي ۹۲۷۵ تنه شاگردان او ۳۰۹ تنه معلمان ئې لرل.

د ۱۳۱۵ش کال مالي واردات ۱٦۱ مليونه، مصارف هم ۱٦۱ مليونه افغاني و.

د کابل د ۱۳۱۵ش ارتزاقي مواد: اوړه ۲٤٦۲ خرواره، غوړي ۳۳۰، نري وريجي ۱٤۵۲، پنډي ورجي ۵۹۵، مالگه ۸۸٤، ماش ۱۵۲، کورت ۱۰۹ خرواره، پسونه ۱٦۵،۱۵۹ وزې ۲۱،۰۲۸، غويي ۱۵٦۷.

ميرزا سکندر نقاش د ميرزا رضا هروي نقاش شاگرد په هرات کي وفات سو

(۱۳۱۵ش).

د مصر د وزير مختار عبدالرحمن عزيم اګريمان صادر سو (حوت ۱۳۱۵ش، مارچ ۱۹۳۷م).

۱۹۳۷م ۱۳۱٦ش ۱۳۵٦ق

يوولس ترکي منصبداران د عسکري چارو لپاره استخدام سول (٦ حمل ۱۳۱٦ش، ۲۷ مارچ ۱۹۳۷).

سردار احمد على خان په تهران کي افغاني لوى سفير او سردار محمد نعيم خان وزير معارف سو (۱۷ حمل ۱۳۱٦ش، اپريل ۱۹۳۷م).

د نفتو د استخراج لپاره د افغانستان او انلانډ اکسپلوريشن شرکت تړون ۲۳ مادې (ثور ۱۳۱٦ش، اپريل ۱۹۳۷م).

سردار محمد نعيم وزير معاف د انجمن ادبي رئيس سو (۲۵ جوزا ۱۳۱٦ش، مئی ۱۹۳۷م).

د انګلستان د پادشاه د تاج اغوستلو په جشن کي په پاريس کي د افغانستان مختار وزير سردار شاه وليخان او عبدالصمد خان د روما وزير مختار او سردار اسد الله خان د شاهي فرقې قومندان د افغانستان له خوا اشتراک وکی (۱۲ مئي ۱۹۳۷م، جوزا ۱۳۱٦ش).

د افغانستان، ايران، عراق، ترکيې تر منځ د سعد آباد تړون امضا سو (۱۷ سرطان ۱۳۱٦ش، ۷ جولائي ۱۹۳۷م).

پښتو ټولنه په کابل کي افتتاح سوه او انجمن ادبي ورسره ګډ سو (سرطان ۱۳۱٦ش، جون ۱۹۳۷م).

په زرغون ښار او کټه واز کي ځني قبايل ولاړ سول، مګر ژر مطيع سول (سنبله ۱۳۱٦ش اګست ۱۹۳۷م).

د المان د نورنبرګ په جرګه کي عبدالمجيد خان د ملي بانک رئيس او محمد احسان هوايي قومندان شرکت وکي (۸ ميزان ۱۳۱٦ش، ۱ اکتوبر ۱۹۳۷م).

پر پښتو ژبه باندی د ويناو ټولنه د فيض محمد خان وزير خارجه په وينا د کابل په سينما کي افتتاح سوه (۱۰ ميزان، ۱۳ اکتوبر).

شير احمد خان د دولت وزير مقرر سو (۱۷ ميزان، ۲۰ اکتوبر).

د شرقي اتفاق شورا په جينوا کي د سعد آباد د تړون د مملکتو په ګډون وسوه (۲۱ ستمبر ۱۹۳۷م).

د چکوسلواکيا سره د مؤدت معاهده لاس ليک سوه (۲۰ ميزان ۱۳۱٦ش، ۱٤ ستمبر ۱۹۳۷م).

د افغانستان او برازيل د مؤدت معاهده په پاريس کي امضا سوه (۱۸ عقرب ۱۳۱٦ش).

د هند د تجارتي وکالت اداره په کابل کي جوړه سوه (۱۵ عقرب ۱۳۱٦ش، ۸ نومبر ۱۹۳۷م).

عبدالشکور خان پخوانی قاضي القضات په قندهار کي وفات سو (۲۰ عقرب ۱۳۱٦ش، ۱۳ نومبر ۱۹۳۷م).

د ابن سينا د ۹۰۰ کال تلينه په کابل کي وسوه (۲۰ عقرب ۱۳۱٦ش، ۱۳ نومبر

۱۹۳۷م).

د ترنگزو حاجي صاحب په آزاد سرحد کې وفات سو (قوس ۱۳۱٦ش، نومبر ۱۹۳۷م).

د بې سیم تلگراف دستگاه په میمنه کې ودرول سوه (۱ قوس ۱۳۱٦ش، ۲۳ نومبر ۱۹۳۷م).

په کابل کې شرکت ارزاق افتتاح سو (جدي ۱۳۱٦ش، دسمبر ۱۹۳۷م).

په کابل کې د میوې شرکت افتتاح سو (جدي ۱۳۱٦ش، دسمبر ۱۹۳۷م).

د کونسټنټین الکزندر ویچ د شوروي لوي سفیر اگریمان صادر سو (٥ جدي، دسمبر ۱۹۳۷م).

د افغانستان او ترکیې د مؤدت او اقتصاد تړون تر لسو نورو کلو پوري په انقره کې تجدید سو (۱۰ جدي ۱۳۱٦ش).

۱۹۳۸م ۱۳۱۷ش ۱۳۵۷ق

د کابل پوهنتون د طب د پوهنځي لومړۍ ډله محصلان راووتل (۱٥ جدي ۱۳۱٦ش، ٥ جنوري ۱۹۳۸م).

د معارفو وزارت د پښتو درسی کتابونه په تالیف شرو وکړه (۲۰ حدي ۱۳۱٦ش، ۱۰ جنوري ۱۹۳۸م).

د کابل په ارگ کې کتابخانه تاسیس سوه (۲ دلو ۱۳۱٦ش، ۲۱ جنوري ۱۹۳۸م).

د چک وردگ د بریښنا کار خانه جوړه سوه (۱۹ دلو ۱۳۱٦ش، فروری ۱۹۳۸م).

محمد گل خان مومند د پښتو قاموس په کابل کې چاپ کئ (۱۳۱٦ش).

د ۱۳۱٦ش کال دولتي عایدات ۲۲۰ ملیونه او مصارف هم دغوني و.

د لوفتهنزا طیارو هفتگي الوتني د کابل او برلن تر منځ شرو سوې (۱۳۱٦ش).

په ۱۳۱٦ش کال په افغانستان کي ۱٥۰ مکتبونه و، چي شاگردان ئې ۱۷،٥۲٦ تنه او معلمان یې ٥۸٤ تنه وو.

۱۹۳۸م ۱۳۱۷ش ۱۳۵۷ق

د قره قلی انحصاري شرکت په کابل کي جوړ سو (۱۰ حمل ۱۳۱۷ش). د بدخشان او پامیر لار جوړول شرو سوه (۱۰ حمل ۱۳۱۷ش).

د ودانیو شرکت (۱ باگ) د افغانستان او چکوسلواکیا په گډه په کابل کي جوړ سو (۱۱حمل ۱۳۱۷ش، ۲ اپریل ۱۹۳۸).

د شوروي دولت د مزار او میمنې او هرات قونسل خانی او د افغانستان د تاشکند او مرو قونسلگري لغو سوې (۱۲جمل ۱۳۱۷ش، ۱۳ اپریل ۱۹۳۷م).

د جاپان سره د افغانستان تجارتي تړون وسو (۱۸ حمل ۱۳۱۷ش، ۹ اپریل ۱۹۳۸).

د شوروي اخبار دا تور چي د افغاني سفارت یو غړي د روس او جاپان اختلاف تودوي رد سو او افغانستان پر دې خبره د شوروي دولت ته پروټست وکي (۲۸ حمل ۱۳۱۷ش، ۲۸ اپریل ۱۹۳۸).

د قند جوړولو او پټرولو انحصاري شرکت په کابل کي جوړ سو (۳۱ حمل ۱۳۱۷ش، اپریل ۱۹۳۷م).

علامه اقبال د لاهور مشهور شاعر او پوهاند وفات او په لاهور کي ښخ سو، د ده پر وفات په ټول افغانستان کي تاسف وسو (۳ ثور ۱۳۱۷ش، ۲۲ اپريل ۱۹۳۸م).

د لته بند لار د جلال آباد پر خوا جوړه سوه (۸ ثور ۱۳۱۷ش، اپريل ۱۹۳۸م).

د خوشحال خان مکمل کليات په قندهار کي عبدالحی حبيبي چاپ او خپور کئ ۱۱۲۸ مخه (جوزا ۱۳۱۷ش، مئي ۱۹۳۸م). دا کار د قندهار د ملکي او عسکري مشر ښاغلي محمد داؤد په حمايت وسو.

د افغانستان او شوروي تر منځ د مضرو خزندو د دفاع موافقت نامه په کابل کي امضا سوه (۲٦ مئي ۱۹۳۸م، جوزا ۱۳۱۷ش).

د افغانستان هوايي قوا په خريداری سوو طيارو له ايتاليا، برتانيا څخه تقويه سول او د هوا بازی د زده کړي لپاره محصلان برتانيا، شوروي اتحاد، ايتاليا ته واستول سوه او وسلې هم رانيولي سوې (مي ۱۹۳۸م، جوزا ۱۳۱۷ش)،

محمد علی خان قندهاری د افغنستان د شطرنځ قهرمان سو (جوزا ۱۳۱۷، جون ۱۹۳۸م).

په شنوارو کي د محمد افضل عبدل خيل سرکوبي (۵ سرطان ۱۳۱۷، جولايي ۱۹۳۸م).

سعدی شامي او محمد علی چه له هنده د اغتشاش لپاره سليمانخيلو ته راغلي و هند ته وتښتيدل (۱۰ سرطان ۱۳۱۷ش، جولايي ۱۹۳۸م).

د پښتو مستعجل دارالمعلمين په کابل کي جوړ سو (۱۲ سرطان ۱۳۱۷ش، جولايي ۱۹۳۸م).

د کوچي ياغيانو سرکوبي (سرطان ۱۳۱۷ش، جولايي ۱۹۳۸م).

د افغانستان او ترکيې د مؤدت معاهده تجديد سوه (۲٤ جون، سرطان ۱۳۱۷ش).

د تيلو د استخراج شرکت انلانډ اکسپلوريشن د خپله قرار داده څخه د ځينو سياسي چارو له سببه انکار وکئ او خپله عذر نامه يې وړاندي کړه (۱٤ اسد ۱۹۱۳ش، ۱٦ اگست ۱۹۳۸م).

د افغانستان او ايران د پست موافقه نامه په کابل کي امضا سوه (۱۰ اسد ۱۹۳۷ش، ۲ اکست ۱۹۳۸م).

عبدالرحيم خان د وزير په رتبه د صدارت معاون او عبدالحسين خان د فوايد عامه وزير او عبدالمجيد خان د تجارت وزير او ميرزا محمد خان د ماليې وزير سو (۲۳ سنبله ۱۳۱۷ش، ۱٤ ستمبر ۱۹۳۸م).

باقر کاظمي د ايران لوی سفير خپله اعتماد نامه وړاندی کړه (۲۵ سنبله ۱۹۱۷ش، ۱٦ ستمبر ۱۹۳۸م).

د سياسي علومو يوه اکادمي په کابل کي د وزارت معارف له خوا جوړه سوه (۱۱ ميزان ۱۳۱۷ش).

د افغانستان خارجه وزير د انگليس خارجه وزير ته د فلسطين په باب د زيرمي تلگراف ولېږه (ميزان ۱۳۱۷ش، اکتوبر ۱۹۳۸م).

د هند خارجي سکرتر سر اوبري متکاف کابل ته راغئ، پر اقتصادي او سرحدي اقوامو او د فلسطين پر شخړو ئې د افغانستان د خارجه وزير سره خبري وکړې (ميزان ۱۳۱۷ش، اکتوبر ۱۹۳۸م).

غازي مصطفی کمال اتاترک په پنجشنبه ۱۸ عقرب ۱۳۱۷ش، ۱۰ نومبر ۱۹۳۸م په استانبول کي وفات سو او د ده پاتا په افغانستان کي په ډير افسوس واخيستله سوه او په جنازه کي ئې سردار شاه وليخان اشتراک وکئ.

سردار فيض محمد خان په ترکيه کي افغاني لوی سفير مقرر سو (۲٤ عقرب ۱۳۱۷ش، ۱٤ نومبر ۱۹۳۸م).

علی محمد خان وزير خارجه سو (۵ قوس ۱۳۱۷ش).

سلطان احمد خان په مسکو کي افغاني لوی سفير سو (۸ قوس ۱۳۱۷ش).

محمد قاسم خان د هرات نائب الحکومه سو (۲۵ قوس ۱۳۱۷ش).

۱۹۳۹م ۱۳۱۷ش ۱۳۵۸ق

ښاغلی محمد داؤد د سمت مشرقي د تنظيم رئيس سو (۱۰ جدی ۱۳۱۷ش، ۱۷ جنوری ۱۹۳۹م).

په قندهار کي د عبدالقادر خان خټک پښتو ديوان لومړی پلا ښاغلي محمد داؤد په حمايت د عبدالحی حبيبي په تصحيح او اهتمام د مقدمې سره خپور سو.

اته مليونه افغاني د صنعتی پلان لپاره منظوري سوې، چي د پنبې کرلو او د اودلو کار پر مخ بوزي (دلو ۱۳۱۷ش، ۱۱ فروري ۱۹۳۹م).

د هلمند د اوبو د ويشني تړون د ايران له سفيره سره په خارجه وزارت کي ترتيب سو (٦ دلو ۱۳۱۷ش، فروری ۱۹۳۹م). چي وروسته ملي شورا هغه رد کئ.

د سياسي علومو اکاډيمي د حقوقو په فاکولته تبديل سوه (۸ حوت ۱۳۱۷ش، ۲٤ فروری ۱۹۳۹م).

د ۱۳۱۷ ش کال دولتي واردات ۱۷۳ مليونه مصارف ۱٦۳ مليونه سپما لس مليونه وه.

په ۱۳۱۷ ش کال په افغانستان کي ۲۲۸ مکتبونه و، چي ۱۸،۸۷۷ شاگردان او ۸۳۳ معلمان يې لرل.

۱۹۳۹م ۱۳۱۸ش ۱۳۵۹ق

د افغانستان لوی سفير سردار شاه ولي خان له پاريسه کابل ته راغئ (۵ حمل ۱۳۱۸ش، ۲٦ مارچ ۱۹۳۹م).

په زميداور کي محمد افضل خان علی زی ياغي او ونيول سو (۱ حمل ۱۳۱۸ش، ۲۱ مارچ ۱۹۳۹م).

محمد نوروز خان په ايران کي افغاني لوی سفير او احمد علی خان په لندن کي وزير مختار او ذوالفقار خان په جاپان کي وزير مختار مقرر سول (۱۰ حمل ۱۳۱۸ش، ۱ اپريل ۱۹۳۹م).

د تجارت د وزارت نوم په ملي اقتصاد بدل سو (۱۵ حمل ۱۳۱۸ش، ۱۵ اپريل ۱۹۳۹م).

د عراق د پاچا امير غازي د مړيني تعزيت

په کابل کي (۲۰ حمل ۱۳۱۸ش، ۲۰ اپريل ۱۹۳۹م).

سردار احمد شاه خان وزير دربار د ايران د وليعهد د واده په مراسمو کي گډون وکئ (۲۰ حمل ۱۳۱۸ش).

وزير خارجه علی محمد خان د سعد آباد د تړون په مجلس کي د شمول لپاره تهران ته ولاړ (۱۳ حمل ۱۳۱۸ش).

شير محمد خان ناشر د قطغن او بدخشان نائب الحکومه په کابل کي وفات سو (۲۸ حمل ۱۳۱۸ش، ۱۸ اپريل ۱۹۳۹م).

د قندوز د تيلو کښلو فابريکه افتتاح سوه چه هره ورځ پنځلس زره کيلو کالکي کاروي (۱۰ ثور ۱۳۱۸ش، ا می ۱۹۳۹م).

په کابل کي د عمران شرکت جوړ سو (۱۸ سرطان ۱۳۱۸ش، ۱۱ جولائي ۱۹۳۹م).

د افغانستان او هالينډ د مؤدت معاهده (۲٦ جولائي ۱۹۳۹م، ۲ اسد ۱۳۱۸ش).

د افغانستان او المان د تجارتي مبادلاتو او تادياتو تړون (۱۰ اسد ۱۳۱۸ش، ۳ اگست ۱۹۳۹م).

ملا پاينده محمد چه د هډې د استاد په نامه مشهور او د ملا نجم الدين مرحوم خليفه و په کابل کي وفات سو (۲۰ اسد ۱۳۱۸ش، اگست ۱۹۳۹م).

سردار علی شاه خان د قندهار ملکي او عسکري مشر مقرر سو (۹ سنبله ۱۳۱۸ش، ۲ ستمبر ۱۹۳۹م).

په شاهي فرمان په دوهم عمومي جنگ کي د افغانستان کامله بيطرفي اعلان سوه (۱۳ سنبله ۱۳۱۸ش، ٦ ستمبر ۱۹۳۹م).

سردار محمد نعيم خان وزير معارف د صدارت عظمی معاون مقرر سو (۱۳ سنبله ۱۳۱۸).

غلام فاروق خان د داخله وزارت وکيل سو (۱ ميزان ۱۳۱۸ش، ۲۳ ستمبر ۱۹۳۹م).

محمد اسماعيل خان د کابل والي سو (۱ ميزان ۱۳۱۸ش).

په ۱۳۱۸ش کال دغه اصولنامې خپرې سوې:

۱ـ تر ډمونو او ولو لاندي کيدونکو مځکو د خرڅولو اصولنامه ۲۲ ميزان.

۲ـ د ښاروالیو د محصولاتو اصولنامه ۱۰ قوس.

۳ـ د پاسپورت اصولنامه.

عسکري قوا ښه تجهيز سول (۱۳ اکتوبر، ۱۹ ميزان ۱۳۱۸).

د پښتو لومړی مفصلل گرامر په کابل کي د محمد اعظم ايازي له قلمه پښتو ټولنی چاپ کئ (عقرب ۱۳۱۸ش، نومبر ۱۹۳۹م).

آقاي سهيلي د ايران لوی سفير په کابل کي مقرر سو (٤ عقرب ۱۳۱۸ش، اکتوبر ۱۹۳۹م).

په کابل کي د سيد جمال الدين افغان د سلمي تليني مراسم اجرا سول (قوس ۱۳۱۸ش، ۹ دسمبر ۱۹۳۹م).

په کابل کي وزارت معادن تاسيس او رحيم الله خان يې وزير مقرر سو (۱٦ قوس ۱۳۱۸ش، دسمبر ۱۹۳۹م).

د مطبوعاتو مستقل ریاست په کابل کي جوړ او صلاح الدین سلجوقي یې په کابینه کي مستقل رئیس سو (٤ جدي ١٣١٨ش، ٢٦ دسمبر ١٩٣٩م).

د عسکري مکلفیت قانون نافذ سو (١٢ جنوري ١٣٤٠م، جدي ١٣١٨ش).

د کابل رادیو ٢٠ کیلوواټه منځني څپه افتتاح سوه (١٢ جنوری ١٩٤٩م، جدي ١٣١٨ش).

١٩٤٠م ١٣١٨ش ١٣٥٩ق

د ملي شورا د څلورمي دورې د وکیلانو د ټاکني له پاره اعلان خپور سو (١ دلو ١٣١٨ش).

د پښتو لومړی جیبي قاموس په قندهار کي د لعل محمد کاکړ او عبدالحي حبیبی له خوا چاپ او خپور سو (دلو ١٣١٨ش).

د ١٣١٨ش کال دولتي واردات ١٦٧ ملیونه، مصارف ٢٠٠ ملیونه، کسر ٣٣ ملیونه افغاني و.

په ١٣١٨ش کال په افغانستان کي ٣١٢ مکتبونه او ٥٠ زره شاګردان او ١٥٠٧ تنه معلمان وو.

په دغه کال د افغانستان د قره قل تجارت له امریکا سره شرو سو، چه ګرده صادرات ١،٧١١،٦٠٨ ډالره وه.

محمد عبید الله خان افغان د هند د پښتنو تاریخ (یادګار سلف) په ډهلي کي چاپ کئ (١٣١٨ش)،

میرزا محمد جان د میرزا سعید احمد زوی د کابل شاعر او محاسب او خطاط په عاشقان و عارفان کي ښخ سو (١٣١٨ ش). ده د امیر شیر علی خان د ولیعهد په تبریک کي هم یوه قصیده ویلې وه (١٢٩٠ق).

١٩٤٠م ١٣١٩ش ١٣٦٠ق

ملا محمد یوسف هراتي د قندهار سابقه دار معلم په ګرشک کي وفات سو (حمل ١٣١٩ش، مارچ ١٩٤٠م).

د افغانستان بانک اساس نامه خپره سوه (٥ جوزا).

د تجارت د اطاقو اصولنامه خپره سوه (٥ جوزا).

د ١٣١٩ش کال دولتي واردات ١٤٨ ملیونه، مصارف ١٧٢ ملیونه کسر ٢٤ ملیونه افغاني و.

په ١٣١٩ش کال په افغانستان ٣٢٤ مکتبونه ٦٠ زره شاګردان او ١٩٩٠ تنه معلمان وو.

په دغه کال د قره قلی صادرات ٤،٦٧٤،٣٥٤ ډالرو ته ورسید.

میرزا خداداد ثاقب د مزار شریف فارسي شاعر وفات سو (یکشنبه ١٣ ذی الحجه ١٣٥٩ق).

میرزا محمد اسحاق زرین قلم د غوث الدین زوی د کابل خطاط وفات سو (١٣١٩ش).

د احمد شاه ابدالی پښتو دیوان د عبدالحي حبیبي په ترتیب او اهتمام پښتو ټولنی چاپ کئ (کابل).

۱۹٤۰م ۱۳۲۰ش ۱۳٦۰ق

د چک وردک د بریښنا کار خانه چه په ۱۳۱٦ش کال شرو سوې وه بریښنا یې ٤٤ زره واټه کابل ته جاري سوه (حمل ۱۳۲۰ش).

د بورې او قند او نساجي شرکتونه جوړ سول (مئی ۱۹٤۰، جوزا ۱۳۲۰ش).

د افغانستان او شوروي اتحاد تجارتي قرار داد (۲۹ جولایي ۱۹٤۰م، اسد ۱۳۲۰ش).

د افغانستان تاریخ په دوه ټوکه کي زرمخه په فارسي ژبه د احمد علی کهزاد تالیف چاپ او د تاریخ ټولني خپور کي، له قبل التاریخ څخه بیا د اسلام تر راتگه.

۱۹٤۱م ۱۳۲۰ش ۱۳٦۰ق

اقتصادي پلان اعلان سو چي په ٥ کالو کي به افغانستان ٥۰ فیصده خپل د لباس اړتیا او ۸۰ فیصده په د بورې اړتیا پوره کوي (جنوري ۱۹٤۱م، جدي ۱۳۲۰ش).

ژوزف هاکن فرانسوی مستشرق چه له ۱۹۲٤م څخه یې په افغانستان کي تاریخي تحقیقات کړي وو، د اسپانیا د شمال غرب په دریاب کي په کښتي کي ډوب سو (۲٤ فروری ۱۹٤۱م، حوت ۱۳۲۰ش).

د پښتو جیبي قاموس (لس زره لغتونه) د محمد اعظم ایازي تالیف پښتو ټولنی چاپ کئ (کابل).

د عسکري مکلفیت نوې اصولنامه خپره سوه (۱٤ میزان ۱۳۲۰ش).

د ۱۳۲۰ش کال دولتي واردات ۱٦۱ ملیونه مصارف ۱٦٦ ملیونه کسر ٥ ملیونه افغاني و.

په ۱۳۲۰ش کال افغانستان ۳۳۱ مکتبونه ٦٤ زره شاگردان ۲۱۹۰ تنه معلمان درلودل.

۱۹٤۱م ۱۳۲۱ش ۱۳٦۱ق

افغانستان خپله بیطرفي په دوهم جهاني جنگ کي بیا تایید کړه (۲۸ جولائي ۱۹٤۱م، سرطان ۱۳۲۱ش).

افغانستان د برتانیا او شوروي اتحاد په غوښتنه جرمنیان او ایتالویان له مملکته وایستل (۱۹ اکتوبر ۱۹٤۱م، میزان ۱۳۲۱ش).

حاجي ولی محمد مخلص د سلطان محمد زوی د قندهار تکړه نقاد پښتو شاعر هلته ٦۲ کلن وفات سو (۳ دلو ۱۳۲۱ش، ولادت ئې قندهار ۱۲٥۹ ش).

شیخ محمد رضا هروي خطاط، نقاش، منجم، مورخ او شاعر په کابل کي وفات سو (۱٥ صفر ۱۳٦۱ق).

د پښتانه شعراء لومړی ټوک د عبدالحي حبیبي تالیف د پښتو ټولني له خوا په کابل کي چاپ سو.

په ۱۳۲۰ش کال دغه اصولنامې خپرې سوې:

۱ـ د تجارت اصولنامه ۳۰ جوزا.

۲ـ د تجارت د ثبت اصولنامه ۳۰ جوزا.

۳ـ د تجارتي دفترونو اصولنامه ۸ سرطان.

٤ـ د دلالي اصولنامه ۲۳ سرطان.

٥ـ د افلاس او دیوالي توب اصولنامه ۱٥ قوس.

د ۱۳۲۱ش کال دولتي واردات ۱۰۳

مليونه مصارف ۱٦۳ مليونه کسر ٦۰ مليونه افغاني و.

په ۱۳۲۱ش کال افغانستان ۳٤۲ مکتبونه ۷۲،۲۰۳ شاگردان او ۲٥٤۸ تنه معلمان لرل.

۱۹٤۳م ۱۳۲۲ش ۱۳٦۲ق

قاري عبدالله ملک الشعراء د حافظ قطب الدين زوی په کابل کي ۷٥ کلن مړ او ښخ سو (جمعه ۹ ثور ۱۳۲۲ش، ولادت ئې کابل ۱۲۸۸ش و).

د افغانستان قونسلگری په نيو يارک کي افتتاح سوه (۱٥ مئی ۱۹٤۲م).

د افغانستان لومړی وزير مختار عبدالحسين عزيز خپله اعتماد نامه د امريکا رئيس جمهور ته وړاندی کړه (٥ جون ۱۹٤۲م، جوزا ۱۳۲۲ش).

د ۱۳۲۲ش کال دولتي واردات ۱۱۷ مليونه مصارف ۱۸۰ مليونه کسر ٦۳ مليونه افغاني و.

په ۱۳۲۲ش کال ټول د قره قلی صادرات ۱،۸۰۱،۸۹۳ پوسته په ۸،۰۸۳،٦۹۰ ډالره قيمت وه.

سر اورل ستاين مشهور انگليسي مستشرق او پوهاند په کابل کي مړ او ښخ سو (سه شنبه ۲ عقرب، ۲٦ اکتوبر ۱۹٤۳م).

د سعد آباد تړون تر پنځو کالو وروسته پخپله تجديد سو (۲۸ دسمبر ۱۹٤۳م، قوس ۱۳۲۲ش).

په ۱۳۲۲ ش افغانستان په ۳٥۳ مکتبو کي ۸٤،۱۲٦ تنه شاگردان او ۲٤٥٤ معلمان لرل.

د لوی احمد شاه بابا شرح حال د مير غلام محمد غبار تاليف په کابل کي په فارسي چاپ سو ۳٥۲ مخه.

۱۹٤٤م ۱۳۲۲ش ۱۳٦٤ش

د افغانستان او چين د مؤدت معاهده لاسليک سوه (٥ مارچ ۱۹٤٤م، حوت ۱۳۲۲ش).

د هرات لوی مسجد نوی ترميم او تزئين سو.

د پښتو شاعر عبدالعلی اخندزاده خالوزی کاکړ د ملا عبدالخالق زوی د ملا عبدالرحمن لمسی په ۱۹۳۰م د خان قلات قاضي القضات په ۱٦ شوال ۱۳٦٤ق د پښين په خالوزو کي وفات او ښخ سو (ولادت ئې خالوزی ۱۸۷۲م ۱۲۸۹ق).

مير سيد عالم محمد د امير سيد عبدالاحد زوی د بخارا پخوانی پاچا په کابل کي ٦٤ کلن وفات او په شهدای صالحين کي ښخ سو (شنبه ٥ جمادی الاولي ۱۳٦۳ق، ۹ ثور ۱۳۲۳ش). د ده جلوس په بخارکي ۱۳۲۹ق.

مير محمد علی آزاد د قاضي مير محمد حسن زوی د فارسي شاعر او منشي او مؤلف په کابل کي وفات سو (پنجشنبه ۲۰ ذيحجه ۱۳٦۳ق، ۱٥ قوس ۱۳۲۲ش). د ده ولادت په بالا حصارکي رمضان ۱۲۹٥ق.

د سيد جمال الدين افغاني تابوت له استانبوله کابل ته راوړل سو او په پوهنتون کي ښخ سو (يکشنبه ۱۰ جدی ۱۳۲۳ش).

پټه خزانه د پښتو تذکرهٔ شعراء د محمد

هوتک تالیف (۱۱٤۲ق) د عبدالحي حبیبي په اهتمام کشف او له کابله چاپ او نشر سوه (۱۳۲۳ش).

د عبدالرؤف بینوا تالیف پښتني میرمني په کابل کي چاپ سو.

د ۱۳۲۳ ش کال دولتي واردات ۲۱۹ ملیونه مصارف ۱٦۷ ملیونه سپما ۵۲ ملیونه افغاني وه.

په ۱۳۲۳ش کال د افغانستان په ۳٤۸ مکتبو کي ۸۷،۵۳۹ تنه شاګردان او ۲۵۲۲ تنه معلمان لرل.

د ۱۳۲۳ش کال ټول د قره قلي صادرات ۱،۹۱۰،۰۱۹ پوسته په ۱۲،۷۱۱،۲٦۵ ډالره وه.

۱۹۵٤م ۱۳۲٤ش ۱۳٦۵ق

د ښښتو ادبیاتو تاریخ لومړی ټوک د عبدالحي حبیبي په قلم له کابله چاپ سو.

دوهم ټوک ئې په ۱۳٤۲ش کال په کابل کي چاپ سوی دئ.

حاجي اسماعیل سیاه د اخوند ملا عبدالاحد نوروزي هروي زوی، ظریف او ناقد شاعر (متخلص په ګوزک) د فارسي دیوان خاوند په هرات کي وفات سو (۱۰ عقرب ۱۳۲٤ش، ۲٦ ذي قعده ۱۳٦٤ق). د ده ولادت په کرخ کي ۱۲۷۲ق و.

غلام جیلاني اعظمی د خوشدل خان پوپلزی زوی شاعر او لیکوال به کابل کي مړ سو (سه شنبه ۲٦ قوس ۱۳۲٤ش، محرم ۱۳٦۵ق).

د ادبیاتو فاکولته د معارفو د وزارت له خوا جوړه سوه او لومړی رئیس یې عبدالحي حبیبي وټاکل سو.

د ۱۳۲٤ش کال دولتي واردات ۲۲٦ ملیونه مصارف ۲۲۹ ملیونه او درې ملیونه افغاني کسر دئ.

په ۱۳۲٤ش کال افغانستان په ۳٤٦ مکتبو کي ۹۳،۲۷۹ تنه شاګردان او ۲۵٤٦ معلمان لرل.

په دغه کال ټول د قره قلي صادرات ۳،٤۰٦،۳۷۹ پوسته په ۲۷،۰۲۱،۱۳٤ ډالره وه.

په ټول افغانستان کي ۷٦٦٦ حقوقي او ٦۱۱۳ جزائي دعاوي په محکمو کي فیصله سوي وې.

په ۱۳۲٤ش کال دغه اصولنامې نشر سوې:

۱ـ د خارجي اتباعو د مسافرت او هستوګني اصولنامه ۱۷ دلو.

۲ـ د ملکي مامورینو او متقاعدینو اصولنامه ۱٤ قوس.

۳ـ د ابتدایي او مرافعې او تمیز دعواګانو د معیاد ټاکنه ۲۷ سنبله.

٤ـ د ملي صنعتي مؤسسو د کار او کارګرانو اصولنامه ۲٤ جدي.

۱۹٤٦م ۱۳۲۵ش ۱۳٦۷ق

د افغانستان او شوروي اتحاد سرحدي موافقت نامه د سردار سلطان احمد خان افغاني لوی سفیر او مولوتف وزیر خارجه له خوا په مسکو کي ۵ مادې او یو پروتوکول امضاء سوه (۱۳ جون ۱۹٤٦م، جوزا ۱۳۲۵ش).

سردار محمد هاشم خان صدر اعظم د ناروغي په سبب استعفاء وکړه او پر ځای ئې

سپه سالار شاه محمود خان صدر اعظم سو (۹ مئې ۱۹٤٦م، جوزا ۱۳۲۵ش).

د ايران سره هوايي موافقه وسوه (۲٦ ميزان ۱۳۲۵ش).

په ملل متحد کي د افغانستان لومړی نماينده عبدالحسين خان شامل سو (۱۹ نومبر ۱۹٤٦م، عقرب ۱۳۲۵ش).

د ملل متحد عامی غونډی د افغانستان گډون په هغه موسسه کي ومانه (۹ نومبر ۱۹٤٦م، جدي ۱۳۲٦ش).

عبدالرحيم خان د عامو گټو وزير د حکومت د مخالفت په تور ونيول سو (۲۹ جنوري ۱۹٤٦م، جدي ۱۳۲۵ش).

د کابل پوهنتون د طب او حقوقو او ادبياتو د فاکولتو په شمول جوړ سو (۱۳۲۵ش).

په ۱۳۲۵ش کال دغه اصولنامې خپرې سوې:

۱ـ د عايداتو د ماليانو اصولنامه.

۲ـ د حکومت د اداری چارو د عمومي تفتيش اصولنامه ۱۰ ثور.

۳ـ د ملکي مامورينو د محاکمې او د محکمو د تشکيل اصول ۷ جوزا.

په ۱۳۲۵ش کال ټول د افغانستان ساتلی طلاوي د نيو يارک په فدرال بانک کي ۹۳۷،۷٦۷ اونسه طلا په ٤۳۵،۲۳۵،۷٦۳ افغاني قيمت وه او هم ۱۸٦،۹٤۵ مسکوکي طلاوي په ۵،۱۸۰،٦۵۰ گرامه وزن او ۵۱۲،۵٦٤،۷۳۵ افغاني قيمت موجودي وې.

په ۱۳۲۵ کال ټول د قره قلي صادرات ۱،۵۹۸،۲۸۹ پوسته په ۲۱،۱۹۸،٤۲۲ ډالره وه.

په ۱۳۲۵ش کال افغانستان په ۳۲۹ مکتبو کي ۹۳،۳٤٤ شاگردان او ۲٦۷۷ تنه معلمان درلودل.

د ۱۳۲۵ش کال گرده دولتي عايدات ۳۳۸ مليونه مصارف ۳٤٤ مليونه او کسر ٦ مليونه افغاني وو.

په ۱۳۲۵ کال د افغانستان ځيني احصائيې:

پوسته خانې ۲۳۵.

محکمې: ۱ تميز، ۱۰ مرافعې، ۱٦۱ ابتدائي، گرده ۱۷۲.

مالي دواير: ۷ مستوفيه، ۳ سرښته داري، ۱٦٦ کنترولي اداري، گرده ۱۸٤.

ښوونځي ملکي کورسونه: گرده ٤٤٦، معلمان ۲۰۹، زده کونکی ۱۳۳۸۰.

نشر الصوت: يو براډکاسټنگ ناشر الصوت، ۱۳ تر احصائيي لاندي.

شخصي راډيو گاني ۳٦۲۰.

د نخي کارخانو محصول:۱۰،۷۲٤،٦۹۳ متره ټوکر او ۲۸،۰۲۱ کلچې صابون.

د کابل نقليات: ۳۸۷۵ بايسکله، ۸٦۲ تيز رفتار موټرونه، ۱۳۲۱ لاري، ۷۵۱ گاډي، ټوله د کراچيو او موټرو سايکل سره ٦۸۲۵.

د کابل حيوانات: ۳،۸۸۰،۷٦۷.

د زراعت دائرې: ولايات ۹، امتحاني قوريه ۲، سيروم سازي ۱، د څارويو روزنه ۱، د کرني ازمويښت ځايونه ٤، ټول ۱۷.

د کابل وداني: کورونه ۹۵۰۰، سرايونه

۱۱۲، دکانونه ۵٤٦۲، حمامونه ۲۷، يخدان ۱۵، د اوبو نلونه ۱۵۲ کيلو متره، مسجدونه ۲۰۰.

معادن: د تالقان مالگه ۱،۱۳۲،۸٦٤ سيره، د اندخوي مالگه ۱،۲۰۹،٦۷۲ سيره، د هرات د غوريان مالگه ۸٤۲،۲۹٤ سيره، د تاشقرغان مالگه ۱۱۳،۲۸۱ سيره، د قندهار مالگه ۱۲۰،۰۰۰ سيره، د غوربند مالگه ٤٤۰۰ سيره، مساوي ټوله ۳،٤۲٦،۵۱۱ سيره، ډبرين سکاره ۱۷،٦۸۸ سيره.

د حکومتو اداري: نائب الحکومگۍ ۷، اعلی حکام ۳، لوی حاکمان ۲۲، لومړي درجه حاکمان ۲۰، دوهمه درجه ۳۳، دريمه درجه ۳۸، څلرمه درجه ٤۱، علاقه داری ۱٤۲، ټوله ۳۰٦.

قضا: په ټول افغانستان کي ۲٤۷۵ حقوقي او ۱۸۷۲ جزايي فيصلې سوی وې.

د کابل نفوس: چي د بورې کوپون يې اخيستي دي ۱۹۱،۱۰٦ تنه.

د خارجي ټوکر واردات: ۹۱،۹٤۸،۰۲۸ متره.

د امريکا اوړه: ۲٦۵،٤۱۲ سيره.

خارجي بوره: ۲۷۰،۸۸٤ سيره.

روغتونونه: ۳۷۱،۱۹۲ تنو رجوع کړيده.

د کابل ښار دکانونه: د ډوډۍ هوټلونه ۳۵، سماوارچي ۱۵۱، کلچه پزی ٤٤، وريجي والا ۵۰، کبابي ۳۵، سابه والا ۳۵، پالوده والا ۵۹، ميوه والا ۵۳، بقال ٤۰۸، ډوډي والا ۱۰٤، بنيۀ گر ۱٦۵، قناد ۱۵۱، عطار ۱۷۵، زرگر ۱۷۷، درملتونونه ۱۰.

۱۹٤۷م ۱۳۲٦ش ۱۳٦۸ق

د افغانستان او شوروي د راديو تلگرافي معاهده ۱٦ مادې په کابل کي امضاء سوه (۱۳ اپريل ۱۹٤۷م، حمل ۱۳۲٦ش).

د افغانستان وفد تاشکند ته ورسيدی چي د شوروي مملکته سره سرحدونه وټاکي (۲٤اپريل ۱۹٤۷م، ثور ۱۳۲٦ش).

ځکه چي د هندوستان ويش ومنل سو، نو افغانستان برتانيا او د هند حکومت ته وليکل، چي د افغانستان له سرحداتو تر ابا سينه پوري خلک پښتانه دي او ښايي چي دوی پخپله دا فيصله وکړي چي آزاد پاتيږي، که له افغانستان يا هند يا پاکستانه سره گډيږي (۱۳ جون ۱۹٤۷م، جوزا ۱۳۲٦ش).

برتانيا افغانستان ته جواب ورکي چي د ۱۹۲۱م کال په تړون کي سرحدونه منل سوی دي، نو ځکه هندوستانيانو ته د قدرت د انتقال په وخت کي بايد افغانستان په شمال غربي سرحد کي هيڅ ډول مداخله و نه کړي (۳ جولايي ۱۹٤۷م، سرطان ۱۳۲٦ش).

افغانستان د پښتونستان د خلکو د حقوقو مطالبه بيا برتانيا ته وکړه (۱۰ جولايي ۱۹٤۷، سرطان ۱۳۲٦ش).

سردار شاه محمود خان صدر اعظم لندن ته ولاړ (۲٦ جولايي ۱۹٤۷م، اسد ۱۳۲٦ش).

سردار شاه محمود خان نيو يارک ته ورسيدئ (۳ اگست ۱۹٤۷م، اسد ۱۳۲٦ش).

ايران په سيستان کي د هلمند د اوبو د لږوالي شکوه وکړه (۱۸ ستمبر ۱۹٤۷م، سنبله

۱۳۲٦ش).

افغانستان د پښتنو په طرفداري د پاکستان د شامليدو پر خلاف د ملل متحد غونډه کي راى ورکړه (۳۰ ستمبر ۱۹٤۷م، ميزان ۱۳۲٦ش).

د افغانستان او سويډن د مؤدت معاهده (۲ اکتوبر ۱۹٤۷م، ۲۸ ميزان ۱۳۲٦ش).

نجيب الله خان د افغانستان نماينده د پښتونستان د خلکو د حقوقو مذاکره د پاکستان د مشرانو سره وکړه (نومبر ۱۹٤۷م، عقرب ۱۳۲٦ش).

د صافو او نورستانيانو د جنگ په بندونه کي د عسکرو مداخله (۲۹ نومبر ۱۹٤۷م، قوس ۱۳۲٦ش).

۱۹٤۸م ۱۳۲٦ش ۱۳٦۹ق

عبدالحسين عزيز د افغانستان نماينده په کشمير کانفرانس کي وغوښته چي د قبايلي سيمو پر وضعيت باندى د افغانستان سره مشوره وسي (۲۲ جنوري ۱۹٤۸م، دلو ۱۳۲٦ش).

په ۱۳۲٦ش کال دغه اصولنامې خپرې سوې:

۱ـ د ترافيک اصولنامه ۱۷ سنبله.

۲ـ د ښاروالیو اصولنامه ۱۰ سنبله.

۳ـ د عسکري جزا اصولنامه ۳ ميزان،

٤ـ د عسکرى محاکماتو اصولنامه ۱۳ ميزان.

د ۱۳۲٦ش کال دولتي واردات ۲۸۱ مليونه او مصارف ۲۸۳ مليونه کسر دوه مليونه افغاني و.

په ۱۳۲٦ش کال افغانستان په ۳۳۸ مکتبو کي ۹۸،٦۳۱ شاگردان او ۲۷٤۷ معلمان لرل.

په دغه کال ټول د قرقلي صادرات ۲،٤۱٦،۲۰۸ پوسته په ۱٦،۲۵۰،۹۹۷ ډالره وه.

د کابل صحي ادارې: سناتوريم ۲، د کوچنو روغتون ۱، د ښځو روغتون ۱، د بنديانو روغتون ۱، گرزنده روغتون ۲، عمومي روغتونونه ۳.

شفاخانې: قندهار ۵، مزار ٦، هرات ۷، قطغن ۸، مشرقي ۵، ميمنه ۳، فراه ۲، بدخشان ۱، د کابل ښار ۲۱.

۱۹٤۸م ۱۳۲۷ش ۱۳٦۹ق

سردار محمد نعيم خان په اتزوني کي د افغانستان لوى سفير مقرر سو (اپريل ۱۹٤۸م، حمل ۱۳۲۷ش).

شاه عبدالله بدخشي د بدخشان د جرم د مير محمد سيد خان زوى چي ليکوال او محقق سړى و په کابل کي په ۲٦ حمل ۱۳۲۷ش وفات سو (ولادت ئې په جرم بدخشان کي ۱۳۳۰ق).

محمد يحيي نادم ميمنه وال د ديوان خاوند شاعر په ميمنه کي ۷۹ کلن وفات سو (سه شنبه ۷ ثور ۱۳۲۷ش).

سر گليس سکوائر په کابل کي د برتانيا سفير سو (۲۳ اپريل ۱۹٤۸، ثور ۱۳۲۷ش).

سردار فيض محمد خان په برتانيا کي د افغانستان لوى سفير سو (٦ مي ۱۹٤۸، ثور ۱۳۲۷ش).

د امريکا وزارت مختاري په کابل کي په

لوی سفارت بدله سوه او لومړی لوي سفیر اي پالمیر خپله اعتماد نامه وړاندي کړه (٥ جون ١٩٤٨م، جوزا ١٣٢٧ش).

افغانستان په راډیو او مطبوعاتو کي د پښتونستان تحریک شروع کړ او پاکستان خان عبدالغفار خان بندي کړ (١٦ جون ١٩٤٨م، جوزا ١٣٢٧ش).

د افغان او شوري اتحاد کډ کمسیون د سرحداتو ټاکنه بشپړه کړه او موافقت نامه ئې امضا سوه (٢٩ ستمبر ١٩٤٨م، سنبله ١٣٢٧ش).

د ١٣٢٧ش کال دولتي واردات ٣١١ ملیونه مصارف ٣١٧ ملیونه کسر شپږ ملیونه افغاني و.

په ١٣٢٧ش کال په ٣٢٥ مکتبو کي ٩٨،٦٦٠ شاګردان او ٢٧٥٨ معلمان وو.

په دغه کال ګرده قره قلي صادرات ١،٣٦٥،٨٦٦ پوسته په ٢٢،٦٠٥،٧٢١ ډالره وه.

په دغه کال د مالګي واردات مالیه وزارت ته ١،٤٢٢،٣٥٧ او د ډبرینو سکرو ٥٦١،١٩٥ افغاني وې.

په دغه کال کي د کابل د سینماګانو عایدات ١،٤٨٧،٢٦٩ افغاني وې.

په دغه کال افغانستان له خارجه ١٤١،٣٥١ بوری بوره، ١٩٨،٠٤٤ سیره په ٤١،٤٦٥،٣٩٦ افغاني رانیولې وه. او داخلي د بغلان بوره له ٣٢،٠٠٠ ټنو لبلبو څخه ٤٦،٦٨٣ بوری ٥٤٧،٢٣٥ سیره سوې وه.

د راډیو اصولنامه خپره سوه (٥ اسد).

د احمد توکلي کتاب روابط سیاسي ایران و افغانستان له تهرانه چاپ سو (١٣٢٧ش).

١٩٤٩م ١٣٢٨ش ١٣٧٠ق

خارجه وزارت وویل چي د پاکستاني ګورنر جنرال دا خبره چي قبایلي سیمي د پاکستان نه جلا کیدونکي برخي دي د جناح د ١٩٤٨م له وینا سره مخالفه ده (٢٤ مارچ ١٩٤٩م، ٤ حمل ١٣٢٨ش).

د افغانستان شارژ دافر په کراچي کي د وزیرستان پر بمباری باندي د پاکستان حکومت ته غاو وکي (٢ اپریل ١٩٤٩م، حمل ١٣٢٨ش).

لویس ډریفیوس په کابل کي د امریکا لوی سفیر سو (٢٠ اپریل ١٩٤٩م، ثور ١٣٢٨ش).

افغانستان پر سرحداتو باندی د پاکستان خوا ته د کاډیو تګ راتګ مقید کړ (٤ جون).

پاکستاني طیارو پر مغلګي بمباري وکړه او ٣٢ تنه افغانان یې مړه کړل او د افغانستان حکومت پر دې واقعه سخت احتجاج وکي (١٢ جون ١٣٤٩م، جوزا ١٢٢٨ش).

الفریډ ګاردنر په کابل کي د برتانیا لوی سفیر سو (٢٠ جون ١٣٤٩م، جوزا ١٣٢٨ش).

فیض محمد خان د افغانستان لوی سفیر په لندن کي وویل چي افغانستان به د پاکستان سره د خپلي شخړي د فیصلې لپاره د برتانیا کومک وغواړی، مګر پاکستان وویل چي په سرحدي صوبه کي دمخه د خلکو رایه اخیستله سویده او دا کار د پاکستان په داخلي چارو کي مداخله ده (جوزا ١٣٢٨ش).

د شورای ملي اومه دوره چې آزاده شورا وبلله سوه افتتاح سوه (۳۰ جون ۱۳٤۹، سرطان ۱۳۲۸ش).

د پاکستان خارجه وزير وويل: چې پاکستان به د افغانستان سره د اقتصادي همکاري خبري وکي خو د قبايلي سيمو مسئله به رد کي (۱۱ جولايي ۱۳٤۹م، سرطان ۱۳۲۸ش).

د افغانستان ملي شورا ډيورنډ لين رد کئ او د پښتونستان د خلکو جهاد يې د آزادي لپاره تاييد کئ (۲٦ جولايي ۱۳٤۹م، اسد ۱۳۲۸ش).

مولوی سيف الرحمن الکوزی د افغانستان قاضي عسکر ۱۱۰ کلن د پيښور د چارسدې په دوابه او مهتره کلي کي وفات او ښخ سو (شنبه ۷ جمادی الاولي ۱۳٦۹ق، ۱۳۲۸ش).

د سوات والي ميانګل عبدالودود خپل زوی عبدالحق جهان زيب خپل جانشين کئ او د رياست حکمراني ور وسپارله سوه (۱۲ دسمبر ۱۳٤۹، قوس ۱۳۲۸ش).

۵۰ -۱۹٤۹م ۱۳۲۸ش ۱۳٦۸ق

د افغانستان او هند د روغي او مؤدت معاهده وسوه (٤ جنوری ۱۹۵۰م، ۱٤ جدي ۱۳۲۸ش).

افغانستان د چين د خلکو حکومت په رسميت وپيژانده (۱۳ جنوري ۱۹۵۰ جدي ۱۳۲۸ش).

سلطان احمد خان افغاني لوی سفير خپله اعتماد نامه په مسکو کي د شوروی اتحاد مشر ته وړاندي کړه (۲٦ جنوری ۱۳۵۰م دلو ۱۳۲۸ش).

د افغانستان پادشاه په رسمي ميلمستيا مصر ته ولاړ (۸ مارچ ۱۹۵۰م، حوت ۱۳۲۸).

د منهاج سراج جوزجاني د طبقات ناصري کامله نسخه د عبدالحي حبيبي په تعليق او تحشيه په لاهور او کوټه کي سنګي چاپ سوه.

دوهمه طبع ئې له کابله دوه ټوکه او مکمله ۱۹٦۳، ۱۹٦٤م.

د ۱۳۲۸ش کال دولتي واردات ۳۲۹ مليونه مصارف ۳۳٦ مليونه او کسر اوه مليونه افغاني و.

په ۱۳۲۸ش کال په ۳۲۸ مکتبو کي ۹۵،۹۸۲ زده کونکي او ۲۸۳۳ ښوونکي وو.

په دغه کال ګرده د قره قلي صادرات ۱،٦۵٦،٦۱٦ پوسته په ۱۰،٤۳۷،۲۳۷ ډالره وه.

په دغه کال ماليه وزارت ته د مالګي عايدات ۲،۰۲۷،۹۲۰ او د ډبرينو سکرو ۱،۱٦۰،۹۸۷ افغاني او د کابل د سينماګانو عايدات ۱،٦۵۵،۸۸۷ افغاني او د دولتي املاکو عايدات ۱،٦۵٤،۳۸۹ افغاني او د ګمرک محصول ۱۳۵،۹۲۲،۸۸۵ افغاني وې. او افغانستان ته ګرده ۲،۹٦۵،۹۰۷ ګيلنه پټرول راوړل سوي وو.

د افغانستان بانک دارائي:

طلا ۵۱۲،۵۸٤،۹۵۵

نقره ٦٤،۵٦۸،۲۸۵

خارجه اسعار ۱٤۱،۷۸۳،۷۲۱

دولتي نوټ ۱۷۵،۹۳۷،۱۳۵

مسکوک ۱،۳۸٦،۹۷۳

بانکي نوټ ۸۵،۳۹٦،۷۲۵
گرده ۹۸۱،٦۵۷،٦۸٤ افغاني
د افغانستان بودجه:
د مځکي او څاروو ماليه ۱۱٤ مليونه
د گمرک محصول ۱۵۰ مليونه
پر عايداتو ماليات ۳۵ مليونه
د بانکو گټې ۱۵ مليونه
دولتي انحصارات ۱٦ مليونه
کانونه او متفرقات ٦۰ مليونه
گرده عايدات ۳۹۰ مليونه
مصارف هم دغوني دي.
د افغانستان د برېښنا د پيدايښت اندازه:
د جبل سراج اوبه ۱۰۰۰ کيلوواټه
د چک وردک اوبه ۳۳۰۰ کيلوواټه
د هرات اوبه ۹۰ کيلوواټه
ډيزلي ۱۵۰ کيلوواټه
د پغمان ۵۰ کيلوواټه
د پل خمري ٤۸۰۰ کيلوواټه
د سروبي ۲٤،۰۰۰ کيلوواټه
ټوله تخميني د برېښنا قوه ۳٤ زره کيلوواټه
د افغانستان صادرات خارج ته:
وچه ميوه ٤۰ زره ټونه قيمت ۱۲۵ مليونه افغاني
لنده ميوه ۱۵ زره ټونه قيمت ٤۰ مليونه افغاني
عقاقير او لرگي ۱۵ زره ټونه قيمت ٤۰ مليونه افغاني
پنبه ۱۲ زره ټونه قيمت ۱۲ مليونه افغاني.
قره قلي او نور پوستونه ۲ مليونه قيمت ۲۵۰ مليونه افغاني.

وړي ۸ زره ټونه قيمت ٤۰ مليونه افغاني.

غالي ٦۰ زره متره مربع قيمت ۷ مليونه افغاني.

نور مواد، کولمې، کمبلي، پوستين، څرمن ۵ مليونه افغاني.

اودلي شيان شل مليونه افغاني.

گرده صادرات: يو لک ټونه او تخميني قيمت ئې ۵۵۰ مليونه افغاني.

د افغانستان د مځکي له ۳۰۰،۰۰۰ مربع ميل څخه فقط پنځمه برخه آبي يا للمي کرل کيږي چه له هغه څخه ۱۹۱،۰۰۰ټونه غنم، ۳٤۷،۰۰۰ جوار، ۱۲۸،۰۰۰ وربشی، ۲۵،۰۰۰ پنبه، ۳۵،۰۰۰ قندي لبلبو، ۲۵،۰۰۰ ورجي ۱۸۹،۰۰۰ حبوبات، ۱۰۰،۰۰۰ ټونه ميوې اخيسته کيږي.

د افغانستان واردات لکه کالي، بوره، چاي، دواوي، دخانيات، ماشينونه، موټرونه، د برېښنا سامان، د وداني لوازم، لوښي، فلزات او نور تر ۳۰ زره ټونه.

څلور مليونه گيلنه تيل.

ټول ۵۰۰ تر ٦۰۰ مليونه افغاني دکاني او مصنوعي مالگي پيدايښت ۱۵ زره ټونه په لس مليونه افغاني، کاني سکاره لس زره ټونه په لس مليونه افغاني.

د افغانستان بانک سرمايه ۱،۱۸٦ مليونه.

د کاغذي نوټ خپرونه ۸٤۵.

د نيو يارک په ريزرو بانک کي پشتوانه ۹۳۷،۷٦۷ اونس طلا، د کابل په خزانه کي

۵،۱۸۰،٦۵۰ گرامه.

بې سکې طلا او مسکوکه طلا ۱۸٦،۹٤۵ او ٦٤،۵٦۷,۰۰۰ مسکوکه نقره.

د ريزرو بانک د طلا قهمت:

۵۱۲،۵٦٤،۷۳۵ افغاني (د افغانستان بانک رسمی راپورټ ۱۳۲۸ش).

په ۱۳۲۸ش کال د افغانستان نفوس ۱۲ مليونه تخمين سوی دئ.

په ۱۳۲۸ کال دغه اصولنامې خپرې سوي:

۱ د نکاح او سنتي او واده اصولنامه ۸ حمل.

۲ـ د پاتا مراسم ۲۸ حمل.

۳ـ د صنايعو د تشويق اصولنامه ۳۰ حمل.

۱۹۵۰م ۱۳۲۹ش ۱۳۷۱ق

د افغانستان پادشاه په رسمي ميلمستيا ايران ته ولاړ (۲۷ مارچ، ۷ حمل ۱۳۲۹ش).

د افغانستان حکومت وغوښتل چي د پاکستان د لوی سفارت غړی دي د دې ځاي قوانين نه ماتوي (۲٦ مارچ ۱۹۵۰، ٦ حمل ۱۳۲۹ش).

د افغانستان او شوروي د اجناسو د مبادلې موافقت نامه ۱٤ مادې امضاء سوه (۱۷ جولايي ۱۹۵۰م، سرطان ۱۳۲۹ش).

د متحدو ملتو د تخنيکي امداد ډله کابل ته راغله چي په انکشافي پلانو کي مشوره ورکي (۲۲ جون ۱۹۵۰م، سرطان ۱۳۲۹ش).

جون ۱۹۵۰ـاپريل ۱۹۵۲م، جوزا ۱۳۲۹-۱۳۳۱ش د قندهار په شمال شرقي ٤۰ کيلومتري دهله کي د ارغنداو پر رود يو ډم جوړ سو. لوړتيا ۵۰ متره، اوږد والي ۵۳۰ متره، پسور ۱۰ متره، ظرفيت يو مليون جريب مکعب. د ډم نس ۲۵،۳۰۰ جريب، د ډم د اوبو اوږد والي ۱۸ کيلو متره، پسور يې اوسط ۲ کيلو متره، مځکه تر اوبو لاندی ٤۸۰،۰۰۰ حريبه، د بريښنا قوه ٦٤۰۰ کيلوواته.

د يونسف سره د سلو زرو ډالرو د امداد قرار داد د کوچنيانو د مړيني د لږولو لپاره (۱۱ جولايي ۱۹۵۰م، سرطان ۱۳۲۹ش).

د افغانستان او اتحاد شوروي د څلورو کالو تجارتي قرار داد (۱۸ جولايي، ۵ سرطان ۱۳۲۹ش).

د افغانستان او شرق اردن د مؤدت معاهده (۲ ستمبر ۱۹۵۰م، ۱۰ سنبله ۱۳۲۹ش).

د افغانستان او لبنان د مؤدت معاهده (٦ ستمبر ۱۹۵۰م، ۱٤ سنبله ۱۳۲۹ش).

د افغانستان او سوريه د مؤدت معاهده (۱۲ اکتوبر ۱۹۵۰م، ۱۹ميزان ۱۳۲۹ش).

د سردار شاه محمود خان نوې کابينه داسي اعلان سوه (۱٤ اکتوبر، ۵ ميزان ۱۳۲۹ش):

ښاغلی محمد داؤد د حرب وزير، علی محمد خارجه وزير، عبدالحد داخله وزير، محمد نوروز ماليه وزير، مير سيد قاسم عدليه وزير، عبدالمجيد د معارفو وزير، مير محمد حيدر د ملي اقتصاد وزير، غلام فاروق صحيه وزير، محمد اکرم د فوايد عامه وزير، محمد نعيم د کانو وزير.

له افغانستانه يهود اسراييل ته لاړل (اکتوبر ۱۹۵۰، ميزان ۱۳۲۹ش).

افغانستان د پاکستان دا تور رد کي چه په ۳۰ ستمبر د دې ځاي قبايلي يا عسكري خلك تر سرحداتو تير سويدي (۲٤ اكتوبر ۱۹۵۰، عقرب ۱۳۲۹ش).

له اوو منارو څخه چي د هرات په مصلا کي پاته وي يو ونړیده (چهار شنبه ۱۸ دلو ۱۳۲۹ش).

۱۹۵۱م ۱۳۲۹ش ۱۳۷۲ق

د امريكا د متحده ايالاتو سره د تخنيكي مرستي قرار داد (۹ فروري ۱۹۵۱م، حوت ۱۳۲۹ش).

جارج ميريل د امريكا لوی سفير کابل ته وټاکل سو (۱۹ مارچ ۱۹۵۱م، ۲۸ حوت ۱۳۲۹ش).

د ۱۳۲۹ ش کال دولتي واردات ۳۹۷ مليونه مصارف هم دغوني و.

په ۱۳۲۹ش کال په ۳۳٤ ښونځو کي ۹۹،۷۸۸ زده کونکي او ۳۰۰۷ ښوونکي وو.

په دغه کال کي گرده ماليات بر عايدات ۲٤۹ مليونه وه. د مځکو ماليه ۲۸،٤۲٦،۱۷۹، د مواشي ماليه ۲۸،٤۷۱،۲۷۲، اصنافي ماليه ٤۲۸،۰۲٦ او گرده ماليه ۵۷،۳۲۵،٤۷۸ افغاني وه.

د افغانستان بانک دارايي ۱۳۲۹ش:
طلا ۵۱۲،۵۰۲،۸۱٤ افغاني
نقره ٦٤،٦۰۳،۲۸۵ افغاني
خارجه اسعار ۳۵٦،۱۳۱،۹۵۲ افغاني.
دولتي نوټ: ۱۷۵،۹۸۰،۹۰۲ افغاني.
مسكوک ۱،۳۲٤،۵۵۲ افغاني.
بانكي نوټ ۷۱،۵۱۷،۸۱۵ افغاني.
گرده ۱،۱۸۲،۰٦۲،۳۲۰ افغاني
د افغانستان بانک مفاد ٤۲،۱۰۷،۲۰٦ افغاني.

د اسعارو قيمتونه ۱۳۲۹ ش.

سل ډالره په رسمي قيمت ۱٦۷۵ افغاني، په آزاد قيمت ۲۰۹۵ افغاني.

سل هندي كلداري قيمت ۳۵۱ افغاني، په آزاد قيمت ٤۳۹ افغاني.

سل پاكستاني كلداري قيمت ۵۰٦ افغاني، په آزاد قيمت ٦۳۳ افغاني.

سل سويسي فرانكه قيمت ۳۸۷ افغاني، په آزاد قيمت ٤۸٤ افغاني.

۱۹۵۱م ۱۳۳۰ش ۱۳۷۲ق

سردار شاه محمود خان صدر اعظم امريكا ته په رسمی ميلمستيا ولاړ (۲۵ اپريل ۱۹۵۱م، ثور ۱۳۳۰ش).

د ملل متحده كومک د شمال د نفتو د كشف لپاره (۲۸ مئي ۱۹۵۱م، جوزا ۱۳۳۰ش).

۱۹۵۲م ۱۳۳۰-۳۱ش

صوفي عبدالحق بيتاب د عبدالاحد عطار زوی ته چي په ۱۳۰٦ق د کابل په قصاب کوچه کي زيږيدلي و د ملک الشعراء لقب ورکړ سو (۱۸ دلو ۱۳۳۰ش).

سيد صديق گوهري د مزار شريف د سيد عثمان زوی شاعر او خطاط او نقشبندي صوفي ٦۸ كلن په مدينه کي وفات او په جنت البقيع کي ښخ سو (۱۳۳۰ش)

د افغانستان د پنبې توليدات چې پخوا شپږ زره ټنه وو اوس ۱۳ زره ټنو ته ورسيده.

د ۱۳۳۰ش کال واردات او مصارف ۳۸۸ مليونه افغاني وې.

په ۱۳۳۰ش کال په ۳۹۷ نارينه مکتبو او ۱۱ د نجونو مکتبو کي ۹۳،۳٦۷ متعلمان او ۵۳۷۱ متعلمات او ۲۸۷۸ معلمان او ۲۵۰ معلمات وو.

د ۱۳۳۰ کال تر پايه د افغانستان د قره قلی صادرات ۹۲۱،٦٦۳ پوسته.

د پنبې صادرات ۵۰۰ ټنه شوروي اتحاد ته، ۱۵۰۰ ټنه هند ته، ۱۰۰۰ ټنه جرمني ته.

۱۹۵۲م ۱۳۳۱ش ۱۳۷۳ق

افغانستان د اتحاد شوروي هغه نوټه رد کړه چې گوندی د ملل متحده د تخنيکي امداد متخصصان د شوروي سرحدو ته نږدې کوم فعاليتونه کوي (۲۳ ستمبر ۱۹۵۲م، ميزان ۱۳۳۱ش).

۱۹۵۳م ۱۳۳۱ش ۱۳۷۳ق

امريکا د غنمو رانيولو لپاره يو نيم مليون ډالره پور افغانستان ته ورکي (۸ جنوري ۱۳۵۳م, جدي ۱۳۳۱ش).

د هند سره هوايي موافقه نامه وسوه (٦ب دلو ۱۳۳۱ش).

سلطان احمد خان خارجه وزير مقرر سو او علی محمد خان يوازی د صدارت معاون پاته سو (۱۸ مارچ ۱۳۵۳م, حوت ۱۳۳۱ش).

د ۱۳۳۱ش کال دولتي واردات ۵۲٦ مليونه مصارف ۵۳۵ مليونه افغاني کسر ۹ مليونه افغاني.

په ۱۳۳۱ش کال د نارينه وو ښونځي ۵۲۸ د ښځو ښونځي ۱۷ وو. چې په دغو کي ۹۹،٦۲۲ تنه هلکان او ٦۲٦۳ نجوني وې، معلمان ۳۰٦٤ تنه وو ښځي ښونکي يی ۲۸۷ تني وې.

۱۹۵۳م ۱۳۳۲ش ۱۳۷٤ق

سردار شاه محمود خان د ناروغی په سبب له صدارته استعفا وکړه او ښاغلی محمد داؤد ته د کابينې جوړولو فرمان صادر سو (٦ ستمبر ۱۹۵۳م، سنبله ۱۳۳۲ش).

ښاغلی محمد داؤد خپله کابينه داسي اعلان کړه:

علی محمد د صدارت عظمی معاون، محمد عارف د دفاع وزير، سردار محمد نعيم خارجه وزير، عبدالملک د ماليه وزير کفيل، عبدالحکيم د فوايد عامه وزير، عبدالمجيد د معارفو وزير، غلام فاروق صحيه وزير، محمد يوسف د کانو وزير، شمس الدين مجروح د قبايلو مستقل رئيس، مير محمد يوسف د زراعت مستقل رئيس، صلاح الدين سلجوقي د مطبوعاتو مستقل رئيس.

سردار محمد هاشم خان چي له ۱۹۲۹ څخه تر ۱۹٤٦م پوري صدر اعظم و، په کابل کي وفات سو (۲٦ اکتوبر ۱۹۵۳م، ۳ عقرب ۱۳۳۲ش).

د امريکا د صادراتو-وارداتو بانک اتلس نيم مليونه ډالره د هلمند د سيم د انکشاف لپاره پور افغانستان ته ورکئ (نومبر ۱۹۵۳م، قوس

۱۳۳۲ش).

ښاغلی محمد داؤد صدر اعظم پاکستان ته د امريکا عسکري امداد د افغانستان د روغی او د ساتني لپاره خطر ناک وګڼه (۳۰ دسمبر ۱۹۵۳م، جدي ۱۳۳۲ش).

د هلمند پر رود د کجکي لوی ډم جوړ سو (۱۹۵۳م، ۱۳۳۲ش، ۱۳۷۳ق).

ظرفيت ئې۶،۳۰۰،۰۰۰ جريب مکعب.

لوړتيا ۱۰۰ متره.

پنډ والي: لوړ ۱۰ متره، کښته ۲۰ متره.

د ډم نس ۶۰،۰۰۰ جريبه.

د اوبو اوږد والي ۵۸ کيلو متره.

تر اوبو لاندي مځکي ۵۵۰،۰۰۰ ايکړه.

ميرزا مير اقا حسيني هروي خطاط د مير محمد کاظم زوی په هرات کي وفات سو (۲۲ سرطان ۱۳۳۲ش).

د پل خمری کار خانې د ۱۵ زرو دوکو نوی ماشينونه پر کار سوه.

د ګل بهار د اودلو کارخانه چه ۱۸۰۰ دستګاه هونه او ۶۰ زره دوکه لري او د کاله ۵۸۵۰ ټنه سپينسی وريشي بشپړه سوه (اپريل ۱۹۵۳م، حمل ۱۳۳۲ش).

۱۹۵٤م ۱۳۳۳ش ۱۳۷٤ق

افغانستان د آسيا لپاره د متحده ملتو د اقتصادي کمسيون غړی سو (۲۰ اپريل ۱۹۵٤م، ثور ۱۳۳۳ش).

هاشم شايق د محمد يعقوب بخاری زوی د بخارا پخوانی سفير په کابل کي وفات او ښخ سو (چهار شنبه ۱۵ ستمبر ۱۹۵٤، سنبله ۱۳۳۳ش).

ښاغلي محمد نعيم خارجه وزير کراچي ته ولاړ، چي د افغانستان او پاکستان پر روابطو خبري وکي (۱۷ ستمبر ۱۹۵٤م، سنبله ۱۳۳۳ش).

ښاغلی محمد نعيم خارجه وزير په يوي هفتې رسمي ميلمستيا سعوی عرب ته ورسيدي (۲۸ اکتوبر ۱۹۵٤م)

ښاغلي محمد نعيم خارجه وزير اعلان وکي چي د پښتونستان مسئله د سيمی نيولو خبره نده، بلکه غواړو چي د هغه ځاي پښتنو ته موقع ورکړ سي چي خپل خواهشونه ښکاره کړاي سي (۷ نومبر ۱۹۵٤م، عقرب ۱۳۳۳ش).

د افغانستان او يوګوسلاويا د مؤدت معاهده (۳۰ دسمبر ۱۹۵٤م، ۸ جدی ۱۳۳۳ش).

۱۹۵۵م ۱۳۳۳ش ۱۳۷۵ق

دمخنی صدر اعظم سردار شاه محمود غازي د پاکستان د صدر اعظم سره وليدل (١٤ جنوري ۱۹۵۵م، جدي ۱۳۳۳ش).

افغانستان او د چين د خلکو جمهوريت خپل سياسي روابط د لويو سفارتو په ټاکنه ومنل (۱۹ جنوری ۱۹۵۵م، جدي ۱۳۳۳ش).

د مشرانو په جرګه کي د افغانستان د عسکری تقويت تصويب ومنل سو (۲۵ جنوری ۱۹۵۵م، جدي ۱۳۳۳ش).

د افغانستان د دايرة المعارف ټولني يو ټوک د افغانستان په نامه خپور کئ چي عمومي معلومات لری.

له چکوسلوکيا څخه يوه د سمټو کارخانه را

نیول سوه (۱۵ فبروري ۱۹۵۵م، دلو ۱۳۳۳ش).

چاپان د قندوز د چیني جوړولو په کارخانه کي د سرمایې ورکولو موافقه وکړه (۲۵ فروری ۱۹۵۵م، دلو ۱۳۳۳ش).

د ۱۳۳۳ش کال دولتي واردات ۱٤٤۱ملیونه او مصارف ۱۱٤۱ ملیونه او سپما ۳۲۷ ملیونه افغاني وې.

د ۱۳۳۳ش کال پوهنشمیر: ۷۷۰ د نرو ښونځي، ۲۱ د نجونو ښونځي. نارینه زده کونکي ۱۰٦،۲۷۰، نجوني زده کونکي ۸٦۷۸، نارینه ښونکي ۳٤۷۵، ښځي ښوونکي ۲٦۸.

۱۹۵۵م ۱۳۳٤ش ۱۳۷۵ق

ښاغلي محمد داؤد صدر اعظم پاکستان ته اخطار ورکئ چي په غربي پاکستان کي د پښتونستان د سیمو ګډول ناوړي نتیجې لري ۲۹ مارچ ۱۹۵۵م، ۸ حمل ۱۳۳٤ش).

په کابل کي مظاهره کونکو د پاکستان د سفارت او د سفیر د ټاتوبي سره مظاهره وکړه. (۳۰ مارچ ۱۹۵۵م، ۹ حمل ۱۳۳٤ش).

په قندهار کي د پاکستان د قونسل خانې سره مظاهرې وسوې (۳۱ مارچ ۱۹۵۵م، ۱۰ حمل ۱۳۳٤ش).

په پیښور کي پر افغان قونسل خانه باندي حمله وسوه (۱ اپریل ۱۹۵۵، حمل ۱۳۳٤ش).

په جلال آباد کي د پاکستان د قونسل خانې سره مظاهرې وسوې (۱ اپریل ۱۹۵۵م، حمل ۱۳۳٤ش).

انګریز، ترکي، امریکا په کابل کي د پاکستان د سفارت سره پر مظاهرو تشویش ښکاره کئ (٤ اپریل ۱۹۵۵م، حمل ۱۳۳٤ش).

پاکستان د افغانستان د حکومت جواب و نه مانه، او د دیپلوماتانو کورني ئې له کابله وایستې. په جلال آباد کي خپله قونسلګری وتړله (۱٦ اپریل ۱۹۵۵م، حمل ۱۳۳٤ش).

وزیر خارجه ښاغلی محمد نعیم د بندونګ کنفرانس ته ولاړ (۱۸ اپریل ۱۹۵۵م، حمل ۱۳۳٤ش).

د افغانستان او اندونیزیا د مؤدت تړون لاس لیک سو (۲٤ اپریل ۱۹۵۵، ثور ۱۳۳٤ش).

جمال عبدالناصر د مصر لوی مشر په رسمي میلمستیا کابل ته راغی (۲۹ اپریل ۱۹۵۵م، ثور ۱۳۳٤ش).

افغانستان موافقه وکړه که په پیښور کي د افغاني بیرق د سپکاوي تلافي وسي نو به په کابل کي د پاکستان د بیرق د سپکاوي تلافي وسي او د سفارت د تلفاتو عوض به ورکړه سي (۲۹ اپریل ۱۹۵۵م، ثور ۱۳۳٤ش).

افغانستان پاکستان د هغو اموالو د تاوان مسؤول وګاڼه کوم چي د پیښور یا کوټې له لاري راځي (۱٤ مي ۱۹۵۵م ثور ۱۳۳٤ش).

پاکستان خپلي قونسل خانې په افغانستان کي وتړلې او خواهش ئې وکئ چي افغانستان دی هم خپلي قونسل خانې په پاکستان کي بندي کي (اپریل ۱۹۵۵، ثور ۱۳۳٤ش).

په افغانستان کي د عسکرو د تیار سئ امر صادر سو (۱٤ مي ۱۹۵۵م، ثور ۱۳۳٤ش).

افغانستان او پاکستان د سعودی عرب بوگانښ (منځگړی) ومنله (۱۳ می ۱۹۵۵م، ثور ۱۳۳٤ش).

د شوروي اتحاد سره د پنځو کالو موافقه وسوه چي دواړه مملکتونه دي خپل اموال دوړ یا ترانزیټ په ډول د یوه بل په مملکت کي وړي راوړي. (۲۱ جون ۱۹۵۵، جوزا ۱۳۳٤ش).

د افغانستان او شوروي د ترانزیت موافقه نامه ۸ مادې په مسکو کي امضا سوه (۸ جون ۱۹۵۵م، سرطان ۱۳۳٤ش).

د سعودی عرب منځگړی د خپل تجویز ناکامي اعلان کړه (۲۸ جون ۱۹۵۵م، سرطان ۱۳۳٤ش).

د چین د خلکو د حکومت لوی سفیر تین–کوو–یو خپله اعتماد نامه په کابل کي وړاندی کړه (۵ جولائي ۱۹۵۵م، سرطان ۱۳۳٤ش).

افغانستان د بین المللي بانک غړی سو (۱٤ جولائي ۱۹۵۵م، سرطان ۱۳۳٤ش).

په افغانستان کي د تیارسئ او اضطرار حالت ختم سو (۲۸ جولائي ۱۹۵۵م، اسد ۱۳۳٤ش).

د افغانستان او شوروي د پستې اتحاد موافقه (۱٤ اگست ۱۹۵۵م، اسد ۱۳۳٤ش).

هندوستان د کوټا طیارې افغانستان ته را واردوي (۱۷ اگست ۱۹۵۵م، اسد ۱۳٤٤ش).

د پاکستان پر لوی سفارت د هغه دولت بیرق بیرته په کابل کي ورپول سو (۱۳ ستمبر ۱۹۵۵م، سنبله ۱۳۳٤ش).

د جلال آباد د پاکستان پر قونسل گری د هغه دولت بیرق بیرته جگ سو (۱٤ ستمبر ۱۹۵۵، سنبله ۱۳۳٤ش).

د پېښور د افغان پر قونسلگري بیا د افغانستان بیرق ودرول سو (۱۵ ستمبر ۱۹۵۵م، سنبله ۱۳۳٤ش).

افغانستان په پاکستان کي د یوه یونټ جوړولو سره مخالفت وکړ خو پاکستان و نه مانه. (۱۱ اکتوبر ۱۹۵۵م، میزان ۱۳۳٤ش).

افغانستان خپل لوی سفیر له کراچي څخه را وغوښت او سیاسي روابط ئې ور سره پرې کړه (۱۷ اکتوبر ۱۹۵۵م، میزان ۱۳۳٤ش).

پاکستان هم خپل لوی سفیر له کابله وغوښت (۱۸ اکتوبر ۱۹۵۵م، میزان ۱۳۳٤ش).

افغانستان پر پاکستان پروټسټ وکړ چي ولی د افغانستان ترانزیت مالونه ته زیات اړیکي اچوي (۸ نومبر ۱۹۵۵م، عقرب ۱۳۳٤ش).

په کابل کي لویه جرگه جوړه سوه چي پس له پنځو ورځو خبرو یې د پښتونستان د خلکو څخه راي اخیستنه وغوښته چي خپل مقررات پخپله فیصله کي. جرگې وغوښتل چي حکومت باید د پاکستان سره د قوت تعادل چي د امریکا وسله ئې اخیستې ده وساتي او پښتونستان د پاکستان یو ټوک و نه پېژني (۲۰ نومبر ۱۹۵۵م، عقرب ۱۳۳٤ش).

فاطمه د ښځو د مکتب لومړی معلمه او شاعره په کابل کي وفات سوه (جمعه ۱۱ عقرب ۱۳۳٤ش، ولادت ئې په بالاحصار کي ۱۲۸۸ق).

د دفاع وزير محمد عارف استعفا وکړه (٦ دسمبر ۱۹۵۵، قوس ۱۳۳٤ش).

د شوروی دولت مارشال ورشيلوف کابل ته راغی (۱۸ دسمبر ۱۹۵۵، قوس ۱۳۳٤ش).

د اتحاد شوروی مشر وزير بلگانين او د کمونسټ پارټي سکرتر خروشچيف په رسمي ميلمستيا کابل ته راغلل (۱۵-۱۸ دسمبر ۱۹۵۵م، قوس ۱۳۳٤ش).

اتحاد جماهير شوروی د پښتونستان په باب د افغانستان موقف تاييد کړ (١٦ دسمبر ۱۹۵۵م، قوس ۱۳۳٤ش).

د افغانستان او اتحاد شوروي درې تړونونه امضا سوه (۱۸ دسمبر ۱۹۵۵، قوس ۱۳۳٤ش).

۱ـ د سلو مليونو پور تړون.

۲ـ د ۱۹۳۱م د بيطرفي او عدم تعرض د تړون تجديد.

۳ـ د خارجي سياست د اصولو توضيح چي د افغانستان بيطرفي قوی کوي.

د امريکا حکومت وغوښتل چي د افغانستان او پاکستان تر منځ د پښتونستان په شخړه کي د منځگړی بوگانښ وکي (۲۱ دسمبر ۱۹۵۵، قوس ۱۳۳٤ش).

۱۹۵٦م ۱۳۳٤ش ۱۳۷٦ق

د پاکستان په غوښتنه د افغانستان قونسل له کوټې څخه کابل ته را ستون سو او دغسی هم د پاکستان عسکری اتاشه له کابله وغوښت سو (۸ جنوری ۱۹۵٦م، جدی ۱۳۳٤ش).

په ۱۳۳٤ش کال ټول دولتي واردات ۱۳۰۱ مليونه افغانی او مصارف همدغونی و.

د ۱۳۳٤ش پوهنشمير: ۷۵۰ د نرو ښوونځی، ۲۳ د نجونو ښونځی. ۱۱۱،۱۲۱ تنه هلکان، ۹۹٦۹ نجوني، ۳۵۸٤ نر ښوونگي، ۳۲۹ ښځي ښوونکي.

۱۹۵٦م ۱۳۳۵ش ۱۳۷۵ق

د افغانستان او شوروي اتحاد د هوايي سرويس موافقه لس مادې په کابل کي امضا سوه (۲٤ مارچ ۱۹۵٦م، ٤ حمل ۱۳۳۵ش).

افغانستان د سيتو دغه ادعا رسماً رد کړه چي ډيورنډ لين د افغانستان او پاکستان سرحد دئ (٢٦ مارچ ۱۹۵٦م، ٦ حمل ۱۳۳۵ش).

د اتازوني (امريکا) د بين المللي همکاری اداري ۹۹۷ زره ډالره د کولمبيا د پوهنتون دار المعلمين ته ورکړه چه د انگريزی ژبي پروگرامونه د افغانستان په متوسط مکتبو کي تقويه کی او د انگريزی معلمان په وروزی (۳۱ مارچ ۱۹۵٦م، ۱۱ حمل ۱۳۳۵ش).

د شوروی اتحاد له خوا د کابل ښاروالی ته ۱۵ بسونه او د سل بستره شفاخانې اسباب اهداء سو (۳۱ مارچ ۱۹۵٦م، حمل ۱۳۳۵ش).

خليفه قزل اياق نقشبدني پير د شبرغان په قزل آياق کي ۹٦ کلن وفات سو (۲۱ حمل ۱۳۳۵ش، ۲۹ شعبان ۱۳۷۵ق، تولد ئې په کرکي کي ۱۲۷۹ق). راتگ ئې له بخارا څخه افغانستان ته ۱۳۳۸ق.

د افغانستان عسکري هيئت چکوسلواکيا ته ولاړ (٤-۱۸ اپريل ۱۹۵٦م، حمل ۱۳۳۵ش).

د افغانستان او پاکستان هوائي موافقه

امضا سوه، چې د کراچي له لوری اروپا ته سفر وسي (۷ مئي ۱۹۵٦م، ثور ۱۳۳۵ش).

د افغانستان د ملکی هوا بازي لپاره ۱٤ ملیونو پور موافقه له اتازوني سره وسوه (۲۷ جون ۱۹۵٦م، جوزا ۱۳۳۵ش).

د ترکو صدر اعظم عدنان مندرس په رسمی میلمستیا کابل ته راغئ (۲٦-۳۰ جولایي ۱۹۵٦م، اسد ۱۳۳۵ش).

د ننگرهار د اوبو لگولو پروژه اتحاد جماهیر شوروی پر خپله غاړه واخیسته (۲٦ جولایي ۱۹۵٦م، اسد ۱۳۳۵ش).

د افغانستان او پولینډ تجارتي قرار داد (٤ اگست ۱۹۵٦م، اسد ۱۳۳۵ش).

د پاکستان صدراعظم اسکندر میرزا کابل ته راغئ (۷-۱۱ اگست ۱۹۵٦م، اسد ۱۳۳۵ش).

ښاغلی محمد داؤد صدر اعظم د عسکري وسلو رانیولو موافقه نامه له چیکوسلواکیا او شوروي اتحاد سره اعلان کړه (۲۵ اگست ۱۹۵٦م، سنبله ۱۳۳۵ش).

د پان امریکن سره موافقه وسوه چه له ۱٤ ملیونو ډالرو پور څخه په دوه نیم ملیونه پیلوټان او د ملکي هوایي میدانو کار کونکی وروزي، او په ۵ ملیونه به د قندهار هوایي ډگر جوړوي (۱۲ ستمبر ۱۹۵٦م، سنبله ۱۳۳۵ش).

د ایران سره هوایي تک راتگ شرو سو (۲٤ ستمبر ۱۹۵٦م، میزان ۱۳۳۵ش).

له شوروي اتحاد او چکوسلواکیا څخه لومړي جوپه وسله را ورسیده (۲۷ ستمبر ۱۹۵٦م، میزان ۱۳۳۵ش).

ښاغلی محمد داؤد صدراعظم شوروي اتحاد ته ولاړ (۱۷-۳۰ ستمبر ۱۹۵٦م، میزان ۱۳۳۵ش).

یوولس جټ طیارې د شوروي اتحاد له خوا د افغانستان هوایي قواو ته ورسیدې (۲۸ اکتوبر ۱۹۵٦م، عقرب ۱۳۳۵ش).

د افغانستان حکومت د ملل متحد توجه را وگرزوله چې د اسرائیل، برتانیا، فرانس حمله پر کانال سویز باندی د ملل متحد د منشور مخالفت دی (۵ نومبر ۱۹۵٦م، ۱٦ عقرب ۱۳۳۵ش).

د افغانستان او برما د مؤدت تړون (۸ نوبر ۱۹۵٦م، ۱٦ عقرب ۱۳۳۵ش).

جنرال محمد عمر په هند کي د افغانستان لوی سفیر سو (۱۰ نومبر ۱۹۵٦م، عقرب ۱۳۳۵ش).

افغانستان د سویز کانال لپاره د ملل متحده په پولیسی قواوو کي خپله برخه وړاندی کول ومنله (۱٦ نومبر ۱۹۵٦م، عقرب ۱۳۳۵ش).

ښاغلی محمد داؤد صدراعظم په کراچي کي د پاکستان له مشرانو سره پر پښتونستان باندی خبري وکړې (۲ دسمبر ۱۹۵٦م، قوس ۱۳۳۵ش).

۱۹۵۷م ۱۳۳۵ش ۱۳۷۷ق

د اتحاد شوروي سره تجارتي پروتوکول امضا سو (۸ جنوری ۱۹۵۷، جدی ۱۳۳۵ش).

چاو-ان-لاي د چین د خلکو د جمهوریت صدراعظم افغانستان ته راغئ (۱۹-۲۳ جنوری ۱۹۵۷م، جدی ۱۳۳۵ش).

م-سي ګیلیټ په کابل کې د برتانیا لوي سفیر سو (۲۷ جنوري ۱۹۵۷م، دلو ۱۳۳۵ش).

په کابل پوهنتون کې د اقتصاد د پوهنځی د جوړلولو سپارښت وسو (۳۰ جنوري ۱۹۵۷، دلو ۱۳۳۵ش).

د افیونو د کنترول د موافقت نامې تائید په ملل متحده کې د افغانستان د نماینده له خوا وسو (٤ فروری ۱۹۵۷م، دلو ۱۳۳۵ش).

راډیو مسکو پښتو پروګرام شرو کئ (۱۰ فروری ۱۹۵۷ دلو ۱۳۳۵ش).

د ۱۳۳۵ ش کال دولتی واردات ګرده ۱۸۲۲ ملیونه افغاني او مصارف هم دغوني و.

د ۱۳۳۵ ش کال پوهنشمیر: ۷٤۸ د نرو مکتبونه، ۲٦ د نجونو مکتبونه، ۱۱٤،۹٦۷ هلکان، ۱۱،۱۲۵ نجوني، ۳۵۹۰ معلمان، ۳۷٤ معلمات.

په ۱۳۳۵ش کال د افغانستان تجارتي صادرات ۲۰۷۹ ملیونه او واردات ۲۳۰۷ ملیونه وه.

۱۹۵۷م ۱۳۳٦ش ۱۳۷۷ق

د امریکا د میانه شرق خاص لوی سفیر جیمز ریجارډ کابل ته راغی او یوه مشترکه اعلامیه خپره سوه چې افغانستان د ایزنهاور اقتصادی پروګرام د منځنی شرق لپاره په خوښی منی (۳۱ مارچ ۱۹۵۷م، حمل ۱۳۳٦ش).

ښاغلی محمد داؤد صدر اعظم ترکیې او چکوسلواکیا او پولینډ او استریا او مصر ته ولاړ (۱٤ اپریل تر ۱۹ مئی ۱۹۵۷م، حمل-ثور ۱۳۳٦ش).

ښاغلی محمد نعیم خارجه وزیر ترکیې او پاکستان ته ولاړ (۱٤-۲۹ اپریل ۱۹۵۷م، حمل ۱۳۳٦ش).

له چکوسلواکیا سره د امداد د زیاتوب موافقه وسوه (۲۷ اپریل ۱۹۵۷م، حمل ۱۳۳٦ش).

د پاکستان صدر اعظم سهروردي کابل ته راغی، دواړو مملکتو د سیاسي روابطو د بیا نښلولو موافقه سره وکړه، د ۱۹۵۵ په اکتوبر کي سیاسي روابط سره شلیدلی وو (۸-۱۱ جون ۱۹۵۷م، جوزا ۱۳۳٦ش).

افغانستان د اتومیک انرجي د بین المللی اختیار اصول ومنل (۱۵ جون ۱۹۵۷، جوزا ۱۳۳٦ش).

اتازوني ۵،۷۵۰،۰۰۰ ډالره پور د هلمند د سیمی لپاره او ۲،۸٦۰،۰۰۰ د لاور او د پرسونل روزنی لپاره افغانستان ته ورکي (۳۰ جون ۱۹۵۷م، سرطان ۱۳۳٦ش).

د پاکستان سره هوایي موافقت نامه وسوه (۱ سرطان ۱۳۳٦ش).

عبدالملک وزیر مالیه معزول او بندی سو (۷ جولایي ۱۹۵۷م، اسد ۱۳۳٦ش).

یوه پټه ناکامه د اغتشاش اچولو دسیسه کشف سوه او عاملین يې ونیول سوه (۱۱ جولایي ۱۹۵۷م، اسد ۱۳۳٦ش).

د افغانستان پادشاه د شوروي اتحاد مملکت ته رسمی سفر وکي (۱۷-۳۱ جولایي ۱۹۵۷م، سرطان ۱۳۳٦ش). او په رسمی ګډه اعلامیه کي وویل سوه: چې اتحاد شوروي به د

افغانستان سره د تیلو په تلاښ کي کومک وکي، او هم به د سرحدي شخړو لپاره یو خاص کمسیون وټاکي، او هم به د مشترکو اوبو د استعمال لپاره یوه موافقه سره وکي.

د افغانستان او چین د خلکو د جمهوریت تجارتي قرار داد (۲۸ جولایي ۱۹۵۷م، اسد ۱۳۳٦ش).

په پاریس کي د افغانستان لوی سفیر غلام محمد شریف زاده د تجارت وزیر سو (۱۰ د اگست ۱۹۵۷م، اسد ۱۳۳٦ش).

ښاغلی محمد نعیم وزیر خارجه وویل، چي د وسلې رانیول د موافقت نامې سره سم چي په ۱۹۵٦ کال د شوروي اتحاد سره امضا سوې وه، د ۲۵ ملیونو ډالرو وسلې رارسیدلي دي (۳۱ اگست ۱۹۵۷م، سنبله ۱۳۳٦ش).

ښاغلی محمد داؤد صدراعظم په چین کي خپل سفر شروع کي (۲۲ اکتوبر ۱۹۵۷م، عقرب ۱۳۳٦ش).

د افغانستان او اسپانیا د مؤدت معاهده (۲۸ اکتوبر ۱۹۵۷م، عقرب ۱۳۳٦ش).

اندری گرومیکو د جماهیر اتحاد شوروي خارجه وزیر د افغانستان له استاځو سره په مسکو کي د نوی سرحدی موافقت نامې په باب کي خبري وکړې (۲۱ دسمبر ۱۹۵۷، قوس ۱۳۳٦ش).

د سید قاسم رښتیا تالیف افغان در قرن ۱۹ په کابل کي چاپ سو.

۱۹۵۸م ۱۳۳٦ش ۱۳۷۸ق

شوروي اتحاد په افغانستان کي د تیلو سروی ومنله (۸ جنوري ۱۹۵۷م، ۱۸ جدی ۱۳۳٦ش).

ښاغلی محمد داؤد صدراعظم د اتحاد جماهیر شوروي د پیشنهاد تایید وکي چي د لویو مشرانو کنفرانس دي جوړ سي (۱۱ جنوری ۱۹۵۸م، ۲۱ جدي ۱۳۳٦ش).

د افغانستان او شوروي اتحاد د سرحداتو قرار داد ۵۱ مادې په مسکو کي امضا سو (۱۸ جنوری ۱۹۵۸م، ۲۸ جدي ۱۳۳٦ش).

د افغانستان پادشاه پاکستان ته په رسمي میلمستیا ولاړ (۱-۵ فروری ۱۹۵۸، دلو ۱۳۳٦ش).

د ترکیې سره هوایي موافقت نامه وسوه (۲۵ دلو ۱۳۳٦ش).

د افغانستان پادشاه د ۲ هفتو په رسمي میلمستیا هند ته ولاړ (۱۱-۲٦ فبروری ۱۹۵۸م، حوت ۱۳۳٦ش).

د ۱۳۳٦ ش کال دولتي واردات ۲۱۱۳ ملیونه افغاني او مصارف همدونی و.

د ۱۳۳٦ کال پوهنشمیر: ۸۵۰ د هلکانو مکتبونه، ۱۲۸،۹۸۵ هلکان، ۱۲،۵۷۸ نجوني، ۳۷٦۵ معلمان، ٤۳۱ معلمات.

په ۱۳۳٦ کال د افغانستان صادرات ۲٦٤۸ ملیونه او واردات یې ۲٤۱۵ ملیونه افغاني وې.

۱۹۵۸م ۱۳۳۷ش ۱۳۷۸ق

د عربو د متحده جمهوریت (مصر) سره کلتوری موافقت نامه امضاء سوه (۳۰ مارچ ۱۹۵۸م، حمل ۱۳۳۷ش).

د افغانستان د ملل متحده نماينده په افغانستان کي د افيونو د کرلو او وړلو منع کول اعلان کړل (٦ مى ١٩٥٨م، ثور ١٣٣٧ش)

د افغانستان او اتازوني کلتوري موافقت نامه (٢٦ جون ١٩٥٧م، جوزا ١٣٣٧ش).

د شوروى اتحاد سره د آمو له اوبو څخه د گټې اخيستو پروتوکول (٢٦ جون ١٩٥٨م، جوزا ١٣٣٧ش).

ښاغلى محمد داؤد صدراعظم د اتازوني په سفر ولاړ (٣٠ جون ١٩٥٨م، جوزا ١٣٣٧ش).

اتازوني موافقه وکړه چي د افغانستان سره له سپين بولدک تر کابله د لويي لاري جوړولو کومک وکي، او هم پاکستان ته ٧،٧٠٨،٠٠٠ ډالره ورکي چه د حمل و نقل لارى د افغانستان خوا ته سمى کړي (٣٠ جون ١٩٥٨م، جوزا ١٣٣٧ش).

د مځکي لاري څخه د پاکستان سره د مال راوړلو موافقه (١٧ جولايي ١٩٥٨م، سرطان ١٣٣٧ش).

د اطريش سره هوايي موافقت نامه (٢٠ سرطان ١٣٣٧).

افغانستان د عراق نوى حکومت په رسميت وپيژاند (٢٦ جولايي ١٩٥٨م سرطان ١٣٣٧ش).

د چکوسلواکيا صدر اعظم کابل ته راغي (٢-٥ ستمبر ١٠٥٨ سنبله ١٣٣٧. چکسلواکيا ومنله چي په قندهار کي د تيلفون د مبادلې مرکز جوړ کي (١١ ستمبر ١٩٥٨م، سنبله ١٣٣٧ش).

د افغانستان د متحده ملتو نماينده دا خبره رد کړه چي گوندى افغانستان د ايران، ترکيي او پاکستانه سره يو کنفډراسيون جوړوى (١ اکتوبر ١٩٥٨م، ميزان ١٣٣٧ش).

د هالينډ سره هوايي موافقت نامه (٢٤ ميزان ١٣٣٧ش).

مارشال وروشيلوف د اتحاد جماهير شوروي مشر افغانستان ته راغي (١-٥ اکتوبر ١٩٥٨م، ميزان ١٣٣٧ش).

د افغانستان تجارتي او د حمل و نقل قرار دادونه د چکوسلواکيا او پولينډ سره نوى سوه (٧ نومبر ١٩٥٨م، عقرب ١٣٣٧ش).

د خارجي سرمايه گذارى قانون نشر سو (١٨ نومبر ١٩٥٨م، عقرب ١٣٣٧ش).

٢ افغانيگي او ٥ افغانيگي سکې چالو سولې (٧ دسمبر ١٩٥٨م، قوس ١٣٣٧ش).

١٩٥٩م ١٣٣٧ش ١٣٧٩ق

ښاغلى محمد نعيم خارجه وزير د شوروي اتحاد په سفر ولاړ (١-٦ جنوري ١٩٥٩م، جدى ١٣٣٧ش).

هنرى بايروډ په کابل کي د اتازوني لوى سفير سو (٢٠ جنوري ١٩٥٩م، جدي ١٣٣٧ش).

د افغانستان او شوروي اتحاد د راډيو تيلفوني ارتباط موافقت نامه ١٣ مادې وسوه (٤ فاروري ١٩٥٩م).

ښاغلى محمد داؤد صدراعظم هندوستان ته ولاړ (٥-١٣ فبرورى ١٩٥٩م، دلو ١٣٣٧).

ښاغلى محمد داؤد صدراعظم د بغداد پکټ، د بين المللى تشويش سبب وگاڼه (٩

مارچ ۱۹۵۹م، حوت ۱۳۳۷ش).

۱۹۵۹م ۱۳۳۸ش ۱۳۷۹ق

د متحدو ملتو سکرتر جنرال ډاګ همرشولډ کابل ته راغئ ۲۲-۲٤ مارچ ۱۹۵۹م، حمل ۱۳۳۸ش).

د اموالو د مبادلې پروتوکول د اتحاد شوروي سره (۲۳ اپریل ۱۹۵۹م، ثور ۱۳۳۸ش).

ښاغلی محمد داؤد صدراعظم اتحاد جماهیر شوروي ته ولاړ (۱۸-۲۲ مئي ۱۹۵۹م، ثور ۱۳۳۸ش).

د شوروي اتحاد سره د قندهار، هرات، کشک د ٦٥٠ کیلومترو لویی لاري د جوړولو موافقت نامه وسوه (۲۸ مئی ۱۹۵۹م جوزا ۱۳۳۸).

د افغانستان او شوروي اتحاد د اقتصادي همکاري د توسعې موافقت نامه او د هرات، قندهار د لاری پخول ۷۵۰ کیلو متره (۲۸ مئي ۱۹۵۹م، جوزا ۱۳۳۸ش).

د افغانستان او شوروي اتحاد موافقت نامه د درو پلو جوړولو لپاره په بهسود، کامه، اسمار کي تړوله اوه مادې (۱۸ جولایي ۱۹۵۹م، سرطان ۱۳۳۸ش).

د افغانستان یوه عسکری ډله ترکیې او د عربو متحد جمهوریت (مصر) ته ولاړه (۱۵ جولایي ۱۹۵۹م، سرطان ۱۳۳۸ش).

د جلال آباد د کانال او بریښنا او اوبولو پروتوکول ٥ مادې له شوروي اتحاد سره (۲۳ اګست ۱۹۵۹م، ۳۱ اسد ۱۳۳۸ش) په دې پروژه کي د درونتې د بند ارتفاع ۲۲ متره او د اوبو بهیدنګ ئې په یوه ثانیه کي ۱۳۰ مکعب متره او د بریښنا اندازه ئې یوولس زره کیلوواټه ده. د کانال اوږدوالی ۷۰ کیلومتره دې، چې ګرده ۱۲۹ زره جریبه مځکه اوبوی، او هر جریب په لس زره افغانۍ (۲۰۰ ډالره) تمامیږی. ټول مصارف ئې ۳٦٦ ملیونه مساوی ۱۸ ملیونه ډالره دی او عایدات ئې د کاله ۲۱٤ ملیونه افغانۍ تخمین سوی وو.

د ننګرهار د اوبولو د پروژې لپاره اتحاد جماهیر شوروي نور امداد ومانه (۲۳ اګست ۱۹۵۹م، سنبله ۱۳۳۸ش).

د ښځو د لځ مخۍ اعلان وسو او د استقلال په جشن کي په لځ مخ راووتې (۳۱ اګست ۱۹۵۹م، سنبله ۱۳۳۸ش).

جواهر لال نهرو د هندوستان صدر اعظم افغانستان ته راغی، او د ده په میلمستیا کي افغاني ښځو په لځ مخ ګډون وکی (۱٤ ستمبر ۱۹۵۹م، سنبله ۱۳۳۸ش).

ښاغلی محمد نعیم خارجه وزیر د چین په سفر ولاړ (٥ ستمبر ۱۹۵۹م، سنبله ۱۳۳۸ش).

ښاغلی محمد نعیم خارجه وزیر واشنګټون ته ولاړ، او د پاکستان د ایوب خان د نوی حکومت له نماینده سره ئې لومړی لیدنه وکړه (۱۱ اکتوبر ۱۹۵۹م، عقرب ۱۳۳۸ش).

ښاغلی محمد نعیم خارجه وزیر یوګوسلاویا ته ولار (۲۰-۲۸ اکتوبر ۱۹۵۹م، عقرب ۱۳۳۸ش).

د افغان او سویت د دوستی ټولنه تاسیس سوه (۲۸ اکتوبر ۱۹۵۹م، عقرب ۱۳۳۸ش).

د افغانستان او ترکيې کلتوري موافقت نامه (۷ نومبر ۱۹۵۹م، عقرب ۱۳۳۸ش).

د آمو دريا ګډه سروې د اتحاد شوروي او افغانستان له خوا شروع سوه چې د پرېښنا او اوبولو لپاره ډم پر جوړ کړي (۱ دسمبر ۱۹۵۹م قوس ۱۳۳۸ش).

د اتازوني د جمهور مشر ايزنهاور شپږ ساعته په کابل کې تير کړه او افغانستان ته ئې د اقتصادي مرستي د اوږدولو ډاډ ورکړ (۹ دسمبر ۱۹۵۹م، قوس ۱۳۳۸ش).

په قندهار کې د يوه مرتجعانه حرکت کښېنول د پولسو او عسکرو په وسيله (۲۱ دسمبر ۱۹۵۹م، جدي ۱۳۳۸ش).

الله بخش يوسفي د پښتنو تاريخ (تاريخ آزاد پټهان) دوه ټوکه په اردو وکيښ (کراچي چاپ ۱۹۵۹م).

د ۱۳۳۷ ش کال عايدات او مصارف ۲۱۱۳ مليونه افغاني وې.

د ۱۳۳۷ش کال پوهنشمير: ۸۶۳ د هلکانو ښوونځی، ۴۰ د نجونو ښونځی، ۱۴۰،۹۷۸ هلکان، ۱۴،۰۳۶ نجوني ، ۳۸۹۷ نارينه ښوونکی، ۴۶۱ ښځي ښوونکي.

په ۱۳۳۷ کال د افغانستان صادرات ۲۰۸۸ مليونه او واردات ئې ۳۲۷۴ مليونه افغانۍ وې.

د ټول افغانستان د ميوې صادرات خارج ته ۱۴۴،۵۰۲،۵۴۰ افغاني وې (انيس ۷ جون ۱۹۵۹).

۱۹۶۰م ۱۳۳۸ش ۱۳۸۰ق

د افغانستان او يوګوسلاويا تجارتي او اقتصادي او تخنيکي همکاري قرار داد (۶ جنوری ۱۹۶۰م، جدي ۱۳۳۸ش).

ښاغلي محمد نعيم خارجه وزير پاکستان ته ولاړ (۱۰ جنوری ۱۹۶۰م، جدي ۱۳۳۸ش).

افغانستان د شوروي اتحاد سره د کابل پر رود د اوبولو او برېښنا د پروژې موافقت وکړ (۱۹ جنوری ۱۹۶۰م، جدي ۱۳۳۸ش).

سپه سالار شاه محمود خان غازي دمخنی صدراعظم اويا کلن وفات سو (د ۳ جدي شپه ۱۳۳۸ش).

د يوګوسلاويا سره هوايي موافقت نامه (۱۶ جدي ۱۳۳۸ش).

د غربي آلمان سره هوايي موافقت نامه وسوه (۲۰ جدي ۱۳۳۸ش).

د اتحاد شوروي صدراعظم خروسچيف کابل ته راغی، د سويټ د کومک پروژې ئې وکتلې، د کلتوري همکاري قرار داد ئې امضا کې، او افغانستان ته ئې د پښتونستان په شخړه کي د تاييد وعده ورکړه (۲-۵ مارچ، حوت ۱۳۳۸ش).

د افغانستان او اتحاد شوروي فرهنګي موافقت پاڼه په پښتو ۶ مادو په کابل کي دواړو صدراعظمانو لاس ليک کړه (۴ مارچ ۱۹۶۰م، حوت ۱۳۳۸ش).

پاکستان د پښتونستان په شخړه کي د اتحاد شوروي تاييد د پاکستان په داخلي چارو کي

مداخله وبلله (٦ مارچ ١٩٦٠م، ٦ حوت ١٣٣٨ش).

اتحاد شوروي پنځوس زره ټنه غله افغانستان ته اهدا کړه (٦ مارچ ١٩٦٠م، ٦ حوت ١٣٣٨ش).

ښاغلی محمد داؤد صدراعظم وويل چي پاکستان په افغانستان کي د اصلاحاتو پر خلاف پروپاګنډ کوي خو د افغانستان دولت غواړي چي خلکو ته د حکومت د طرز د ټاکلو او د سياسي ګوندو د جوړولو حق ورکي (٧ مارچ ١٩٦٠م، ٦ حوت ١٣٣٨ش).

ښاغلی محمد داؤد صدراعظم ايران ته ولاړ (١٧ مارچ ١٩٦٠م، ٦ حوت ١٣٣٨ش).

د ١٣٣٨ش کال دولتي واردات او مصارف ٢٤٢٨ مليونه افغاني وي.

د ١٣٣٨ش کال پوهنشمير: ١٠٢٨ د نرو ښوونځي، ٦٥ د نجونو ښونځي، ١٤٨،٢٩٥ هلکان، ١٧،٣٠١ نجوني، ٤١٥٦ ښوونکي، ٥٢١ ښځي ښونکي.

په ١٣٣٨ کال د افغانستان صادرات ٢٧١٦ مليونه او واردات ئې ٣٦٤٩ مليونه افغاني وي.

١٩٦٠م ١٣٣٩ش ١٣٨٠ق

د قندهار او هرات او کشک د لويي لاری په جوړولو پيل وسو (٦ اپريل ١٩٦٢٠م، حمل ١٣٣٩ش).

اعليحضرت امان الله خان غازی د سويت زرليند په زوريخ کي ٦٨ کلن وفات سو (دوشنبه ٢٥ اپريل ١٩٦٠م، ٥ ثور ١٣٣٩ش). په شنبې ٧ مئي ١٩٦٠ مازيگر ٤ بجې په جلال آباد کي د خپل پلار امير حبيب الله د څنګه ښخ سو (ولادت ئې د پغمان د درهٔ زرگر د حاجي اسد خان په کور کي ٥ ذی قعده پنجشنبه ١٣٠٩ق).

د يوګوسلاويا خارجه وزير کابل ته راغئ (٢٧ اپريل، ٦ ثور ١٩٣٩ش).

جکن ناته دهامي جي په کابل کي د هند لوی سفير سو (٦ مئی ١٩٦٠م، ٦ ثور ١٣٣٩ش).

ښاغلی محمد داؤد صدراعظم چه مسکو ته د علاج لپاره تللی و، د اتحاد شوروي د صدراعظم خروسچيف سره ئې وليدل (١٣ مى ١٩٦٠م، ٦ ثور ١٣٣٩ش).

د افغانستان خارجه وزير پاکستان او اتازوني ته پروټسټ ورکئ چي ولی د اتازوني (يو-٢) طيارې د افغانستان پر خاورو تجاوز کړی دئ (١٨ مئی ١٩٦٠م، ثور ١٣٣٩ش).

د قزل کلا د بندر د فني معاونت پروتوکول د افغانستان او شوروی اتحاد تر منځ ٥ مادې امضا سو (٢٥ مئی ١٩٦٠م، ٦ جوزا ١٣٣٩ش).

د افغانستان او ايران تر منځ د حمل و نقل موافقت نامه امضا سوه (٢٦ جون ١٩٦٠م، ٦ جوزا ١٣٣٩ش).

د جنګلک د موټر د ترميم کارخانه افتتاح سوه (٢ جولائی ١٩٦٠م، اسد ١٣٣٩ش).

د شوروي اتحاد د تيلو د پلټني ډلی په شمالي افغانستان کي د پټرولو او طبيعي ګاز د پانګو د پيدا کولو اعلان وکئ (١٥ جولائی

۱۹٦۰م، اسد ۱۳۳۹ش).

چکوسلواکيا د يو مليونو ډالرو تخنيکي مرسته ومنله (٤ اگست ۱۹٦۰م، سنبله ۱۳۳۹ش).

د افغانستان او سويډن سياسي روابط د لوی سفارت په کچه لوړ کړل سوه (۸ اگست ۱۹٦۰م سنبله ۱۳۳۹ش).

د شوروي اتحاد سره د دوو کالو د حمل و نقل قرار داد (۱۰ اگست ۱۹٦۰م، سنبله ۱۳۳۹ش).

دوو پاکستانيو طيارو د افغانستان پر فضا د قندهار پر سيمه تجاوز وکي (۱۳ اگست ۱۹٦۰م) پاکستان وويل چي دا سهوه ده، نو طيارې او پيلوټان ئې بيرته پاکستان ته ستانه سول (۱۷ ستمبر ۱۹٦۰م، ميزان ۱۳۳۹ش).

د درونټې کانال د اتحاد شوروي په مرسته جوړ او افتتاح سو (۱۸ اگست ۱۹٦۰م، سنبله ۱۳۳۹ش).

د چين د خلکو د جمهوريت خارجه وزير چين–يي افغانستان ته راغی (۲۱-۲٦ اگست ۱۹٦۰م، سنبله ۱۳۳۹ش).

د افغانستان او چين د مؤدت او د عدم تعرض معاهده امضا سوه (۲٦ اگست ۱۹٦۰م، ٤ سنبله ۱۳۳۹ش).

تجارتي او د اداينی موافقت نامه هم تجديد سوه (۲ ستمبر ۱۹٦۰م، سنبله ۱۳۳۹ش).

د اتازوني د انکشافي پانگي څخه يو لک ډالره مرسته د آريانا هوائي شرکت ته ورکړه سوه (۲ ستمبر ۱۹٦۰).

د پولينډ صدراعظم کابل ته راغئ او د تخنيکي همکاري قرار داد وسو (۱۹ ستمبر ۱۹٦۰م، سنبله ۱۳۳۹ش).

کابل راډيو دا خبره رد کړه چي گوندی افغانستان د پاکستان پر سرحداتو باندی خپل عسکر زيات کړی دي (۲٦ ستمبر ۱۹٦۰م، ميزان ۱۳۳۹ش).

د المان د فيډرالي حکومت د اقتصاد وزير لوډونگ ارهارډ کابل ته راغئ (۳ اکتوبر ۱۹٦۰م، ميزان ۱۳۳۹ش).

د افغانستان پاچا د عربو متحد جمهوريت (مصر) ته ولاړ (۲۲-۳۱ اکتوبر ۱۹٦۰م، عقرب ۱۳۳۹ش) او په ۳۱ اکتوبر ۱۹٦۰م، عقرب ۱۳۳۹ يوگوسلاويا ته ورسيدئ.

خارجه وزارت پر پاکستان پروټسټ وکي چه ولي پاکستاني عسکرو پر تومن خيلو باندی حمله کړيده (۳۰ نومبر ۱۹٦۰م، قوس ۱۳۳۹ش).

د ايران صدر اعظم کابل ته راغئ او تجارتي او ترانزيتي قرار داد ور سره امضا سو (۳ دسمبر ۱۹٦۰م، قوس ۱۳۳۹ش).

د باختر آژانس د تاس اژانس قرار داد سره وسو (۱۹ دسمبر ۱۹٦۰م، ٦ قوس ۱۳۳۹ش).

۱۹٦۱م ۱۳۳۹ش ۱۳۸۱ق

د افغانستان او هند د تجارت د زياتوالی موافقت نامه امضا سوه (۱۵ فبروري ۱۹٦۱م، دلو ۱۳۳۹ش).

پر باجوړ باندی د پاکستان بمباري (۱ مارچ ۱۹٦۱م، حوت ۱۳۳۹ش).

د جاپان سره د تخنيکي امداد موافقت نامه (۱۵ مارچ ۱۹٦۱م، حوت ۱۳۳۹ش).

د ۱۳۳۹ ش کال پوهنشمير: ۱۱۱۲ د هلکانو ښوونځي، ۱۲٦ د نجونو ښونځی، ۱۷۰،۹۳۳ هلکان، ۲۲،٦٤۱ نجونی، ٤۳٥٤ ښوونکی، ۷۰۰ ښځي ښوونکی.

په ۱۳۳۹ کال د افغانستان صادرات ۲۲٤٤ مليونه او واردات يې ۳۹۰٥ مليونه افغاني وې.

۱۹٦۱م ۱۳٤۰ش ۱۳۸۱ق

ښاغلی محمد داؤد صدراعظم پسله طبي عملياتو له روم څخه مسکو ته ولاړ، او هلته يې د خروشچيف سره مرکه وکړه، د پراودا روزنامې وليکل چي د پښتنو له وضعيته سره شوروي اتحاد بې علاقې ندي (٥ اپريل ۱۹٦۱م، حمل ۱۳٤۰ش).

د افغانستان او فيډرال جرمني کلتوري موافقت نامه امضا سوه (۱۸ اپريل ۱۹٦۱م، حمل ۱۳٤۰ش).

د افغانستان او چکوسلواکيا کلتوري موافقت نامه امضا سوه (۲٤ اپريل ۱۹٦۱م، حمل ۱۳٤۰ش).

افغانستان د پاکستان هغه تور رد کئ چي گوندی د افغانستان عسکر په سرحدی جنگو کي برخه لری (۱۹ مئي ۱۹٦۱م ثور ۱۳٤۰ش).

د فرانس سره هوايي موافقت نامه (۲٥ ثور ۱۳٤۰ش).

د افغانستان او بلغاريا تجارتي تړون وسو (۳ جون ۱۹٦۱م، جوزا ۱۳٤۰ش).

ښاغلی محمد داؤد صدر اعظم وويل چي پاکستان د وحشيانو په څير پر پښتنو په هغو طيارو بمباري کوي چي د اتازوني له خوا ورکړي سوي دي او هم يې په ٥ ورځو کي تر ۱۲۰۰ تنو پوري د پښتنو مشران په پيښور کي په جزا محکوم کړی دي. ده دا خبره رد کړه چي افغانستان د پښتنو قبايل ولاړيدو ته لمسوی (٦ جون ۱۹٦۱م، جوزا ۱۳٤۰ش).

د افغانستان پاچا د ملی شورا په افتتاحيه وينا کي د پښتونستان د خلکو لپاره د خود مختاری حقوق وغوښتل او ډاکټر عبدالظاهر د ملی شورا رئيس کړ سو (۸ جون ۱۹٦۱، جوزا ۱۳٤۰ش).

پاکستان پر افغانستان د تيري او لمسون تور ولگاوه او پروټسټ يې ورکئ (۱۵ جون ۱۹٦۱م، جوزا ۱۳٤۰ش).

د افغانستان جټ طياره د کابل د بدی هوا به سبب په پيښور کي کښينسته (۱۸ جون ۱۹٦۱م، جوزا ۱۳٤۰ش).

د راډيو کابل په قول د افغانستان د پادشاه او د پاکستان د صدر ايوب خان د ملاقات امکان سته (۲۰ جون ۱۹٦۱م، سرطان ۱۳٤۰ش).

پاکستان اعلان وکئ چي افغاني پونده بيله پاسپورټه او ويزې او بين المللي صحي اجازته پاکستان ته نسی راتلای (۲۲ جون ۱۹٦۱م، سرطان ۱۳٤۰ش).

پاکستان وويل: چي بايد د مشرانو تر سره ليدني دمخه د افغانستان او پاکستان تر منځ يوه

دوستانه فضا موجوده سي (۲۳جون ۱۹٦۱م، سرطان ۱۳٤۰ش).

د اتازوني سره د پنځوسو زرو ټنو غلې راوړلو قرار داد (۲۳ جون ۱۹٦۱م، سرطان ۱۳٤۰ش).

ښاغلی محمد داؤد صدراعظم په لنډن کي د انگريز د خارجه وزير هوم او د ملکه اليزابت سره وليدل (۲٦ جون ۱۹٦۱).

د باجوړ او کورم پر کلو باندي د پاکستاني عسکرو حملې (جون ۱۹٦۱م، سرطان ۱۳٤۰ش).

ښاغلی محمد نعيم وزير خارجه وويل چي د پښتنو خود مختاري غوښتنه هغه يوازيني خبره ده چي د افغانستان او پاکستان روابط يې سره خراب کړي دي، او پر هغه باندی بايد خبري وسي.

دلته د پاکستان د تماميت او سيمي خبره نسته، بلکه د پښتنو په قبيلو کي د پاکستان جارحانه اعمال نه زغملی کيږي (۲۸ جون ۱۹٦۱م، سرطان ۱۳٤۰ش).

افغنستان او مکسيکو خپل سياسي روابط د لوی سفارت ټکاني ته لوړ کړل (۲۹ جون ۱۹٦۱م، سرطان ۱۳٤۰ش).

افغانستان او نيپال هم خپل سياسي روابط د لوی سفارت ټکاني ته لوړ کړل (۱ جولايي ۱۹٦۱م، سرطان ۱۳٤۰ش).

ښاغلی محمد داؤد فيډرال جرمني جمهوريت ته ولاړ (۳-۸ جولايي ۱۹٦۱م، سرطان ۱۳٤۰ش).

د اتحاد شوروي د اټومی انرجي هيئت له وزير خارجه ښاغلی محمد نعيم سره و کتل (۸ جولايي ۱۹٦۱م، سرطان ۱۳٤۰ش).

په اتازوني کي افغاني لوي سفير د رئيس جمهور کنيډي د ليدني پر وخت د خپل حکومت عميق تشويش پر دې خبره ښکاره کي چي پاکستان امريکايي وسلې پر پښتنو قبايلو باندی استعمالوي (۲۳ جولايي ۱۹٦۱م، اسد ۱۳٤۰ش).

د بلجيم سره هوائي موافقت نامه (۱۹ اسد ۱۳٤۰ش).

د افغانستان او چکوسلواکيا ملکي هوائي موافقت نامه (۳۱ جولايي ۱۹٦۱م).

د افغانستان او متحده عربي جمهوريت ملکي هوائي موافقت نامه (۲ اگست ۱۹٦۰م، اسد ۱۳٤۰ش).

پاکستان د افغانستان قونسلکری او تجارتي وکالتونه وتړل، او ټولي د ترانزيټ اساني ئې هم پر افغانستان بندی کړې (۲۳ اگست ۱۹٦۱م، سنبله ۱۳٤۰ش).

افغانستان د پاکستان د ۲۳ اگست د نوټې په جواب کي وويل چي د پاکستان دغه اقدام يو د دښمنی عمل بولي او د سياسي روابطو سره پريکول به ئې نتيجه را وخيژي (۳۰ اگست ۱۹٦۱م، سنبله ۱۳٤۰ش).

ښاغلی محمد داؤد صدراعظم د نامنسلکو مملکتو د کنفرانس لپاره بلگراډ ته ولاړ (۳۰ اگست ۱۹٦۱).

پاکستان په يوه سپين کتاب کي پر

افغانستان تور ولګاوه چې د توسیع غوښتنې سیاست لري او د پاکستان د قونسلګریو د کارو مانع دئ (۲ ستمبر ۱۹٦۱م، سنبله ۱۳٤۰ش).

د افغانستان او پاکستان سرحدونه وتړل سوه، او د مالو ترانزیټ هم بند سو (۳ ستمبر ۱۹٦۱م، سنبله ۱۳٤۰ش).

افغانستان خپل سیاسي روابط د پاکستانه سره وشلوله (٦ ستمبر ۱۹٦۱م سنبله ۱۳٤۰ش).

افغانستان هغه پیشنهاد رد کي چي برتانیا د پاکستان منافع په افغانستان کي وساتي (۷ ستمبر ۱۹٦۱م، سنبله ۱۳٤۰ش).

د یروشلم اسلامي کانګرس خواهش وکئ چي افغانستان او پاکستان خپل اختلافونه سره حل کي (۱۲ ستمبر ۱۹٦۱م، سنبله ۱۳٤۰ش).

ښاغلی محمد نعیم خارجه وزیر جماهیر اتحاد شوروي ته ولاړ (۱٦–۲۰ ستمبر ۱۹٦۰م، ۱٦ سنبله ۱۳٤۰ش).

افغانستان د پاکستان هغه ادعا تکزیب کړه، چي د افغانستان اقتصادی محاصره پخپله د افغانستان له لاسه ده چي د پاکستان له لاری د خپلو تجارتي اموالو د تیرولو لپاره نور وسایل نه مني. مګر افغانستان وویل پاکستان غواړي چي د قونسلګریو او تجارتي وکالتو په بندولو سره افغانستان په اقتصادي محاصره اخته کئ (۱۷ ستمبر ۱۹٦۱م، سنبله ۱۳٤۰ش).

پاکستان د ایران منځګړیتوب د پښتونستان د شخړی د حل لپاره ومانه (۱۸ ستمبر ۱۹٦۱م، سنبله ۱۳٤۰ش).

سعودی عربي حکومت په افغانستان کي د پاکستان د منافعو ساتنه ومنله (۱۹ ستمبر ۱۹٦۱م).

د عربو متحده جمهوریت ومنله چي د افغانستان منافع په پاکستان کي وساتي (۲۱ ستمبر ۱۹٦۱م، سنبله ۱۳٤۰ش).

د افغانستان خارجه وزیر ښاغلی محمد نعیم وویل: چي افغانستان به تر هغه وخته خپل ترانزیتي مالونه د پاکستان له خوا رانوړی څو چي د افغانستان قونسلګری او تجارتي دفترونه هلته بیا خلاص نسي (۲۷ ستمبر ۱۹٦۱م، میزان ۱۳٤۰ش).

د پاکستان صدر ایوب خان د افغانستان د سیاسی او تجارتي ادارو بیا خلاصول نه ومنل، ځکه چي د ده په قول هغه اداري د تخریبي چارو لپاره استعمال کیدي (۲۹ ستمبر ۱۹٦۱، میزان ۱۳٤۰).

د اتازوني رئیس جمهور کنیډی د افغانستان پاچا او صدر ایوب خان ته پیغامونه راولیږل چي هغه دولت به د افغانستان او پاکستان د سیاسي روابطو د بیا نښلونی لپاره خپل ښه مساعی ونه سپموی (٤ اکتوبر ۱۹٦۱م، میزان ۱۳٤۰ش).

راډیو کابل هغه خبر رد کي چي ګوندی افغاني عسکرو د باجوړ پر دوو کلو حمله کړیده، بلکه دا بې وویل چي هلته پاکستان بمباري کوی (۹ اکتوبر ۱۹٦۱م، میزان ۱۳٤۰ش).

د شوروي اتحاد عسکري ډله د ۱۱ ورځو میلمستیا لپاره کابل ته راغله (۱۱ اکتوبر

۱۹٦۱م، ميزان ۱۳٤۰ش).

د افغانستانه سره د اتحاد شوروي د تخنيکي او اقتصادي همکاري موافقيت نامه (١٦ اکتوبر ۱۹٦۱م).

افغانستان د امريکا د متحدو ايالاتو د رئيس کنيډي له خوا د ده د شخصی نماينده په ډول د ليونگ سټون مرچنټ ټاکنه ومنله، چي دی به خپل ښه مساعی د افغانستان او پاکستان د شخړی د پريکړی لپاره په کار واچوی (۱۹ اکتوبر ۱۹٦۱م ميزان ۱۳٤۰ش).

د سويس سره هوايي موافقت نامه (۲۵ ميزان ۱۳٤۰ش).

د شوروي اتحاد د فوايد عامه د وزير معين کابل ته راغی چي هغه پروژې وگوری کومي چي د شوروي اتحاد په کومک جوړيږي (۲٤ اکتوبر ۱۹٦۱م، عقرب ۱۳٤۰ش).

د رئيس جمهور کنيډی خاص نماينده ليونگ سټون مرچنټ افغانستان او پاکستان ته راغی خو د پښتونستان د شخړی حل يې نه وموند، او دا يي ومنل چي خپل ښه مساعی به له ديپلوماسي لاري جاري وساتي (۲-۸ نومبر ۱۹٦۱م، عقرب ۱۳٤۰ش).

د چکوسلواکيا سره تجارتي پروتوکول امضا سو، چي د افغانستان ډيره ميوه به رانيسی (۵ نومبر ۱۹٦۱م، عقرب ۱۳٤۰ش).

افغانستان او پاکستان دواړو يو د بل پر سرحداتو د عسکرو ټولولو شکوه وکړه (۱۲ نومبر ۱۹٦۱م، عقرب ۱۳٤۰ش).

ښاغلی محمد داؤد صدراعظم وويل چه افغانستان به د خپلي بيطرفي پاليسي ساتي، مگر پاکستان ته يې د لمسون اخطار ورکئ (١٤ نومبر ۱۹٦۱م، عقرب ۱۳٤۰ش).

يوه ضميمه ترانزيتي موافقت نامه د شوري اتحاد سره امضاء سوه چي د افغانستان ترانزيتي مالو ته نوری اساني هم په هغه مملکت کي وکړی سي (۱۹ نومبر ۱۹٦۱م، عقرب ۱۳٤۰ش).

۱۹٦۲م ۱۳٤۰ش ۱۳۸۲ق

د افغانستان نماينده په ملل متحده کي وويل: چي افغانستان د پښتونستان لپاره د حقيقت پالونکی ډلي راتلو ته تيار دئ، خو افغانستان به هغه وخت دا شخړه ملل متحده ته راوړی که د مذاکرې له لاري حل نسي (۹ جنوري ۱۹٦۲م، جدي ۱۳٤۰ش).

د افغانستان او شوروي اتحاد د مصرف عامه د اجناسو ورکولو موافقت نامه اته مادې امضا سوه (۱۳ جنوري ۱۹٦۲م، جدی ۱۳٤۰ش).

په پاکستان کي د ايران لوی سفير د پاکستان، ايران، افغانستان فيډريشن پيشنهاد وکئ (۲۰ جنوري ۱۹٦۲م، جدي ۱۳٤۰ش).

محمد انور بسمل د ناظر صفر خان زوی د دري شاعر او صوفي په کابل کي وفات سو (۳ جدي ۱۳٤۰ش).

د شوروي اتحاد سره د هوا شناسي د انکشاف لپاره د څلورو کالو موافقت نامه (۲۳ جنوري ۱۹٦۲، دلو ۱۳٤۰ش).

جان ايم سټيويس په کابل کي د اتازونی

لوي سفير سو (٢٤ جنوري ١٩٦٢م، دلو ١٣٤٠ش).

افغانستان خپل سرحدونه اته هفتې له پاکستانه سره خلاص کړل چي د اتازوني امدادي مالونه راوړل سي (٢٩ جنوري ١٩٦٢م، دلو ١٣٤٠ش).

د ١٣٤٠ ش کال دولتي عايدات او مصارف٢٠١٢ مليونه افغاني وې.

د ١٣٤٠ کال پوهنشمير: ١٢٤٨ د هلکانو مکتبونه، ١٢٨ نجونو مکتبونه، ٢٠٣،٦١٢ هلکان، ٣١،٦٨٩ نجوني، ٤٨٢٨ ښونکی، ٨٧٠ ښځي ښونکي.

په ١٣٤٠ کال د افغانستان صادرات ٤٠٢٥ مليونه او واردات يې ٤٤٥٩ مليونه افغاني وې.

١٩٦٢م ١٣٤١ش ١٣٨٢ق

د افغانستان او شوروي اتحاد د کور جوړولو او د کابل ښار پراخولو د همکاري موافقت نامه لس مادې امضا سوه (١١ اپريل ١٩٦٢م، ٢٢ حمل ١٣٤١ش).

ښاغلی محمد داؤد صدراعظم دوهم پنځه کلنی پلان اعلان کئ چي ٣١،٣ بليونه افغاني مصرف لری. له دغو څخه يوه دريمه برخه په کانو او صنايعو او يوه څلورمه به په اوبو لګولو او کرني او يو څلورمه په مواصلاتو او لارو خرڅيږی (١٤ اپريل ١٩٦٢م، حمل ١٩٤١ش).

له ايرانه سره د پنځو کالو د ترانزيټ موافقت نامه امضا سوه (٢٠ اپريل ١٩٦٢، حمل ١٣٤١ش).

د پل خمری د بريښنا فابريکه د شوروي په امداد افتتاح سوه (٦ مئی ١٩٦٢م، ثور ١٣٤١ش).

د افغانستان او شوروی اتحاد د ١٨ مليونو روبلو او ١٦،٢٥ مليونو ډالرو د پور موافقت نامه د سالنګ د لاري جوړولو او د جلال آباد د کانال د نورو چارو لپاره وسوه (١٧ مئي ١٩٦٢م، ٢٧ ثور ١٣٤١ش).

پاکستان د ايران د پادشاه هغه بيشنهاد ومانه چي د افغانستان سره د پاکستان د اختلاف په پريکړه کي منځګړي وکي (١ جولائي ١٩٦٢م، سرطان ١٣٤١ش)

افغانستان د ايران د پادشاه هغه پيشنهاد ومانه چي د پاکستانه سره د افغانستان د اختلاف په پريکړه کي منځګړي وکي (١٢ جولاي ١٩٦٢م، سرطان ١٣٤١ش).

د پولينډ سره د افغانستان هوائي موافقت نامه (٦ سرطان ١٣٤١ش).

په کابل کي د اعليحضرتينو محمد ظاهر شاه او محمد رضا پهلوي او په راولپنډي کي د اعليحضرت محمد رضا پهلوي او جنرال ايوب خان ابتدائي خبري وسوې، چي څنګه د افغان-پاکستان اختلاف سره حل کاندی (٢٧-٣١ جولائي ١٩٦٢م، سرطان ١٣٤١ش).

په کابل او تهران کي يوه مشترکه اعلاميه خپره سوه چي اعليحضرت محمد رضا پهلوي به خپل ښه مساعي جاري وساتي، چي د افغانستان او پاکستان روابط سره ښه سي (١ اګست ١٩٦٢م، اسد ١٣٤١ش).

جنرال ایوب خان د پاکستان رئیس جمهور په کوټه کي وویل چي که د پاکستان–افغانستان–ایران تر منځ یو کانفیډریشن جوړ سي نو به دوی د خارجي فشاره سره مقابله وکړای سي (٦ اگست ١٩٦٢م، اسد ١٣٤١ش).

د افغانستان پاچا شوروي اتحاد ته په سفر ولاړ (٦-١٥ اگست ١٩٦٢م، اسد ١٣٤١ش).

د پاکستان جمهور رئیس ایوب خان بیا د درو مملکتو د کانفیډریشن خبره تکرار کړه او دا ئې وویل چي د دغو درو هیوادو مشران دی په تهران کي ژر سره وگوري (١٥ اگست ١٩٦٢م، اسد ١٣٤١ش).

په تهران کي د افغانستان او پاکستان د خارجه وزیرانو مجوز ملاقات د وخت نلرو په سبب وځنډیدئ (١٢ ستمبر ١٩٦٢م، سنبله ١٣٤١ش).

ایران غاو وکئ چه پر هلمند باندي ډم جوړولو له ایرانه اوبه گرزولي او کښتونه ئې سوځلی دي (١٩ اکتوبر ١٩٦٢م، میزان ١٣٤١ش).

افغانستان د جرمنی د فیډرال جمهوریته سره د ٢٠٠ ملیونه مارکو د پور قرار داد امضا کئ چي د بریښنا د فابریکي او د زیم د وچولو او د چښنگ د اوبو او د صنعتي چارو لپاره گټه ځنی واخیستله سي (٢٤ اکتوبر ١٩٦٢م، سنبله ١٣٤١ش).

د پاکستان خارجه وزیر وویل: چي د افغانستان او پاکستان د نمایندگانو مجوزه لیدنه د اعلیحضرت محمد رضا شاه پهلوی سره معطله سوه (١٢ اکتوبر ١٩٦٢م، سنبله ١٣٤١ش).

د افغانستان یوې تجارتي ډلي د ایران له مامورینو سره د افغانستان د مالونو د وړو راوړو او په خرم شهر او مشهد کي د گدامو او نورو مشکلاتو د هیسته کولو خبری وکړي (١٠–٣٠ نومبر ١٩٦٢م، قوس ١٣٤١ش).

ښاغلی محمد نعیم وزیر خارجه، پاکستان د شخړو په اوړدولو وغانده (١٤ دسمبر ١٩٦٢م، قوس ١٣٤١ش).

د خواجه عبدالله انصاري طبقات الصوفیه په ٧٣٨ مخه کي د عبدالحي حبیبي د تعلیقاتو سره په کابل کي چاپ سو (میزان ١٣٤١ش).

١٩٦٣م ١٣٤١ش ١٣٨٢ق

جان ستیویس د اتازوني لوي سفیر د افغانستان او پاکستان پر شخړه باندی د رئیس جمهور کینډي سره خبري وکړې (١٧ جنوري ١٩٦٣م، جدي ١٣٤١ش).

د ننگرهار پوهنتون د طب د پوهنځي په افتتاح سره په جلال آباد کي جوړ سو (٥ فروری ١٩٦٣م، دلو ١٣٤١ش).

اتازوني ټول د مرستی مالونه د ایران له لاري افغانستان ته واستول (٢ فروری ١٩٦٣م، دلو ١٣٤١ش).

د اتحاد جماهیر شوروي د مرستی موافقه نامه د افغانستان سره (٢٥ فروری ١٩٦٣م، دلو ١٣٤١ش).

ښاغلی محمد داؤد صدر اعظم استعفا وکړه (١٠ مارچ ١٩٦٣م، ١٩ حوت ١٣٤١ش).